

**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI**

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ TY03715 NUMARADA KAYITLI
MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (İNCELEME-METİN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BUSE YAVUZ

İSTANBUL, 2022

FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ TY03715 NUMARADA KAYITLI
MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR (İNCELEME-METİN)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BUSE YAVUZ
(190101013)

Danışman
(Prof. Dr. Kemal Yavuz)

İSTANBUL, 2022

05/07/2022

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Tezli yüksek lisans öğrencisi 190101013 numaralı Buse YAVUZ'un hazırladığı "İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY03715 numarada kayıtlı Mecmû'a-i Eş'âr (İnceleme-Metin)" konulu Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 05/07/2022 Salı günü saat 14:00'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **Kabulüne Oy Birliği** ile karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı .../.../20... tarihinde, saat ...:... da yapılacaktır.

Tez adı değişikliği yapılması halinde: Tez adının

.....
şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Karar
1. Prof. Dr. Kemal YAVUZ (Danışman)	KABUL
2. Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK	KABUL
3. Dr. Öğr. Üyesi Esra EGÜZ O DONOHOE	KABUL

*2. Danışman varsa doldurulması gerekmektedir.

ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Buse Yavuz

TEŐEKKÜR

Bilgi ve tecrübelerini esirgemeyen, destek olan, yol gösteren ve bu süreçte beni yalnız bırakmayan değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Kemal YAVUZ'a, lisans ve yüksek lisans eğitimimde katkıları bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Nihat ÖZTOPRAK ve Prof. Dr. Dursun Ali TÖKEL'e, bugüne kadar bende emeği bulunan bütün hocalarıma ve hayatım boyunca her konuda yanımda olan, sevgilerini ve desteklerini daima hissettiğim anneme, babama ve kardeşlerime teşekkürü borç bilirim.

Buse Yavuz

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ
TY03715 NUMARADA KAYITLI MECMÛ'A-İ EŞ'ÂR
(İNCELEME-METİN)

Buse Yavuz

ÖZET

Bu çalışmada İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY03715 numarada kayıtlı şiir mecmuası incelenip transkripsiyonlu metin yapılmıştır. Mecmua, 69 varaktan meydana gelmiş olup tespit edilen 84 şair ve 460 şiir bulunmaktadır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mecmuanın tanımı ve klasik Türk edebiyatında mecmuanın önemi hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde çalışmamıza konu olan mecmua şekil ve muhteva yönüyle incelenmiştir. Şairlerin kısa biyografileri, metinde imla kusurları ve muhteva hususiyetleri yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise transkripsiyonlu metni hazırlarken takip ettiğimiz yöntem hakkında bilgi verilip metin sunulmuştur.

Anahtar kelimeler; Klasik Türk Edebiyatı, Mecmua, Şair, Şiir, Şiir Mecmuası

**ISTANBUL UNIVERSITY RARE WORKS LIBRARY MECMÛ'Â-
İ EŞ'ÂR THAT IS REGISTERED TO TY03715 (EXAMINATION-
TEXT)**

Buse Yavuz

ABSTRACT

In this study, the poetry collection registered in Istanbul University Rare Works Library with no. TY03715 was examined and the transcribed text was made. The journal consists of 69 leaves and there are 84 poets and 460 poems identified.

Our work consists of three parts. In the first part, information about the definition of the journal and the importance of the journal in classical Turkish literature are given. In the second part, the journal, which is the subject of our study, has been examined in terms of form and content. Short biographies of the poets, spelling errors in the text and content features are included. In the third chapter, information about the method we followed while preparing the transcribed text is given and the text is presented.

Keywords; Classical Turkish Literature, journal, poetry, poem, poetry collection

ÖNSÖZ

Mecmualar, Türk edebiyatının önemli belgeleridir. Yalnız edebiyata değil şairlerin yaşadığı dönem ve şiirlerin konusuna göre farklı alanlara da ışık tutmaktadır. Mecmualarda gün yüzüne çıkmayı bekleyen birçok şair ve şiir bulunmaktadır. Çalışmamızda amaç henüz adı duyulmamış şairleri ve daha önce tespit edilemeyen şiirleri ortaya çıkarıp yapılan ve yapılacak olan araştırmalara katkı sağlamaktır.

Çalışmamıza konu olan mecmua, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde TY03715 numarada kayıtlıdır. Mecmuanın müellifinin Rahmî mahlasını kullandığı bir gazelinin makta beyitinden tespit edilmiştir. Mecmua 69 varaktan meydana gelmiş olup talik hat ile yazılmıştır. Mecmuanın, içerisinde bulunan tarihlerden hareketle 18. yüzyıla ait olduğu düşünülmektedir. Ancak şairlerin genellikle 16. yüzyıldan seçilmiş olması da önemli bir unsurdur.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde mecmuanın tanımı ve klasik Türk edebiyatında mecmuanın önemi hakkında bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde çalışmamıza konu olan mecmua şekil ve muhteva yönünden incelenmiştir. Mecmuada bulunan nazım şekilleri sayılarının da belirtildiği bir tablo ile çalışmamızda bulunmaktadır. Yine kullanılan aruz kalıpları tespit edilip kullanım sayısıyla tablo halinde verilmiştir. Şiirleri daha iyi anlayabilmek için şairlerin hayatının bilinmesi uygun olacağından kısa bir şekilde şair biyografilerine yer verilmiştir. Şairlerin isimleri, şiirleri, şiirlerinin hangi varakta olduğu ve şiir numaraları tablo halinde sunulmuştur. Metin çalışmasında karşılaştığımız imla kusurları açıklanmış olup muhteva hususiyetleri başlıklar halinde ve örnek beyitlerle ifade edilmiştir. Üçüncü bölümde ise metni hazırlarken kullandığımız yöntemler hakkında bilgi verilmiş olup transkripsiyonlu metin ortaya konulmuştur.

Temmuz, 2022

Buse Yavuz

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	vii
TABLO LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1. KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MECMUANIN YERİ VE ÖNEMİ.....	3
1.1. MECMUANIN TANIMI VE MECMUA ÇEŞİTLERİ TARİHÇESİ	3
1.2. MECMUALARIN ÖNEMİ.....	8
İKİNCİ BÖLÜM	13
2. MECMUANIN ŞEKİL VE MUHTEVA YÖNÜNDEN İNCELENMESİ	13
2.1. MECMUANIN ŞEKİL YÖNÜYLE İNCELENMESİ.....	13
2.2. MECMUANIN MUHTEVA YÖNÜYLE İNCELENMESİ.....	15
2.2.1. Şairlere Ait Kısa Biyografiler	26
2.3. METİNDE KARŞILAŞILAN İMLA KUSURLARI.....	66
2.4. ŞİİRLERİN MUHTEVA HUSUSİYETLERİ.....	76
2.4.1. Dini Kelimeler, Terimler, Tabirler	76
2.4.1.1. Allah.....	76
2.4.1.2. İlâh	76
2.4.1.3. Hak.....	76
2.4.1.4. Rab	77
2.4.1.5. Hudâ.....	77
2.4.1.6. Bârî.....	78
2.4.1.7. Yezdân	78
2.4.1.8. Kâbe	78
2.4.1.9. Mescid.....	79

2.4.1.10. İslâm.....	79
2.4.1.11. Müslüman	80
2.4.1.12. Tersâ (Hıristiyan).....	80
2.4.1.13. Cennet	80
2.4.1.14. Cehennem	81
2.4.1.15. Kur'ân-ı Kerîm	81
2.4.1.16. Oruç (Rûze).....	82
2.4.1.17. Namaz ve Ezan	82
2.4.1.18. Sırat.....	83
2.4.1.19. Tesbih (Sübha).....	84
2.4.2. Peygamberler	84
2.4.2.1. Muhammed	84
2.4.2.2. İbrahim.....	84
2.4.2.3. İsmail	85
2.4.2.4. Süleyman	85
2.4.2.5. Yakup.....	86
2.4.2.6. Yusuf.....	87
2.4.2.7. Musa.....	87
2.4.2.8. İsa (Mesih)	87
2.4.2.9. Danyal	88
2.4.2.10. Hızır	89
2.4.3. Şahıslar	90
2.4.3.1. Hallâc-ı Mansûr	90
2.4.3.2. Leyla	90
2.4.3.3. Mecnûn (Kays)	91
2.4.3.4. Rüstem	92
2.4.3.5. Dârâ.....	92
2.4.3.6. Feridûn	92
2.4.3.7. İskender (Sikender).....	93
2.4.3.8. Kârûn	93
2.4.4. Gök Cisimleri	93

2.4.4.1. Güneş (Mihr, Şems).....	93
2.4.4.2. Ay (Kamer, Meh).....	94
2.4.4.3. Kevkeb (Necm).....	95
2.4.4.4. Utârid	96
2.4.4.5. Zuhâl	96
2.4.4.6. Süreyya (Pervin)	97
2.4.4.7. Zühre.....	97
2.4.5. Mekânlar.....	98
2.4.5.1. Tûr Dağı.....	98
2.4.5.2. Rum.....	98
2.4.5.3. Rumili	98
2.4.5.4. Irak	99
2.4.5.5. Bağdat	99
2.4.5.6. Sıfahan (İsfahan).....	99
2.4.5.7. Bedaşşan.....	100
2.4.5.8. Habeş	100
2.4.5.9. Çin.....	100
2.4.5.10. Kıbrıs (Kubrus).....	101
2.4.5.11. İstanbul.....	101
2.4.5.12. At Meydanı	101
2.4.5.13. Vefâ.....	101
2.4.5.14. Ceyhun	102
2.4.5.15. Akdeniz.....	102
2.4.5.16. Kızılırmak	103
2.4.5.17. Umman.....	103
2.4.6. Hayvanlar	103
2.4.6.1. Anka (Simurg)	103
2.4.6.2. Hüma.....	104
2.4.6.3. Pervâne.....	104
2.4.6.4. Seg (Kelb).....	105
2.4.6.5. Bûm.....	106

2.4.6.6. Mâhî	106
2.4.6.7. Mâr	106
2.4.6.8. Zağ (Karga).....	107
2.4.6.9. Bûlbûl (Andelîb)	108
2.4.6.10. Kebûter.....	109
2.4.6.11. Zenbûr	109
2.4.6.12. Meges	110
2.4.6.13. Kumru	110
2.4.6.14. Serçe.....	110
2.4.6.15. Koyun.....	111
2.4.7. Çiçekler ve Ağaçlar	111
2.4.7.1. Gül	111
2.4.7.2. Nesrin.....	112
2.4.7.3. Karanfil	112
2.4.7.4. Benefşe.....	113
2.4.7.5. Nergis.....	113
2.4.7.6. Sûnbûl	114
2.4.7.7. Lâle	115
2.4.7.8. İnci Çiçeği.....	115
2.4.7.9. Yasemin (Semen).....	115
2.4.7.10. Zambak	116
2.4.7.11. Tûbâ	116
2.4.7.12. Narven.....	117
2.4.7.13. Servi	117
2.4.7.14. Sidre	118
2.4.8. Müzik Aletleri	118
2.4.8.1. Saz.....	118
2.4.8.2. Rebâb	119
2.4.8.3. Ney (Nây)	119
2.4.8.4. Def	119
2.4.8.5. Musikar	120

2.4.8.6. Nevbet.....	120
2.4.8.7. Tanbur.....	120
2.4.8.8. Tabl.....	121
2.4.9. Eser ve Kıssa İsimleri.....	121
2.4.9.1. Kitâb-ı İlm-i İhyâ	121
2.4.9.2. Mantıku't-Tayr.....	122
2.4.9.3. Leylâ ile Mecnûn.....	122
2.4.9.4. Vâmık u Azrâ	123
2.4.10. Atasözü ve Deyim	123
2.4.10.1. Ömür Törpüsü	123
2.4.10.2. Yıldızın Düşmesi.....	123
2.4.10.3. Tepesi Üstüne Dikilmek	124
2.4.10.4. Diş Bilemek	124
2.4.10.5. Elçiye Zeval Olmaması	124
2.4.10.6. Eğreti Ata Binen Tez İner	124
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	126
3. METİN	126
3.1. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	126
3.2. METİN KURULURKEN İZLENİLEN YÖNTEM	127
3.3. TRANSKRİPSİYONLU METİN.....	129
SONUÇ.....	467
KAYNAKÇA.....	468
EKLER.....	477

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1 : Mecmuada Bulunan Nazım Şekilleri.....	15
Tablo 2 : Mecmuadaki Şiirlerde Kullanılan Aruz Kalıpları.....	16
Tablo 3 : Mecmuada Bulunan Şair Kadrosu.....	18

KISALTMALAR

a.e.	Aynı eser
a.g.e.	Adı geçen eser
AKM	Atatürk Kùltür Merkezi
bkz.	Bakınız
c.	Cilt
Ç.	Çalışma
D.	Divan
M.	Mecmua
S.	Sayı
s.	Sayfa/sayfalar
Ünv.	Üniversite
vd.	Çok yazarlı eserlerde ilk yazardan sonrakiler
Yay.	Yayın

GİRİŞ

Yazma eserler, kütüphanelerde bulunan gerek edebiyat gerek farklı alanlarda gün yüzüne çıkmayı bekleyen birer hazinelerdir. Mecmualar da bu hazinelerden biri olup en az divanlar ve tezkireler kadar klasik Türk edebiyatı alanında önemli rol üstlenmişlerdir. Şiir mecmuaları dönemin okuyucusunun edebî zevkini ve toplumsal durumunu yansıtmaktadır. Müstensihin de yazdığı şiirler veya notlar o dönem hakkında bilgi vermektedir. Aynı zamanda mecmualarda bulunup tezkirelerde adı geçmeyen şairler tespit edilebilir veyahut adı bilinen şairlerin yeni şiirleri ortaya çıkarılabilmektedir. Bu da alana önemli katkı sağlamaktadır.

Çalışmada İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY03715 numarada kayıtlı mecmuanın transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır. Üç bölüm halinde olan çalışmanın birinci bölümünde mecmuanın tanıtımı, mecmua çeşitleri ve Türk edebiyatında mecmuanın önemi hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde mecmua şekil ve muhteva yönünden incelenmiştir. Şekil yönünden incelenirken mecmuada bulunan nazım şekilleri ve kullanılan aruz kalıpları hakkında bilgiler verilmiştir. Muhteva yönünden incelenirken mecmuada bulunan şair kadrosu ve kısa biyografileri verilip mecmuanın müstensihi hakkında ulaşılabildiğimiz bilgiler yazılmıştır. Mecmuada birçok imla kusuruyla karşılaşmıştır. Bunlar da yine ikinci bölümde başlık altında örneklerle ifade edilmiştir.

Üçüncü bölümde ise transkripsiyon alfabesi ve metin kurulurken takip edilen yöntem hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak transkripsiyonlu metin sunulmuştur. Metin 69 varaktan meydana gelmektedir. Vikaye yapraklarında da şiirler bulunmaktadır bunlar da çalışmamıza eklenmiştir. Metin hazırlanırken ulaşılabildiğimiz divanlarla mecmuadaki metinler karşılaştırılmış olup dipnotta belirtilmiştir. Şiirlerin mümkün olduğunca mecmuadaki hali kalmıştır ancak anlam, imla ve vezin kusurları ile karşılaşıldığında bazı kelimelerin divandaki hali tercih

edilmiş, divan ile mecmua arasında fark bulunan beyitler veya gazeller dipnotta belirtilmiştir. Bazı gazelerde müstensih beyitlerde farklılık yapmıştır. Bunlar da yine dipnotta ifade edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA MECMUANIN YERİ VE ÖNEMİ

1.1. MECMUANIN TANIMI VE MECMUA ÇEŞİTLERİ TARİHÇESİ

Mecmua, kelime anlamı olarak Arapça ‘‘cem’’ kökünden gelmiş olup ‘‘toplanılıp biriktirilmiş, tanzim ve tertip edilmiş şeyler heyeti; eşâr ve sâirâsâr-ı müntehibe cem’ ve kaydıyla hâsıl olmuş risâle, bu gibi âsâr-ı müntehabenin kaydına mahsûscüzdân; ulûm ve fûnûn ve edebiyata müteallıkmebâhisi câmi’ olarak neşr olunan risâle-i mevkûte’’¹; ‘‘biriktirilmiş şeyler, koleksiyon, risale, haftalık veya aylık gazete’’²; ‘‘içinde seçme yazıların bulunduğu elyazması eser’’³; ‘‘toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi, seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitaplar’’⁴; ‘‘bir araya getirilip düzenlenmiş nesnelere bütünü, koleksiyon; şiirler, seçme sözler ve türlü konularda notlar yazılı cep defteri; süreli yayın, dergi’’⁵ anlamına gelmektedir.

Mecmua, günümüzde süreli yayın olan dergiler anlamına gelse de bahsimizde olan mecmualar dergiler ile farklıdır. Söz konusu mecmualar bugünkü antolojilere karşılık gelen şiir defterleridir.⁶ Türk edebiyatında mecmualar derleme yoluyla meydana getirilmişlerdir. Konuları genellikle edebiyatla ilgilidir. Gazel, kaside, musammat, tarih, mektup vs. şekiller ile tevhid, na’t, mersiye vs. türler üzerine oluşturulmuş mecmualar bunlardandır. Ayrıca fıkıh, kelâm gibi dini ilimler; simya, reml, sihir, falcılık gibi eski bâtıl ilimler; musıkî, hat gibi sanat dalları vs. üzerine derlenmiş mecmualar da vardır. Bu tür mecmualar bir konu bütünlüğüne sahiptir. Buna karşılık her mecmua derleyicisi, aynı titizliği göstermeyebilir ve her

¹ Şemseddin Sami, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yay., s.1293.

² Raif Necdet, *Yeni Resimli Türkçe Kamus*, 1900, s.695.

³ İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, L M Yay., 2002, s.312.

⁴ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Yay., 2015, s.689.

⁵ Mertol Tulum, *Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü*, Kapı Yay., 2013, s.519.

⁶ Yaşar Aydemir, *Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü*, Bilig-19/Güz, 2001, s.148.

çeşit hoşa giden yazıyı mecmuasına alabilir. Bir gazelden sonra mensur bir latife, bir fıkıh kaidesinden sonra bir fal usulü, bir müstehcen fikradan sonra bir öğüt yazılabilir hatta değişik dillerde pasajlara yer verebilir.⁷

Mecmualar sayı ve çeşitleri arttıkça şekil ve muhteva yönünden mecmûatü'l-eş'âr, mecmûatü't-tevârih, mecmûatü'l-münşeât gibi adlandırma ile ayrılmışlardır. Bundan dolayı çeşitli tasnifler yapılmıştır. Mecmuaları muhteva yönünden ilk tasnif eden Agâh Sırrı Levend, sınıflandırmayı şu şekilde yapmıştır:

1. Nazireler mecmuaları
2. Meraklılarca toplanmış birer antoloji niteliğinde seçme şiirler mecmuaları
3. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
4. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmualar
5. Tanınmış kişilerce hazırlanmış birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar.⁸

Bir diğer mecmua tasnifi de Günay Kut'a aittir. Agâh Sırrı Levend'in sınıflandırmasına da benzeyen tasnif şu şekildedir:

1. Nazire mecmuaları
2. Seçme şiir mecmuaları
3. Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar
4. Tanınmış kişilerce ya da derleyeni belli kişilerce hazırlanmış mecmualar.⁹

Yaşar Aydemir de Agâh Sırrı Levend'in tasnifi ile mecmuaları gruplandırmanın mümkün olduğunu ifade etmiştir.¹⁰

Bir diğer tasnif ise Mehmet Gürbüz'e aittir. Sınıflandırma şu şekildedir:

1. Şiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiir mecmûaları

⁷ İskender Pala, a.e, s.312.

⁸ Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yay., c.1, Ankara, 2008, s.166-167.

⁹ Günay Kut, "Mecmua", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, Dergâh Yay., İstanbul, 1986, c.6, s.170.

¹⁰ Yaşar Aydemir, a.e, s.148.

1.1 Gazel mecmûaları (Mecmû'a-i gazeliyyât)

1.2 Kaside mecmûaları (Mecmû'a-i kasâid)

1.3 Müstezadmecmûaları

1.4 Matla mecmûaları (Mecmû'a-i metâli')

1.5 Beyit mecmûaları (Mecmû'a-i ebyât)

1.6 Mısra mecmûaları (Mecmû'a-i mesari')

1.7 Farklı nazım şekilleriyle yazılmış şiirlerden oluşan mecmûalar

2. Şiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiir mecmûaları

2.1 Tarih mecmûaları (Mecmû'a-i tevârih)

2.2 Na'tmecmûaları (Mecmû'a-i nu'ût)

2.3 Mu'ammâmecmûaları (Mecmû'a-i mu'ammeyât)

2.4 Lügazmecmûaları (Mecmû'a-i elgâz)

2.5 Medhiyemecmûaları (Mecmu'a-i medâyih)

2.6 Şehrengizmecmûaları

2.7 Farklı konularda yazılmış şiirleri içeren mecmûalar

3. Nazire mecmûaları

4. Şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmûalar

4.1 Aynı zümreye (tasavvufî oluşum, meslek grubu vb.) mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmûalar

4.1.1 Mevlevî şairlerin şiirlerini toplayan mecmûalar

4.1.2 Hurûfî-Bektaşî şairlerin şiirlerini toplayan mecmûalar

4.2 Aynı coğrafyada ya da aynı şehirde yetişmiş veya aynı milliyete mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmûalar

5. Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin dîvânlarını/şiiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmûalar¹¹

Mecmuaların çeşitlenmesiyle daha kapsamlı bir tasnif ihtiyacı bulunmuştur. Bu kapsamlı sınıflandırmayı ise Atabey Kılıç şu şekilde yapmıştır:

1. Cilt ve Tertip Hususiyetleri Bakımından

1.1 Cönkler

1.2 Mecmualar

1.2.1 Tertip durumuna göre mecmualar

1.2.1.1 Mürettep mecmualar

1.2.1.2 Mürettep olmayan mecmualar

1.2.2 Mürettip durumuna göre mecmualar

1.2.2.1 Mürettibi bilinen mecmualar

1.2.2.2 Mürettibi bilinmeyen mecmualar

1.2.3 Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmualar

2. Şekil Bakımından

2.1 Manzum metinler mecmuaları

2.1.1 Kaside mecmuaları

2.1.2 Gazel mecmuaları

2.1.3 Nazire mecmuaları

2.1.4 Muamma mecmuaları

2.1.5 Manzum lugat mecmuaları

2.1.6 İlahi mecmuaları

2.1.7 Şehrengiz mecmuaları

2.1.8 Na't mecmuaları

¹¹ Mehmet Gürbüz, *Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi*, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yay., İstanbul, 2012, s.108-112.

- 2.1.9 Hilye mecmuaları
- 2.1.10 Mi'raciyye mecmuaları
- 2.1.11 Matla' mecmuaları
- 2.1.12 Mersiye mecmuaları
- 2.1.13 Çeşitli mesnevilerden seçkileri barındıran mecmualar
- 2.1.14 Güfte mecmuaları
- 2.1.15 Müstezad mecmuaları
- 2.1.16 Tarih mecmuaları
- 2.1.17 Musammat mecmuaları
- 2.1.18 Kıt'a ve ruba'i mecmuaları
- 2.1.19 Divan mecmuaları
- 2.2 Mensur metinler mecmuaları
 - 2.2.1 Lugaz mecmuaları
 - 2.2.2 Fetva mecmuaları
 - 2.2.3 Tefsir mecmuaları
 - 2.2.4 Şerh mecmuaları
 - 2.2.5 Sakk mecmuaları
 - 2.2.6 Mekân tasvirlerini içeren mecmualar
 - 2.2.7 Münşeât mecmuaları
 - 2.2.7.1 Derleme münşeât mecmuaları
 - 2.2.7.2 Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşeât mecmuaları
- 2.3 Karışık manzum ve mensur eserler mecmuaları
 - 2.3.1 Fevâ'id ve eş'âr mecmuaları
 - 2.3.2 Farklı türleri barındıran mecmualar

3. Dil Bakımından

3.1 Arapça mecmualar

3.2 Farsça mecmualar

3.3 Türkçe mecmualar

3.4 Çok dilli mecmualar

4. Muhteva Bakımından

4.1 Din

4.2 Tasavvuf

4.3 İlm-i nücûm / fal ve remil

4.4 Hikâye / latife

4.5 Hezel ve hiciv

4.6 Edviye

4.7 Mûsikî

4.8 Hat ve kitabet

5. Şahısların Tertip Ettiği veya Şahıslar için Tertip Edilen Mecmualar¹²

Yapılan bu tasnifler göz önünde bulundurulduğunda üzerinde çalıştığımız mecmua, mürettep olmayan, mürettibi bilinen, farklı türleri barındıran, farklı konularda yazılmış, farklı nazım şekilleriyle yazılmış, seçme şiirlerin olduğu ve birkaç Farsça şiir haricinde dili Türkçe olan bir şiir mecmuasıdır.

1.2. MECMUALARIN ÖNEMİ

Mecmualar derlenen dönemin edebi zevkini ve toplumsal durumunu okuyucuya bildirmekte olup derleyenin merakı ve ilgisi doğrultusunda kaydettiği şiirler ve notlar ile gerek edebiyat alanına gerek farklı alanlara ışık tutmaktadır.

¹² Atabey Kılıç, *Mecmûa Tasnifine Dair, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay., İstanbul, 2012, s.75-96.

Bizim de bu çalışma ile amacımız ufak da olsa klasik Türk edebiyatı alanına katkı sağlamaktır.

Mecmuaların klasik Türk edebiyatındaki yeri ve önemi hakkında Ali Nihat Tarlan'ın "Eski Mecmualar Arasında"¹³ makalesinde bulunan görüşleri şu şekildedir:

1. Bir mecmua, bir şahsın üzerinde etki etmiş bir edebi devir zevkini, sanat anlayışını bize aksettirir. Herhangi bir dönemde ağızdan ağza dolaşan, divanlardan seçilen manzumeler o dönemin dil ve edebiyat durumunun, topluluğun vicdanında nasıl yerleştiğini bize gösterir. Büyük sanatkârların kendi devirlerini temsil etmedikleri iddia edilir. Eğer bu iddia doğru ise bazen ikinci veya üçüncü derecede bir şairin o devrin ruhi ihtiyacına bir anda cevap verip mecmualarda bulunan şiiri o devri daha iyi anlatacaktır.

2. Bir mecmuada toplanan muhtelif şairlerin eserleri, bir devrin edebiyat zeminini teşkil eder. O zaman bu zemin üzerinde birinci safta bulunan şairlerin muvaffakiyetlerinin sınırlarını daha kolayca keşfedebiliriz. Bu zemini bilmeden bir devrin edebi özellikleri layıkıyla takdir ve temyiz edilemez.

3. Mecmua şiirleri bize bir dönemin ruhi ihtiyaçlarını gösterir. Çünkü seçilen şiirler bu ihtiyacın cevabıdır.

4. İsimleri tezkireleri dolduran birçok şairin divanları bugün ortada yoktur. Bunlar ya mürettep bir divan ortaya getirmemişler ya da yazılan divan ele geçmeyip ziyana olmuştur. Bu şairlerin birçok şiirlerine mecmualarda karşılaşılabilir. Yine divan oluşturmamış şairler ilham gelerek güzel eserler yazmışlar ve bunlar dilden dile, mecmuadan mecmuaya geçmiş ancak o şekilde hayata devam ettirebilmişlerdir. Bu şiir bize o şair hakkında bir fikir verebilir. Çünkü tezkirelerde şairlere ait bir beyit veya bir kıt'adan fazlası bulunmamaktadır.

5. Bu şekilde şiir derleyenlerin çoğu şiirden anlayan kültürlü ve meraklı şahsiyetler olduğu için şairlerin eserini yanlışsız yazmışlardır. Bu mecmualar bazen yanlış yazılmış divanlara tercih edilir ve o divanlar bu mecmualarla karşılaştırılarak tashih edilir.

¹³ Ali Nihat Tarlan, *Eski Mecmualar Arasında*, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 1946.

6. Divan edebiyatının hayatı aksettiren canlı şekillerinden biri de tercî ve terkîb-bentlerdir. Bu mecmualarda geçen tercî ve terkîpler bize bir dönemin hayat telakkisini, topluluk içinde yayılmasını elden ele geçmesiyle canlı olarak gösterir.

7. Çeşitli şairlerin tahmisleri ve nazireleri bu mecmualarda bulunabilir. Mecmua sahibi bunları aramış bulmuş ve kaydetmiştir. Bu tahmisler ve nazireler belli başlı şairlerin eserleridir ki divanlarında mevcuttur. Bir kısmı da eserleri ziyan olmuş sanatkârlara aittir. Bu şiirler ile şairlerin farklı bir yönünü aydınlatmış oluruz.¹⁴

M. Fatih Köksal ise şiir mecmualarının önemini şu şekilde sıralamıştır:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.

2. Bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.

3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.

4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği halde nüshası tespit edilemeyen eserlerle karşılaşabiliriz.

5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.

6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkânı vardır. Bu, ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşürülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir.

7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir

¹⁴ Ali Nihat Tarlan, *Eski Mecmualar Arasında*, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 1946, s.122-123.

mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.

8. Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın/şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmualarında çok şiirin bulunması o devirde çok beğenildiği, keza nazım şekillerinin sıklığından o nazım şeklinin gördüğü rağbeti, çok kullanılan aruz kalıpları ve kafiye yapıları devrin aruz ve zevkini bize bildiren önemli işaretlerdir.

9. şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdî temayüllerin de izini sürmek mümkündür. Nazire mecmuası olmasa da kimi mecmualarda nazire şiirler bulunduğundan şairler arasındaki etkileşimi, teselsül bağlarını takip etmek de mümkün olur.

10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevâid ve vikâye yapraklarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalar. şöyle ki hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında çeşitli dualar, otlarla ilâç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe''ül gibi gizli ilimler (havâs) denilen itakatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla' ve müfredler, bazı münşeat örnekleri, kimi resmî kayıtların örnekleri çokça rastlanan -asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan- kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar hatta onlarda da fazla sosyoloji, tarih (özellikle kültür tarihi), kültürel antropoloji, dinler tarihi, halkbilim gibi farklı bilim dallarından kişilerin de ilgi alanına giren çok önemli ama ihmal edilmiş bilgi kırıntılarından. Bunların bileşkesi Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyacaktır. Bütün mecmuaların bir de bu gözle alınması çok önemlidir.

11. Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Mesela Bâkî'nin divanında bulunmayan şiirlerini inceleyecek olsak bir tek mecmuayı taramamız ne ifade eder?

Yahut bir mecmuada falan şairin şu kadar filan şairin bu kadar şiirinin bulunmasının bir anlamı var mıdır? Bu olsa olsa bize o derleyicinin şiir zevkini yansıtan bir işareti verir. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasında ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir.¹⁵

¹⁵ M. Fatih Köksal, *Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP), Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*, Kesit Yay., İstanbul, 2017, s.138-141.

İKİNCİ BÖLÜM

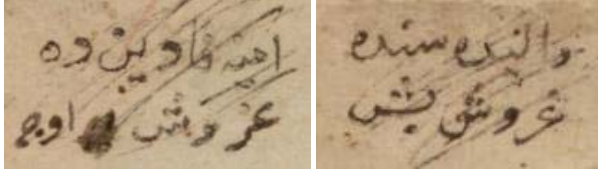
2. MECMUANIN ŞEKİL VE MUHTEVA YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

2.1. MECMUANIN ŞEKİL YÖNÜYLE İNCELENMESİ

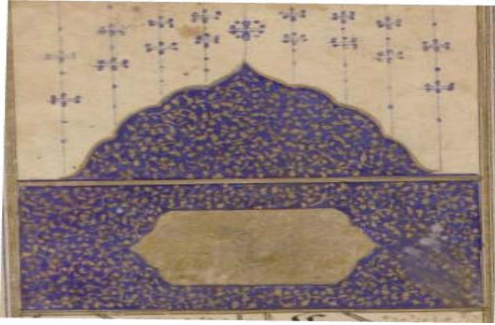
Çalışmamıza konu olan mecmua, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY03715 numarada kayıtlıdır. 69 varaktan oluşan mecmuanın numaralandırılmasında herhangi bir problemle karşılaşmamıştır. 1b'den başlayıp 69b'de son bulmaktadır. Ayrıca vikâye yapraklarında da şiirler bulunmakta olup transkripsiyonlu metne dâhil edilmiştir. Mecmua harekesiz ve talik hat ile yazılmış olup 198x128 mm boyutundadır. Bazı varaklarda divani hat ile de karşılaşmıştır. Eser, katalog kaydı olarak elimizde bulunduğu için kağıt türünü tespit etmek oldukça zordur. Hem nohudi renkli hem de daha koyu renkte kağıtlar bulunmaktadır. Kapağı kahverengi deri ile kaplanmış ve üstünde şemse bulunmaktadır. Kapağındaki derinin kısmen çatladığı ve soyulduğu görülmektedir. Şiirler siyah mürekkeple yazılmıştır. Nadir de olsa kırmızı ve altın suyuyla başlıklar yazılmıştır. Yine müellif bazı şiirlerde de mahlasları kırmızı mürekkeple çizerek vurgulamıştır:

Vikâye yaprağında en üstte *ibtidâü'l-mecmû'a* başlığı bulunmaktadır. Daha sonra Arapça bir tesbih ve Hz. Yunus'un duası olan "*lâ ilâhe illâ ente sübhâneke inniküntü mine'z-zâlimîn*" yazılmıştır. H.1153 tarihi düşürülmüştür. Buradan mecmuayı derleyeninin 18. yüzyılda yaşadığı anlaşılmaktadır. Mühürler ve üstünü çizdiği borçlar bulunmaktadır:

Mecmuanın 1b'den 10b'ye kadar olan varaklarında şiirler cetvel içindedir. Bu cetvel birkaç çizgiden oluşmuştur. Mecmuanın başlangıcında mavi ve altın renkli mürekkebin kullanıldığı mihrabiye ve yaldızlı bir serlevha bulunmaktadır.

Mecmua, 10b'ye kadar iki sütun halinde tertip edilmiştir. Her sütunda 10 satır bulunmaktadır. Bazı varaklarda gazellerin son beyitleri dikey olarak ayrı bir çerçeve içinde yazılmıştır. 10b'den sonra bu tertip son bulmuş ve cetvel kullanılmamıştır. Metinde yazılar düz, yatay ve eğik olarak çeşitli şekilde görülmektedir. Şiirlerin diziliminde herhangi bir tertip bulunmamaktadır. Aynı varakta hem nazım hem gazel hem de beyit bulunabilmektedir. Yine aynı şaire ait şiirlere farklı varaklarda tekrar rastlanılmıştır. Örneğin Handî'nin bir gazeli 31b'de iken bir diğer gazeli 40a'da bulunmaktadır. Bazı şiirlerin altına bittiğini ifade eden mim harfi yazılmıştır. Bir şairin art arda şiirleri bulunduğu daha sonra yazdığı şiire velehü, lehü gibi başlıklar yazılmıştır. Düzensiz bir başlıklandırma söz konusudur. Başlığı bulunan şiirler kadar bulunmayanlar da vardır. Varaklar genellikle düzenli olsa da problemlerle karşılaşmıştır. 58b'de Bâkî'nin musammatı bulunmaktadır ancak 59a'da araya farklı şairelere ait şiirler eklenmiş daha sonra tekrar musammatın devamı yazılmıştır. Eser 69a haricinde tahrir olmamıştır. Ancak bazı şiirlerin mürekkebinin silindiği görülmektedir. Eserde sıkıntılarla karşılaşmamıza rağmen yazısı okunaklıdır.

2.2. MECMUANIN MUHTEVA YÖNÜYLE İNCELENMESİ

Çalışmamıza konu olan mecmuada 84 şairin şiirleri olmakla birlikte genel olarak 16. yüzyıl şairleri ve onlara ait şiirler bulunmaktadır. Yine Sa'yî, Hamdullah Hamdî, Mesîhî, Necâtî gibi 15. yüzyıl, Nizâmî gibi 17. yüzyıl ve Rahmî (müellif) gibi 18.yüzyıl şairleri de bulunmaktadır. Nazım şekli olarak çoğunlukla gazeller kaydedilmiştir. Bunun devamında kaside, mesnevi, müseddes, muhammes, murabba, rubai, terkîb-bend, tercî-bend, kıt'a, matla, beyit, müfred gibi nazım şekilleri de bulunmaktadır.

Tablo 1: Mecmuada Bulunan Nazım Şekilleri¹⁶

Sıra	Nazım Şekilleri	Sayısı
1.	Gazel	179
2.	Matla	96
3.	Beyit	77
4.	Nazım	41
5.	Müfred	23
6.	Murabba	9
7.	Kıta	6
8.	Kaside	4
9.	Muhammes	4
10.	Bent	3
11.	Rubai	3
12.	Terkîb-bend	3
13.	Tercî-bend	2
14.	Tarih	2

¹⁶ Sıralama en çok kullanılan nazım şeklinden başlayarak en az kullanılanlara göre yapılmıştır.

15.	Müseddes	2
16.	Müsemmen	2
17.	Musammat	1
18.	Mesnevi	1
19.	Mısra	1
20.	Muamma	1

Mecmuada çoğunlukla manzum parçalar bulunmaktadır. Kısmen notlar yazılmıştır. Mecmuayı derleyen kişinin mahlası Rahmî'dir. 18. yüzyılda yaşamıştır. Mecmuada ona ait şiirler de bulunmaktadır.

Mecmuada şiirleri bilinen, divanı bulunan ve adı duyulan şairler olduğu gibi şiiri tespit edilemeyen, divanı bulunmayan şairler de vardır. Şairler herhangi bir düzene göre dizilmemiştir. Farklı varaklarda aynı şaire ait şiirler bulunmaktadır. Mecmuada şiirler çoğunlukla Türkçedir. Mensur parçalarda genellikle Arapça kullanılmıştır. Metinde Şâhî'ye ait bir gazelin makta beyitinde Çağatay Türkçesi de kullanıldığı görülmektedir:

‘İmesdür encüm iy Şâhî bu âhum otıdın uçğân

Şererlerdür ki varup künbed-i devvâra yaşdanmış’’¹⁷

Şiirlerde konu bütünlüğü bulunmamaktadır. Aşk, şarap, sevgili, tasavvuf ve bireysel birçok konuda şiirler bulunmaktadır. 12b’de Safâyî, Rahmî, Zâtî, Necâtî, Bâkî; 13a’da İzârî, Âgehî, Rûhî’ye ait aynı redifle yazılmış nazire özelliği taşıyan beyitler de verilmiştir. Bazı mısralarda imla, vezin gibi kusurlar görülmektedir. Bunlar şairin divanı bulunuyorsa oradan karşılaştırma yapılarak veya metin tamiri yoluyla düzeltilmiş olup dipnotta belirtilmiştir. Mecmuada en çok kullanılan aruz kalıbı *mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün mefâ’ilün*’dür. Kullanılan aruz kalıpları ve sayısı tablo olarak verilmiştir:

¹⁷ bkz.25b.

Tablo 2: Mecmuadaki Şiirlerde Kullanılan Aruz Kalıpları

Aruz Kalıpları	Sayısı
Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün	117
Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün	106
Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün	91
Mef'ûlü fâ'îlâtü mefâ'îlü fâ'îlün	36
Mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün	21
Mefâ'îlün fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün	8
Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün	8
Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün	7
Fâ'îlâtün mefâ'îlün fa'lün	4
Fâ'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün	4
Mef'ûlü fâ'îlâtün mef'ûlü fâ'îlâtün	3
Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün	3
Fe'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün	3
Fâ'îlâtün mefâ'îlün fe'îlün	3
Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün	3
Fâ'îlâtün mefâ'îlün fâ'îlün	3
Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'îlün	2

Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fâ'ilün	2
Fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilün	2
Mef'ûlü mefâ'ilün mef'ûlü mefâ'ilün	1
Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ûlün	1
Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün	1
Fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün	1
Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün	1
Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün	1
Fe'ûlün fe'ûlün fe'ûlün	1
Müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün	1
Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	1
Müfte'ilün fâ'ilâtün fâ'ilün	1
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün	1
Mef'ûlü fâ'ilâtün mefâ'ilü fâ'ilün	1
Vezni tespit edilemeyen şiir sayısı	22

Mecmuada daha önce şiirlerine kısıtlı ulaşabildiğimiz şairler de bulunmaktadır. Derviş Tâbî, Gedâyî, Dîvâne Hüsrev, Mevlânâ Hüsrevî, Handî, Hâtifi bunlardan bazılarıdır. Bu şairlerin birçoğu Mevlevîdir. Derleyen kişinin Mevlevîlikle ilgisi olduğu düşünülmektedir. Mecmuada XV, XVI, XVII ve XVIII. yüzyıllarda yaşamış 84 şair tespit edilmiştir: *Abdî, Âgehî, Askerî, Azmî, Bâkî, Behiştî, Berkî, Celal Çelebi, Cemâlî, Cevherî, Cinânî, Dâ'imî, Derviş Çelebi, Derviş Lisânî, Derviş*

Şûrî Çelebi, Derviş Tâbî, Dîvâne Hüsrev, Emrî, Enverî-i Sûzenger, Fasîh, Fazlî, Fehmî, Ferâğî, Ferîdî, Fevrî, Figânî, Firâkî, Fuzûlî, Gedâyî, Haffî, Hamdullah Hamdî, Handî, Hâtîfî, Hayâlî, Hayretî, Huldî, Hüdâyî-i Kadîm, İbni Kemâl, İzârî, Kalender, Kenzî, Kurbî, Mânî, Mesîhî, Meşâmî, Mevlânâ Hüsrev, Mevlânâ İshak, Mîrzâ, Misâlî, Mollâ, Muhibbî, Mu'inî, Nâmî, Necâtî, Necmî, Nev'î, Nişânî, Nizâmî, Rahmî, Rahmî (muharrir), Râmî, Râzî, Riyâzî, Rûhî, Safâyî, Sâib, Sa'yî, Selîkî, Sıdkî, Surrî Çelebi, Sürûrî, Şâhî, Şâmî, Şuhûdî, Ubeydî, Ulvî Çelebi, Ümidî, Vahdetî, Vâlî, Vasfî, Yahya Bey, Yümnî, Zâtî, Zuhûrî. Bu şairler ve şairleri tespit edilemeyen şairlerle birlikte mecmuada toplam 460 şiir bulunmaktadır.

Numara	Şair	Nazım Şekli	Varak Numarası	Şiir Numaraları
1.	'Abdî	1 gazel	20b	142
2.	Âgehî	1 matla	13a	79
3.	'Askerî	1 gazel	Vikâye Yaprağı	2
4.	'Azmî	2 gazel	14a, 14b	94, 97
5.	Bâkî	23 gazel, 1 müfret, 2 matla, 4 beyit, 1 kıt'a, 3 kaside, 1 musammat	9a, 9b, 11a, 13a, 13b, 15b, 16a, 18b, 19a, 27b, 29a, 29b, 31b, 32a, 32b, 33a, 34b, 35a, 37a, 37b, 49a, 52b, 54a, 54b, 58b, 68b	29, 30, 31, 32, 48, 68, 69, 81, 89, 105, 109, 111, 133, 134, 188, 190, 199, 201, 220, 222, 228, 229, 242,

				243, 264, 265, 267, 270, 271, 376, 402, 409, 412, 435, 452
6.	Behiştî	1 matla, 1 gazel	43b, 52a	330, 401
7.	Berkî	1 nazım	17a	125
8.	Cemâlî	1 kıta, 1 nazım	22a, 59a	151, 439
9.	Celâl Çelebi	1 Terkîb-bend	63a	445
10.	Cevherî	1 gazel	53b	407
11.	Cinânî	1 gazel	18b	132
12.	Dâ'imî	1 beyit	27b	191
13.	Dervîş Çelebi	1 matla	11a	37
14.	Dervîş Lisânî	1 matla	11a	39
15.	Dervîş Şûrî Çelebi	1 beyit	47b	367
16.	Dervîş Tâbî	2 matla, 1 nazım, 16 gazel	11a, 34b, 42a, 42a, 42b, 43a, 43b, 43b, 43b, 46a, 46a, 46a, 48a, 48a, 48a, 48b, 48b, 48b, 57a	47, 241, 324, 325, 326, 329, 331, 335, 337, 354, 355, 356, 369, 371, 372, 373, 374,

				375, 431
17.	Dîvâne Hüsrev/Deli Hüsrev/Mehmed Hüsrev	1 gazel	8a	26
18.	Emrî	6 gazel, 1 matla, 2 beyit, 1 müsemmen	8a, 13b, 14b, 15a, 26a, 32a, 37a, 60b, 69b	1, 25, 91, 98, 102, 175, 223, 268, 442, 453
19.	Enverî-i Sûzenger	1 gazel, 1 beyit	36b, 52a	260, 397
20.	Fasîh	1 murabba	35b	250
21.	Fazlî	1 gazel	7b	24
22.	Fehmî	1 gazel	51b	396
23.	Ferâğî	1 beyit	39a	296
24.	Ferîdî	1 nazım	69b	459
25.	Fevrî	1 nazım, 3 gazel, 1 beyit	5a, 20b, 32b, 47b, 53a	15, 141, 227, 365, 406
26.	Figânî	3 gazel, 1 kaside	12b, 19b, 46b, 50a	62, 137, 358, 382
27.	Firâkî	2 gazel	22b, 23b	156, 159
28.	Fuzûlî	1 gazel, 1 matla, 2 beyit	12b, 13a, 45b, 47b	61, 77, 350, 359
29.	Gedâyî	1 matla, 3 beyit, 23 gazel	11a, 11b, 11b, 15b, 16a, 16b, 24a, 24b, 25a,	42, 51, 52, 107, 112, 119, 165,

			26b, 28a, 28b, 34a, 39a, 40a, 45a, 45b, 49a, 49b, 53a, 59b	166, 167, 168, 169, 176, 178, 192, 193, 194, 195, 238, 295, 304, 343, 344, 351, 377, 379, 405, 440
30.	Haffî/Hafî/Huffî/Hufî	1 müfred	21a	147
31.	Hamdullah Hamdi	2 beyit, 1 nazım	26a, 29a, 41a	174, 200, 310
32.	Handî	2 gazel	31b, 40a	219, 305
33.	Hâtifî	1 tercî-bend	61b	444
34.	Hayâlî	7 gazel, 3 matla, 3 nazım, 2 beyit	6b, 7a, 11a, 12a, 13b, 15b, 16b, 19a, 39b, 41b, 43b, 58a	19, 20, 38, 44, 53, 56, 92, 104, 120, 135, 299, 318, 333, 334, 433
35.	Hayretî	5 gazel, 1 nazım	12a, 17a, 20a, 23a, 23b, 29b	55, 124, 140, 158, 160, 202
36.	Huldî	1 matla	11a	45
37.	Hüdâyî-i Kadîm	1 müseddes	3a	9

38.	İbni Kemal	1 beyit	16a	113
39.	‘İzârî	1 matla	13a	78
40.	Kalender	3 gazel	17b, 18a, 18a	128, 130, 131
41.	Kenzî	1 gazel	40b	306
42.	Kurbî	1 matla	41b	315
43.	Mânî	1 gazel	51a	390
44.	Mesîhî	2 beyit	42b	327
45.	Meşâmî	2 gazel	13a, 20a	73, 139
46.	Mevlânâ Hüsrevî	1 müseddes	21b	150
47.	Mevlânâ İshak	1 müfret	21a	146
48.	Mîrzâ	1 gazel	14a	96
49.	Misâlî	1 gazel	19b	136
50.	Mollâ	1 beyit	12a	57
51.	Muhibbî	1 beyit	15a	99
52.	Mu’înî	2 matla	16b, 45b	117, 345
53.	Nâmî	1 gazel	35a	244
54.	Necâtî	1 beyit	12b	67
55.	Necmî	1 müfret	38b	287
56.	Nev’î	6 gazel, 1	3b, 4a, 4b,	10, 11, 14,

		muhammes, 1 beyit, 1 matla	16a, 26a, 32a, 32b, 37b, 68a	110, 172, 225, 226, 277, 449
57.	Nişânî	1 gazel	10a	34
58.	Nizâmî (Müneccel/MincelAhmed)	1 gazel	15a	103
59.	Rahmî	4 gazel, 1 matla, 2 beyit, 2 nazım	8b, 12b, 17a, 27a, 33a, 37a, 39a, 53b, 69b	27, 65, 127, 186, 232, 269, 294, 408, 454
60.	Rahmî (Muharrir)	3 matla, 1 gazel	12b, 16b, 27a	63, 115, 116, 182
61.	Râmî	1 gazel	52b	404
62.	Râzî	12 gazel, 2 nazım	55a, 55b, 56a, 56b	415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428
63.	Riyâzî	1 mesnevi	64a	446
64.	Rûhî	1 matla, 1 nazım	13a, 15a	80, 100
65.	Safâyî	1 beyit	12b	64
66.	Sâ'ib	1 müfret	34b	239

67.	Sa'yî	1 gazel	8b	28
68.	Selîkî	2 gazel, 1 beyit	10b, 43b, 54a	36, 332, 411
69.	Sıdkî	1 gazel	52b	403
70.	Sırrî Çelebi	2 gazel, 1 beyit	6b, 50b	18, 383, 384
71.	Sürûrî	1 matla	41b	319
72.	Şâhî	2 gazel	23a, 25b	157, 171
73.	Şâmî	1 gazel	22b	155
74.	Şuhûdî	1 gazel	31a	218
75.	'Ubeydî	8 gazel, 2 beyit	10a, 15b, 25b, 47b, 48a, 49b, 50a, 68a	33, 106, 170, 362, 363, 370, 380, 381, 447, 448
76.	'Ulvî Çelebi	1, müsemmen, 10 gazel, 1 tercîbent, 5 matla, 1 muhammes	5b, 7a, 7b, 13a, 13b, 17a, 22a, 30b, 36b, 41a, 41b, 43a, 45b, 57a, 59a	17, 21, 22, 74, 90, 123, 152, 213, 261, 309, 320, 328, 346, 347, 348, 349, 430, 437
77.	Ümîdî	1 müfred	11a	49
78.	Vahdetî	1 gazel	38a	279

79.	Vâlî	1 gazel, 1 matla, 1 nazım	10b, 22a	35, 153, 154
80.	Vasfî	1 gazel	30b	214
81.	Yahya Bey	1 terkîb-bend	33b	237
82.	Yümnî	1 gazel	51a	388
83.	Zâtî	2 beyit	12b, 37b	66, 275
84.	Zuhûrî	1 gazel	31a	217

2.2.1. Şairlere Ait Kısa Biyografiler

Şairlerin kısa biyografileri alfabe sırasına göre verilmiştir:

‘Abdî (ö.?)

Tezkirelerde Abdî mahlaslı bilinen 26 şair bulunmaktadır.¹⁸ Çalışmamızda bulunan gazelin hangi Abdî’ye ait olduğu tespit edilememiştir. Gazel 20b’de bulunmaktadır.

Âgehî (ö. 1577)

Vardar Yenicesi’nde doğmuştur. Adı Mansur’dur. İlim ve irfan sahibi olan şair aynı zamanda Mekke kadılığında bulunmuştur.¹⁹ Muhammed Çelebi’nin mülazımıdır. Hoş şiirleri ve güzel sözleri olduğu kaynaklarda geçmektedir. Âşıkane şiirleri ve rindane sözleri çok fazla bulunmaktadır. Gemiciler ıstılahı hakkında kasidesi bulunmaktadır ve çok meşhurdur.²⁰ H.985’de vefat etmiştir.²¹

¹⁸ Haluk İpekten vd. *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1988, s.1-6.

¹⁹ Aysun Sungurhan, *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü’ş-Şu’arâ*, Ankara, 2017, s.197.

²⁰ Filiz Kılıç, *Âşık Çelebi Meşâ’irü’ş-Şu’arâ*, Ankara, 2018, s.145.

²¹ Aysun Sungurhan, a.e, s.197.

Çalışmamızda şaire ait bir beyit bulunmaktadır.

‘Askerî (ö.?)

16. yüzyıl şairlerinden olan Askerî Edirne’de doğmuştur. Uzunca bir süre Hz. Hüseyin’in türbesine gidip Bağdat’ta İmam Hasan Askerî’nin yanında bulunmuş ve bundan dolayı Askerî mahlasını kullanmıştır. Daha sonra Selanik’te yeniçeri olmuştur. İshak Paşa’nın hanımı ile evlenmiş ve büyük bir servete sahip olmuştur. Derviş meşrepli bir şairdir. Bundan dolayı şiirlerinde tasavvufi özellikler görülmektedir.²²

Çalışmamızda şaire ait vikâye yaprağında 1 gazel bulunmaktadır.

‘Azmî (ö.?)

Tezkirelerde bilinen Azmî mahlaslı altı şair bulunmaktadır.²³ Mecmuada bulunan gazellerin hangi Azmî mahlaslı şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Gazeller 14a ve 14b’de bulunmaktadır.

Bâkî (ö. 1600)

Adı Mahmud Abdülbâkî, mahlası Bâkî’dir. 16. yüzyılın önemli şairlerindedir. İstanbul’da doğmuştur. Babası Fatih Camii müezzinlerinden Mehmed Efendi’dir. İyi bir eğitim almış olup devrin önemli âlimlerinden ilim tahsil etmiştir. Tahsilini bitirdikten sonra Süleymaniye müderrisliğine tayin olmuştur.²⁴ Genç yaşta yazdığı şiirlerle kısa sürede ün kazanmıştır. Önemli isimlerin de bulunduğu şuarâ meclislerinde bulunmuştur. Devlet adamlarına yazdığı kasidelerle onların teveccüh ve himâyelerine kavuşmuştur. Sultanü’ş-Şu’arâ unvanıyla da bilinen şairin *Divân*, *Me’âlimü’l-Yakîn fî Sireti Seyyîdi’l-Mürselîn*, *Hadîs-i Erba’în Tercümesi*, *Fezâ’ilü’l-Cihâd* ve *Fezâ’il-i Mekke* adlı eserleri bulunmaktadır.

²² Haluk İpekten vd. *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 1988, s.46-47.

²³ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.61-62.

²⁴ Abdüllâtif Uyan, *Menkıbelerle İslâm Meşhurları Ansiklopedisi*, İstanbul, 1983, c.1, s. 406.

Divânüzerinde birçok çalışmalar yapılmıştır.²⁵ En kapsamlı çalışma ise Sabahattin Küçük tarafından yapılmıştır.²⁶

Mecmuada 34 şiiri bulunmaktadır.²⁷

Behiştî (ö.?)

Tezkirelerde bilinen Behiştî mahlaslı dört şair bulunmaktadır.²⁸ 16.yüzyıl şairi olan Ramazan Behiştî'nin divanında mecmuadaki şiirler bulunmamaktadır. Çalışmamızda bulunan bir matla ve bir gazelin hangi Behiştî'ye ait olduğu tespit edilememiştir.²⁹

Berkî (ö. ?)

Berkî hakkında Kınalızâde Hasan Çelebi tezkiresinde bilgi bulunmaktadır. İstanbul'da doğmuştur. Asker zümresine dâhil olmuştur. Bir zaman ihtisap kâtipliği görevinde bulunmuştur. Nazik ve ince düşüncesiyle pek hoş beyitler yazmıştır. Kınalızâde tezkiresinde farklı bir şiiri bulunmaktadır.

Mecmuada 17a'da iki beyiti bulunmaktadır. Mecmuada bulunan şiirde şairin mahlası yazmamaktadır. Şiirin Berkî'ye ait olduğu Vüsale Musalı tarafından tespit edilen tezkirede saptanmıştır.³⁰

Celâl Çelebi (ö.?)

16. yüzyıl şairlerinden olan Celâl Çelebi'nin adı Hasan'dır. İstanbul'da doğan şairin babası Semaniye müderrisliği yapmıştır. Latîfi, şairin şiir yazmada yeni olduğunu henüz şöhret bulmadığını yazmıştır.³¹ Vefat tarihi bilinmemektedir.

²⁵ Detaylı bilgi için bkz. Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 2008, s.172-173.

²⁶ Sabahattin Küçük, *Bâkî Divânı*, Ankara, 1994.

²⁷ bkz.9a, 9b, 11a, 13a, 13b, 15b, 16a, 18b, 19a, 27b, 29a, 29b, 31b, 32a, 32b, 33a, 34b, 35a, 37a, 37b, 49a, 52b, 54a, 54b, 58b, 68b.

²⁸ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.71-72.

²⁹ bkz.43b, 52a.

³⁰Vüsale Musalı, *Türk Tezkireciliğinin Araştırılmamış Bir Sayfası*, Bilig, sayı 72, s.84, 2015.

Çalışmamızda 63a'da şaire ait bir nazım bulunmaktadır.

Cemâlî (ö.?)

16. yüzyıl şairlerinden olan Cemâlî'nin divanı incelenmiş olup şiirler tespit edilememiştir. Ancak mecmualarda şairlerin divanlarında bulunmayan şiirlerinin de olabileceği söz konusu olduğundan Defterzâde Cemâlî'ye ait değildir dememiz doğru olmayacaktır. Mecmuada bulunan şairlerin yaşadığı yüzyıllar göz önüne alındığında yine Fatih dönemi şairlerinden Cemâlî'nin de şiirlerin sahibi olabileceği ihtimaldir.

Çalışmamızda 22a ve 59b'de toplam iki şiiri bulunmaktadır.

Cevherî (ö.?)

Tezkirelerde Cevherî mahlasına sahip bilinen beş şair bulunmaktadır.³² Mecmuadaki şairlerin yaşadığı dönemlere göre şairin Bâlî Çelebi veya İbni Yemîn olabileceği düşünülmektedir.

16. yüzyıl şairlerinden olan Cevherî Aydın'da doğmuştur. Adı Bâlî Çelebi olup Sarhoş Bâlî olarak tanınmıştır. Kanuni Sultan Süleyman'ın hocası Hayreddin Efendi'den mülazım olmuş ve müderrislik yapmıştır. Öncesinde zevk ve sefaya düşkün olan şair, Kepenekçi Medresesi'nde müderrislik yaptığı dönemde tasavvufa yönelmiştir. Şeyh Ramazan Efendi'ye bağlanmış daha sonra şeyh olmuştur.³³

Bir diğer şair 16. yüzyılda yaşamış olan İbni Yemîn'ndir. Karaferye'de doğmuştur. Perviz Efendi'den mülazım olduktan sonra çeşitli şehirlerde kadılık ve müderrislik yapmıştır. Dimetoka kadılığı yaptığı dönemde vefat etmiştir.³⁴

Mecmuada Cevherî'ye ait 53b'de bir gazel bulunmaktadır.

Cinânî (ö.1595)

³¹ Haluk İpekten vd., a.g.e, s.84.

³² Haluk İpekten vd. a.g.e, s.91-92.

³³ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.91.

³⁴ Yunus Kaplan, *Cevherî, İbn-i Yemîn*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cevheri-ibni-yemin>

16. yüzyıl şairlerindedir. Bursa’da doğmuştur. Nazım ve nesirdeki kabiliyetiyle ve devlet adamları ile olan ilişkileriyle döneminde oldukça ilgi görmüştür. Babası Mehmed Efendi olup mesleği hakkında bilgi bulunmamaktadır. Mahlası hakkında Cenânî veya Cinânî olabileceği yönünden görüşler bulunmaktadır. Şair küçük yaşta tahsil hayatına başlamıştır. Muallimzâde Efendi’den mülazım olmuştur. Bir müddet sonra hocasının kalem kâtibi olmuştur. Müderrislik görevinde de bulunmuştur. Çeşitli görevlerden sonra son olarak Bursa’da İvaz Paşa müderrisi olmuştur. H.1004 yılında vefat etmiş olup Bursa’da Hamza Bey Mezarlığı’nda medfundur.³⁵

Şairin Divan, Riyâzü’l-cinân, Cilâu’l-kulûb ve Bedâiyü’l-âsâr isimli dört eseri bulunmaktadır. Divanının tenkitli metni Cihan Okuyucu tarafından yayımlanmıştır.³⁶

Çalışmamızda şaire ait 18b’de bir gazel bulunmaktadır.

Dâ’imî (ö.?)

Tezkirelerde Dâimî mahlaslı bir şair tespit edilememiştir. Çalışmamızda şaire ait 27b’de bir beyit vardır.

Derviş Çelebi (ö.?)

Çalışmamızda 11a’da bulunan bir matla’a ‘‘Matla’-ı Enverî’’ başlığı düşülse de Derviş Çelebi’ye ait olduğu tespit edilmiştir.³⁷

16. yüzyıl şairlerinden olan Kemalzâde Derviş Çelebi, İstanbulludur. Doğum tarihi hakkında henüz bilgi bulunamamıştır. Mevlânâ Kemal Efendi’nin oğludur. Arapça ve Farsçaya oldukça hâkimdir. Saraybosna’da Osman Şah’a Farsça bir kaside sunmuştur.³⁸ Şiirleri övülmektedir.

Çalışmamızda şaire ait bir 11a’da bir matla’ bulunmaktadır.

³⁵ Cihan Okuyucu, *Cinânî (Hayâtı-Eserleri-Dîvânının Tenkidli Metni)*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994, s.III-VII.

³⁶ Cihan Okuyucu, a.e.

³⁷ İsmail Hakkı Aksoyak, *Derviş, Kemâl Efendi-zâde Derviş Çelebi*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dervis-kemal-efendizade-dervis>

³⁸ Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şu’arâ’sı (İnceleme, Metin)*, Ankara, 2018, s.84.

Dervîş Lisânî (ö. 1716)

Mevlevî şairlerdendir. Galata Mevlevihânesi'nde Arzî Dede ve Gavsî Dede'den dersler almıştır. Nâyî Osman Dede zamanına kadar yaşamış olup H.1129 senesinde ahirete göçmüştür. Esrâr Dede'de şaire ait kendi el yazması bir mecmuanın olduğu tezkiresinde yazmaktadır. Tezkirede üç beyiti bulunmaktadır.³⁹

Çalışmamızda şaire ait bir matla' bulunmaktadır.⁴⁰

Dervîş Şûrî Çelebi (ö. 1582)

Bursa Yenişehirlidir. Hayretî'nin kardeşi olan Yusuf Sineçak'ın talebesidir. Kınalızâde onun ömrünün ilk zamanlarında fitneye, kavgaya, zevk ve safaya meyilli olan şair daha sonra tövbe edip Allah yoluna yöneldiğini tezkiresinde ifade etmiştir.⁴¹ Esrâr Dede tezkiresinde Şûrî-i Meczûb olarak geçmektedir.⁴² Daha sonra tövbe edip bu meczupluk halinden kurtulmuştur. Şam Mevlevihânesi'nde ikamet etmiştir. Mezakî, Dervîş Süleyman, Samtî Dede, Dervîş Rûhî-i Bağdâdî ile Mesnevi okumuştur. Mûsikîde usta bir şairdir. Bağdatlı Rûhî'yi etkilemiştir.⁴³ H.990 yılına yakın vefat etmiştir.

Çalışmamızda şaire ait bir beyit bulunmaktadır.⁴⁴

Dervîş Tâbî (ö. 1688)

Mecmuada Dervîş Tâbî mahlasıyla birçok şiir bulunmaktadır. Bir matla'da ‘‘Tâbî Mevlevî’’ başlığı olduğundan şairin 16. yüzyıl şairlerinden Dervîş Tâbî Çelebi değil, 17. yüzyıl şairlerinden Mevlevî Dervîş Tâbî olduğu düşünülmektedir.⁴⁵

³⁹ İlhan Genç, *Esrâr Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye: İnceleme-Metin*, Ankara, 2018, s.269.

⁴⁰ bkz. 11a.

⁴¹ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şuarâ*, c.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.536.

⁴² İlhan Genç, *Esrâr Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye: İnceleme-Metin*, Ankara, 2018, s.161.

⁴³ Haluk İpekten vd. a.g.e, s. 491.

⁴⁴ bkz. 47b.

⁴⁵ bkz. 43b.

Adı Ahmet'tir. Karahisar'da doğmuştur. Mevlevî şairlerdendir. Sultan Semâ'iyü'd-Dîvânî Hazretlerinin dergâhında bulunmuştur. Şeyh Mustafa Dede ve Seyyâh Dede Ebubekir Efendi'ye hizmet etmiştir. Şiir ve inşâda Yusuf Sineçak'tan eğitim almış olan Günâhî Dede, Şûrî Dede ve Gurbetî Dede'nin izinden gitmiştir.⁴⁶ Hayalî Bey'in şiirlerine oldukça ilgisi vardır. Özellikle Vardar Yeniceci şairlere yazdığı nazireler ile tanınmıştır.⁴⁷

Çalışmamızda şaire ait 19 şiir bulunmaktadır.⁴⁸

Dîvâne Husrev (ö.1596)

16. yüzyıl şairlerindendir. Adı Mehmet olmakla birlikte Husrev, Deli Husrev, Dîvâne Husrev olarak da tanınmaktadır. İstanbulludur. Babası Karagöz Bey denilen sancak beyidir.⁴⁹ Sarhoş Bâlî Efendi'ye intisap etmiştir. Bir müddet akıl sağlığı bozulmuş daha sonra normale dönerek yaya başı olmuştur.⁵⁰ Riyâzî'ye göre vecde gelerek akıl bulanıklığı yaşamıştır.⁵¹ Bektâşî tarikatına girmiştir. Şiirleri oldukça başarılı bulunulmuştur. Kınalızâde, şairin nezaketli sözleri olduğunu söylemiştir.⁵² Kili'de kale dizdarı olduğu zamanda (1596) vefat etmiştir.⁵³

Çalışmamızda şaire ait bir gazel bulunmaktadır.⁵⁴

Emrî (ö. 1575)

Edirne'de doğmuştur. 16. yüzyıl şairlerinden olup adı Emrullah'tır. Tezkirelerde genellikle Emrî Çelebi, Emrullâh Çelebi olarak geçmektedir. Ailesi

⁴⁶ İlhan Genç, *Esrâr Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye: İnceleme-Metin*, Ankara, 2018, s.56-59.

İbrahim Halil Tuğluk, *Tâbî Dervîş*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

⁴⁷ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.494.

⁴⁸ bkz.11a, 34b, 42a, 42b, 43a, 43b, 46a, 48a, 48b, 57a.

⁴⁹ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şuarâ*, c.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.448.

⁵⁰ İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa bin Carullah Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.40.

⁵¹ Namık Açıkgöz, *Riyâzî Muhammed Efendi Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, s.136.

⁵² İbrahim Kutluk, a.e, s.449.

⁵³ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.216.

⁵⁴ bkz. 8a.

hakkında bilgi tespit edilememiştir. Şair, tahsilini yarım bırakmıştır. Devlet memurluğu görevinde bulunmuştur. Emrî, çoğu şaire nazaran devlet büyüklerini methetmemiş, onlara kaside yazmamıştır. H.983 tarihinde vefat etmiştir.⁵⁵Emrî, Divanı ve muammaları ve tarih düşürmeleri ile Türk edebiyatında önemli bir şahsiyettir. Beyânî, tezkiresinde onun eşsiz şiirleri, tarihleri ve muammaları ile cihanda adını duyurduğunu yazmıştır.⁵⁶ Vefat tarihi Hasan Çelebi’de 982/1574-75, Riyâzî, Faîzî ve Enis’te 983/1575-76 olarak kaydedilmiştir.⁵⁷ Latîfî, Emrî’nin ince tahayyülü ve kıvrak zekâyaya sahip olduğunu, tarzının âşıkane olmadığını tezkiresinde ifade etmiştir.⁵⁸ Divanının tenkitli neşrini Yekta Saraç hazırlamıştır.⁵⁹

Çalışmamıza konu olan mecmuada şaire ait 9 şiir yer almaktadır.⁶⁰

Enverî-i Sûzenger (ö. 1547)

16. yüzyıl şairlerinden olup adı Nureddin’dir. Mürekkebcî Enverî olarak da bilinmektedir. Mürekkepçilik ve sûzengerlik mesleğini icra etmiştir. Ümmî bir şairdir.⁶¹ Latîfî, onun ümmiliğini harfleri şekline göre ayırt ettiğini söyleyerek doğrulamıştır. Fakat Enverî, kendini oldukça mükemmel bulmuştur. Yine Latîfî’ye göre Enverî, şiirlerinde yeni ve farklı hayaller ve manalar bulmuştur.⁶² Onu beğenenler kadar eleştiren şairler de olmuştur. Kıyâsî, ‘‘O bir cehl-i mürekkebdür mürekkebe satmadur kârı/ Cihânda Enverî gibi siyekhâr olmasun kimse’’ beyitiyle

⁵⁵ Mehmet A. Yekta Saraç, *Emrî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, s.3

⁵⁶ İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa bin Carullah Tezkiretü’ş-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.31.

⁵⁷ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.113.

⁵⁸ Rıdvan Canım, *Latîfî Tezkiretü’ş-Şuarâ ve Tabsiratü’n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s.179.

⁵⁹ Yekta Saraç, *Emrî ve Dîvanı*, Doktora Tezi, İstanbul, 1991.

⁶⁰ bkz.8a, 13b, 14b, 15a, 26a, 32a, 37a, 60b, 69b.

⁶¹ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü’ş-Şuarâ*, c.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.189.

⁶² Rıdvan Canım, a.e, s.181.

şairi eleştirmiştir.⁶³ Kumbaracı kethüdası olmuştur. H.957 tarihinde vefat etmiştir.⁶⁴ Şairin bir divanı bulunmaktadır ve neşredilmiştir.⁶⁵

Çalışmamızda şaire ait iki şiir bulunmaktadır. 36b'de bulunan gazelin ilk beyiti 52a'da tekrar yazılmıştır. Bu gazelin tezkirelerde bulunmasıyla şairin Enverî-i Sûzenger olduğu tespit edilmiştir.

Fasîh (ö.1699)

Kaynaklarda Fasîh mahlaslı yalnız bir şaire ulaşılmıştır. 17. yüzyıl şairlerinden olan Fasîh Ahmed Dede, İstanbul'da doğmuştur. Adı Ahmet olan şair, Dukakinzade olarak tanınmıştır. Devlet görevlerinde bulunan Fasîh, Köprülü Fazıl Ahmet Paşa'ya intisap etmiştir. Daha sonra tasavvufa yönelen şair, Mevlevî olmuştur. Vefat tarihi tezkirelerde H.1111/1699 ve H.1112/1700 olarak bilinmektedir. Şairin mürettep bir divanı bulunmaktadır.⁶⁶ Divan üzerine 1991 yılında Mustafa Çıpan doktora tezi olarak çalışmıştır. Mecmuada bulunan murabba' divanda tespit edilememiştir. Yine şairin Farsça Divançe, Münşeât, Münâzara-i Gül ü Mül, Münâzara-i Rûz u Şeb, Tenbâkûnâme, Kalem Makalesi, Hüsrev ü Şirin, Mahmûd u Ayâs, Behişt-Âbâd isimle eserleri de bulunmaktadır.⁶⁷

Çalışmamızda şaire ait 35b'de bir murabba' vardır.

Fazlî (ö. 1564)

Kanunî dönemi şairlerinden olan Fazlî'nin adı Mehmed'dir. Riyâzî'nin tezkiresinde bir diğer adının Ali Çelebi olduğunu görülmektedir.⁶⁸ İstanbulludur. Kara Fazlî olarak bilinmektedir. Şair Zâtî'nin dükkânına gidip yazdığı şiirleri ona göstermiş ve yorumlarını dikkate almıştır. Zâtî'nin bilgi ve tecrübelerinden

⁶³ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şuarâ*, c.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.189.

⁶⁴ Kadri Hüsnü Yılmaz, *Enverî, Sûzenger Enverî Çelebi (Mürekkepçi)*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

⁶⁵ Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı, *Ümmî Divan Şairleri ve Enverî Divanı*, MEB Yayınları, Ankara, 2001.

⁶⁶ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.129.

⁶⁷ Mehmet Ünal, *Fasîh, Ahmed Fasîh Dede*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

⁶⁸ Namık Açıkgöz, *Riyâzî Muhammed Efendi Tezkiretü's-Şuarâ*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, s.256.

faydalanmıştır. Kanûnî Sultan Süleyman'a, şehzadelerin sünnet düğününde bir kaside sunmuştur. Daha sonra sırasıyla Şehzâde Mehmet, Şehzâde Mustafa ve Şehzâde Selim'in divan kâtibi olmuştur. Hamse sahibi bir şairdir.⁶⁹ Lücetü'l-Esrâr, Nahlistan, Hümây u Hümâyûn, Rübâ'ıyyât, Gül ü Bülbül adlı eserleri bulunmaktadır.⁷⁰ Riyâzî'nin tezkiresinde "bu eş'âr Dîvân'ından intihâb olup sebt olındı" ifadesi bulunmaktadır. Ancak henüz mürettep bir divana ulaşamamıştır. Mustafa Özkat Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan eksik bir nüsha ile şiir mecmualarından derlenen şiirlerini yüksek lisans tezi olarak hazırlamış ve yeni bir divan oluşturmuştur.⁷¹ Riyâzî, tezkiresinde H.971 tarihinde Kütahya'da vefat ettiğini bildirmiştir.

Mecmuada 7b'de Fazlî'ye ait bir gazel bulunmaktadır.

Fehmî (ö.1596?)

Tezkirelerde Fehmî mahlaslı bilinen on bir şair bulunmaktadır.⁷² Şiirin şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir. Ancak mecmuada bulunan şairlerin çoğunun 16. yüzyılda yaşadığı düşünüldüğünde Kınalızade'nin oğlu Fehmi olabileceği düşünülmektedir.

Fehmî, Kınalızade'nin büyük oğlu olup adı Mehmet'tir. Şam'da doğmuştur. İyi bir öğrenim gören şair Çivizâde'den mülazım olduktan sonra müderrislik yapmıştır. İstanbul'da vefat eden şair, Nişancı Mehmet Paşa Camii bahçesinde medfundur. Dönemin tanınmış şairlerinden olan Fehmî, şiirleri ve muammaları ile dikkat çekmiştir.⁷³

Çalışmamızda 51b'de bir gazeli bulunmaktadır.

Ferâğî (ö.?)

⁶⁹ Rıdvan Canım, a.e, s.433.

⁷⁰ bkz. Gencay Zavotçu, *Fazlî*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

⁷¹ Mustafa Özkat, *Kara Fazlî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme, Tenkitli Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.

⁷² Haluk İpekten vd. a.g.e, s. 134-136.

⁷³ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.134-135.

16. yüzyıl şairlerinden Ferâgî, Edirneli olup adı Mehmed Çelebi'dir. Bursa'da yaşamıştır.⁷⁴ Yeniçeridir. Vaktinin çoğunu zahir ve batın ilimlere harcamış ve danişment olmuştur. Nevâyî tarzında şiirler yazan şair, Farsçayı da iyi bilmektedir. İnşada, muamma sanatında ve musikide oldukça başarılıdır. Derviş-meşrep bir şairdir.⁷⁵ Şerife Ördek, şairin 1605'te vefat ettiğini bildirirse de Haluk İpekten vd. 1605'te vefat eden Ferâgî'nin Şam beylebeyi Osman Paşa olduğunu eserinde ifade etmiştir.⁷⁶

Çalışmamızda şaire ait 39a'da bir beyit bulunmaktadır.

Ferîdî (ö.?)

Kaynaklarda Ferîdî mahlaslı bilinen dört şair bulunmaktadır. Çalışmamızda 69b'de bulunan nazmın hangi şaire ait olduğu incelemeler sonucu tespit edilememiştir.

Fevrî (ö. 1571)

16. yüzyıl şairlerinden olan Fevrî'nin adı Ahmed'dir. Hıristiyan bir ailede dünyaya gelmiştir. Rüyasında Muhyiddin İbnü'l-Arabî'yi görmüş ve Müslüman olmuştur.⁷⁷ Beyânî, şairin Nakkaş Ali Bey'in himayesinde yetiştiğini yazmıştır. Müderrislik yapmıştır. İlim yolundan ayrılmayıp Şam'da önce müftü daha sonra şeyhülislam olmuştur.⁷⁸ Latîfî, onun her şeyden önce hoş şiiri, güzel bir tarzı ve gönle ferahlık veren nazmı olduğunu ifade etmiştir. Şiirlerinde atasözleri ve halk deyimlerini kullanmış olup tahmis ve tesdis yazmada önemli bir şairdir. H. 978'de vefat etmiştir.⁷⁹

⁷⁴ Namık Açıkgöz, *Riyâzî Muhammed Efendi Tezkiretü's-Şuarâ*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, s.254.

⁷⁵ Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şuarâ'sı (İnceleme, Metin)*, Ankara, 2018, s.248.

⁷⁶ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.138.

⁷⁷ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şuarâ*, c.2, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.771.

⁷⁸ İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa bin Carullah Tezkiretü's-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.215.

⁷⁹ Namık Açıkgöz, a.e, s.265.

Şairin bir divanı bulunmaktadır. Divanının tenkitli metnini Mehmet Kalpaklı çalışmıştır.⁸⁰ Divanı ile birlikte Risâle fî ilmi'l-hutût, Kühl-i Dîde-i A'yân, Ahlâk-ı Süleymânî, Ahlâk-ı Mehmed Paşa, Hac Seyahatnâmesi eserleri de bulunmaktadır.⁸¹

Çalışmamızda şaire ait 5 şiir bulunmaktadır.⁸²

Figânî (ö. 1531-32)

Kanûnî dönemi şairlerindedir. Trabzonlu olan Figânî'nin adı Ramazan Çelebi'dir.⁸³ Tabib Şâh Muhammed'in talebesidir.⁸⁴ Kısa bir medrese eğitiminden sonra tıp ilmiyle uğraşmış ve kâtiplik yapmıştır. Bu arada şiire de yönelmiştir. Ezberi çok kuvvetli olan bir şair, gördüğü ve duyduğu bir şiiri unutmadan hafızasında tutabilmiştir. Ömrü kısa sürmüştür. Latîfi, ecel gelmeseydi onun şiirde çok fazla şöhret bulacağını ve döneminin şairlerinin divanlarına kalem çekeceğini tezkiresinde ifade etmiştir.⁸⁵ Kanûnî Sultan Süleyman'nın şehzadelerinin sünnet törenleri için bir kaside yazmıştır. Bu kaside de çalışmamızda bulunmaktadır. H.938'de vefat etmiştir. Sehi Bey, tezkiresinde İbrahim Paşa'nın Budin'den getirttiği heykelleri Atmeydanı'na diktirmesi hadisesinde kendisine mal edilen bir beyit⁸⁶ nedeniyle idam edildiğinden bahsetmiştir. Kısa ömrüne rağmen geriye bir divan bırakmıştır. Bu Türkçe Divan, Abdulkadir Karahan tarafından yayımlanmıştır.⁸⁷

Çalışmamızda Figânî'ye ait 3 gazel ve 1 kaside bulunmaktadır.⁸⁸

Firâkî (ö.?)

⁸⁰Mehmet Kalpaklı, *Divan Şiirinin Edisyonunda Bilgisayar Kullanımı Metoduna Giriş ve Fevri Divanı'nın Elektronik Formu*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1991.

⁸¹ Detay için bkz. Mehmet Kalpaklı, *Fevrî, Ahmed*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

⁸² bkz.5a, 20b, 32b, 47b, 53a.

⁸³ Namık Açıkgoz, a.e., s.261.

⁸⁴ Haluk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, *Sehî Beg Heşt-Bihîşt*, Ankara, 2017.

⁸⁵ Rıdvan Canım, a.e., s.438.

⁸⁶Beyitin nesre çevrilmiş hali şöyledir: Dünyaya iki İbrahim geldi, biri put kırdı öteki put dikti.

⁸⁷ Abdülkadir Karahan, *Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figânî ve Divançesi*, İstanbul, 1966.

⁸⁸ bkz.12b, 19b, 46b, 50a.

Mecmuada Firâkî mahlaslı bir gazelin matla beyitinin 16. yüzyıl şairlerinden olan Firâkî'ye ait olduğu tezkirelerde yazılmıştır.⁸⁹ Diğer Firâkî mahlaslı gazelde ise mevlevihâne, terk-i vücûd, semâ' eylemek gibi ifadeler bulunduğundan şairin Mevlevî olduğu düşünülmektedir.⁹⁰ Mevlevî olan Firâkî mahlaslı bilinen iki şair vardır. Biri 18. yüzyıl şairi olan Yazıcı Firâkî Dede diğeri 19. yüzyıl şairlerinden Niğdeli Hüseyin Firâkî Efendi'dir. Şiirin hangi şaire ait olduğu saptanamamıştır.

Çalışmamızda Firâkî mahlası ile yazılmış iki gazel bulunmaktadır.⁹¹

Fuzûlî (ö. 1556)

16. yüzyıl şairlerinden olan Fuzûlî'nin adı Mehmed, babasının adı Süleyman'dır. Doğum tarihi ve yeri tam olarak bilinmemektedir. Kaynaklarda Bağdat, Kerbela, Hille ve Necef olabileceği konusunda görüşler bulunmaktadır. Fuzûlî iyi bir tahsil görmüştür. Türkçeyle birlikte Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiği eserlerinden anlaşılmaktadır. Fuzûlî mahlasını kimsenin beğenmeyeceğini düşünerek seçmiştir. Fuzûlî kelimesinin gereksiz, boş anlamı dışında erdemlilik anlamı da bulunmaktadır.

Fuzûlî hem döneminde hem de sonraki dönemlerde birçok şair üzerinde etkili olmuştur. Kanûnî'nin Bağdat seferi sırasında Hayâlî Bey ve Taşlıcalı Yahya Bey ile tanışmıştır. Bu şairler Fuzûlî'nin şiirlerine nazireler yazmışlardır. Böylece Anadolu sahasında da tanınmıştır.⁹² Fuzûlî genellikle lirik şiirler yazmıştır. Beyânî, Fuzûlî'nin tarzında eşsiz, semtinde tek, şiiri sağlam ve nazımının çok güzel olduğunu tezkiresinde ifade etmiştir. Hadîkatü's-Süeda adlı mesnevisinin de hayli nefis bir kitap olduğunu dile getirmiştir.⁹³ Hamse sahibi bir şairdir. H.963'de vefat etmiştir.⁹⁴

⁸⁹ İbrahim Kutluk, a.e., c.2, s.744.

Rıdvan Canım, *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s.203.

⁹⁰ bkz. 23b.

⁹¹ bkz.22b, 23b.

⁹² Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 2008, s.154.

⁹³ İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa bin Carullah Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.209.

⁹⁴ Namık Açıkgöz, a.e, s.260.

Türkçe Dîvân, Farsça Dîvân, Leylâ vü Mecnûn, Beng ü Bâde, Sâkî-nâme, Tercüme-i Hadîs-i Erba'in, Hadîkatü's-Süeda, Türkçe Mektuplar, Rind ü Zâhid, Sıhhat ü Maraz, Muamma Risalesi, Matlau'l-İtikad adlı eserleri bulunmaktadır.⁹⁵

Çalışmamızda şaire ait 1 gazel ve 3 beyit bulunmaktadır.⁹⁶

Gedâyî (ö.?)

Çalışmamıza konu olan mecmuada genellikle 16. yüzyıl şairlerinin şiirleri bulunmaktadır. Bundan hareketle şairin 16. yüzyılda yaşamış olan Antakyalı Gedâyî olabileceği düşünülmüştür.

Gedâyî hakkında kaynaklarda çok fazla bilgiye ulaşılamamaktadır. Kâtiplik mesleği yapmıştır. Hat sanatıyla meşgul olmuştur. Mevlevî şairlerdendir. Derviş-meşrep bir şair olduğu şiirlerinden anlaşılmaktadır. Molla Hudâvendigâr'ın yolundan gitmiş ve dergâhta Mesnevî tahsili yapmıştır.⁹⁷ Hakkında Ahdî'nin Gülşen-i Şu'arâ'sından bilgi sahibi olunmaktadır.⁹⁸ Esrâr Dede de tezkiresinde şaire yer vermiş olup sonunda Ahdî'nin tezkiresinden naklettiğini ifade etmiştir.⁹⁹

Mecmuada şaire ait 27 şiir bulunmaktadır.¹⁰⁰

Haffî/Hafî/Huffî/Hufî (ö.?)

Fatih devri şairlerinden olan Haffî Edirnelidir. Adı bilinmemekle birlikte haffafılık mesleğini yaptığından mahlası Haffî'dir. Latîfi, bazı kişilerin zamm-ı hâ ile Huffî şeklinde okuduklarını ifade etmiştir. Belagat ve fesahat sahibi olan şair aynı zamanda ümmîdir. Kitapsız ve deftersiz müftü ve müderris olmuştur. Cinas sanatında oldukça başarılıdır. Şairin vefat tarihi belli değildir. Latîfi, şairin tertipli ve derlenmiş

⁹⁵ Detay için bkz. Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 2008, s. 155-161.

⁹⁶ bkz. 12b, 13a, 45b, 47b

⁹⁷ İlhan Genç, *Esrâr Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye: İnceleme-Metin*, Ankara, 2018, s.267.

⁹⁸ Mehmet Fatih Köksal, *Gedâyî*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gedayi>

⁹⁹ İlhan Genç, a.e.,s.267.

¹⁰⁰ bkz.11a, 11b, 15b, 16a, 16b, 24a, 24b,25a, 26b, 28a, 28b, 34a, 39a, 40a, 45a, 45b, 49a, 49b, 53a, 59b

bir Dîvân'ı olduğunu tezkiresinde yazmıştır.¹⁰¹ Dîvân üzerine Ersen Ersoy çalışma yapmıştır.¹⁰² Zâdü'l-Meâd (Kitâbü Mevlüdü'n-Nebî) isimli mesnevisi bulunmaktadır.¹⁰³ Bu metin de Secaattin Tural tarafından yayımlanmıştır.¹⁰⁴

Mecmuada şaire ait bir müfret bulunmaktadır.¹⁰⁵

Hamdullah Hamdî (ö. 1503)

15. yüzyıl şairlerinden olan şairin adı MehmedHamdullâh'tır. Göynük'te doğmuş olup babası Akşemddin Hazretleridir. Soyu Şeyh Şihâbü'd-din Sühreverdî Hazretlerine dayanmaktadır. Daha annesinin karnındayken babası onun için bu benim şair oğlumdur demiştir. Mesnevî okumuş olup hamse sahibi bir şairdir. Sehî Bey'in tezkiresinde Mevlânâ Hamdî adıyla geçmektedir.¹⁰⁶ Şiirlerinin çok beğenildiği kaynaklarda yazmaktadır. Özellikle Yûsuf u Züleyhâ mesnevisi hakkında övgü dolu sözler söylenmiştir.¹⁰⁷ Riyâzî, Yûsuf u Züleyhâ mesnevisinin Câmî'den tercüme ettiğini ancak kendinin de çok fazla eklemeleri olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁸ Kemâlpaşazâde, daha önceden Hamdî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sını görmüş olsaydım Yusûf u Züleyhâ'dan bahsetmezdim demiştir. H.909'da vefat etmiş olup Göynük'te babasının yanında medfundur. Mehmed Zeyneddîn adında bir oğlu olduğu bilinmektedir.¹⁰⁹ Yunus Kaplan, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde yazdığı Kadîmî maddesinde, onun Hamdullah Hamdî'nin oğlu olduğu bilgisini vermiştir.¹¹⁰

¹⁰¹ Rıdvan Canım, a.g.e, s.249.

¹⁰² Ersen Ersoy, *Dîvân-ı Hafî*, TÜBA Yayınları, Ankara, 2021.

¹⁰³ Mehmet Fatih Köksal, *Hafî (Huffî/Haffî/Huffî)*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hafi-huffi-haffi-hufi>

¹⁰⁴ Secaattin Tural, *Zâdü'l-Me'âd (Kitâbü Mevlüdü'n Nebî)*, KTB Yayınları, Ankara, 2011.

¹⁰⁵ bkz. 21a.

¹⁰⁶ Haluk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, *Sehî Beg Heşt-Bihîşt*, Ankara, 2017, s.65.

¹⁰⁷ Haluk İpekten, Günay Kut, Mustafa İsen, Hüseyin Ayan, Turgut Karabey, a.e, s.65.

¹⁰⁸ Namık Açıkgöz, a.e, s.126.

¹⁰⁹ Ali Emre Özyıldırım, *HAMDÎ, Akşemseddîn-zâde Mehmed Hamdullâh, Hamdî Çelebi, Hamdullâh Ahmed Çelebi*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hamdi-aksemseddinzade-mehmed-hamdullah>

¹¹⁰ Bkz. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kadimi-hafidi-hamdi-celebi>

Şairin bilinen Dîvân, Yûsuf u Züleyhâ, Leylâ vü Mecnûn, Ahmediyye, Tuhfetü'l-Uşşâk, Kıyâfetnâme, Mecâlisü't-Tefâsîr adlı eserleri bulunmaktadır.¹¹¹

Çalışmamızda şaire ait 3 manzume bulunmaktadır. Biri 5 beyitlik bir parçadır. İçerisinde bulunan beyite tekrar başka bir yaprakta rastlanılmıştır. 29a'da ise bir beyiti bulunmaktadır.

Handî (ö. 1727)

Handî mahlaslı bilinen iki şair bulunmaktadır. Biri 18. yüzyıl şairlerinden olan Lefkoşalı Handî'dir. Biri de 19. yüzyıla şairlerinden Bulgaristanlı Handî'dir. Çalışmamıza konu olan mecmuanın 18. yüzyıla ait bir eser olması ve içerisinde Mevlevî şairlerin de birden fazla bulunmasından şairin 18. yüzyılda yaşamış olan Lefkoşalı Handî olduğu düşünülmektedir.

Lefkoşa'da doğmuş olan Handî, kaynaklarda Hızır Dede olarak da bilinmektedir. Mevlevî bir şair olan Handî kârî-i Mesnevî'dir.¹¹² Siyâhî Dede'ye intisap etmiştir. Bazı sebeplerden İstanbul'a gelen şair bir müddet Galata Mevlevîhâne'sinde kalmıştır. Münecimbaşı Ahmed Dede, Nesîb Dede, Hasîb Dede ve Lebîb Dede ile birlikte Mekke'ye gitmişlerdir. Anlaşamadıkları için birbirlerinden ayrılmışlardır. Handî Dede, Sâkîb Dede ve Vehbî Dede, Siyâhî Dede'nin hizmetine devam etmişlerdir. Daha sonra Kıbrıs Mevlevîhânesi'ne şeyh olmuştur. H. 1140'da vefat etmiştir.¹¹³

Çalışmamızda şaire ait 2 gazel bulunmaktadır.¹¹⁴

Hâtîfî (ö.?)

Tezkirelerde Hâtîfî mahlası ile bilinen altı şair bulunmaktadır.¹¹⁵ Çalışmamızda bulunan tercî-bendin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir.¹¹⁶

¹¹¹ Detay için bkz. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hamdi-aksemseddinzade-mehmed-hamdullah>

¹¹² Adnan İnce, *Tezkiretü's-Şu'arâ Sâlim Efendi*, s.301.

¹¹³ İlhan Genç, *Esrâr Dede Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye: İnceleme-Metin*, Ankara, 2018, s.103-104.

İlhan Genç, *Kıbrıs Lefkoşe Mevlevîhânesi'nde Yetmiş Mevlevî Divan Şâirleri*, 1998, s.8-9.

¹¹⁴ bkz. 31b, 40a.

Hayâlî (ö. 1556-57)

16. yüzyıl şairlerinden Hayâlî'nin adı Mehmed, lakabı Bekâr Memî'dir. Vardar Yenicesi'nde doğmuş olup doğum tarihi bilinmemektedir. Kınalızade Hasan Çelebi'ye göre II. Bayezid döneminde dünyaya gelmiştir. Şair, iyi bir medrese eğitimi görmese de küçük yaşlardan itibaren klasik eserler okuyarak kendini geliştirmiş, bununla birlikte şiir yazmaya da başlamıştır. Tasavvuf erkânını Baba Ali'den öğrenmiş ve şiirlerini yazarken tasavvuftan yararlanmıştır.

Hayâlî, İstanbul'a geldikten sonra Defterdar İskender Çelebi'nin dikkatini çekmiş olup onun vasıtasıyla İbrahim Paşa'nın da beğenisini kazanmıştır. Daha sonra Kanûnî'ye sunduğu kasideler ile himayesine kavuşmuş, onunla Bağdat seferinde bulunmuş ve çeşitli devlet görevlerinde vazifelendirilmiştir. İskender Paşa ve İbrahim Paşa'nın idam edilip yerine Rüstem Paşa'nın gelmesiyle Hayâlî, zamanla saraydaki yerini kaybetmiştir. H.964'te Edirne'de vefat etmiştir.

Hayâlî, hem kendi döneminde hem de kendinden sonra gelen şairlerin üzerinde etkili olmuştur. Bilinen tek eseri Dîvân'ıdır. Tenkitli neşrini Ali Nihat Tarlan yapmıştır. Bir diğer çalışma da Cemal Kurnaz tarafından hazırlanmıştır.¹¹⁷

Çalışmamızda şaire ait 15 manzume bulunmaktadır.¹¹⁸

Hayretî (ö. 1535)

16. yüzyıl şairlerinden olan Hayretî, Vardar Yenicesi'nde dünyaya gelmiştir. Adı Mehmed'dir. Rum içinde kemâl-i belâgat olarak bilinmektedir.¹¹⁹ Mevlevî şeyhi Yusuf-ı Sîneçâk'ın kardeşidir. Derviş-meşrep bir şairdir. İbrahim Paşa'ya bir kaside sunmuştur. Paşa, şaire ihsanda bulunacakken Hayâlî Bey'e Hayretî'yi sorunca Hayâlî Bey, onun gözünün tok olduğunu, padişah ve vezire baş eğmeyeceğini söylemiştir.

¹¹⁵ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.194.

¹¹⁶ bkz. 62b-63a.

¹¹⁷ Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul, 1945.

Cemal Kurnaz, *Hayâlî Bey Divanının Tahlili*, Ankara, 2012.

¹¹⁸ bkz. 6b, 7a, 11a, 12a, 13b, 15b, 16b, 19a, 39b, 41b, 43b, 58a.

¹¹⁹ İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa bin Carullah Tezkiretü's-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.75.

İbrahim Paşa da Hayretî'ye küçük bir timar vermiştir. Hayretî, hasta gönüle bu kadar merhemle timar olunmaz diyerek reddetmiş ve Rumeli'ne gitmiştir. Ömrünün sonuna kadar Yahyalı beylerinin himayesinde bulunmuştur. H. 941'de Vardar'da vefat etmiştir. Vardar'da kendi bina ettiği zaviyede medfundur.¹²⁰ Divanı üzerinde Ali Nihat Tarlan ve M. Ali Tanyeri tenkitli metin çalışması yapmışlardır.

Mecmuada şairin 6 gazeli ve bir gazelinin ilk iki beyiti bulunmaktadır.¹²¹

Huldî (ö.?)

Kaynaklarda Huldî mahlasıyla bilinen iki şair bulunmaktadır. Biri 16. yüzyıl şairlerinden olup hakkında bilgi bulunmamaktadır.¹²² Diğeri ise 18. yüzyıl şairlerinden olan Huldî Mustafa Efendi'dir. Huldî Mustafa Efendi Bursalıdır.¹²³ Arif Hikmet Bey'in tezkiresinde de Huldî mahlaslı bir şair bulunmaktadır. Gaziantep asıllı Bakkal Ali adında birinin oğlu olup ilimle uğraştığı ve eline geçen nüshaları eksiksiz bir şekilde okumuş olduğu yazmaktadır.¹²⁴ Mecmuada genellikle 16. yüzyıl şairleri bulunmaktadır. Ancak 54b'de H. 1189/M. 1775 tarihi düşürüldüğünden bu matla'nın iki şaire de ait olma ihtimali vardır.

Çalışmamızda Huldî mahlaslı şaire ait bir matla' bulunmaktadır.¹²⁵

Hüdâyî-i Kadîm (ö. 1584)

16. yüzyıl şairlerinden olan Hüdâyî'nin adı Mustafa Hüdâyî'dir. İstanbulludur. Ulemadan değilken yolu bir sebeple şiir yazmaya düşmüştür. Sesi çok güzel olduğundan Haseki Câmî'nin müezzini olmuş ve Salâ Musallisi olarak şöhret bulmuştur. Genellikle hakkında övgüyle bahsedilmiştir. Beyânî, tezkiresinde

¹²⁰ Namık Açıköz, a.e, s.128-129.

¹²¹ bkz.12a, 17a, 20a, 23a, 23b, 29b.

¹²² Mehmet Fatih Köksal, *Huldî*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/huldi>

¹²³ Bilal Güzel, *Huldî, Mustafa Efendi*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/huldi-mustafa-efendi>

¹²⁴ Sadık Erdem, *Tezkire-i Şu'arâ İnceleme-Çeviriyazı-İndeksli Tıpkıbasım Ârif Hikmet*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.68.

¹²⁵ bkz. 11a.

mürettep ve mükemmel bir divanı olduğunu, beyitlerinin altın kalemle yazılsa bunun reva olacağını ifade etmiştir. Divan'ın tenkitli metni birkaç kez hazırlanmıştır.¹²⁶ H. 991 yılında İstanbul'da vefat etmiş olup Edirnekapı Mezarlığı'nda medfundur.

Çalışmamızda şaire ait bir müseddes bulunmaktadır.¹²⁷

İbni Kemâl (ö. 1533-34)

16. yüzyıl şairlerinden olan İbni Kemal, Tokatlıdır. Ancak Edirne'de yaşamıştır. Adı Ahmed olup Kemâl Paşazâde olarak bilinmektedir. İyi bir eğitim almıştır. Mollâ Lütüfî'den ders almış, Edirne'de Ali Bey'in medresesinde daha sonra Üsküp medresesinde müderrislik yapmıştır.¹²⁸ Mevlânâ Hasanzâde Rumeli kazaskeri, Müeyyedzâde Anadolu kazaskeri olduğunda İbni Kemâl, Edirne'de Taşlık Medresesi müderrisi olmuştur. Ondan Osmanlı'nın fetihleri ve gazaları için bir tarih yazması söylenmiş ve otuz bin akçe ihsan edilmiştir.¹²⁹ Birçok yerde müderrislik yaptıktan sonra Anadolu kazaskeri olmuş ve Sultan Selim Han ile Mısır seferine katılmıştır. Mısır'da İbn Tagrıberdi'nin Nücûm-ı Zâhire adlı eserini sultanın emriyle tercüme etmiştir.¹³⁰

Kaynaklarda İbni Kemâl hakkında övgü dolu ifadeler bulunmaktadır. Ahdî, tezkiresinde şairi övdükten sonra onun her bir özelliğini yazarsa sözün çok uzayacağını ifade etmiştir. Devrin müftüsü olmuştur. Müfti-i sakaleyn olarak bilinen şairin günde bin fetva verdiği kaynaklarda yazmaktadır.¹³¹ Bundan dolayı büyük bir din ve devlet adamı olarak görülmüştür. Şiirlerini yazarken mahlas seçmemiştir. Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yazmıştır. Şaire ait birçok eser bulunmaktadır. Riyâzî, onun hemen hemen her ilimde bir eseri olup üç yüze yakın kitapları ve risaleleri olduğunu tezkiresinde yazmıştır. Tevârih-i Âl-i Osmân ve Divanı önemli

¹²⁶Mustafa Kaçalın, M. Ali Tanyeri, *Hüdâyî (Salâ Muslîsî) Dîvânı*, İstanbul, 2004.

Hakan Yekbaş, *Hüdâyî-i Kadîm Dîvânı (Edisyon Kritik-Metin İnceleme)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas, 2005.

Mehmet Demiralay, *Hüdâyî-i Kadîm (16. yy) ve Dîvânı İnceleme-Tenkidli Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2007.

¹²⁷ bkz. 3a.

¹²⁸ Aysun Sungurhan, *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şu'arâ*, Ankara, 2017, s.163.

¹²⁹ Aysun Sungurhan, *Beyânî Tezkiretü's-Şu'arâ*, Ankara, 2017, s.21.

¹³⁰ Aysun Sungurhan, a.e, s.167.

¹³¹ Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme, Metin)*, Ankara, 2018, s.63.

eserlerindedir. H.940'da vefat etmiş olup Emîr Buhâri Tekyesi'nin yakınında medfundur.

Çalışmamızda şaire ait 16a'da bir beyit bulunmaktadır.

İzârî (ö.?)

Klasik Türk edebiyatında İzârî mahlasını kullanan birden fazla şair bulunmaktadır. Mecmuada bulunan beyitin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Beyit 13a'da bulunmaktadır.

Kalender (ö.1591)

Klasik Türk edebiyatında Kalender mahlaslı birden fazla şair bulunmaktadır. Mecmuadaki şairlerin yaşadığı dönem söz konusu olduğunda Kadı Kalender Çelebi'nin olması yüksek ihtimaldir.

Kalender Çelebi, Germiyan'da doğmuştur. Bir müddet öğrenimden sonra Ebussuûdzâde Mehmet Efendi'nin oğlu Abdülkerim Efendi'den mülazım olmuş ve kadılık görevinde bulunmuştur. Bir süre görevini yapsa da daha sonra kadılıktan ayrılıp uzlete çekilmiştir. Kalenderâne şiirler yazmıştır.¹³² H.1000/M.1591 yılında vefat eden şair, Bursa Pınarbaşı'nda medfundur.¹³³

Çalışmamızda 17b ve 18a'da şaire ait 3 gazel vardır.

Kenzî (ö.1680)

Çalışmamıza konu olan mecmuanın yüzyılı göz önünde bulundurulduğunda şairin, 17. yüzyıl şairlerinden Ayaşlı Kenzî olabileceği düşünülmektedir. Kenzî, Ayaş'da doğmuş olup adı Hasan'dır. İstanbul'a gelen şair Koca Mustafa Paşa dergâhı şeyhi olan Alaeddin Efendi'nin yanında yetişmiş ve şeyh olmuştur.¹³⁴ Vefatı

¹³² Haluk İpekten vd. a.g.e, s.240.

¹³³ Engin Selçuk, *Kadı Kalender Çelebi*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kadi-kalender-kadi-kalender-kalender>

¹³⁴ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.251.

için farklı tarihler bulunmaktadır. Bunlar 1680, 1700-01, 1708-09, 1714-15'tir. Özellikle naatları ile bilinmektedir.

Çalışmamızda Kenzî mahlaslı 40b'de bir gazel bulunmaktadır.

Kurbî (ö.?)

16. yüzyıl şairlerinden olan Kurbî, Akkirman'da doğmuştur.¹³⁵ Babası Acem topraklarından olan kerem sahibi biridir. Kurbî, Anadolu topraklarında yaşamış, ulemaya hizmette bulunmuş, ilim çeşitlerinden haberdar olmuş bir danişmenttir. Farsçayı çok iyi bilmekte olup nesih ve talik yazmada devrin önde gelenlerindedir. Beyitleri ve şiirleri dürr-i yetim gibi değerlidir. Ölüm tarihi ve yeri bilinmemektedir.¹³⁶

Çalışmamızda şaire ait bir matla bulunmaktadır.¹³⁷

Mânî (ö.1599)

16. yüzyıl şairlerinden olan Mânî'nin adı Mehmet'tir. Babası Çalık Ali olarak tanınmıştır. Malûlzâde Mehmed Efendi'den mülazım olduktan sonra müderrislik görevinde bulunmuştur.¹³⁸ H.1007 yılında Ordu-yı Hümâyûn kadılığı yapmıştır. Aynı yıl içinde vefat etmiştir. Razgrad kasabasındaki Maktul İbrahim Paşa Camii'nin yanında bulunan hazirede medfundur. Şairin Divan, Şehr-engîz-i Bursa adlı eserleri bulunmaktadır.¹³⁹

Çalışmamızda 51a'da şaire ait bir gazel bulunmaktadır.

Mesîhî (ö.1512)

¹³⁵ Yunus Kaplan, *Kurbî, Kurbî Çelebi*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kurbi-kurbi-celebi>

¹³⁶ Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme, Metin)*, Ankara, 2018, s.254.

¹³⁷ bkz. 41b.

¹³⁸ Haluk İpekten vd., a.g.e, s.276.

¹³⁹ Şener Demirel, *Mânî*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mani>

15. yüzyılın önemli şairlerinden olan Mesîhî, Priştine’de doğmuştur. Riyâzî adının Mesih olduğunu ancak Necâtî’nin şairin adını İsâ olarak söylediğini tezkiresinde yazmıştır. Âşık Paşa da tezkiresinde İsâ olduğunu ifade etmiştir. Ailesi hakkında henüz bilgi bulunamamıştır. Medrese eğitiminden sonra hat sanatına merak salmış, kâtipliğe talip olmuş ve kısa sürede küttâbünvanını almıştır. Halk Mesîhî’yi çok sevmiş ve el üstünde tutmuştur. Sadrazam Hadım Ali Paşa’nın divan kâtipliğinde bulunmuştur. Mesîhî, eğlenceye düşkün bir şairdir. Ali Paşa’nın yazı yazdırmak için Mesîhî’yi aradığında bulamadığı ve genellikle eğlence mekânlarında bulunduğu söylenmektedir.¹⁴⁰ Hadım Ali Paşa’nın vefatıyla birlikte kendine bir hamî bulamamıştır. Tâcîzâde Cafer Çelebi’ye divan kâtibi olmak ricasıyla bir Kasîde-i Bahariyye sunmuştur. Ancak kabul edilmemiştir. Birkaç bin akçe tımar ile hayatına devam etmiştir.¹⁴¹

Kaynaklarda Mesîhî’nin şairliği çok fazla övülmüştür. Rindane ve âşıkane tarzda şiirler yazmış, dünyevi zevkler, içki, aşk, sarhoşluk gibi konular şiirlerinin başlıca konuları olmuştur. Şiirlerinde Arapça ve Farsça ibareler kullanmış, deyim ve atasözlerine yer vermiştir.¹⁴² H.918’de vefat etmiştir.¹⁴³ Şaire ait bir Divan, Şehr-engiz ve Gül-i Sad-berg adlı eserleri vardır.¹⁴⁴

Çalışmamızda şaire ait 42b’de 2 beyit bulunmaktadır.

Meşâmî (ö. 1585)

16. yüzyıl şairlerinden olan Meşâmî, Konya’da doğmuştur. Babası Rüstem Paşa’nın kethüdası olan Mustafa Çelebi’dir. Soyu Peygamberimize dayanmaktadır.¹⁴⁵ Babası, Ahmed Paşa’nın amcaoğludur. ¹⁴⁶Meşâmî’nin zeamet ehlinden olup 40-50 bin akçe ile kanaat ettiği Kınalızâde Hasan Çelebi’nin tezkiresinde yazmaktadır. Durak Çelebi vasıtasıyla 2. Selim’e tanıtılmıştır ve

¹⁴⁰ Filiz Kılıç, *Âşık Çelebi Meşâ’irü’ş-Şu’arâ*, Ankara, 2018, s.344.

¹⁴¹ Aysun Sungurhan, *Beyânî Tezkiretü’ş-Şu’arâ*, Ankara, 2017, s.187.

¹⁴² Mine Mengi, *Mesîhî Dîvânı*, Atatürk Kültür Merkezi, Ankara, 2014, s.4-7.

¹⁴³ Aysun Sungurhan, *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü’ş-Şu’arâ*, Ankara, 2017, s.781.

¹⁴⁴ Detay için bkz. Mine Mengi, a.e., s.8-10.

¹⁴⁵ Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şu’arâ’sı (İnceleme, Metin)*, Ankara, 2018, s.269.

¹⁴⁶ Filiz Kılıç, *Âşık Çelebi Meşâ’irü’ş-Şu’arâ*, Ankara, 2018, s.347.

şehzadenin çevresinde bulunan edebi topluluğun içindeki şairlerden biri olmuştur. Daha sonra tasavvufa yönelmiştir. Şairin Mevlevî olduğu düşünülmektedir. H.993'te vefat etmiş olup Konya'da medfundur. Tezkirelerde şair hakkında oldukça övgü dolu sözler bulunmaktadır. Şairin bilinen bir eseri yoktur. Emine Yeniterzi, şiirlerinin bazılarını derleyerek yayımlamıştır.¹⁴⁷

Çalışmamızda şaire ait 2 gazel bulunmaktadır.¹⁴⁸

Mevlânâ Hüsrevî (ö.?)

16. yüzyıl şairlerinde olan Hüsrevî İstanbulludur. Doğum tarihi ve yeri hakkında henüz bilgi bulunmamaktadır. Müderrislik yapan şair Mevlânâ Hüsrevoğlu olarak da bilinmektedir. Şiirlerinin çok hoş olduğunu Ahdî tezkiresinde ifade etmiştir.¹⁴⁹ Hayatı hakkında bilgi sınırlıdır.

Çalışmamızda şaire ait 21b'de müseddes bulunmaktadır.

Mevlânâ İshak/Üsküplü İshâk Çelebi (ö.1538-39)

Üsküplüdür. Babası Kılıçcı İbrahim'dir.¹⁵⁰ Ulemadan olup şairlerin de faziletlielerindendir. Sultan Süleyman Han devrinde Şam kadısı iken vefat etmiştir. Şiirleri hoş, sade, âşıkane ve anlaşılırdır.¹⁵¹ Yavuz Sultan Selim ile tanışma fırsatı bulmuştur. Uygunsuz kıyafetlerinden dolayı padişah tarafından öldürüleceksen affedilmiştir. Laubali tavırlarından padişah tarafından tekrar görevine gönderilmiştir.¹⁵²

Çeşitli medreselerde müderrislik yapan İshâk Çelebi, Sahn-ı Semân'da müderrisliğe kadar yükselmiştir. Daha sonra Sinan Çelebi ile aralarındaki anlaşmazlıktan kadılık teklifini kabul edip Şam'a gitmiştir. Orada hastalığa

¹⁴⁷ Emine Yeniterzi, *On Altıncı Yüzyılda Konyalı Bir Şair: Meşâmî*, Türk Dili, S. 591, Mart 2001, s. 317-328.

¹⁴⁸ bkz.13a, 20a.

¹⁴⁹ Süleyman Solmaz, *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme, Metin)*, Ankara, 2018, s.148.

¹⁵⁰ Filiz Kılıç, *Âşık Çelebi Meşâ'irü's-Şu'arâ*, Ankara, 2018, s.132-140.

¹⁵¹ Rıdvan Canım, *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara, 2000, s.129-131.

¹⁵² Filiz Kılıç, a.e.

yakalanmış ve H.944'de vefat etmiştir. Şam'da Kubûr-ı Sâlihîn Mezarlığı'nda medfundur.¹⁵³ Şairin "Divan"ı ve "Selimnâme"si bulunmaktadır.¹⁵⁴

Çalışmamızda şaire ait bir gazelin matla beyiti bulunmaktadır.¹⁵⁵

Mîrza (ö.?)

Çalışmamızda bulunan gazelin hangi Mirza mahlaslı şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Gazel 14a'da bulunmaktadır.

Misâlî (ö.1607)

16. yüzyıl şairlerinden olan Misâlî'nin adı Hasan'dır. Edirnelidir. Esnaflık yaparken ilim yoluna yönelmiş, hoş şiirleriyle kısa zamanda devrin önemli şairlerinden olmuştur.¹⁵⁶ Birkaç zaman muamma sanatıyla uğraşmış ve onda dahi adını duyurmuştur.¹⁵⁷ Şiirleri oldukça beğenilmiştir. Tezkirelerde Misâlî için övgü dolu sözler bulunmaktadır. H.1017'de vefat etmiş olan şair, Yenikapı Mevlevihanesi yakınında medfundur.¹⁵⁸

Çalışmamızda 19b'de şaire ait bir gazel bulunmaktadır.

Mollâ (ö.?)

Şairin hangi Mollâ olduğu tespit edilmemiştir. Çalışmamızda 12a'da şaire ait bir nazım bulunmaktadır.

¹⁵³ Murat Keklik, *Üsküplü İshak Çelebi Divan [Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin]*, Doktora Tezi, Bişkek, 2014, s.15-17.

¹⁵⁴ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.230.

¹⁵⁵ bkz.21a.

¹⁵⁶ İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa Bin Carullah Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1997, s.248.

¹⁵⁷ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şuarâ*, c.2, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 2014, s.851-852.

¹⁵⁸ Filiz Kılıç, *Misâlî, Hasan Çelebi*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.
<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/misali-hasan-celebi>

Muhibbî (ö. 1566)

Onuncu Osmanlı padişahı olan I. Süleyman'dır. Şairin mahlası Muhibbî'dir. Bazı şiirlerinde Muhibb mahlasını da kullanmıştır.¹⁵⁹ Babası Yavuz Sultan Selim olup annesi Hafsa Sultan'dır. Trabzon'da doğmuştur. 46 yıllık padişahlığında, yaptığı seferler ve başarılarıyla bilinen Kanunî Sultan Süleyman'ın şairliği de Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Sanatsever bir kişiliği olan Kanunî Sultan Süleyman, şiire çok kıymet vermiş ve sanatçıları himayesine almıştır. Osmanlı padişahlarının beşinci şair padişahıdır. En çok gazel yazan şairlerdendir.¹⁶⁰ Muhibbî'nin şiirleri bulunduğu devre göre sade, açık ve anlaşılırdır. Kaynaklarda sultanlığı kadar şairliği de övülmüştür.

Muhibbî'nin Türkçe ve Farsça Divan'ı bulunmaktadır. Türkçe Divanı üzerine Vahit Çabuk, Coşkun Ak, Günay Kut, İsmail Beyazıt, Nurhan Atasoy, Kemal Yavuz ve Orhan Yavuz tarafından; Farsça Divan'ı üzerine ise Kasım Gelen ve Coşkun Ak tarafından çalışmalar yapılmıştır.¹⁶¹

Mecmuada şaire ait bir beyit bulunmaktadır.¹⁶²

Mu'înî (ö.1591)

16. yüzyıl şairlerinden olan Mu'înî, Muhyî Çelebi'dir. Şair, reisü'l-küttâb daha sonra da sultana tuğra-nüvis olmuştur. İlim yoluna giren şair, Sokullu Mehmed Paşa'ya tezkireci olmuş ve mertebesi yükselmiştir.¹⁶³ H.1000'de vefat etmiştir. Kanuni dönemi şairlerinden olan Mu'înî, iyi Farsça bilmekte olup parlak şiirleri bulunmaktadır.¹⁶⁴

Çalışmamızda şaire ait iki matla bulunmaktadır.¹⁶⁵

¹⁵⁹ Namık Açıkgöz, *Riyâzî Muhammed Efendi Tezkiretü's-Şu'arâ*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, s.33.

¹⁶⁰ Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008, s.182.

¹⁶¹ Cihan Dadaş, *Muhibbî Bibliyografyası*, Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, c.2, S.3, 2018, s.267-268.

¹⁶² bkz.15a.

¹⁶³ Aysun Sungurhan, *Beyânî Tezkiretü's-Şu'arâ*, Ankara, 2017, s.192.

¹⁶⁴ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.301.

¹⁶⁵ bkz.16b, 45b.

Nâmî (ö.1570)

16. yüzyıl şairlerinden olan Nâmî, İstanbul'da doğmuştur. Öğrenim gördükten sonra Muhşî Sinan Efendi'ye danışman olmuştur. Mevlânâ Fazıl Efendi'ye intisap etmiştir. Bir gazeli bulunmaktadır ki bu gazel Bâkî'ye ait olacağı da düşünülmektedir. Aynı gazel çalışmamızda bulunmaktadır ve Bâkî başlığıyla yazılmıştır.¹⁶⁶ Yine mecmuada Nâmî mahlaslı yazılmış bir gazel bulunmaktadır. Gazel incelenildiğinde Bâkî'nin divanında da olduğu görülmektedir.¹⁶⁷

Necâtî (ö.1509)

15. yüzyıl şairlerinden olan Necâtî, Edirne'de doğmuştur. Adı rivayete göre İsâ veya Nûh'tur. Babasının adı Abdullah'tır. Kınalızâde Hasan Çelebi, şairin Kastamonu'da şöhret bulduğunu ifade etmiştir. Necâtî Bey, Fatih Sultan Mehmet döneminde İstanbul'a gelmiş, padişaha kasideler sunmuş ve bir zaman sonra divan kâtibi olmuştur. Asıl şöhretini II. Bayezid döneminde kazanmıştır. II. Bayezid'in şehzadesinin divan kâtipliğini yapmıştır. Daha sonra Manisa'da Şehzade Mahmud'a nişancılık yapmıştır. Şehzadenin vefatından sonra İstanbul'a dönen Necâtî Bey, vefatına kadar resmi görevde bulunmamıştır. 1509'da vefat etmiştir.¹⁶⁸

Necâtî Bey, yüzyıllarca beğenilmiş, şiirleri sevilmiş ve nazireler yazılmıştır. Kaynaklarda gazelde usta olduğu ifade edilmiştir. Rindane ve âşıkane tarzda şiirler yazmıştır. Atasözü ve deyimleri şiirlerinde oldukça kullanmıştır. Türkçenin şiir dili olmasında önemli bir rolü vardır. Eserlerinden sadece Türkçe Divan'ı bulunmuştur.¹⁶⁹ Divan'ın tenkitli basımını Ali Nihat Tarlan 1963 ve 1992 yıllarında iki kez yayımlamıştır.¹⁷⁰

Çalışmamızda 12b'de şaire ait bir beyit bulunmaktadır.

¹⁶⁶ bkz.15b.

¹⁶⁷ bkz.35a.

¹⁶⁸ Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yay., İstanbul, 2015, s.133-134.

¹⁶⁹ Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi Edebiyat Tarihi-Metinler*, Akçağ Yay., Ankara, 2008, s.122-123.

¹⁷⁰ Ali Nihat Tarlan, *Necâtî Beg Divanı*, Akçağ Yay. Ankara, 1963.
Ali Nihat Tarlan, a.e, Ankara, 1992.

Necmî (ö.?)

Kaynaklarda birçok Necmî mahlaslı şaire rastlanılmıştır. Çalışmamıza konu olan mecmuada 38b’de Necmî mahlaslı bir şairin müfredi bulunmaktadır. Ancak hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

Nev’î (ö.1599)

16. yüzyıl şairlerinden olan Nev’î, Malkara’da doğmuştur. Adı Yahyâ’dır. Babası Pîr Ali, annesi ise Yazıoğlu Mehmed’in soyundan olan bir hanımdır.¹⁷¹ Nev’î şahsına münhasır bir şairdir. İlim yolunda Ahîzâde Mehmed Çelebi’den ders almış olup kendisi de zamanla birçok medresede müderrislik yapmaya başlamıştır. Sahn-ı Semân’da Sultan Murad’ın hocalık yapmıştır. Şehzadelerin öldürülmesine kadar bu görevde bulunmuştur. Daha sonra yüz akçe ile hayatına devam etmiştir.¹⁷²

Dört padişah döneminde yaşayan Nev’î, en çok III. Murad devrinde şöhret ve itibar bulmuştur. Divanını onun adına tertip etmiştir ve birçok eserini ona ithaf etmiştir. Şairlik yönüyle birlikte nâsırlık yönü de bulunmaktadır. Farklı bir şiir anlayışına sahip olan Nev’î, daha çok kendi iç dünyasının akislerini dile getiren ince ruhlu bir şairdir.¹⁷³ H.1007’de vefat eden şair, Şeyh Vefâ Câmîi haziresinde medfundur. Türkçe Divan, Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn, Hasb-i Hâl şairin manzum eserlerindedir.¹⁷⁴ Türkçe Divan’ın transkripsiyonlu metnini Mertol Tulum ve M. Ali Tanyeri 1977 yılında İstanbul’da yayımlamışlardır.¹⁷⁵

Çalışmamızda şaire ait 6 gazel, 1 muhammes, 1 beyit ve 1 matla bulunmaktadır.¹⁷⁶

¹⁷¹ Nejat Sefercioğlu, *Nev’î*, TDV İslâm Ansiklopedisi.

¹⁷² İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa Bin Carullah Tezkiretü’ş-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997, s.302-303.

¹⁷³ Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, *Nev’î Divan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1977.

¹⁷⁴ Detay için bkz. Mustafa Nejat Sefercioğlu, *Nev’î, Yahyâ*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

¹⁷⁵ Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, a.g.e.

¹⁷⁶ bkz.3b, 4a, 4b, 16a, 26a, 32a, 32b, 37b, 68a.

Nişânî (ö.1541)

16. yüzyıl şairlerinden olan Nişânî, Âşık Paşa'ya göre Amasya'da, diğer kaynaklara göre Karaman'da doğmuştur. Adı Mehmet olup Karamanî Mehmet Paşa olarak tanınmıştır. Babası Ümmet Çavuş'tur. Mevlânâ'nın torunlarındandır. Müderrislikten sonra nişancılık görevinde bulunan şair, Fatih Sultan Mehmet'in vezirlerindendir. şiirleri ve nesirleriyle tanınmıştır. H.948/M.1541 yılında vefat etmiştir.¹⁷⁷

Çalışmamızda Emrî'nin tahmis yazdığı gazeli bulunmaktadır.¹⁷⁸

Nizâmî (ö.1697)

17. yüzyıl şairlerinden olan Nizâmî, Mincel Ahmed Efendi olarak bilinmektedir. Rumeli'nde Aydonat kasabasındandır. Bir müddet sonra İstanbul'a gelen Nizâmî, Minkârîzâde Yahyâ Efendi'den mülazım olmuştur. Kırkakça Medrese'den ayrılmış 1107'de Piyâle Paşa Darülhadi'si'ne atanmıştır. Aynı sene Gazanfer Ağa Medresesi'ne geçmiş ve Saray-ı Cedîd hocalığı yapmıştır. H.1108'de vefat etmiştir.¹⁷⁹

Çalışmamızda şaire ait 15a'da bir gazel bulunmaktadır.

Rahmî (ö.1567-68)

16. yüzyılın önemli şairlerinden olan Rahmî'nin adı PîrMehmed/Muhammed'dir. Bursa'da doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Ailesi hakkında çok fazla bilgi bulunmamakla birlikte babası Nakkâş Bâlî Çelebi'dir.¹⁸⁰ Küçük yaşta şiir yazmaya başlayan şair İskender Çelebi sayesinde İbrahim Paşa'yla da tanışmıştır. Sultan Süleyman'ın oğlu şehzade Mustafa'nın sünnet töreninde padişaha bir kaside sunmuştur. Bu şekilde daha da meşhur olmuştur. İskender Çelebi ve İbrahim Paşa'nın vefatına kadar rahat bir yaşam

¹⁷⁷ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.345.

¹⁷⁸ bkz.10a.

¹⁷⁹ Adnan İnce, *Tezkiretü'ş-Şu'arâ Sâlim Efendi*, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara, 2005, s.667-668.

¹⁸⁰ Fatih Tığlı, *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.7.

sürmüştür. Daha sonra Celalzâde Salih Çelebi'den mülazım olmuş ve müderrislik yapmıştır. Yenişehir'de yirmi akçe ile müderrislik görevinde bulunmuştur.¹⁸¹ Görevini yaptığı yerde de vefat etmiştir.¹⁸² Şairin eserleri Divan, Gül-i Sad-berg, Şah ü Gedâ, ve Yenişehir Şehrengizi'dir.

Çalışmamızda şaire ait 8b, 12b, 17a, 27a, 33a, 37a, 39a, 53b, 69b'de şiirler bulunmaktadır.

Rahmî (ö.?)

Mecmuayı derleyen kişi hakkında çok fazla bilgi tespit edilememiştir. Çalışmamızda 3 beyit ve 1 gazel li-muharrire başlığında bulunmaktadır. Gazelin makta beyitinde Rahmî mahlası kullanılmıştır. Mecmuada düşürülen bir tarih ile 18. yüzyılda yaşadığı bilinmektedir. Mecmuada bulunan şiirlerinden hareketle âşıkane bir tarzı olduğu söylenebilir.

Beyitler 12b ve 16b'de, gazel ise 27a'da bulunmaktadır.

Râmî (ö.?)

Klasik Türk edebiyatında Râmî mahlaslı birçok şair bulunmaktadır. Çalışmamızda var olan Râmî mahlaslı gazelin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Gazel 52b'de bulunmakta olup beş beyit halindedir.

Râzî (ö.1661)

Tezkirelerde Râzî mahlasını kullanan bilinen altı şair bulunmaktadır.¹⁸³ Çalışmamızdaki şiirler incelenildiğinde şairin “’men, meni” gibi ifadeler kullandığı görülmektedir. Bundan dolayı şairin Azeri Türkçesi kullandığı ve mecmuanın yüzyılı

¹⁸¹ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şuarâ*, c.1, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 2014, s.400-401.

¹⁸² İbrahim Kutluk, *Beyâni Mustafa Bin Carullah Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1997, s.100.

¹⁸³ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.372-373.

göz önünde bulundurulduğunda Acem asıllı Râzî Mehmet olabileceği düşünülmektedir.

Râzî, 17. yüzyıl şairlerindedir. Adı Mehmet olup Acem asıllıdır. İstanbul'a gelip öğrenim görmüştür. Şiirleri nüktelidir ve inşasıyla da tanınmıştır.¹⁸⁴

Mecmuada şaire ait 12 gazel ve 5 beyit bulunmaktadır.¹⁸⁵

Riyâzî (ö.1644)

17. yüzyıl şairlerinden olan Riyâzî'nin adı Mehmet olup Birgili Mustafa Efendi'nin oğludur. Şeyhülislam Abdulkadir Efendi'den mülazım ve müderris olmuştur. Üsküdar Valide medresesinde, Yenişehir, Halep, Şam ve Mısır kadılıklarında çalışmıştır. Devrin önemli şairlerindedir. Eserleri, Divan, Riyâzü'ş-Şu'arâ, Sâkî-nâme, Düstûru'l-amel'dir.¹⁸⁶ Riyâzü'ş-Şu'arâ üzerine Namık Açıköz tarafından yüksek lisans tezi yapılmıştır.¹⁸⁷ Çalışmamızda şaire ait bir mesnevi bulunmaktadır. Sâkî-nâme adlı eserinden alınan seçme beyitler halindedir.¹⁸⁸

Rûhî (ö.1605-1606)

Bağdatlı Rûhî, 16. yüzyılın önemli şairlerindedir. Babası Bağdat'ın fethinde oraya yerleşen Türklerdendir. Eğitimi hakkında çok fazla bilgi bulunmamaktadır. Seyahat etmeyi seven şair, şiirlerine de bu durumu yansıtmıştır. Birçok yerde bulunan Rûhî, Şam'da vefat etmiştir.¹⁸⁹

Zâtî ve Muhibbî'nin yanında en çok gazel yazan şairlerdendir. Terkîb-bendi ile asıl şöhretini bulmuştur. Bu manzumesi sosyal muhtevalı bir hicivdir.¹⁹⁰ Terkîb-bendi birçok şair tarafından tanzir edilmiştir. Şairin şiirlerinde tasavvufun etkisi

¹⁸⁴ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.372.

¹⁸⁵ bkz.55a, 55b, 56a, 56b.

¹⁸⁶ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.391.

¹⁸⁷ Namık Açıköz, Riyâzî Riyâzü'ş-Şu'arâ, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1982.

¹⁸⁸ bkz.64a

¹⁸⁹ Nihat Öztoprak, *Rûhî, Bağdatlı*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-bagdatli>

¹⁹⁰ Nihat Öztoprak, *Rûhî'nin Şiir Anlayışı*, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, S.12, İstanbul, 2005, s.102.

görülmektedir. Estrar Dede Tezkiresi'nde şairin Mevlevi olabileceği kaydedilmiştir. Şiirlerinde âşıkane ve rindane tarz görülmektedir.¹⁹¹Rûhî'nin bilinen tek eseri Türkçe divanıdır. Eserin neşri 2001 yılında Coşkun Ak tarafından yapılmıştır.¹⁹²Yine şairin başta terkîb-bendi ve gazelleri ile nesre çevirilerini içeren bir çalışma Nihat Öztoprak tarafından yapılmıştır.¹⁹³

Çalışmamızda şaire ait bir beyit ve bir gazel bulunmaktadır.¹⁹⁴

Safâyî (ö.1534)

16. yüzyıl şairlerinden olan Safâyî, Sinopludur. İlim yolunda İskender Paşa'ya intisap etmiştir. İskender Paşa'nın Galata Atıcılar'da yaptırdığı zaviyeye şeyh olmuştur.¹⁹⁵ Latîfî'ye göre içkiye, meyhaneye ve güzellere düşkün biridir. Sultan Bayezid Han adına mürettep bir divanı bulunduğu söylene de henüz bulunamamıştır. Aruz yazmakta ve Fars dilinde maharetli bir şairdir. Ancak şiirlerinde çok fazla lezzet bulunmadığı için gereken rağbet gösterilmemiştir. Bundan dolayı hezeliyata yönelmiştir.¹⁹⁶ Şairin bilinen eserleri Divan, Gazavât-ı Bahriyye, Fetih-nâme-i İnebahtı ve Moton'dur.¹⁹⁷

Çalışmamızda 12b'de şaire ait 1 beyit bulunmaktadır.

Sâ'ib (ö.?)

17. yüzyıl şairlerinden olan Sâ'ib Tezbriz'de doğmuş olup adı Ali'dir. Hac dönüşünde Anadolu'ya gelmiş ve Konya'da Mevleviliğe adım atmıştır. Tebriz'de bir Mevlevi dergâhı açmıştır. Kabri bu dergâhın bahçesindedir.

¹⁹¹ Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008, s.177.

¹⁹² Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 2001.

¹⁹³ Nihat Öztoprak, *Rûhî*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2001.

¹⁹⁴ bkz.13a, 15a.

¹⁹⁵ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şuarâ*, c.1, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 2014, s.566.

¹⁹⁶ Rıdvan Canım, *Latîfî Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsıratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, AKM Yay, Ankara, 2000, s.355.

¹⁹⁷ Detay için bkz. Yunus Kaplan, *Safâyî, Şeyh Safâyî Efendi*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/safayi-seyh-safayi-efendi>

Şairin Divanı bulunmaktadır. Farsça Divanı Muhammed Karaman tarafından, Türkçe şiirleri Meserret Diriöz, Ahmet Kartal, Hamit Araslı ve Muhammed Karaman tarafından neşredilmiştir. Yine şairin Kandehâr-nâme, Mahmûd u Ayâz, Beyâz adlı eserleri bulunmaktadır.¹⁹⁸

Çalışmamızda şaire ait 34b’de bir müfret bulunmaktadır.

Sa’yî (ö.?)

15. yüzyıl şairlerinden olan Sa’yî, Latîfi’ye göre İstanbul, Hasan Çelebi’ye göre Prizrenlidir. Nehârî’nin kardeşidir. Sultan Mehmet Han zamanında ilim tahsil etmiş ancak istediği makamlarda bulunamayınca Prizren’e gitmiştir. Sultan Bayezid Han onun bir gazelini görmüş, çok beğenmiş ve şairi davet etmiştir. Kınalızade Hasan Çelebi’ye göre sarayda hocalık yapmıştır.¹⁹⁹ Latîfi’ye göre Selim Han döneminde içoğlanları hocalığı yapmıştır. Yine bu dönemde vefat etmiştir. Şairler arasında faziletli biri olup şiirleri oldukça beğenilmiştir. Cami ve mahfilde okunan Ta’rifât’ı bulunmaktadır.²⁰⁰

Çalışmamızda 8b’de şaire ait 1 gazel bulunmaktadır.

Selikî (ö.?)

16. yüzyıl şairi olan Selikî’nin adı Şaban olup Ispartalıdır. Molla Çelebi’den ders almıştır. Kadılık yapmıştır. Üstadı olan Saçlı Emir, onu gördüğünde mahlasından dolayı muhmel misin mücmel mi diye sormuştur. Hayâlî ise Selikî’yi sevmez, cönklerde şiirini görünce sin harfini noktlayıp Şelikî olarak mahlasını değiştirmiştir.²⁰¹ Hasan Çelebi’ye göre şairin mürettep bir divanı bulunmaktadır.

¹⁹⁸ Ahmet Kartal, Sâ’ib-i Tebrîzî, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

¹⁹⁹ İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü’ş-Şuarâ*, c.1, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 2014, s.474.

²⁰⁰ Rıdvan Canım, *Latîfî Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsiratü’n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, AKM Yay, Ankara, 2000, s.307.

²⁰¹ Mustafa İsen, *Gelibolulu Mustafa Âlî Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, s.158. e-kitap.

<https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/55739,kunhul-ahbarin-tezkire-kismpdf.pdf?0>

Ancak henüz nüshası bulunamamıştır.²⁰² Kaynaklarda şiirleri ve şairliği beğenilmektedir.

Çalışmamızda şaire ait 2 gazel ve 1 beyit bulunmaktadır.²⁰³

Sıdkî (ö.?)

Tezkirelerde Sıdkî mahlasını kullanan bilinen on iki şair bulunmaktadır.²⁰⁴ Çalışmamızda 52b'de Sıdkî mahlaslı 1 gazel bulunmaktadır. Hangi şaire at olduğu tespit edilememiştir.

Sırrî Çelebi (ö.1574)

16. yüzyılın önemli şairlerinden olan Sırrî'nin adı Mehmed'dir. Trabzonludur. Beyânî Tezkiresi'nde "Muzaffer Sırrîsi" olarak geçmektedir.²⁰⁵ Sultan Murat'ın şehzade olduğu zamanlarda divan kâtibi olmuş ve İstanbul'a gelmiştir. Kâtiplik maharetiyle bilinen şair aynı zamanda iyi bir hattattır. Şiirleri çok beğenilmiştir. Ömrü kısa olmasaydı daha fazla eser bırakacağı kaynaklarda geçmektedir. H.982'de vefat etmiştir.

Çalışmamızda şaire ait 2 gazel ve 1 beyit bulunmaktadır.²⁰⁶

Sürûrî (ö.1562)

16. yüzyılın önemli şair ve şârihi olan Sürûrî H.897/M.1491 yılında Gelibolu'da doğmuştur. Adı Muslihüddin Mustafa'dır. "Şârih-i Mesnevî" olarak tanınmıştır. Babasının adı Şaban olup zengin bir aileye mensuptur. İyi bir eğitim görmüştür. Devrin ileri gelen âlimlerinden eğitim almış ve mülazım olmuştur. Naiblik görevinde bulunmuştur. Nakşibendî Mahmut Efendi'nin yanında bulunmuş

²⁰² İbrahim Kutluk, *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü's-Şuarâ*, c.1, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 2014, s.482.

²⁰³ bkz.10b, 43b, 54a.

²⁰⁴ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.443-445.

²⁰⁵ İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa Bin Carullah Tezkiretü's-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1997, s.124.

²⁰⁶ bkz.6b, 50b.

ve dervişliğe intisap etmiştir. Dervişlikle birlikte müderrislik yapmaya devam etmiştir. Kanunî Sultan Süleyman tarafından Şehzade Mustafa'nın hocası olması için davet edilmiş ve Karaman'a gitmiştir. Burada çeşitli eserler yazmıştır. Şehzadenin ölümünden sonra vefatına kadar inzivâya çekilmiştir. H.969 yılında 72 yaşında kolera salgınında vefat etmiştir. Kasımpaşa Beyoğlu tarafında inşa ettirdiği mescidin haziresinde medfundur.²⁰⁷ Şaire ait birçok eser bulunmaktadır ancak Bahrü'l-Ma'ârif ve Şerh-i Mesnevî şöhret bulmasını sağlayan eserleridir.²⁰⁸ Şairin divanı da bulunmaktadır. Divan Halil İbrahim Okatan tarafından yayımlanmıştır.²⁰⁹

Çalışmamızda 41b'de şaire ait bir matla bulunmaktadır.

Şâhî (ö.1562)

16. yüzyıl şairlerinden olan Şâhî, Kanunî Sultan Süleyman'ın şehzadelerinden Şehzade Bayezid'dir. 1526 yılında İstanbul'da doğmuştur. Zamanla Kanunî Sultan Süleyman'ın oğulları arasında taht mücadelesi yaşanmıştır. Şehzade Selim Manisa sancakbeyliğine, Şehzade Bayezid Kütahya sancakbeyliğine getirilmiştir. Babasından sonra Şehzade Bayezid'in tahta geçeceği düşünülse de olaylar sonrasında Şehzade Selim ile rakip haline gelmişlerdir. Şehzade Selim daha büyük olmasına rağmen Hürrem Sultan, Bayezid'in tarafını tutmuştur. Hürrem Sultan'ın vefatı ile büyük bir gücü kaybetmiştir. Bayezid ve Selim kuvvet toplayıp Konya önlerine varmışlardır. Burada iki gün savaşmış ve Şehzade Bayezid yenilgiye uğramıştır. Babası şehzadeyi affetmeyince İran'a sığınmıştır. Şah Tahmasb, Kanunî Sultan Süleyman'a durumu izah etmiş ve şehzadenin bağışlanmasını istemiştir. Bayezid'in iadesi talebinde bulunulmuş ve Şah Tahmasb geri vermek durumunda kalmıştır. Şehzade, Ali Ağa'ya teslim edilmiş ve orada boynuna kement geçirilerek boğulmuştur. Ardından çocukları da aynı şekilde boğularak öldürülmüştür. Naaşları Sivas'a getirilerek defnedilmiştir.²¹⁰

²⁰⁷ İsmail Güleç, *Gelibolulu Musluhiddin Sürûrî, Hayatı, Kişiliği, Eserleri ve Bahrü'l-Ma'ârif İsimli Eseri*, Osmanlı Araştırmaları XXI, 2001, s.211-236.

²⁰⁸ Eserlerinin detayı için bkz. İsmail Güleç, a.g.e.

²⁰⁹ Halil İbrahim Okatan, *Sürûrî Divanı: Hayatı, Eserleri, İnceleme*, Ankara, 2010.

²¹⁰ Mustafa Çiçekler, *Şehzade Bayezid ve Farsça Divançesi, Şarkiyat Mecmuası, Çantay Kitabevi, İstanbul, 1998.*

Şehzade Bayezid ilme çok önem vermiştir. Farsçayı iyi bildiği şairlerinden anlaşılmaktadır. Şaire ait Türkçe ve Farsça şiirlerinin bulunduğu bir divanı ve Farsça şiirlerini ihtiva eden bir divançesi bulunmaktadır. Divanı Filiz Kılıç tarafından²¹¹, Divançe ise Mustafa Çiçekler tarafından²¹² yayımlanmıştır.

Çalışmamızda şaire ait 23a'da ve 25b'de iki gazel bulunmaktadır.

Şâmî (ö.?)

Klasik Türk edebiyatında farklı yüzyıllarda yaşamış Şâmî mahlaslı birden fazla şair bulunmaktadır. Çalışmamızda bulunan gazelin hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

Mecmuada 22b'de şaire ait 1 gazel bulunmaktadır.

Şuhûdî (ö.1572)

Kanuni dönemi şarilerinden olan Şuhûdî Diyarbakır'da doğmuştur. Aslen Acem olan şaire bundan dolayı Acemzâde denilmiştir. Öğrenim gördükten sonra danişment olmuştur. Rumeli ve Anadolu'da kadılık görevinde bulunmuştur. Şiirleri âşıkane ve rindanedir.²¹³

Şaire ait mecmuada 31a'da 1 gazel bulunmaktadır.

Ubeydî (ö.1573)

16. yüzyıl şairlerinden olan Ubeydî, Edirne'de doğmuştur. Adı Abdurrahman olup babası Nebî Halîfe'dir. Küçük yaşta birçok ilimle meşgul olmuştur. Kadızâde'den mülazım olmuş ve kadılık mesleğinde bulunmuştur. Muamma sanatında Emrî'yi takip etmiştir. Yüz elli akçe ile Zagra kadısı iken H.980'de vefat ettiği belirtilse de farklı kaynaklarda H.981'de vefat ettiği iddia edilmiştir.²¹⁴

²¹¹ Filiz Kılıç, Şâhî Hayatı ve Divanı, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2000.

²¹² Mustafa Çiçekler, a.e.

²¹³ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.490.

²¹⁴ Ömer Arslan, *Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.5.

Kaynaklarda Ubeydî hakkında oldukça güzel sözler söylenmiştir. Beyânî, onun ahlaklı bir kişi, yumuşak huylu ve güler yüzlü biri olduğunu ifade etmiştir.²¹⁵ Şiirleri dönemine göre sade ve samimidir. Ubeydî'nin bilinen tek eseri divanıdır. Divanı üzerine 1991 yılında M. Şahabettin Ünlü tarafından tenkitli metni çalışılmıştır.²¹⁶ Yine 2013 yılında Ömer Arslan tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılmıştır.²¹⁷

Mecmuada şaire ait 8 gazel ve 2 beyit bulunmaktadır.²¹⁸

Ulvî Çelebi (ö.1585)

16. yüzyıl şairlerinden Ulvî Çelebi'nin adı Mehmed'dir. Derzizâde Mehmed Çelebi olarak bilinmektedir. İstanbullu olan şair danişment zümresindedir. Kardeşi Re'yî de şairdir. Turak Çelebi sayesinde Şehzade Selim'in bölüğünde hizmette bulunmuştur. Turak Çelebi'nin vefatıyla bir müddet ortaldan kaybolmuştur. Üç yıl sonra Şehzade Selim tahta geçince tekrar İstanbul'a gelmiştir. Bir müddet Monla Hubbî'nin mülazımlığını yapan şair 1585 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.²¹⁹ Kaynaklarda şair oldukça beğenilmiştir. Beyânî, onun gazellerinin sanatlı ve muhayyel, kasidelerinin ise benzersiz olduğunu ifade etmiştir.²²⁰

Ulvî'nin bilinen iki eseri vardır. Bunlar Divan ve Manisa Şehrengizi'dir. Divanı üzerine 1993 yılında İsmail Çetin tarafından yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.²²¹ 2018 yılında da Büşra Çelik ve Muzaffer Kılıç tarafından tenkitli neşri hazırlanmıştır.²²²

²¹⁵ İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa Bin Carullah Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1997, s.166.

²¹⁶ M. Şahabettin Ünlü, *Ubeydi Hayatı-Edebi Kişiliği ve Divanının Tenkitli Metni*, Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 1991.

²¹⁷ Ömer Arslan, *Ubeydî Divânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013.

²¹⁸ bkz.10a, 15b, 25b, 47b, 48a, 49b, 50a,68a.

²¹⁹ Büşra Çelik, *Derzi-zâde Ulvî ve Manisa Şehrengizi*, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, İstanbul, 2018, s.225-226.

²²⁰ İbrahim Kutluk, *Beyânî Mustafa Bin Carullah Tezkiretü'ş-Şuarâ*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara, 1997, s.178-179.

²²¹ İsmail Çetin, *Derzi-zâde Ulvî (Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1993.

²²² Büşra Çelik, Muzaffer Kılıç, *Derzî-zâde Ulvî Divanı*, DBY Yay., İstanbul, 2018.

Çalışmamızda şaire ait 19 şiir bulunmaktadır.²²³

Ümîdî (ö.?)

Klasik Türk şiirinde Ümîdî mahlaslı birden fazla şair bulunmaktadır. Çalışmamızda şaire ait olan müfret incelenmiş ancak hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir. Bâkî'den etkilendiği bilinen Ümîdî Ahmed'in olması diğer şairlere göre daha mümkündür. Ümîdî Ahmed'in divanı üzerine yapılan yüksek lisans tezi incelenmiş ancak çalışmamızdaki müfret bulunamamıştır.

Mecmuada 11a'da şaire ait bir müfret bulunmaktadır.

Vahdetî (ö.?)

Çalışmamızda 38a'da bulunan Vahdetî mahlaslı gazelin hangi şaire ait olduğu yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilememiştir. Gazel 5 beyitten meydana gelmiş ve âşıkane bir üslup ile yazılmıştır. Gazel dönemine göre oldukça sade ve akıcıdır.²²⁴

Vâlî (ö.?)

Klasik Türk şiirinde Vâlî mahlaslı birçok şair bulunmaktadır. Bu şairler arasında Vâlî-i Âmidî'nin divanı bulunmaktadır. Divan üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde mecmuada bulunan gazele ulaşılamamıştır. Tezkirelerde Vâlî mahlaslı şairlere baktığımızda da gazele ulaşılamamıştır. Bundan dolayı kesin bir tespitten bahsetmemiz mümkün değildir.

Çalışmamızda 10b'de şaire ait 1 gazel ve 22a'da 1 beyit ile 1 nazım bulunmaktadır.

Vasfî (ö.?)

²²³ bkz.5b, 7a, 7b, 13a, 13b, 17a, 22a, 30b, 36b, 41a, 41b, 43a, 45b, 57a, 59a.

²²⁴ bkz.38a.

Sultan II. Bayezid dönemi şairlerinden olan Vasfî, Sehî Bey ve Riyâzî'ye göre Serez yakınındaki Demirhisarlıdır. Âşık Çelebi ise şairin Serezli olduğunu ve Demirhisar'da kadılık yaptığını söylemiştir.²²⁵ II. Bayezid'in veziri Ali Paşa'nın himayesinde bulunmuştur. Serez, Demirhisar ve Malkara'da kadılık görevi yapmıştır. Necâtî'ye yazdığı nazireler önemlidir. Şair Mesîhi ile çok yakın arkadaş oldukları kaynaklarda yazmaktadır.²²⁶ Birçok devlet adamına kaside sunduğu görülmektedir. Sehî Bey, şairin Malkara'da vefat edip orada medfun olduğunu ifade etmiştir.²²⁷

Mehmet Çavuşoğlu tarafından mecmualar ve çeşitli çalışmalarda bulunan şiirleri derlenerek Divan halinde yayımlanmıştır.²²⁸ Yayımlanan bu divanda çalışmamızda olan gazel bulunmamaktadır.²²⁹

Yahyâ Bey (ö.1582)

16. yüzyılın önemli şairlerinden olan Taşlıcalı Yahya Bey'in doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Arnavutluk'un önemli Dukakin ailesinden olduğu için Dukakin-zâde diye de bilinmektedir. Şair, devşirme olarak İstanbul'a gelmiş ve Acemi Oğlanlar Ocağı'nda bulunmuştur. Sipahi olan Yahya Bey birçok sefere katılmıştır ve devlet adamlarına kasideler sunmuştur.²³⁰ Rüstem Paşa'nın Şehzade Mustafa'nın öldürülmesinde rolü olduğunu belirtmiş ve bu olaydan sonra şair problemler yaşamıştır. Vakıf mütevelliliğinden azledilmiş, hakkında teftişler edilmiş ve İzvornik sancağına sürülmüştür. Rüstem Paşa'nın ölümüyle birlikte terkîb-bent şeklinde bir hiciv yazmıştır. Bir müddet sonra Üryânî Mehmet Dede'ye bağlanmış ve tasavvufa yönelmiştir.²³¹

Yahya Bey hamse sahibi bir şairdir. Şah ü Gedâ, Gencîne-i Râz, Yûsuf u Zelîha, Kitâb-ı Usûl ve Gülşen-i Envâr hamsesini oluşturan mesnevileridir. Yine

²²⁵ Mehmet Çavuşoğlu, *Vasfî Dîvan Tenkidli Basım*, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1980, s.3.

²²⁶ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.520-521.

²²⁷ Mehmet Çavuşoğlu, a.e, s.13.

²²⁸ Mehmet Çavuşoğlu, a.e.

²²⁹ bkz.30b.

²³⁰ Sümeyye Kocaman, *Taşlıcalı Yahyâ Bey'in Sultan Süleyman'a Sunduğu Kasideler Üzerine Bir Yorum Denemesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2005, s.1-2.

²³¹ Bayram Ali Kaya, *Yahyâ Bey, Taşlıcalı, Dukagin-zâde*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. <http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yahya-bey-dukaginzade>

şairin mürettep bir divanı vardır. Divanı Mehmet Çavuşoğlu tarafından 1977 yılında yayımlanmıştır.²³²

Çalışmamızda 33b'de şairin Rüstem Paşa için yazdığı önemli terkîb-bendi bulunmaktadır.

Yümnî (ö.?)

Kaynaklarda Yümnî mahlaslı bilinen sekiz şair bulunmaktadır.²³³ Çalışmamızda 51a'da Yümnî mahlaslı gazelin hangi şaire ait olduğu yapılan incelemeler sonucunda tespit edilememiştir.

Zâtî (ö.1547)

16. yüzyılın önemli şairlerindedir. Balıkesirlidir. Adı Sehî ve Latîfî'ye göre Bahşî, Âşık Çelebiye göre Satılmış, şairin kendi ifadesine göre Ivaz'dır. II. Bayezid döneminde İstanbul'a gelmiş ve sultana kasideler sunmuştur. II. Bayezid'in vefatıyla tahta geçen Yavuz Sultan Selim'e de kaside sunmuş ve padişah ona ihsanlarda bulunmuştur. Bayezid Cami avlusunda bulunan dükkânında ayakkabıcılık ve remilcilik yaparak hayatını sürdürmüştür. Aynı zamanda para karşılığında gazeller de yazmıştır. Dükkânında genç şairler ile şura meclisleri kurulmuştur. En çok gazel yazan şairlerdendir.

Asıl ustalığını gazel ve kasidede göstermiştir. Genç şairleri yetiştirmekte önemli rolü bulunmaktadır. Hazırcevap, hoş sohbetli bir şairdir. Zâtî hakkında hemen bütün eserlerde övgüyle bahsedilmiştir. Şiirleri genellikle âşıkane tarzda olup Türk kültürü ve gündelik hayatın izleri görülmektedir. Birçok şair üzerinde etkisi bulunmaktadır.²³⁴

²³² Mehmet Çavuşoğlu, *Yahyâ Bey Divânı Tenkidli Basım*, İstanbul, 1977.

²³³ Haluk İpekten vd. a.g.e, s.538-539.

²³⁴ Ahmet Atilla Şentürk, Ahmet Kartal, *Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yay., İstanbul, 2015, s.198-200.

Zâtî'nin Divanı ile birlikte Şem' ü Pervâne, Ahmed u Mahmud, Ferruh-nâme, Edirne Şehrengizi, Fal-i Kur'an adlı eserleri bulunmaktadır. Bazı kaynaklarda Zâtî'nin mevlidi olduğu kaydedilmiş ancak henüz tespit edilememiştir.²³⁵

Çalışmamızda şaire ait 2 beyit bulunmaktadır.²³⁶

Zuhûrî (ö.?)

1600 yılı ve öncesinde yaşamış Zuhûrî mahlaslı bilinen dört şair bulunmaktadır. Bunlar Şam'da doğmuş olan Mustafa Zuhûrî, Tülbend-zâde Zuhûrî Efendi, İstanbul'da doğmuş olan Mehmed Zuhûrî ve Zuhûrî-i Acem'dir. Çalışmamızda bulunan gazelin incelenmesiyle birlikte şairin hangi Zuhûrî olduğuna saptanamamıştır. Gazelden yola çıkarak Mustafa Zuhûrî olabileceği düşünülse de kesin bir ifade kullanmak uygun değildir. Gazel mecmuada 31a'da bulunmaktadır. Şairin dönemine göre dili sade ve akıcıdır.

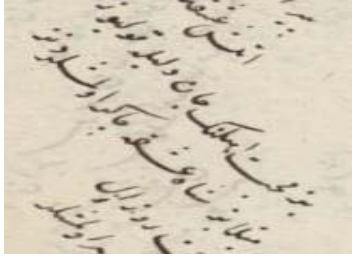
²³⁵ Mine Mengi, *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 2008, s.167.

²³⁶ bkz.12b,37b.

2.3. METİNDE KARŞILAŞILAN İMLA KUSURLARI

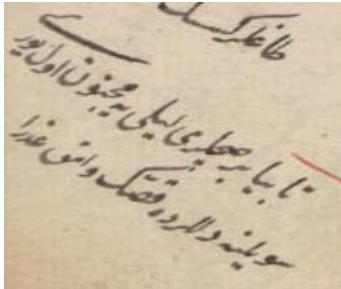
Metinde hepsini belirtemeyeceğimiz kadar imla kusuru bulunmaktadır. Genel olarak karşılaşılan problemler birkaç örnek ile ifade edilmiştir.

1. Müellif mecmuayı derlerken bazı yerlerde atıf vavını yazmamıştır:

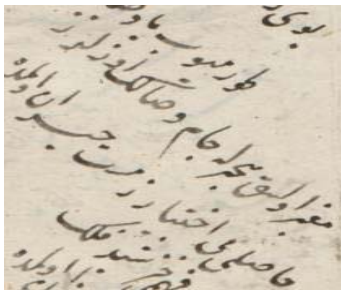
(18a/Bâkî)

*Biz maḥabbet ehliniüñ cān [u] dil ile kûluyuz
Mübtelāyuz şāh-ı ‘iṣḡa çāker olmuşlardanuz*

(Tâbî/48b)

*Tâbîyā bir saçları leylîye mecnûn ol yürü
Söylene dillerde kıṣṣañ Vāmık [u] ‘Azrā*

(Fehmî/51b)

Muğber olsaḡ hicr ile cām-ı vişālüñ özlerüz

Hāşılı bî-ihtibāruz mest [ü] hayrān olmada

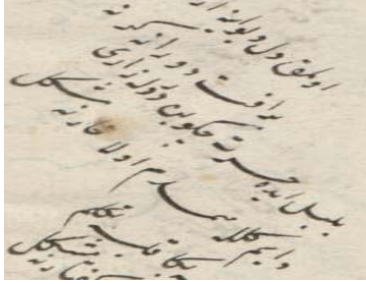
2. Hemze bulunan kelimelerde hemze gösterilmeyip ‘ى’ harfi yazılmıştır:

(9b/Bâkî)

*Beni ‘ayb eylemeñ **dāyim** olursam mest ü lā-ya‘kıl*

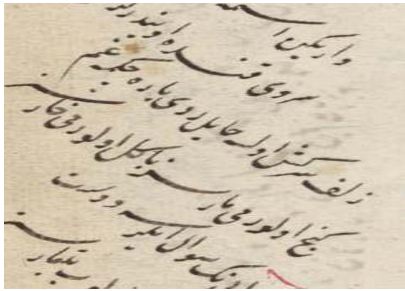
Ki bî-hüş olmasam āsūde kılmaz bende bir gam var

(24b/Gedâyî)

Bülbül ide hasret çeküben derd ile zārī

***Dāyim** gül ile hemdem ola hār ne müşkil*

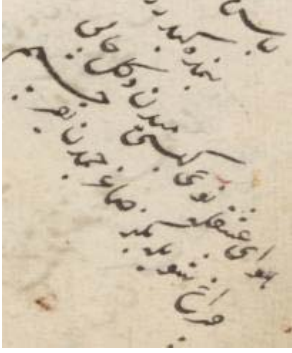

(24a/Gedâyî)

*Zülf-i serkeş olsa **hāyil** rüy-ı yāra çekme gam*

Genc olur mı mārsuz ya gül olur mı hārsuz

3. Bazı harflerin noktaları yazılmamıştır:

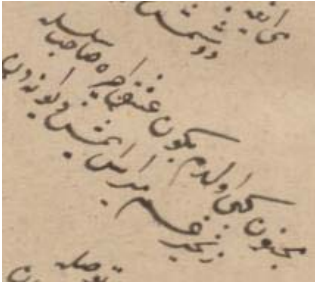

(Nev'î/16a)

Hevâ-yı 'ışk-ıla Nev'î gibi meyden degül hālî

Çerâğî şöyle beñzer şâğar-ı Cemden yaqar çeşmüm

4. Bazı kelimelerde hatalı yazımlar bulunmaktadır:

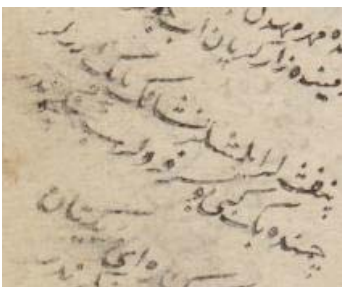

(Hayâfî/12a)

Miras kelimesi sin harfi ile değil sad harfi ile yazılmalıdır.

Mecnûn gibi oldum bugün 'ışk içre şâhib-silsile

Zencîr-i gam mîrâs imiş dîvânenen dîvâneye

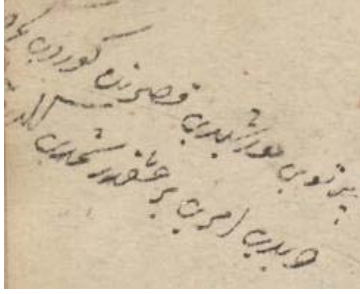

(Nizâmî/15a)

Benefşe kelimesi pe harfi ile yazılmıştır:

Benefşeler eylemişler nişānın pāyuñ ararlar

Çemende beñ gibi bu ser-fürūlar hep seniñçündür

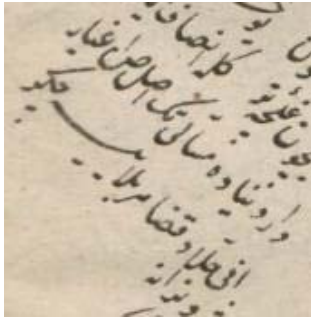

(Emrî/15a)

Işık kelimesi ayın ile değil elif ile yazılmalıdır:

Perteo-i hürşid-i kaşırında görüp kimdür didüm

Didi Emrî bir ışıkdur şimdi geldi cāmdan

(Misâli/15b)

Asılsın kelimesi sin ile yazılması gerekirken sad harfi ile yazılmıştır:

Dār-ı dünyāda Misâlî tek aşılsın ağıyār

Anı cellād-ı kazā her ne belāyısı çeker

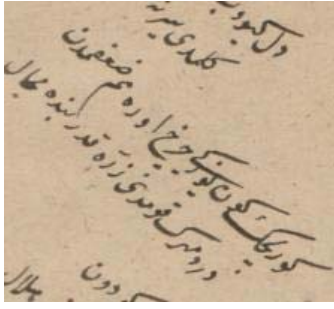

(Hayretî/17a)

Karga gayın ile yazılmıştır ancak kaf ile yazılmalıdır:

Bülbülüñ āşiyānın itdi diken

Yuvasın ğarķanuñ bahār itdi

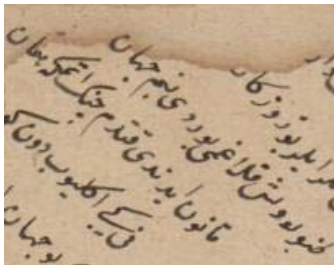

(Abdî/20b)

Zerre kelimesi yanlış yazılmıştır:

Göricek gün yüzüñi çarhı uramam za'fumdān

Derd-i mihriñ ķomadı zerre ķadar bende mecāl

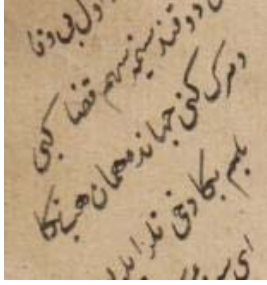
(?/21a)

Kād şeklinde yazılması gerekirken kād şeklinde yazılmıştır:

Ṭānbūr-veş ķulağımı yordı benüm cihān

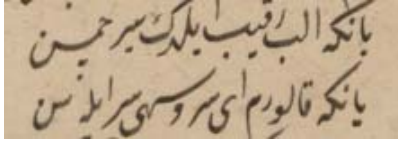
Ḳānūn idindi **ḳatdümi** çeng itmege hemān

5. Bazı kelimelerde unutulmuş harfler bulunmaktadır:

(?/21a)

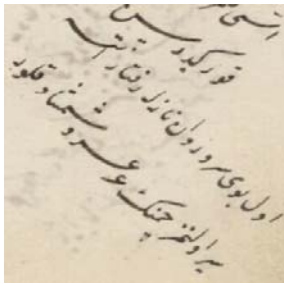
Demreñ gibi cihānda hemān hep nigā[h gibi]

(Hüsrevî/21b)

Yanuña alup **raḳīb[i]** eyledüñ seyr-i çemen

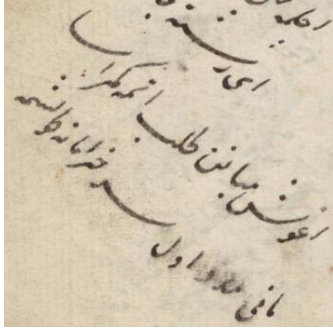
Yanuña kaluram iy sero-i sehī seyr eyle sen

(Ulvi/22a)

Ol bûy-ı sero-i revān nāz-ıla reftār itse

Seyr olunmaz çemenüñ 'ar'ar u **şimşād[ı]** kalur

(Mânî/51a)

Āġūş-ı miyānın talep itme kemer-āsā

Mānî meded ol ser[v]-i hırāmāna ʔolaşma

6. Mecmuada müstensih şairlerin divanlarından farklı olarak bazı beyitleri farklı şiirde yazmıştır:

Bu beyit divanda bir önceki gazelin makta beyitidir. Ancak müstensih bu gazelde makta beyit olarak yazmıştır:

Şāhsın Ḥayretiyā mülk-i kanā'atde bugün

Māh-ıla mihr iki sikkesi yoġ altunuñ²³⁷(Ḥayretî/23a)

Hayretî'nin mecmuada bulunan bu gazelinin divanda makta beyiti şöyledir:

Kāmeti vasfı ile bulsa 'aceb mi şöhret

Ḥayretî şî'r-i bülend ü ġazel-i mevzūnuñ²³⁸

7. Divandaki beyit sırası mecmuadaki sırayla farklı olabilmektedir. Bu durum dipnotta belirtilmiştir:

Ubeydî'ye ait olan bu iki beyitin, divana göre yerleri deġişmiştir:

'Aceb mi zāhidā hūr-ı behişte nāzır olmazsam

²³⁷ Mehmet Çavuşoġlu, Ali Tanyeri, *Ḥayretî Dîvan Tenkidli Basım*, İstanbul, 1981, s.266.

²³⁸ Mehmet Çavuşoġlu, Ali Tanyeri, a.g.e, s.266.

Gözüm hiç kimse görmez şahid-i kâşânedan ğayrı

Nice rengin şîrin olmasın güftâr-ı dil-sûzum

*Dilüm bir nesne zikr itmez leb-i cânânedan ğayrı*²³⁹(Ubeydî/15b)

8. Mecmuada bazı şiirlerin beyitleri eksiktir. Bunlar divanlardan tespit edilip dipnotta verilmiştir.

Ulvî'ye ait olan bu gazelin bir beyiti eksiktir.²⁴⁰

1. Hâller midür lebün üstinde iy kaşı hilâl
Yâ kevâkib-i 'aks midür gösterin âb-ı zülâl
2. Muşhaf-ı hüsnünde haţtuñ vechi fehm itmeyen
Didi cânâ şuya düşmişdür kitâb-ı Dânyâl
3. Şol haţ-ı nev kim lebünde yazdı Naqqâş-ı ezel
Saţr-ı Bismillâhdur ebrûlaruñ olmuş mişâl
4. İki ebrû arasında hâl-i cânân 'Ulvîyâ
Rast-ı şâhdur şikâr üstine açmış per ü bâl

Bağdatlı Rûhî'ye ait olan gazel altı beyitten oluşmaktadır. Ancak mecmuada beş beyit alınmıştır:²⁴¹

²³⁹ Ömer Arslan, Ubeydî Dîvânı (Metin ve İnceleme), Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013, s.528.

²⁴⁰ "Hâl-i müşgînün zenehdânında ey mihrâb-ı dil/Dir gören güyâ ki çâh içre ezân okur Bilâl"

²⁴¹ Divanda bu gazel altı beyitten oluşmaktadır. Eksik olan beyit şöyledir:

Rümûzın hurredânlar idemezler zerrece idrâk

1. Bu gün mecnûn-ı ʻışkâm devr elinden bir melâlüm var

Yürürüm vâdi-i hayretde bilmem kim ne hâlüm var

Belâdur şâhsârı berg ü bârı miḥnet [ü] ğamdur

Dıraḥt-ı ʻışk dirler bâĝ-ı dilde bir nihâlüm var

Gedâ-yı kûy-ı yâram cerr için bâzâr-ı ʻışk içre

Şikest olmuş elümde kâse-i serden sifâlüm var

Cevâbın virmez müftî-i ʻâlem iy Mesîhâ-dem

Kitâb-ı ʻilm-i İḥyâda lebûñde bir suʻâlüm var

Belâdan ağlamazdı ʻarşa-i ʻışkuñda ḥâk olsa²⁴²

Diseñ Rahmî gibi bir ʻâşık-ı şūrîde-ḥâlüm var

17a'da bulunan Hayretî'ye ait gazelde iki beyit eksiktir.²⁴³ 46b'de bulunan Figânî'ye ait kasidede de üç beyit eksiktir.²⁴⁴ Bunun gibi beyit sayısında eksik bulunan şiirlerin sayısını arttırabiliriz.

9. Tamlama olması için izafet kesresi yerine atıf vavı yazılmıştır:

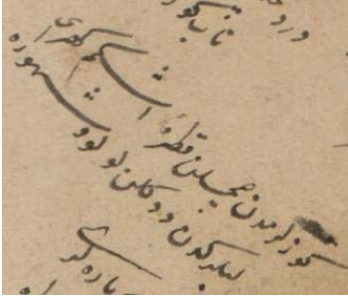
Dehân-ı yâra beñzer yine bir nâzûk ḥayâlüm var

Fatih Tıĝlı, *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.157.

²⁴²M. ağlamazdı: D.ĝam yemezdi

²⁴³ bkz.17a.

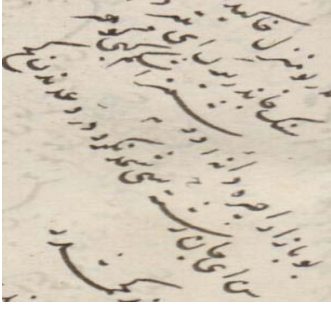
²⁴⁴ bkz.46b.

(Fuzûlî/12b)

Gözlerümden saçılan kaṭre-i eşküm güheri

Leblerüñden dökülen **lü'lü-i** şehvâra fedâ

(Bâkî/19a)

Bu bāzār içre dâne düşmez eşküm gibi gevh̄er

Sen iy cān riştesi şimden girü **dürr-i** 'Adenden geç

2.4. ŞİİRLERİN MUHTEVA HUSUSİYETLERİ

2.4.1. Dini Kelimeler, Terimler, Tabirler

Klasik Türk edebiyatında dini öğelere gerek dini eserlerde gerek din dışı eserlerde karşılaşılmaktadır. Sevgilinin yüzü Kur'an'a, kaşları mihraba, beni Hacerü'l-esved'e, yaşadığı yer Kâbe'ye benzetilmektedir.

2.4.1.1. Allah

Klasik Türk edebiyatında Allah oldukça zikredilmiştir. Çalışmamıza konu olan mecmuada da Allah'ın sıfatları, esması, birliği ve yüceliği birçok şiirde karşımıza çıkmaktadır. Allah'a daima tam bir inançla bağlanmak gerekmektedir. İnsanlar her işlerinde Allah'a sığınarak hareket etmelidir:

Umarız vaşl olasın ol şāha

Yürü eyle tevekkül Allāh'a (16/1)

2.4.1.2. İlâh

İlahî, Kâbe hakkı için senden muradım İbrahim'in işi gibi Gönül Kâbe'sini yapmaktır:

İlahî Ka'be haqqıçün murādum budur senden

Gönül Ka'besini yapmağ ola kâr-ı İbrāhîm (308/2)

2.4.1.3. Hak

Mecmuada Allah ile birlikte Hak sözcüğüyle de karşılaşılmıştır.

Altın ve gümüşe (dünya malına) çok fazla heves etme ki Kârûn gibi Hak'ın kahrına uğrarsın:

Zer ü sîme şu kadar meyl ü heves eyleme kim

Ki Haqquñ kahrına mazhar düşesin Kârûn-vār (444/4)

‘‘Nahmü kasemnâya’’ razı ol sakın (rızk için) kavga etme, Hakk bunu ‘‘lâ yüs’el ‘ammâ yef’al’’(Allah, yaptığından sorumlu tutulamaz; onlar ise sorguya çekileceklerdir) ayeti ile buyurmuştur:

Rāzı ol ‘‘nahmü kasemnāya’’²⁴⁵ şakın itme cedel

Hak̄ buyurdu bunu ‘‘lâ yüs’el ‘ammā yef’al’’²⁴⁶ (52/1)

2.4.1.4. Rab

Ya Rab bütün suçlunun suçunu lutfunun suyu yıkamazsa o sınırsız ve sonsuz denizi ne yapacaksın:

Yumazsa āb-ı luṭfuñ cümle cürmin mücrimüñ yā Rab

Ya ol bī-ḥadd ü bī-pāyān olan deryāyı neylersin (393/1)

2.4.1.5. Hudâ

Huda bir nesneyi önceden nasip ettiği zaman benim gönlüm ve canım sen güzeller güzeli sevgiliye düşmüştür:

Hüdâ bir nesneyi rüz-ı ezelde kısmet itdükde

Dil ü cānum benüm sen dilber-i ra’nāya düşmişler (241/4)

(Ey sevgilim) ebedi hayatım, sıhhatim, ömrüm, azizimsin ben bu durumda hiçbir zaman Allah’ın beni senden ayrı koymasını istemem:

Hayāt-ı cāvidānum şıḥhatüm ‘ömrüm ‘azizümsin

Hüdādan isterem kim olmayam bir dem cüdâ senden (261/4)

²⁴⁵Zuhuf Suresi 32. ayetinden iktibastır.

²⁴⁶Enbiya Suresi 23. ayetinden iktibastır.

2.4.1.6. Bârî

Bârî, Allah'ın her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratmasıdır.

Sen açıkta ve gizlide iyi halde olmak istersen Allah'a ibadette ne kusur et ne de ihmalde bulun:

Diler iseñ ki olasın sen zâhir ü bâtın hoş-ñâl

Eyleme tã'at-ı Bârîde kuşūr u ihmâl (444/2)

Çirkin yüzlü rakiplerle sohbet etmişsin işittim, Allah senin varlığını onların kazalarından belalarından korusun:

Rakîb-i bed-liqâlarla işitdüm sohbet itmişsin

Vücūduñ şaklasun Bârî belâlardan kazâlardan (226/4)

2.4.1.7. Yezdân

Senin yüzünün ışığında Hakk'ın nurunu seyrettim fakat senin zülfünün siyahlığından çok kederlendim, üzüldüm:

Temâşâ eylediüm şevk-i ruhuñla nūr-ı Yezdâni

Egerçi kâkülüñ sevdâsıyla çok elem çekdüm (218/2)

2.4.1.8. Kâbe

Kâbe'nin Mîzab (Altın oluk) denen saçağı Astar-ı Kâbe denen kara örtüsü, Zemzem suyu, hac vs., divân şiirinde geniş çağrışımlara yol açan konulardan olmuştur. Tasavvufa göre Kâbe bir semboldür. Asıl Kâbe, gönüldür. İlahî aşk gönülde tecelli ettiği için, gönül de bir Kâbe sayılır. Allah'ın evi olduğu için de gönül

ile benzerlik kurulur. Edebiyatta aşk, sevgi, güzellik, kavuşma vs. imajlar için Kâbe adı çokça anılır.²⁴⁷ Sevgilinin yaşadığı yer de Kâbe'ye benzetilmektedir.

Ey şah sevgili, sen siyah ipek kumaşla yüce Kâbe'ye benziyorsun hatta kapkaranlık gecede bile parlayan aysın:

Siyeh atlasla şehâ Ka'be-i 'ulyâsın sen

Şeb-i deycürda yâhüd meh-i ğarrâsın sen (35/1)

İlahî, Kâbe hakkı için senden muradım budur (ki) Hz. İbrahim'in işi gibi gönül kabesini yapmaktır:

İlahî Ka'be haqqıçün murâdum budur senden

Göñül Ka'besini yapmağ ola kâr-ı İbrâhîm (308/2)

2.4.1.9. Mescid

Mescitler, Müslümanların namaz kıldığı, secde ettiği ibadethanelerdir. Klasik Türk şiirinde de mescitler oldukça kullanılmıştır. Özellikle Peygamber Efendimizin Mescid-i Aksâ'dan göğe yükselmesi hadisesi karşımıza çıkmaktadır.

Binlerce puthaneyi aldın da mescit yaptın ve onların çanlarının takıldığı yerlerde ezanlar okuttun:

Alduñ hezâr bütgedeyi mescid eyledüñ

Nâkûs yirlerinde oğutduñ ezânları (441/6)

2.4.1.10. İslâm

İslâm dini, Allah'ın son peygamber Hz. Muhammed ile insanlara gönderin dindir. Kutsal kitap Kur'ân-ı Kerîm'dir. Bu dine mensup olanlara Müslüman denmektedir.

²⁴⁷ İskender Pala, Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü, LM Yayınları, 2002, s.258.

Ey komutan, sen İslam askerine başkomutan oldun böylece Allah için savaşılan bu gaza meydanında kendini erkek aslan gibi buldun:

Anuñçün leşker-i İslāma serdār olduñ iy server

Ki meydān-ı ğazāda kendüñi sen şīr-i ner bulduñ (326/7)

2.4.1.11. Müslüman

Sevgilinin kapısından uzağum üzüntü ülkelerinde hasta düştüm, Ey Müslümanlar merhamet edin gurbet elde hasta kaldım:

Der-i dildārdan dūram diyār-ı ğamda mehcūram

Müselmānlar esirgeñ hasta kaldum dār-ı ğurbetde (30/3)

2.4.1.12. Tersâ (Hıristiyan)

O ak yüzün üzerinde siyah saçın gölge verince senin Hıristiyan çocuğu gibi yüzünü örttüğünü bildik:

Şalıpdur var ise kāfūruñ üzre müşk-i ter sāye

Niden tersâ-şıfat hūsnüñ siyeh-pūş itdüğüñ bildük (225/4)

2.4.1.13. Cennet

Divân edebiyatında çok zaman ‘‘behişt’’ olarak karşımıza çıkan cennet, bazen kelimenin çoğulu olan ‘‘cinân’’ şeklinde de kullanılır. Cennet sevgilinin sarayı, bahçesi, mahallesi, yurdu kısaca onun bulunduğu yerdir. Ayrıca ilkbaharda tabiat da cennetten bir kesittir. Güzel yerler de cennete teşbih edilir. Cennet ile birlikte Kevser, hûrî, gılmân, tâvûs gibi unsurlarda beyitlerde yer edindir.²⁴⁸

Kevser çeşmesinin safası senin ağzının suyundan ibarettir, Meva cennetinin isteği de seher yeli de seher yelinin esmesindedir:

²⁴⁸ İskender Pala, a.e, s.99.

Zülâlınden 'ibâretdür nesîminden kinâyetdür

Şafâ-yı çeşme-i Kevser hevâ-yı Cennetü'l-me'vâ (432/12)

Ey güzeller güzeli hurilerden güzel huri biz kavuşma cenneti ile Kevser şarabını doya doya içenlerden olmuşuz:

Cennet-i vaşluñ-ıla iy hürî-şifat rûz-ı ezel

Bizde ol sîrâb-ı âb-ı Kevser olmuşlardanız (131/3)

2.4.1.14. Cehennem

Edebiyatta tamu, cahîm ve dûzah şekilleri de kullanılan cehennem, âşığın çektiği ayrılık acısıdır. Ateş olması ve yakma özelliğiyle çok kullanılır. Sevgilinin öfkesi cehennemden nişan verir.²⁴⁹

Fazlasıyla cennete girmek gerçek âşıklara layıktır. Ey zâhid mağrur olursan cehenneme girer Hakk'ın cemalinden uzak kalırsın:

Cennete girmek beğâyet 'âşık-ı şâdıklara

Zâhidâ mağrûr tut dûzah gelür dîdârsuz (165/2)

2.4.1.15. Kur'ân-ı Kerîm

Allah tarafından Cebrail aracılığı ile Hz. Muhammed'e vahiy yoluyla gönderilen İslâm dininin kutsal kitabıdır. Kur'an'da toplam 114 sure, 30 cüz ve 6666 ayet bulunmaktadır. Değişmeyen tek kitap Kur'an-ı Kerîm'dir. Klasik Türk şiirinde Kur'an-ı Kerîm önemli bir kaynaktır. Şairler iktibas yaparak birçok âyeti şiirlerinde kullanmışlardır. Yine sevgilinin yüzü de 'Mushaf'a benzetilmiştir.

Gül yüzünün mushafını Firâkî'ye göster de son nefesinde bari iman ile Kur'an ile gitsin:

²⁴⁹ İskender Pala, a.e, s.96.

Gül cemālîñ muşhafın göster Firākî hasteye

Bāri ĩmān-ıla Qurān-ıla gitsün şoñ nefes (156/5)

Tābî'ya Bākî'nin sözleri ne kadar el üstünde tutulursa tutulsun zaten Hak Kur'ân'da buyurmuştur:

Tābīyā güftār-ı Bākî n'ola ger merğüb [ise]

Hak didi Qurānda çüñkim bākīyātü'ş-şālihāt²⁵⁰ (372/3)

2.4.1.16. Oruç (Rûze)

Oruç İslâm'ın beş şartından biridir. İmsak vaktinde niyetlenip akşam ezanına dek hiçbir şey yememek, içmemek ve yasaklardan uzak durmaktır. Oruçtan sonra Ramazan Bayramı gelmektedir. Klasik Türk şiirinde âşığın sevgiliden ayrı kalması oruç ile ilişkilendirilmektedir. Kavuşmaları ise bayramdır. Bayram hilal görülünce başlamakta olup sevgilinin kaşı da hilale benzetilmiştir. Onun kaşını görmek âşığa bayramdır.

Ya İlahî, kimisini küfür karanlığı içerisinde ve sapkınlık içinde bıraktın kimisine de oruç, zikir ve namaz öğrettin:

Yā İlahî kimini küfr ü dalāletde çoduñ

Kimine rûze vü tesbîh ü namāz öğretdüñ (112/4)

2.4.1.17. Namaz ve Ezan

Namaz İslâm'ın beş şartından biridir. Müslümanların Allah'a yaptığı ibadettir. Ezan ise Müslümanları namaza çağırın davettir. Çoğunlukla minareden okunmaktadır. Ezan okuyan kişiye ise müezzin denmektedir.

²⁵⁰Kehf Suresi 46. ayetten iktibas yapılmıştır.

Ya İlahî, kimisini küfür karanlığı içerisinde ve sapkınlık içinde bıraktın kimisine de oruç, zikir ve namaz öğretdin:

Yā İlahî kimini küfr ü dālâletde kōduñ

Kimine rûze vü tesbîh ü namâz öğretdüñ (112/4)

Âşık derd ile Hakk'ın dergâhında duadadır. Zâhid ise namazda boş gereksiz şeyleri düşünmektedir:

Dergâh-ı Hakkâdur derd ile 'âşık niyâzda

Bâtil taşavvur itmede zâhid namâzda (243/1)

Benim ezanımı mutrib söyleyince can kulağım onunla dolsun:

Muṭrib ide nağme-i ezānum

Pür ola anuñla gūş-ı cānum (446/106)

Her gece sabah ezanına kadar inleyip sızlama benim içindir. Benim bu inleyip sızlamamdan bütün âlem uyumamış ve hayrette kalmıştır:

Ezān-ı şubha dek her gice nāle baña kalmışdur

Fiğānumdan olup bî-dār 'ālem taña kalmışdur (153/1)

2.4.1.18. Sırat

Sırat, cehennem üzerinde kurulu olan kıldan ince, kılıçtan keskin bilinen köprüdür. Mü'minler Sırat üzerinden yıldırım hızıyla ve ayakları yere değmeden geçeceklerdir.²⁵¹

²⁵¹ İskender Pala, a.e, s.417.

Zâhid, bizi Sırat Köprüsü ile korkutup durma Hakk'ın ihsanının çok olduğunu biz o köprüyü geçenlerden öğrendik onda korkuluk yoktur:

Şırâṭ-ıla bizi kōrkudma zâhid lutf-ı Hakk çokdur

Geçenlerden haber aldık biz anda kōrkulık yokdur (117/1)

2.4.1.19. Tesbih (Sübha)

İki yüzlü felek kehribar tesbihini ele aldı, halka cevr eylediği için tövbe eder:

Keh-rübā sübhasın aldı ele çarh-ı sālūs

Halka cevr eylemeden ya'ni ider istiğfâr (452/7)

2.4.2. Peygamberler

2.4.2.1. Muhammed

Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra klasik Türk şiirinde Hz. Muhammed'e olan sevgi, hürmet ve itaat oldukça karşılaşılan bir durumdur. Bir eser tertip edilirken ekseriyetle Allah'a ve Hz. Muhammed'e olan sevgi ve bağlılığı dile getiren şiirler ile başlanılmıştır. Hz. Muhammed'in mucizeleri, sünnetleri ve hadislerine şiirlerde yer verilmiştir. Peygamber Efendimiz "Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim." buyurmuştur. O'nun güzel ahlakı, yaratılışı örnek teşkil edilerek şiirlerde ifade edilmiştir.

Ebu Ali Sînâ hikmette ve Hâtem-i Tâî cömertlikte, İmam-ı Azâm mezhepte, Hz. Mustafa yaratılıştaki yani ahlakta ve Hz. İsa nefesle ölüleri diriltmekte Hz. Yusuf güzellikte meşhurdur:

Bū 'Alî hikmet ü Hâtem keff ü Nu'mân mezheb

Muṣṭafâ-hulk u Mesihâ-dem ü Yūsuf-dîdâr (452/20)

2.4.2.2. İbrahim

Hz. İbrahim klasik Türk şiirinde hemen hemen bütün yönleriyle söz konusu olmuştur. Hilye türünde bir eser olan Halîlnâme, hakkında yazılmış bir eserdir. Putları kırması, ateşe atılması ancak o ateşin bir gül bahçesi olması, oğlu Hz. İsmail'i Allah'a kurban etmesi, Kâbe'yi inşa etmesi, gökler açılarak arşı görmesi gibi birçok hadise şiirlerde edebi sanatlarla ifade edilmiştir. Bir kişinin kalbini kırmak yetmiş defa Kâbe'yi yıkmaktır hadisi doğrultusunda şiirlerde gönül kâbesi ifadesiyle sık sık karşılaşmıştır.

Ey Allah'ım benim muradım Kâbe hakkı için İbrahim Aleyhisselam'ın işi gibi gönül kâbesini yapmaktır:

İlahî Ka'be haqqıçün murādum budur sende

Gönül Ka'besini yapmak ola kâr-ı İbrâhîm (308/2)

2.4.2.3. İsmail

Hz. İsmail, İbrahim peygamberin oğludur. Zemzem suyunun onun ayak vuruşlarıyla çıkması, babasıyla Kâbe'yi inşa etmeleri, kurban edilecekken Cebrail'in bir koç ile gelmesi klasik Türk şiirinde özellikle telmih sanatıyla karşımıza çıkmaktadır.

Kendinden geçerek kavuşma Kâbe'sine ulaşırsa İbrahim'in dostu olan İsmail'in canı gibi kurban olayım:

İrürsem Ka'be-i vaşlına sekrâna virem cânı

Bu İsmâ'îl cânı ile kurbân yâr-ı İbrâhîm (308/3)

2.4.2.4. Süleyman

Hz. Süleyman Davûd peygamberin oğludur. Babasının yerine on iki yaşındayken tahta geçmesiyle padişah olan bir peygamberdir. Hayvanlarla konuşabilen ve onları anlayabilmesiyle bilinmektedir. Üzerinde mühür bulunan yüzüğünü kaybedince balık karnında ona ulaşması, Hüdhüd adlı kuşunun Sebe

melikesi Belkıs'tan haber vermesi ve Süleyman'ın onunla görüşmesi Belkıs'ın Müslüman olup zevcesi olması, ordusuyla sefere giderken karınca topluluğuyla karşılaşması hadisesi klasik Türk şiirinde görülmektedir. Sevgilinin dudağının mühre benzetilmesi, karıncanın acizliğiyle Süleyman peygamberin heybeti edebi sanatlarla karşımıza çıkmaktadır.

Allah seni dudağının mührüyle Süleyman yaptı da bütün halkı karıncalar gibi senin fermânının kölesi etti:

Ḥaḫ seni ḥātem-i la'lüñle Süleymān itdi

Mūr-veş ḥalkı saña bende-i fermān itdi (21/1)

2.4.2.5. Yakup

Hz. Yakup, Hz. İbrahim'in torunu, Hz. İshâk'ın oğludur. Babasının vefatıyla birlikte onun yerine geçmiştir. On iki oğlu arasında olan Hz. Yusuf'un kardeşleri tarafından kuyuya atılması sonucunda Hz. Yakup'un gözleri kör olmuştur. Hz. Yusuf kardeşi vasıtasıyla gömleğini babasına göndermiş ve bunun sonucunda gözleri açılmıştır. Klasik Türk şiirinde ayrılık, gözlerinin ağlamaktan kör olması, beytü'l-hazen/beytü'l-ahzen'i, tekrar gözlerinin açılması gibi hadiseler edebi sanatlarla ele alınmıştır.

Bu üzüntü içinde olan Yakup'a gönül ülkesinin sevgilisi oldun; Ey gül gömlekli sevgili bana hiç acımadın sen sağ ol:

'Azîz-i mışr-ı dil olduñ velî Ya'ḳûb-ı mahzûna

Terahḫum itmedüñ iy Yūsuf-ı gül-pîreheñ şağ ol (278/2)

O gül gömlekli Yusuf'a benzeyen sevgili şimdi beni bıraktı gitti de bütün dünya gönül Yakup'u için hüznler evi oldu:

Beni terk eyledi ol Yūsuf-ı gül-pîreheñ şimdi

Göñül Ya'ḳûb'ına oldu cihān Beytü'l-Ḥazan şimdi (17/5)

2.4.2.6. Yusuf

Hz. Yusuf, Hz. Yakup'un oğludur. Kur'ân-ı Kerîm'de adına bir sure bulunmaktadır. Bir rüya görüp babasına anlatmıştır. Babası bu rüyayı kardeşlerine söylememesi gerektiğini vesvese ile ona zarar verebileceklerini söylemiştir. Kardeşleri bunu duyarak kıskanmış ve Hz. Yusuf'u kuyuya atmışlardır. Daha sonra geri dönüp kervana köle olarak satmışlardır. Mısır azizinin karısı Zeliha ile karşılaşmıştır. Zeliha'nın Hz. Yusuf'a âşık olması, gömleğini yırtması ve iftira atmasıyla zindana atılmıştır. Orada rüya yorumu yapması ve tabirinin doğru çıkmasıyla zindandan çıkarılmıştır. Köle olarak gittiği Mısır'a sultan olmuştur. Bu kıssa gerek mesnevi nazım şekliyle müstakil bir eser olarak gerek olaylara telmihle karşımıza çıkmaktadır.

Yusuf'un eteğini parçalayan daima korkusuz aşk cezbesi oldu:

Hep cezbe-i aşk oldu bî-bâk

Dāmânını Yūsufuñ iden çāk (446/8)

2.4.2.7. Musa

Hz. Musa'nın Allah ile Tûr-ı Sina'da konuşmaları, asasının ejderhaya dönüşebilmesi, Firavun'u boğması, Yed-i Beyzâ'sı gibi birçok yönden klasik Türk şiirinde ele alınmıştır.

Ey gönül Hakk'ın cemalini görmeye dayanabilir miyiz; Sen Musa'nın Allah Teala ile Tûr Dağı'ndaki sohbetlerini işitmedin mi:

Dîdâra tâkât idebilir miyüz iy gönül

İşitmediñ mi Tûr-ıla Mûsâhaberlerin (24/4)

2.4.2.8. İsa (Mesih)

Hız. İsa, Hız. Meryem'in oğludur. Mesih olarak da bilinmektedir. İsa, Cebrâil'in Meryem'e üflediği ruhtur. Bu nedenle neye dokunsa ona can verir, ölüleri diriltir. Körlerin gözünü açmak, çamurdan kuşlar yapıp can vererek uçurmak, bebekken konuşmak, su üstünde yürümek gibi mucizeler göstermiştir.²⁵² Yahudiler onu öldürmek istemişler, ancak Hız. İsa yerine onu şikâyet eden kişi çarمیha gerilerek öldürülmüştür. Hız. İsa dördüncü kat göğe yükseltilmiştir. Kıyamet gününe yaklaşıldığında yeryüzüne inecektir. Bunların her biri şiirlerde karşımıza çıkmaktadır.

Hız. İsa'nın deva yapması şifa vermesi aşk hastası için fayda vermediğinden ey gönül tabibi iyi olmak için senin ona ilaç vermeni ister:

Haste-i 'ışka müfîd olmaz müdāvâ-yı Mesîh

İy tabîb-i dil seniñ bîmâruñ eyler ârzü (424/3)

Senin mahallenin başında bana oturma için yer ver de benim menzilim vardığım yer Hız. İsa gibi feleklerin üstü olsun:

Ser-i küyuñda baña mesken-i me'vâ eyle

Hâzret-i 'İsâ gibi menzilüm eflâk olsun (279/4)

O âlemleri süsleyen ay yüzlü sevgili güneşin yüzüne benzemektedir; Onun için gökte Hız. İsa güneşe komşu oldu:

Güneş ruhsârına beñzer o mâh-ı 'âlem-ârânuñ

Anuñçün âfitâba gökde 'İsâ oldı hem-sâye (329/4)

2.4.2.9. Danyal

İsrâiloğullarına gönderilen peygamberlerdendir. Musa aleyhisselâmın dininin hükümlerini insanlara tebliğ etmiştir. Âsurlu hükümdarı Buhdunnasar tarafından esir

²⁵² İskender Pala, a.e, s.248.

alınmıştır. Danyalaleyhisselâmın ateşperest olmadığını anladığında onu hapse attırmıştır. Rüya tabiri sonucu zindandan çıkarılmıştır. Daha sonra Danyalaleyhisselâma düşman olan adamların vesvesesiyle ateşe atılmıştır ancak Allah tarafından o ateşte yanmamıştır. Yine aslanların içine atılmış fakat oradan da sağ bir şekilde kurtulmuştur. Üzeyir aleyhisselâm ile Kudüs'e gelmiş, kendisine peygamberlik verilmiş ve daha sonra Sûs şehrinde vefat etmiştir.²⁵³

Güzellik mushafında yani mushafa benzeyen yüzünde oradaki tüyleri anlamayan Danyal'ın kitabı suya düşmüştür dedi:

Muşhaf-ı hüsnüñde haţtuñ vechi[ni] fehm itmeyen

Didi cānā şuya düşmişdür kitāb-ı Dānyāl (437/2)

2.4.2.10. Hızır

Ab-ı hayat içerek ölümsüzlüğe erişmiştir. Peygamber olması konusunda rivayetler vardır. Kur'ân-ı Kerîm'de Kehf Suresi'nde Hz. Musa ile yaşadıkları anlatılmıştır. Klasik Türk şiirinde sevgilinin ayva tüyleri Hızır'a benzetilmektedir. Âşık gözyaşları denizinde boğulmak üzereyken Hızır olan sevgilisinden imdat bekler. Sevgilinin yüzü âb olunca ayva tüyleri de bu su üstünde yürüyen Hızır olur. Hızır zulumâta girip âb-ı hayatı bulduğu için sırra vâkıf olmuştur. Bu nedenle sevgilinin bir sır veya âb-ı hayat olan dudağı çevresindeki hat da Hızır olur. Yine sevgili o dudaktan sırlar saçmaya başlayınca, Hızır yanında hazır bulunur.²⁵⁴

Zamanın hükümdarı padişahımız Sultan Süleyman gibi sağ olsun hatta Hızır peygamber gibi her an sağ olsun:

Şāhımız Şāh Süleymān-ı zamān şağ olsun

Hāzret-i Hızır-ı Nebī gibi hemān şağ olsun (237/7)

²⁵³ Kemal Yavuz, Ramazan Ayvalla vd., Dîñ Sözlük, İhlas Holding A.Ş., İstanbul, 1994, s.132.

²⁵⁴ İskender Pala, a.e, s.217.

Sen ne kadar gayret edersen et tatlı temiz söz söyleyen şair gibi olman mümkün değildir; Böyle olmak Hızır'ın feyzine ulaşip onun tatlı suyunu içmeyle olur:

Olamañ cehd eylesen şâ'ir-i pâkîze-maķâl

İrişüp feyz-i Hızır içmeyicek âb-ı zülâl (262/1)

2.4.3. Şahıslar

2.4.3.1. Hallâc-ı Mansûr

Hallâc-ı Mansûr İslam'ı yaymaya çalışan önemli bir sûfidir. Tasavvufta fenâfillâha ulaşan Mansûr, Ene'l-Hak dediği için bu sözün asıl manasını anlamayanlar tarafından suçlanmış ve hapse atılmıştır. Daha sonra kamçılanıp vücudu parçalanmış, darağacına asılarak idam edilmiştir. Kafası kesilip cesedi yakılmıştır. Klasik Türk şiirinde bu meselelere telmih yapılmıştır. Sevgilinin saçları darağacına, âşık ise Mansûr'a benzetilmiştir.

Ey dostum, eger seni Hüseyin b. Mansur gibi asarlarsa; bu Gedâyî aşkın sırlarını söyler sanma:

Dostum Manşûr-veş berdâr iderlerse eger

Bu Gedâyî şanmasa 'ışkuñ rāzını ikrâr ider (166/5)

Mansur'un gönül saçı darağacına asılalı nice Hallacçenberde olduğunu hiç anlamaz:

Dil saçı dârına berdâr olalı Manşûruñ

Hîç añlamaz nice Hallâc idügi çenberde (324/2)

2.4.3.2. Leyla

Leylâ ve Mecnûn kıssasının kahramanıdır. Hem Leylâ hem de Leylî olarak bilinmektedir. Şiirlerde sevgili Leylâ gibi âşık ise Mecnûn gibidir. Âşık sevgilinin derdinden kendini yollara vermiştir. Yıllarca sevgiliyi beklemiştir.

Ey Emrî Mecnun için öldü deme o Leyla'nın gamıyla diyarı terk etmiştir:

Emrîyâ öldi dime Mecnûnı

Ġam-ı Leylî ile itdi terk-i diyâr (268/1)

Mecnun yıllar boyunca oturup yollara baktı ancak Leyla'nın haberlerini hiç kimse doğru vermedi:

Mecnûn oturdu yıllarla bakdı yollara

Hiç kimse toğrı virmedi Leylâ haberlerin (24/3)

2.4.3.3. Mecnûn (Kays)

Leylâ ve Mecnûn kıssasının kahramanıdır. Mecnûn şiirlerde âşığı temsil etmektedir. O nasıl kendini Leylâ'nın aşkından dağlara attıysa âşık da sevgili uğruna bunları yapar.

Ey sevgili senin aşkınla gidip âleme destan olayım; Mecnun gibi dağlara düşüp üryan olayım:

Varayın 'ıřkuñla 'âleme destân olayın

Düşeyin tağlara Mecnûn gibi 'uryân olayın (9/5)

O saçı gece gibi siyah olan sevgilinin aşkıyla ölürsem benim de hikâyem Kays gibi destan olur:

Ol zülfi leylî 'ışkı-y-ıla Tâbî ger ölem

Ġıřşam benim de Ġays gibi dâsitân olur (374/5)

2.4.3.4. Rüstem

Şehnâme'nin önemli kahramanıdır. Rüstem-i Zâl olarak da bilinmektedir. Klasik Türk şiirinde kahramanlık, güç, yiğitlik ve yenilmezliği temsil etmektedir.

Âlemin yeryüzünde bugün Rüstem gibi seçilip kuvvet ve şevketle yiğitlerin önde geleni oldun:

Seçülüp 'arşa-i 'âlemde bugün Rüstem-vâr

Ûuvvet ü şevket ile seroer-i merdân olduñ (444/1)

Rüstem, İsfendiyar, Zâl, Sâm ve Güstehem boş arsa bulup rüzgâr gibi koşturmuşlar:

'Arşa-i hâlî bulup yılmış yüpürmiş bād-veş

Rüstem ü İsfendiyâr u Zâl ü Sâm u Güstehem (358/8)

2.4.3.5. Dârâ

Şehnâme'nin önemli kahramanlarından. İskender ile savaşları bilinmektedir. Kuvvet, heybet, yiğitlik sembollerindedir.

Fena mülküne gel de meyhane ehlinin büyüklüğünü gör; Dârâ dahi ömründe asla böyle bir heybet görmemiştir:

Fenâ dârına gel gör şevket-i ehl-i harâbâtı

Ki Dârâ görmedi 'ömrinde hergiz böyle dârâtı (448/1)

2.4.3.6. Feridûn

Meşhur İranlı padişaktır. Klasik Türk şiirinde kuvveti ve adaleti ile bilinmektedir.

Kahraman gibi heybetli, Feridun gibi kuvvetli, İskender mizaçlı, Dârâ kuvvetinde Sencer, Cem maiyetince Keykubat:

Ķahramān-heybet Ferīdūn-saṭvet İskender-şıfat

Sencer-i Dārā-şalābet Keyķubāt-ı Cem-ḥaşem (358/7)

2.4.3.7. İskender (Sikender)

İskender'in klasik Türk şiirinde cihangirliği, Ye'cüc ve Me'cüc kavmine engel koyması, kadehi, aynası ve fetihleri gibi birçok özellikleri konu edilmiştir.

Her kase İskender'in kadehidir ki taze şarabın cezp etmesini ister:

Her kāse çü sāğar-ı Sikender

İster k'ide cezb-i bāde-i ter (446/34)

2.4.3.8. Kârûn

Karûn, çok büyük hazinelere sahip, cimriliği ve zalimliğiyle bilinmektedir. Kibrinin sonunda servetiyle yok olmuştur. Şiirlerde de bu özellikleriyle kullanılmıştır.

Altın ve gümüşe (dünya malına) çok fazla heves etme ki Kârûn gibi Hakk'ın kahrına uğrarsın:

Zer ü sīme şu ḳadar meyl ü heves eyleme kim

Ki Ḥaḳḳuñ ḳahrına mazhar düşesin Ḳārūn-vār (444/4)

2.4.4. Gök Cisimleri

Klasik Türk edebiyatında gök cisimleri şiirlerde gerçek anlamlarından daha çok farklı anlamlarda kullanılmışlardır.

2.4.4.1. Güneş (Mihr, Şems)

Güneş, sıcaklığı, parlaklığı, ışığı, rengi ve daha birçok özelliğiyle şiirlerde karşımıza çıkmaktadır. Güneş parlaklığıyla sevgilinin yüzüne benzetilmektedir. Ateş olduğu için yakmaktadır. Saklanması mümkün olmadığı için âşikârdır. Hayat kaynağıdır. Gök cisimlerinin şahıdır. Klasik Türk şiirinde güneş, bunun gibi birçok özellik ile ele alınmıştır.

Sevgilinin yüzü, güzelliği parlaklığından hem güneşe hem de aya benzetilmektedir:

Mihrsin kapladı güyâ ki seni ebr-i sefîd

Yohsa şol şubha irişmiş meh-i ğarrâsın sen (26/2)

Ey ay yüzlü sevgili, güzelliğiyle âleme daima ışık salan sensin, sana güneş ve ay dersem tuhaf değildir:

‘Âleme pertev şalan hüsniyle sensin dâyimâ

Mihr ü meh dirsem ‘acep mi ey kamer-‘tal‘at saña (182/1)

Ey ay yüzlü sevgili, saçın yüzünün güneşine örtü olunca halk güneş tutuldu sanır:

Zülfüñ oldukça cemâlüñ âfitâbına niķâb

Halk-ı ‘âlem şanur iy meh-rû tutuldu âfitâb (51/1)

Güneş ve ay askere benzetilmiştir. Bu lacivert felek sırmalı otağın olsun, güneş ve ay önünce iki askerin olsun:

Bu tāk-ı lāciverdī zer-beft otāguñ olsun

Mihr ile meh önünce iki şolağuñ olsun (293/1)

2.4.4.2. Ay (Kamer, Meh)

Ay parlaklığı ve nuru ile sevgilinin yüzüne benzetilmektedir. Sevgilinin saçlarının yüzünü kapatması ay tutulmasıdır. Hilal şekliyle sevgilinin kaşlarına, dolunay ise şekli ve parlaklığıyla yüze benzetilmektedir. Bayramın başlangıcı hilal görmektir. Sevgilinin kaşını görmek de bayramdır. Ay yüz olduğu gibi ayın üstündeki lekeler de sevgilinin ayva tüyleridir. Klasik Türk şiirinde ay, meh veya kamer bunlar gibi birçok özellik ile ele alınmıştır.

Sen ne burcun ayısın ki ay, güneş, yıldızlar ve felekler gece gündüz senin mahallenin başında dolanır:

Sen ne burcuñ mehisin kim ser-i kūyuñ ʔolanur

Gice gündüz kamer ü şems ü nücüm ü eflāk (371/2)

Ey sevgili, seni ben yeni doğmuş ayın içinde beyaz bulut sandım, sarığının köşesinde kaşının kavisini görüp beyaz bulut içinde yeni ay sandım:

Şanemā ebr-i sefid içre meh-i nev şandum

Hām-ı ebrüñü görüp kūşe-i destāruñda (1/2)

2.4.4.3. Kevkeb (Necm)

Klasik Türk şiirinde kevkeb, necm, sitâre, ahter gibi kelimelerinin de karşılığı olan yıldız, parlaklığı ve küçüklüğüyle karşımıza sıklıkla çıkmaktadır. Karanlıkta olmaları, sayılarının çokluğu, yuvarlaklığı ile birçok benzetme yapılmıştır. Yedi yıldız Ay, Güneş, Müşteri, Merrih/Mirrih, Utârid, Zühâl, Zühre'den oluşmuştur. Her birinin kendine ait özellikleri bulunmakta olup oldukça kıymetlilerdir.

Senin emirlerine uyulması halkı her an aydınlatmıştır. Dergâhının gökyüzünde yedi yıldız hizmetçindir:

Halkı her dem ittibâ'-ı emrüñ irşād itmege

Āsumān-ı āsitānuñda yidi kevkeb hadem (358/12)

Ey sevgili ay gibi yüzün yıldızları mahveder başını alır; gümüş elbisesini yüz parça eder sırtından çıkarır:

Keveklere maḥv eyler alur başını māhuñ

Şad-çāk ider enginde komaz cāme-i sīmīn (445/1)

Gökyüzünün tepesinde yer yer görünen yıldızlar değildir; onlar gönül ateşinden çıkıp düşen birkaç kıvılcımlardır:

Değül sakf-ı semāda zāhir olan cā-be-cā encüm

Şerār-ı āteş-i dilden çıkup bir kaç şerer düşdi (94/2)

2.4.4.4. Utârid

Feleğin kâtibi sayılır. İkinci felekte yer edinmiştir. Güzel söz ve yazı ile sanatkârlığın sembolüdür. Debir-i Felek de denir. Kâtip ve yazarların pîri sayılmıştır. Hile ve yalancılık onun özelliklerindedir.²⁵⁵

Sabah vakti Utârid eline altından kalem alarak gümüş renkli defterin kubbesine yazı yazdı:

Subḥ-dem alup 'Utârid destine zerrīn kalem

Defter-i sīmāb-gün ḫāreme çekdi raqam (358/1)

2.4.4.5. Zuhâl

Mitolojiye göre gök ile yerin oğlu olarak bilinir. Zaman tanrısı olup ekip biçmeyi korur. Rengi siyaha bakan boz yeşildir. Onun hâkim olduğu senede soğuk artar. Feleğin hazinedârı olarak bilinir.²⁵⁶

²⁵⁵ İskender Pala, a.e, s.478.

²⁵⁶ İskender Pala, a.e, s.507.

Zuhal, feleğin ipek kumaşını şahın atının ayağının toprağına döşemek için kat kat edip yığdı:

Aṭlas-ı gerdūnı at at eyleyüp yığdı Zuhal

Hāk-i pāy-i rahş-ı şāha itmege ferş-i adem (358/4)

2.4.4.6. Süreyya (Pervin)

Sevgilinin yüzü aya, benleri Pervin'e benzetilmiştir. Âşığın sevgili için döktüğü yaşları Pervin'dir. Süreyya gerdanlığa benzetilmektedir.

Yanağında benler gördüm o aya sordum; Kamer, Süreyya'ya yaklaşmış dedi:

Ruhunda hāller gördüm su'āl itdüm didi ol meh

amer ılmış kırān burc-ı şeref üzre Şüreyyāya (329/3)

Ey sevgili, Pervin talihsiz feleğe yumruğıyla vurursa yeridir çünkü senin dergāhına eşiğine öykünmüştür:

Öykindi āsitānuña iy şeh yiri-durur

Pervīn urursa muşt-ıla arh-ı bed-ahtere (380/3)

2.4.4.7. Zühre

Zühre, feleğin çalgıcısıdır. Bundan dolayı şarkı ve çalgı ile kullanılmaktadır. Rivayetlerde Zühre İranlı bir kadın olup göğe çıkmıştır. Güzelliğıyle bilinmektedir.

Zühre aşkı temsil etmektedir. Bundan dolayı âşıkları yakan sevgiliye benzetilmektedir:

İşkuñla Zühre arhda gerdūn semā'da

Hurşīd ü māh şevk ile sūz u güdāzda (243/3)

2.4.5. Mekânlar

2.4.5.1. Tûr Dağı

Tûr Dağı, Sina çölünde bulunan bir dağın adıdır. Hz. Musa'nın Allah ile konuştuğu dağdır. Hz. Musa Allah'ı görmek istediğini söylemiş ve Allah tecelli etmiştir. Dağ paramparça olmuştur. Klasik Türk şiirinde bu hadise çokça anılmaktadır.

Her toprak yığını nitekim Tûr Dağı'dır. Ağaçlardan ve çiçeklerden nur iner:

Her püşt-e-i hâke nîtekim Tûr

Eşcâr u şükûfeden iner nûr (446/25)

Tövbeler olsun eger Tûr Dağı'nda mey ona tecelli etse dayanamaz:

Tevbe eger olsa Tûr-ı Sînâ

Döymez aña itse mey tecellâ (446/38)

2.4.5.2. Rum

Eskiden Anadolu'ya verilen addır. Buradaki insanlar genellikle beyaz tenlidir. Bundan dolayı gündüz Rum'a benzetilmiştir. Sevgilinin yüzü de zaman zaman Rum'a benzetilmiştir.

Ey sevgili saçının altında benini görüp dedim ne yapar; belki padişahtır Anadolu'yu dolaşmış Şam'a gelmiştir dedi:

Görüp hindü-yı hâliüñ zülfüñ altında didiim neyler

Didi Rûmı dolaşmış belki şehdür Şâma gelmişdür (217/2)

2.4.5.3. Rumili

Ey sevgili, senin gözlerin bir Rumeli güzelini geride bırakır. İşte bu sebepten kuş gönül avında pek çok şahini geride bırakır:

Gözlerüñ iy şāh bir Rūmili şehbāzı geçer

Ol sebebden mürg dil şaydında çok bāzı geçer (176/1)

2.4.5.4. Irak

Irak, Irak-ı Arap ve Irak-ı Acem olarak ikiye ayrılmıştır.

Irak-ı Arap'ta yer tutmasa gel sakın ondan daimi karar umma:

Gel 'Irāk-ı 'Arabda dutmasa maḳām

Umma andan şakın karar-ı beḳā (342/1)

2.4.5.5. Bağdat

Irak'ın başkentidir. 16. yüzyılda Osmanlı idaresinde bulunmuştur. Kumaşları ile meşhurdur. Bağdat'ta geçen olaylar da şiirlere yansımıştır.

Bağdat'ın toprağına süs olan ağacı görenler onu hurma ağacı zanneder:

Hāk-i Bağdāda zeyn olan şeceri

Naḥl-i ḥurmā şanur gören ammā (342/4)

2.4.5.6. Sifahan (Isfahan)

Safevilerin başkenti olan Isfahan, İran sınırlarındadır. Sürme burada üretilmiştir. Şiirlerde de bu özelliğiyle karşımıza çıkmaktadır. Yine Isfahan, mûsikî makamıdır.

Kör âmâ olana ayağının toprağının tozu varken Isfahan sürmesinden çekse zarardır:

Ḍarīre tūtiyā-yı hāk-i pāyuñ varken 'aynum

‘Acep mi cekse kuhl-i İřfahānīden zarar eřmīm (110/3)

2.4.5.7. Bedahşan

Bedahşan, yakut taşının ıkmasıyla meşhurdur. Klasik Trk şiirinde de kırmızı la’l taşı ile birlikte ok fazla kullanılmıştır. Bu taş, rengi ve kıymetiyle sevgilinin dudağına benzetilmiştir.

Bedahşan vilayeti öl lale bahesi yaptı, orayı ayır imen memleketi, taze imenli gl bahesi etti:

řahrāyı kıldı lāle Bedahřāñ vilāyeti

Glzār itdi tāze emen mlk-i sebzēār (402/4)

2.4.5.8. Habeş

Gece, sevgilinin beni, saı Habeş ile anılmaktadır.

Bahesinin meydanı yasemin iekleriyle Rum memleketine dnd sanki menekşe tarlası Habeş memleketinin karanlığıdır:

Dndi diyār-ı Rma semenlerle řahñ-ı bāđ[ı]

Gyā sevād-ı mlk-i Habeşdr benefēzār (402/3)

2.4.5.9. in

in zellikle klasik Trk şiirinde nakkaş ile birlikte anılmıştır.

Kederden yzne yazı yazdı gitti; in nakkaşı bu nakşı resim gibi gzel olan sevgilide grd:

Haş ekdi gitdi şretine iztırābdan

Nakķāř-i in grdi bu nakşı nigārda (219/4)

2.4.5.10. Kıbrıs (Kubrus)

Allah'a hamdolsun saadetle selametle zafere ulaştın; Allah için yaptığın savaş kutlu olsun Kıbrıs'ı aldın ve altın hazine buldun:

Bihamdillāh sa'ādetle selāmetle zāfer bulduñ

Ġazā kutlu ola Ķubrusı alduñ genc-i zer bulduñ (326/1)

2.4.5.11. İstanbul

İstanbul'a kadı olduğunda karşılığında insanlardan hiçbir para almaz:

Ķādı olğanda Sitānbulğa 'ivaž

Hiçbir manğūrğa almaz ādemī (184/1)

2.4.5.12. At Meydanı

At Meydanı, diğer ismiyle Hipodrom İstanbul'un Fatih ilçesinde bulunan Sultanahmet Meydanı'dır.

At Meydanı'na kurduğun her çadır arşı süsler; ipekten olan feleğin çadırı ona göre oldukça kötü ve değersizdir:

'Arş-āsādur kurduğun her hayme At Meydānına

Sāyebān-ı çarh-ı aṭlas añna nisbet pest [ii] kem (358/16)

2.4.5.13. Vefâ

Vefa, İstanbul'da Fatih ilçesinde bulunan bir semttir. Semt adı ve vefa kelimesi genellikle cinas sanatıyla birlikte karşımıza çıkmaktadır.

Sevgili bana Vefa semtinden bir eziyet etti; kimse bunun gibi vefayı semtinde görmedi:

Bir cefā itdi baña yār Vefā semtinden

Görmedi kimse bunuñ gibi vefâ semtinden (45/1)

2.4.5.14. Ceyhun

Klasik Türk şiirinde âşğın sevgili uğruna döktüğü gözyaşı o kadar çoktur ki bundan dolayı mübalağa sanatı yapılarak Ceyhun'a benzetilmektedir.

Ey Gedâyî, sevgilinin ayrılık gününde gözüm o kadar kan döktü ki bunu gören onu Ceyhun Nehri'ne benzetti:

O deñlü kan döküpdür rüz-ı hecrinde gözüm yārüñ

Gören benzetti anı iy Gedâyî rüd-ı Ceyhūna (168/5)

Dudağının hasretinin ayrılığıyla bağrım kan olmuştur; iki gözümden akan yaş o kadar çok ki iki Ceyhun Nehri olmuştur:

Firāk-ı hasret-i la'l-i lebüñle hūn olup bağrum

İki çeşmümden ak[an] yaş iki Ceyhūnolmuşdur (406/3)

Yaşımın ırmakları Ceyhun Nehri gibi çok olsa ne olur ona bir tane acıyıp ağlayanı yok:

N'ola Ceyhūna dönerse yaşum ırmağları

Neylesin üstüne yoç bir acıyıp ağları (107/1)

2.4.5.15. Akdeniz

Güzelim ya meleksin cismine nur doldu ya da Akdeniz içinde denizlerin sahibisin:

Yā meleksin güzelüm cismüñi garç eyledi nūr

Ākdeniz içre yāhūd mālîk-i deryāsın sen (26/3)

2.4.5.16. Kızılırmak

Kızılırmak da yine âşığın sevgili için çok fazla gözyaşı dökmesiyle anılmıştır.

Ey sevgili senin ayrılığından iki gözüm çeşme gibi ağlar; sanki evvel baharda çağlayan Kızılırmak'tır:

Fırkatüñden iki gözüm çeşmelerdür ağlar

Şan Kızılırmağ-durur evvel bahārda çağlar (286/1)

2.4.5.17. Umman

Arap yarımadasından Hint kıyılarına kadar ilerleyen büyük denizdir.

Kıskandıran incinin yansıması bu nem dolu gözde sanki Umman Denizi'nin dibine düşmüştür:

Lülü-i reşküñ 'aksi bu dāde-i pür-nemde

Güyā ki düşüp-durur ka'r-ı yem-i 'Ummāna (339/4)

2.4.6. Hayvanlar

2.4.6.1. Anka (Simurg)

Anka, Kafdağı'nda yaşadığı söylenen, asla yere konmayan, yüksekten uçan güzel tüylü efsanevî bir kuştur. Kimseye muhtaç olmadan yaşamasıyla da bilinmektedir. Bundan dolayı kanaatin sembolüdür. Adı bilinen ancak görülmeyen bir kuştur. Bu bağlamda âşık, sevgiliye benzetmektedir. Şehnâme'de Rüstem'e bakması ve beslemesi yönüyle de karşımıza çıkmaktadır.

Sen cenk Kâf'ının simurgusun, kudret ankasından bir tane kanat bulup sarığına ilişirdin:

Sen ol Sīmurğ-ı Kāf-ı rezmsin 'ankā-yı kudretden

Otāğa ildüñ destāruñı bir dāne per bulduñ (326/8)

2.4.6.2. Hüma

Hüma kuşu devlet kuşu, talih kuşudur. Eskiden bir meydanda hüma uçurulur ve kimin başına konarsa o kişi padişah olurmuş. Bu bakımdan hüma bir devlet kuşu olarak bilinir. Yine hüma göklerde uçunca gölgesi kimin başına düşerse o kişi ilerde padişah olurmuş. Bu kuşun ayaksız olduğu ve dirisinin ele geçmediği söylenir. Kemikle beslenir ve hiçbir kuşu incitmezmiş. Edebiyatımızda refâh, kudret ve mutluluğa giden bir baht açıklığının sembolü olarak anılır. Çok zaman Anka ve Sîmurg ile karıştırılmıştır.²⁵⁷ İnsanların duyduğu ancak hiç yere konmadığı için göremediği bir kuştur. Çok yüksekte uçtuğu için avlanması oldukça zordur. Şiirlerde özellikle yüksekte uçmasıyla anılmıştır.

Ey gönlümün hüması gel yükseklerde uçma, nihayetinde âlemin avcısı şahbazı salar ve ecel gelir:

Gel iy gönlüm hüması urma yükseklerde pervāzı

Şalur şayyād-ı ‘ālem ‘ākıbet irür ecel bāzı (410/1)

2.4.6.3. Pervâne

Karanlıkta ışık çevresinde görülen kelebektir. Klasik Türk şiirinde âşığı temsil etmektedir. Pervâne muma âşıktır. Mumun çevresinde dönüp dönüp sonunda kendini o ateşe atmasıyla bilinmektedir. Âşık da tıpkı pervâne gibi sevgilinin çevresinde döner döner sonunda kendini ateşe atar. Tasavvufta da mum İlahi aşk, kelebek ise tasavvuf ehlidir.

Ey gönül nazar erbabı sevgilinin yüzünü gözlerse pervâneler gece mumunu ortaya alırlar:

Dilâ gözlerse erbāb-ı nazar ruhsār-ı cānānı

²⁵⁷ İskender Pala, a.e, s.228.

Alurlar ortaya pervāneler şem'-i şebistānı (441/1)

O afet olan sevgili sinede parçalanmış yaramı görünce yüzümün mumuna pervâne olan bu mudur der:

Sīnede şerhlü dāğum göricek ol āfet

Şem'-i ruhsāruma pervāne olan bu mudur (101/1)

2.4.6.4. Seg (Kelb)

Farsça seg, Arapça kelb olan kelimelerin anlamı köpektir. Klasik Türk şiirinde âşık, rakip için söylemiştir. Rakibi köpeğe benzetmektedir. Yine sevgilinin mahallesinde dolaşan bekçiye de benzetilmiştir. Âşığın geldiğini sevgiliye söylemiştir.

İlahî, ben beddua bilmem ama âşık sevgilinin mahallesine varınca köpek rakip ses ederse âlemde hiç susmasın:

Bed-du'ā bilmem İlahî susmasun 'ālemde hiç

Kūyuña varduķca 'āşık seg rakīb eylerse ses (156/4)

Şahsuvarımsın rakibin evine inme gel ki köpek olan eve melek inmez:

Şehsuvārumsuñ rakībüñ hānesine inme gel

Kim nüzül itmez melek ol hāneye kim ola seg (229/2)

Rakibin gözleri ahu olan güzeli vardır benim yoktur; murdar köpeğin ağzında avı var benim yoktur:

Rakībüñ bir gözi ahū nigārı var beniim yokdur

Seg-i murdāruñ ağzında şikāri var beniim yokdur (232/1)

2.4.6.5. Bûm

Divan şiirinde bûm ve cuğd adları ile geçen baykuş, uğursuzluğu ve insanlara verdiği zararla bahtı ve dünyayı temsil eder. Baykuşun uğursuzluk getirdiğine dair olan halk inancı dolayısıyla, insanlar ve diğer kuşlarca dışlandığı kabul edilir. Kasvetli ve itici çağrışımlarıyla ağyar ile servet düşkününü zahidi akla getirir. Âciz kuşların yumurtalarına ve yiyeceklerine de musallat olmaları bakımından da açgözlü zenginleri anımsatırlar.²⁵⁸ Yine viranelerde yaşamaları da şiirlerde anılmıştır.

Cihanda niceler kavuşma bahçesinin bülbülü oldu; ben ise bu viranede inleyen feryat eden baykuş oldum:

Bülbül-i bâğ-ı vişâl oldu cihânda niceler

Ben bu virânda bir nâle çeker bûm oldum (266/1)

2.4.6.6. Mâhî

Divan şiirinde deniz veya su içinde oluşu, ağ veya olta ile yakalanışı, uyku uyumamaları vs. ile âşığın canı, gönlü ve kurduğu hayallere benzetilir.²⁵⁹

Cihan süsleyen cihan içindedir ama aramayı bilmezler tıpkı deniz içindeki balıkların denizi bilmemeleri gibi:

Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler

Şu mâhîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler (135/1)

2.4.6.7. Mâr

Klasik Türk şiirinde sevgilinin zülfü yılanı benzetilmektedir. Şekli, kıvrımlı olması, uzunluğu, rengi, zehri, hazineleri yılanların koruduğu düşüncesi, tılsımlı

²⁵⁸ Özlem Güneş, vd. *Hüsnü Aşk'ta Anlam Çeşitliliği Yönünden Kuşlar*, Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, Ağustos, 2019, s.243.

²⁵⁹ İskender Pala, a.e, s.306.

yılanlar, Nisan yağmuru ile zehir üretmesi, zehrinin afyon olarak kullanılması gibi özelliklerle şiirlerde ele alınmaktadır.

İnatçı saç sevgilinin yüzünü görmeye engel olsa gam çekme hiç hazine yıllansız gül dikensiz olur mu:

Zülf-i serkeş olsa hāyil rûy-ı yāra çekme ğam

Genc olur mı mār-suz ya gül olur mı hār-suz (165/4)

O yüze yaslanmış sağlam kākülün müdür veya siyah yılan kıvrılmış gül bahçesine yaslanmıştır:

Muayyed kākülüñdür mi kim ol ruhsāra yaşdanmış

Veyā mār-ı siyeh kim piç urup gülzāra yaşdanmış (171/1)

Ey Tâbî sevgilinin saçının ucunu ağzına alama dedim bana sövdü üstad olan yılandan deva/afyon almış:

Zülfüñ ucın ağzuña alma didüm sögdi baña

Tābīyā üstād olan tiryāk olurmuş mār-dan (355/5)

2.4.6.8. Zağ (Karga)

Klasik Türk şiirinde rakip ile karga arasında ilişki kurulmaktadır. Renginden dolayı geceye benzetilmektedir. Genellikle karga olumsuzluklarla anılmaktadır. Dünya malına düşkünlüğü, seslerinin rahatsız edişi, bülbülün zıttı olarak özgür olmaları gibi özellikler de şiirlerde görülmektedir.

Eğer sen avım kutsal bir kuş olsun istersen karga gibi her zaman dünya leşine pençe uzatma:

Tāyir-i kuds ola şaydum dir iseñ zāğ-şıfat

Her zamān cife-i dünyāya uzatma çengāl (444/2)

Bu dünya bahçesinde kargalar özgürken bülbüllerin kafeste tutulmaları sırrına hiç kimse erişemez:

Gülşen-i 'âlemde bu sırra irişmez hiç kes

Zâğlar âzâde bülbüller giriftâr-ı kafes (156/1)

Bülbülün yuvasını diken edip karganın yuvasını bahar gibi etti:

Bülbülüñ âşiyânın itdi diken

Yuvasın karķanuñ bahâr itdi (124/3)

2.4.6.9. Bülbül (Andelîb)

Divan edebiyatının gözdesi, şiirimizin âşık kuşu kabul edilen bülbülün çiçeklere ve güle olan düşkünlüğü onu karşılıksız ve riyâsız aşkın bir timsâli kılmıştır. Doğu edebiyatlarında önemli bir yeri olan bülbül güllerin açtığı günlerde daha canlı öttüğünden gül ile arasında muhayyel bir aşk ilişkisinin var olduğu kabul edilmiş, bülbül âşığa, gül de mâşuk veya mâşukaya benzetilmiştir.²⁶⁰ Bülbülün güle duyduğu aşkla ötmesi feryat figan inlemeye benzetilmiştir.

Ey dudağı gonca olan sevgili, Gedâyî gibi bin bülbülün yani âşığın olsa yeridir çünkü sen cennet bahçesinin gülüsün:

Hezârân bülbülüñ olsa Gedâyî gibi lâyıkdur

Ki zîrâ iy lebi gonca gül-i bâğ-ı cinânsın sen (343/5)

Kimi gülen gül gibi sevinç ve neşe halinde kimi inleyen bülbül gibi hüznle ağlamadır:

Kimi gül-i handân u kimi bülbül-i nālân

²⁶⁰ Özlem Güneş vd. a.e, s.244.

Kimisi neşâť üzre kimi hüzünle giryân (445/2)

Ben içi gonca gibi kanla dolmuş bülbülüm sen ise taze gül bahçesinde açılmış körpe ve taze gülsün:

Derûnu gonça-veş kân ile tölmiş 'andelîbem ben

Ṭarâvet gülsitânında açılmış verd-i tersin sen (18/2)

2.4.6.10. Kebûter

Divan şiirinde kebûter ve hamâm adıyla kullanılan güvercin, genelde soluk gri, kahverengi ya da pembe renklidir. Bacakları ve boynu kısa, gövdesi şişman, başı ufaktır. Güvercin, divan şiirinin en sevilen kuşlarından biridir. Bunun ilk ve en önemli sebebi şüphesiz güvercini diğer kuşlardan ayıran postacılık özelliğidir. Bazı kaynaklar, Hz. Nuh'un tufandan sonra yeryüzünde yaşanabilecek toprak parçalarının tespiti için bir güvercini üç kez gönderdiği inancından hareketle güvercini insanoğlunun ilk evcilleştirdiği hayvan olarak kabul ederler. Nuh kıssasında yer almasından ötürü dinî mahiyetli göndermelerde fazlaca kullanılır. İslamiyette barışın, sevginin ve masumiyetin sembolüdür.²⁶¹

Yine gam kartalının şahbazı can ve gönül güvercinini ansızın avladı:

Nâgehân cân u dil kebûterini

Yine şehbâz-ı 'uqqâb-ı gam şikâr itdi (124/2)

2.4.6.11. Zebûr

Arılar hayvanlar arasında çalışkanlığı ve bal üretmesi ile önemli bir yere sahiptir. Divan edebiyatında zebûr, har-peşe, har-meges, nahl gibi isimlerle bilinmektedir. Arı, sesiyle inleyen âşığı da temsil etmektedir. Hem yaptığı faydalı bal ile hem de iğnesi ile şiirlerde konu olmuştur.

²⁶¹ Özlem Güneş vd. a.e, s.251.

Dudakları bal ve şeker olan sevgiliye kölenim dedim arı gibi inleyen ve feryat eden sen miydin dedi:

Didi zenbūr-veş sen miydüñ iden nāle vü [zārı]

Didüm iy lebleri şehd ü şeker bendeñem arı

2.4.6.12. Megeş

Klasik Türk şiirinde sevgilinin beni sineğe benzetilmiştir. Sinekler özellikle tatlıyı sevdikleri için sevgilinin yanağı ve bal gibi olan dudaklarına konmuşlardır. Acizlik konusunda da âşık ve rakip yer yer şiirlerde sineğe benzetilmiştir.

Gözünü aç sakın gafil olma gerçeği gören gözler ol; çer çöp ile karınca ve sineği hor görme:

Gāfil olma gözüñ aç dīde-i haq-bīnolagör

Hor görme har u hūşāk-ılamūr u megesi (439/4)

2.4.6.13. Kumru

Kumru güvercinden küçük, üveyik ve fahte isimleriyle de bilinen bir kuştur. Uçuşları ve kanat çırpışları hızlıdır ve eşlerine sadakatleriyle meşhurdurlar. Kumrular daha çok seyrek ağaçlı yerlerde ve fundalıklarda yaşar.²⁶²

Bülbül kumruya bahar ayrılığı nasılsa sevgilinin o güzel yüzünden ayrı kalmak da canı ve gönlü ağlatır:

Ağladur cān u dili rüy-ı niğār ayrılığı

N'itse kim bülbül kumruya bahār ayrılığı (196/1)

2.4.6.14. Serçe

²⁶² Talip Çukurlu, *Klasik Osmanlı Şiirinde Gülün Bülbül ve Diğer Hayvanlarla İlişkisi*, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, c.2 S.1, 2019, s.370.

Klasik Türk şiirinde serçe, boyutu ve acizliğiyle önemsizliğin veya muhtaç olmanın sembolüdür. Serçe genellikle başka bir kuş ile kıyas yapılarak ele alınmıştır. Yapılan bu kıyasta zayıf olan taraf serçedir.

Bülbülü bilmeyen onu serçe sanır; Türk billuru görse cam sanır:

Bilmeyen 'andelîbi serçe şanur

Görse Türk billûrı şırça şanur (200/1)

2.4.6.15. Koyun

Bu âlem bir mezbaha, halk ise koyun olmuştur; irfan sahibiysen her gece aynı tekkede durma:

Bir kınaradur bu 'âlem halkı koyun olmuş-durur

'Ârif isen her gece bir tekyede kıлма karar (203/1)

2.4.7. Çiçekler ve Ağaçlar

2.4.7.1. Gül

Gül, klasik Türk şiirinde genellikle sevgili ve Hz. Muhammed ile anılmıştır. Rengi, boyu, kokusu, şekli gibi birçok özelliğinden benzetilen veya benzeyen olmuştur. Kokusunun peygamber efendimizin terinin kokusu olduğu bilinmektedir. Sevgilinin yüzüne, dudağına, yanağına ve nazlı edasına da benzetilmektedir. Gül çoğunlukla bülbül ile ilişkilendirilir. Gül sevgilinin kendisi olup bülbül ise ağlayan inleyen âşıktır. Gülün dikenleri ise rakiptir. Yine sosyal unsur olarak kitapların arasına gül koymak, sarığa gül takmak, kabre gül dikmek, gül suyu sürmek gibi gelenekler de şiirlerde karşımıza çıkmaktadır.

Ev sevgili eline ayna alıp sen de gül yüzüne bir bak ama şartım şu ki kendi güzelliğini görüp sakın bana rakip olma:

Ele âyine alup gül yüzüne sende bakın

Ammā şol şart-ıla ki baña rakīb olma şaşın (397/1)

Ey gül yanaklı sevgili bu cevher saçan gözler senin lal taşı gibi kırmızı dudagımı gördü bundan dolayı yakut ile mercana dahi ilgi duymaz:

La'l-i lebüñi gördi bu dāde-i gevher-bār

Meyl eylemez iy gül-ruḥ yāḳūt-ıla mercāna (339/3)

2.4.7.2. Nesrin

Nesrin çiçeği yaban gülü, Mısır gülü ve Van gülü gibi adlarla bilinen cins güldür.

Ey sevgili açıl bahçenin gül ve nesrini o yüzü görsünler; salın ki servi ve sanavber ağacı yürüyüşünün edasını görsünler:

Açıl bağuñ gül ü nesrini ol ruḥsarı görsünler

Şalın serv ü şanavber şıve-i reftarı görsünler (89/1)

2.4.7.3. Karanfil

“Testiye karanfil koymak, kumaşlara karanfil motifi işlemek, gūşe-i destāra karanfil takmak, ağızda karanfil (kökü) çiğnemek” alışkanlıkları, klasik Türk şiirine de yansımıştır.²⁶³

Benim bu taze taze yarayla kırılmış gönlüm sanki karanfillerle süslenmiş kırık bir testiye okşar:

Benüm bu tāze tāze dāğ-ıla güyā şınuḳ göñlüm

Ḳaranfüllerle zeyn olmuş şikeste bir sifāl olşar (55/3)

²⁶³Yavuz Bayram, *Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler*, TurkishStudiesInternationalPeriodicalFortheLanguages, Literature an History of TurkishorTurkic, Volume 2/4, 2007, s.215.

2.4.7.4. Benefşe

Menekşeler klasik Türk şiirinde boyunun kısa olması, yapraklarının yere eğik olması, şekli, kokusu, görüntüsü, renkleri, dayanıklı olması bakımından karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin saçları, beni, ayva tüyleri menekşeye benzetilmiştir. Baharın gelişinin sembolüdür. Boynunun yere eğik olması bakımından âşık ile de ilişki kurulmuştur.

Ey sevgili menekşeler ben gibi çimende başlarını yere eğip ayağının izini ararlar bu baş eğmeler hep senin içindir:

Benefşeler eylemişler nişânın pāyuhn ararlar

Çemende beñ gibi bu ser-fürûlar hep seniñçündür (103/2)

2.4.7.5. Nergis

Divan şairlerinin en çok ilgilendikleri çiçeklerden biri de nergistir. Çok az olmakla birlikte ‘abher ve zerrin-kadeh kelimelerinin de nergis anlamında kullanıldığı olmuştur. Daha çok beyaz ve sarı renkli taç yaprakları, çiçek kısmının yuvarlak olması, suya ihtiyaç duyması, taç yapraklarının yere yakın ve eğik olması, kokusuz ve meyvesiz olması, ince ve zarif görüntüsü açısından kullanılmıştır. Bu bakımdan nergisin klasik Türk şiirindeki temel işlevi; sevgilinin gözü ile benzerlik ögesi olarak değerlendirilmesine dayanır.²⁶⁴

Gül senin hasretinle kulağın yollara tutusun, nergis gibi kıyamete kadar beklesin:

Gül hasretüñle yollara tutsın kulağın

Nergis gibi kıyāmete dek çeksın intizār (435/5)

²⁶⁴ Yavuz Bayram, a.e, s.214.

O sevgili nazdan külahının köşesini nergis gibi gözleri üstüne çekip gözünün kenarıyla benim halime baktı:

Nergisi üzre çeküp taraf-ı külâhın nâzdan

Küşe-i çeşmiyle bakdı hâlüme açmazdan (67/1)

Her zaman bakış atan mahmur gözlerin midir yoksa letafet bahçesinde şaşı bakan nergis midir:

Kılan nezzâre her dem çeşm-i mahmûruñ midur yâhûd

Letâfet gülşeninde nergis-i şehlä midur yoğsa (132/4)

2.4.7.6. Sümbül

Klasik Türk şiirinde çok sık kullanılan çiçeklerden biri de sümbüldür. Sümbülün divan şairlerinin ilgisini çeken en belirgin bitkisel özellikleri sırayla; güzel kokulu olması (müşgîn, ‘abîr, mu‘anber, ‘anberîn); kıvrımlı, dalgalı ve karmaşık görünümü (âşüfte, perîşân, târmâr, halka halka, çîn, târ); genellikle siyaha yakın rengi (siyâh, kara, lâciverd, mâ‘î, kebûdî, gömgök) ve açıldığı dönem itibarıyla baharın habercisi olmasıdır. Klasik Türk şiirindeki temel işlevi; sevgilinin saçı, zülfü, kâkülü vs. için doğal bir benzerlik ögesi olarak değerlendirilmesine dayanır.²⁶⁵

Ey sevgili eğer dağınık kâkülün bana görünmese çimende sevgilinin saçının sümbülünü ne yapayım:

Baňa görünmese ger kâkül-i perîşânuñ

Çemende sümbül-i zülf-i niğârı n’eyleyeyin (294/2)

Her yüzü gül olan bu bağa geldi ki siyah saçı beyaz sümbül oldu:

Bu bâğa ki geldi her yüzi gül

²⁶⁵ Yavuz Bayram, a.e, s.213.

Müşğîn saçı oldı aķ sünbül (446/50)

2.4.7.7. Lâle

Lâlenin klasik Türk şiirindeki temel işlevi; sevgili, memdûh, güzel, gelin, sâkî, hizmetçi, asker gibi şahıslar; sevgilinin yanağı, dudağı; âşığın yüzü, vücûdu, kanı, gözyaşı ve yaraları gibi uzuvlar; kadeh, şarap, tabak, tâc gibi eşya; güneş, ay, yıldız gibi kozmik unsurlar ve cennet, gönül, ümit, dert, şiir gibi soyut kavramlar ile değişik vesilelerle ilişkilendirilmesine dayanır.²⁶⁶

Hoş yanağın suyunu görenler suya lalenin yansıması düştü derler:

Ruh-ı rengîniñ âb-ı 'arîzuñdan

Gören dir şuya 'aks-ı lâle düşdi (201/2)

2.4.7.8. İnci Çiçeği

İnci çiçeği bir diğer adıyla müge çiçeği şekil olarak inciye benzemektedir. Beyaz ve minik çiçeklerdir. Divan şiirinde sevgilinin dişleri beyazlığı ve parlaklığıyla inciye benzetilmektedir. Bu bağlamda inci, diş/dendân ve inci çiçeği birlikte anılabilmektedir.

Ey Ubeydî, sevgilinin dişlerinin gamıyla ölürsen, bizim toprağımız o diş benzeyen inci çiçeklerini yeşertsin:

Dendânlaruñ gamıyla ölürseñ 'Ubeydîyâ

İnci çiçekleri bitüre hâkümüz bizüm (363/1)

2.4.7.9. Yasemin (Semen)

Klasik Türk şiirinde rengi, kokusu, yaprağı, dokusu ile dikkat çekmiştir. Sevgilinin yanağı, yüzü, saç, teni gibi birçok uzuvları ile ilişkilendirilmiştir.

²⁶⁶ Yavuz Bayram, a.e, s.213.

Sen yasemin içinde yatan ıslak jalesin yahut yasemin içinde yatan hoş goncasın:

Yāsemen içre yatur jāle-i tersin sen

Yāsemen içre yāḥūd gonca-i zībāsın sen (26/5)

Yüzün gül gibi taze yasemin gibi beyaz olsun, düşman muhalif rüzgârı gibi yanından uzak olsun:

Yüzüñ gül gibi tāze semen-mānend āğ olsun

‘Adübād-ı muḥālif gibi yanuñdan ırāğ olsun (121/1)

2.4.7.10. Zambak

Zambak hoş kokulu, ince ve uzun boylu, beyaz yapraklı olmasıyla birçok yönden sevgiliye benzetilmiştir.

Zambak bahçeye halkı davet etti, inleyen bülbülün kıssa söyler gibi gürültüsü var:

Halkı mûm-ıla okur başladı bâğa zambak

Kıssa söyler gibi hengāmesi var bülbül-i zār (128/6)

2.4.7.11. Tûbâ

Tûbâ ağacı cennette bulunduğu inanılan kökü yukarıda ve dalları aşağıda olan büyük ağaçtır. Klasik Türk şiirinde gölgesi ve boyu ile anılmaktadır. Sevgilinin boyu Tûbâ’ya benzemektedir.

Tâbî, can ve gönül servi boylu sevgilinin yürüşünün edasını görünce sidre ve tuba ağacına bağ eğmez oldu:

Göreldeñ şîve-i reftārın ol serv-i dilārānuñ

Baş egmez oldı Tābī cān u dil sidreyle tūbāya (329/5)

2.4.7.12. Narven

Narven karaağaç anlamındadır.

Ey nazik bedenli sevgili, narven ağacı sen fidan boyluyu gül bahçesinde görüp hayrette kalarak bir ayak üstünde durur:

Sen sehī kıaddi görüp gülşende iy nāziik beden

Bir ayağ üzre durur hayretde kalmış nārven (63/1)

2.4.7.13. Servi

Divan şiirinde adından en çok söz edilen ağaç selvidir. Sevgilinin boyu için hem benzeyen hem benzetilendir. Hatta mecâz-i örfî yoluyla artık boy kelimesine dahi ihtiyaç kalmamıştır. Bu benzetmede mübalağa ve hüsn-i ta'lîl esastır. Selvinin su kenarında düşünülmesi halinde bir ırmak, çemen, bezm vs. unsurlar kendini gösterir. O bir süs ağacıdır. Yaz-kış yeşil kalır. Sonbahar rüzgârları dahi ona etki edemez. Hafif rüzgârla salınışı sevgilinin yürüyüşünü andırır. Sevgili için çok kez ‘serv-i revân’ tamlaması kullanılır. Servinin meyvesi olmaz. Mezarlıklarda daha çok bulunur. Bunun nedeni, rüzgâr ile salınırken ‘Hû!’ sesini çıkarmasıdır. Bu hal, onun Allah’ı zikrettiğine işarettir. Böylece mezarlıklardaki ölümler için bir mağfiret vesilesi olarak düşünülür. Bahçe kenarlarına da selvi ağacı dikilir. Selvinin dibine etek veya ayağı anlatılmış olur. Onun eteğini ırmaklar öper, ayağına çınar yaprakları yapışır vs. Sarmaşık gülleri servilerde görülür. Selvi ile birlikte gül, lale, çınar, negis, menekşe, sümbül, ok, naz, bela, bâlâ, kıyamet vs. kelimeler çok kullanılır.²⁶⁷

Nazlı servinin (sevgilinin) gölgesinde ölene ne etmek gerek, servi ağacından tabut, gülden kefen yapmak gerek:

Serv-i nāzuñ sāyesinde ölene n’etmek gerek

²⁶⁷ İskender Pala, a.e, s.414.

Seroden t̄abūt idiüp gülden kefen itmek gerek (99/1)

2.4.7.14. Sidre

Lugat anlamı ‘‘Arabistan kirazı’’ demektir. Kur’ân-ı Kerîm’de iki yerde geçer (Necm/14, 16). Tefsirde bu ağacın ‘‘Arşın sağ yanında İlâhî bir ağaç’’ olduğu bildirilir. Hadislere göre altıncı kat göktedir. Gökyüzüne yükselenler ancak buraya kadar çıkabilirlermiş. Nitekim Mi’râc gecesi Peygamberimiz de Cebraîl’i burada görmüştür. Sidre’nin yanında cennet vardır ve cennetin nehirleri onun altından akar. Sidre’den ötesi Allah’ın Zât âlemidir. Sidre, beşer bilgisinin ve amellerinin son hudûdudur. Muttakîler ile şehitlerin ruhları burada mahşeri bekleyeceklerdir. Sidre’yiTûbâ ile karıştıranlar da vardır. Sidre kelimesi daha çok ‘‘mütehâ’’ kelimesiyle birlikte kullanılır. Sidretü’l-mütehâ (son uçtaki kiraz ağacı), ulaşılabilir en yüksek yer olduğu için divan şiirinde sevgilinin uzun boyunu anlatmakta kullanılır. Padişahın yüceliği, namı, şairin şiiri için de birer temsil olabilir.²⁶⁸

Aşkının şöhreti sidre boyu gibi şehir içinde çok oldu:

Sidre kıddi gibi çü şehir içre

Şöhret-i ‘ışkı müntehâ oldu (8/5)

2.4.8. Müzik Aletleri

2.4.8.1. Saz

Bu meyhaneye bir bak âleme ibret olmuştur; kulak ver her sazı dinle neler söylediğini anlarsın:

Nazar kıl bu harâbâta olupdur ‘âleme ‘ibret

Neler söylerler añlarsın kulak ur diñle her sâzı (410/2)

²⁶⁸ İskender Pala, a.e, s.417.

2.4.8.2. Rebâb

Rebap, sesiyle âşğın inlemesine ve dik bir şekilde çalındığı için ayakta durmaya benzetilmektedir. Rebap Hindistan cevizinden yapılmaktadır. Şiirlerde bu özelliğiyle de karşılaşılmıştır.

Hint cevizinden rebap yapıp sözüne uydur; ye iç sakın cihanı karşına alma:

Ħind cevzini rebâb eyleyüp uydur sözüñe

‘Iyş u nüş eyle şaşın alma cihānı [karşuñā] (439/1)

2.4.8.3. Ney (Nây)

Divan şiirinde üflemeli çalgılardan ney, mûsikâr/mıskal, boru, surna/zurna, nefir gibi pek çok mûsikî aleti çeşitli tasavvurlarla dile getirilir fakat şâirlerin en fazla ilgisini çeken üflemeli mûsikî aleti neydir. “Kamıştan mamul, üflenerek çalınan bir mûsikî âletidir. Ney, tasavvûfî bir terim olarak, sevgiliden haber, sevgilinin sunduğu kadeh gibi manaları da ifade eder”. Klâsik şiirimizde kamıştan yapılmış olması, içinin oyulması, kızdırılmış demirle yakılarak deliklerinin açılması gibi fizikî özellikleri sebebi ile aşğ ve insân-ı kâmile de benzetilmektedir.²⁶⁹

Ey çalgıcı ona ne sır öğrettin diye söyle çünkü ham neyiyle inlemede bir nefes boş değildir:

Bir nefes hālî degül ney-i şamla nālişden

Muṭribā añā diye söyle ne rāz öğretdüñ (112/3)

2.4.8.4. Def

Zilli veya pullu bir çenbere gerilmiş, daire biçimindeki deri. Divân edebiyatında musikî terimleri arasında anılan def, daha çok âşğın gönlünü veya

²⁶⁹Mustafa Uğurlu Aslan, *Tokatlı Kânî Dîvânında Mûsikî İle İlgili Unsurlar*, Rast Müzikoloji Dergisi, 2017, s.1493.

sevgilinin yüzünü temsil eder. Gönüle def denilmesinin nedeni, âşîğın çektiği acılara tempo tutması veya âheng oluşturmasıdır. Yüz oluşu ise yuvarlaklığı nedeniyledir.²⁷⁰

Daima def ve ney gibi feryat figan eden neye bakarsa gönülden sevgilinin ışığını bilir:

Def ü nāy gibi dem-ā-dem āh [u] feryād eyleyen

Her neye baksa gönülden pertev-i leylā bilür (306/4)

2.4.8.5. Musikar

Nefesli bir çalgı aletidir. Birden fazla neyin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Şekil olarak kaburgaya benzemektedir. Âşîğın sevgili için çektiği dertlerden dolayı çok zayıflaması ve kaburgaların gözükmesi musikar ile ilişkilendirilmiştir.

Felek çalgıcısı bayram gecesini geldi diye musikarı eline aldı işte şimdi yeme içme ve şenlik mevsimidir:

Mevsim-i 'ıyş u tarabdur şeb-i 'ıyd irdi diyü

Mutrib-i çarh eline aldı meger müsikār (452/5)

2.4.8.6. Nevbet

Resmi yerlerde çalınan bando, davul anlamına gelmektedir.

Ten kalesinde mecliste nevbetimiz çalınır bedenden çağırır gönül Allah birdir:

Kal'a-i tende bezmde çalınur neobetimiz

Çağırur bürç-ı bedenden gönül Allāh yekdür (125/2)

2.4.8.7. Tanbur

²⁷⁰ İskender Pala, a.e, s.119.

Tanbûr, klâsik Türk mûsikîsinin en meşhur sazlarından olup, telli ve mızraplı çalgıların en güzeli olarak kabul edilir. İran ve eski Arap mûsikîlerinde rağbet görmüş olmasına rağmen Türkler sazı geliştirerek bugünkü şekline getirmişlerdir. Son zamanlarda da yalnız Türkler tarafından kullanılan tanbûr, Türk mûsikîsinin sembol âletlerinden biri olmuştur.²⁷¹

Cihan tanbur gibi kulağımı yordu; boyumu çeng etmeye kanun edindi:

Ṭanbûr-veş kulağımı yordı benüm cihân

Ḳânûn idindi ḳatdümi çeng itmege hemân (144/2)

2.4.8.8. Tabl

Kelime davul anlamına gelmektedir. Türk devletlerinde davul, saltanat alâmetlerinden biri olarak kabul edilmekte ve yalnızca bağımsız bir hükümdar tabl vurdurabilmekteydi.²⁷²

Ey Hayâlî, sen âşık olmazsın bu yüzden sana dağ üstü bağ olmadığı gibi melâmet davulunu da gam geçidinde çalamazsın:

Ḥayâlî 'âşık olmazsuñ saña dağ üsti bāğ olmaz

Melâmet ṭablını derbend-i ğamda çalabilmezsin (434/5)

2.4.9. Eser ve Kıssa İsimleri

2.4.9.1. Kitâb-ı İlm-i İhyâ

Kitâb-ı İlm-i İhyâ İmam Gazali'nin İhya u Ulumiddin adlı eseridir.

Ey İsa nefesli, Kitâb-ı İlm-i İhyâ'da dudağında bir sorum var ama âlemin müftüsü cevap vermez:

Cevâbın vîrmez müftî-i 'âlem iy Mesîhâ-dem

²⁷¹ Musa Tozlu, *Âsım Dîvânı'nda Mûsikî Unsurları, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, 2014, s.154

²⁷² Musa Tozlu, a.e, s.153.

Kitāb-ı ‘ilm-i İhyāda lebüñde bir su’ālüm var (27/4)

2.4.9.2. Mantıku’t-Tayr

Mantıku’t-tayr, ünlü Fars şairi Feridüddin-i Attâr’ın aynı adlı eserinin Gülşehrî tarafından yapılmış telifî tercümesidir. Gülşehrî’nin 1317 yılında mesnevi nazım şekliyle kaleme aldığı eserde, sembolik bir anlatımla tasavvufi konular ele alınmıştır. Hüthüt ve diğer kuşların simurga ulaşmak için çıktıkları yolculuğu konu alan eserde, kuşların hüthüte sordukları sorular ve hüthütün verdiği cevaplarda tahkik, taklit, adalet, gıybet, nefis, fütüvvet, tarikat âdâbı, cömertlik, öfke, peygamberler ve velilerin makamları, şeriat, tarikat ve hakikat gibi tasavvufi konular hakkında geniş bilgiler verilmiştir.²⁷³

Kamil olanın sözünün ruhunu duyanlar sağ olsunlar; Mantıku’t-Tayr okuyan insanlar sağ olsunlar:

Kāmiliüñ rûh-ı kelāmını tıyan sağ olsun

Mantıku’t-Ṭayr okuyan âdemiyân sağ olsun (237/7)

2.4.9.3. Leylâ ile Mecnûn

Leylâ ile Mecnun hikâyesi İslâm milletlerinin edebiyatlarında önemli yer tutmuştur. Araplarda doğup, Arap çöllerinde halk arasında dilden dile söylenegelen hikâye menkıbe ve rivâyetlere dayanmaktadır. Arap yarımadasından çıkmasına ve Araplar arasında çeşitli rivayetlerle söylenmesine ve derlenmesine rağmen, Arap edebiyatında; Fars ve Türk edebiyatlarında olduğu gibi, geniş yer tutmamıştır.²⁷⁴ Hikâye, Mecnun’un Leylâ’ya olan büyük aşkı anlatır. Onun aşkından divane olmuştur. Klasik Türk şiirinde de âşık Mecnun, sevgili Leyla ile benzetilmiştir.

²⁷³ Esra Egüz, Prof. Dr. Kemal Yavuz, *Gülşehrî’nin Mantıku’t-tayr’ı (Gülşen-nâme) Metin ve Günümüz Türkçesine Aktarma*, Kırşehir Valiliği Yayınları, Ankara, 2007, s.213.

²⁷⁴ Kemal Yavuz, *Leylâ ile Mecnûn Hikâyesinin Edebiyattaki Yeri*, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, c.2, S.4, 2005, s.58.

Benim halk ile yar ile maceram destan olduğundan beri kimse Leylâ ve Mecnûn kıssasına bakmaz oldu:

Benüm destân olaldan sergüzeştüm halk-ıla yâr-ıla

Kimesne bakmaz oldı kışşa-i Leylî vü Mecnûna (168/4)

2.4.9.4. Vâmık u Azrâ

İran ve Türk edebiyatlarında klâsik mesnevî konusu. Aslı Pehlevîce olan bu aşk hikâyesi Sasanîler zamanında yazıya geçirilmiş, ilk defa Unsurî (ö.1040) tarafından mesnevî biçiminde yazılmıştır. Eski İran'ın Şehnâme'de anlatılmayan orijinal menkıbe-hikâyelerindendir.²⁷⁵

Ey Tâbî bir saçları siyaha divane ol yürü böylece senin de kıssan Vâmık ve Azrâ gibi dillerde söylensin:

Tâbiyâ bir saçları leylîye mecnûn ol yûri

Söylene dillerde kışşañ Vâmık [u] 'Azrâ gibi (375/5)

2.4.10. Atasözü ve Deyim

2.4.10.1. Ömür Törpüsü

Güzelim, bülbülün övüp taze gül şahı dediği senin boyuna nispet bir ömür törpüsüdür:

Bülbülüñ medh idüp ol şâh-ı gül-i ter didügi

Bir 'ömür dörpüsidür kıddüñe nisbet güzelüm (31/3)

2.4.10.2. Yıldızın Düşmesi

²⁷⁵ İskender Pala, a.e, 471.

Gözyaşı yıldızını gözüm ayağa saldığından beri sen ay yüzlü sevgilinin yanında benim yıldızım düştü:

Eşküm sitâresin şalalı ayağa gözüm

Sen mehlikâ yanında benim düşdi yıldızum (38/1)

2.4.10.3. Tepesi Üstüne Dikilmek

Sevgilinin yüksek boyuna öykünmek istedi ama tuba ağacı gibi tepesi üstüne yere diktiler:

Öykünmek isted[i] kad-i bālâ-yı dilbere

Ṭübâyı dikdiler depesi üstine yire (290/1)

2.4.10.4. Diş Bilemek

Tâbi, sevgilinin dudağı helvasına diş bilerler sabırsızlanırlar; sûfiler başlarına misvak sokarlar:

Diş bilerler lebi helvâsına Tâbî yârüñ

Şûfiler başlarına gerçi şoqarlar misvâk (371/5)

2.4.10.5. Elçiye Zeval Olmaması

Aydan haber getirdi güneş yanağına tutulmuştur gerçi ey ay yüzlü sevgili elçiye zeval yoktur:

Mehden haber getürdi ruhuña tutuldı gün

Gerçi ki yokdur elçiye iy mâh-rü zevâl (136/2)

2.4.10.6. Eğreti Ata Binen Tez İner

Eşek tabiatlının hayrına bakma gerekirse zarar eyle başkasının atına binen
çabuk iner:

Hayr-ı ħar-ṭab'a baḳma eyle zarar

Biregü atına binen tîz iner (187/1)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. METİN

3.1. TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	ʿ
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
خ	ḫ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	ẓ, ḏ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	ʾ

3.2. METİN KURULURKEN İZLENİLEN YÖNTEM

1. Metin yazımında ‘‘Devra’’ fontu ile transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır.
2. Metin kurulurken öncelikle varak numarası, şiirlerin numarası, şairlerin adı, nazım şekilleri ve kullanılan vezin yazılmıştır.
3. Şiirlerin yazıldıkları dönemin dil özellikleri göz önünde bulundurularak metin oluşturulmuştur. Örneğin 16. yüzyıl şairlerine ait şiirlerde aşk kelimesi ışk, 17. yüzyıl şairlerine ait şiirlerde aşk şeklinde yazılmıştır. Yine ey kelimesi de 16. yüzyılda iy, 17. yüzyılda ey şeklinde yazılmıştır.
4. B’li olan zarf-fiil ekleri p’li biçimde yazılmıştır: gelüp, içüp vs.
5. Atıf vavları ayrı yazılmış olup ünlü harfle biten kelimenin devamında geliyorsa vu/vü, ünsüz harfle biten kelimenin devamında geliyorsa u/ü şeklinde yazılmıştır.
6. Arapça, Farsça ön ek ve edatlar eklendikleri kelimelerden kısa çizgi (-) ile ayrılmıştır: dem-be-dem, bî-vefâ vs.
7. Farsça yer adı yapan –istân/-sitân, -zâr gibi ekler kelimeyle birleştirilirken kısa çizgi ile ayrılmıştır: gül-sitân vs.
8. Gibi anlamı katan –veş, -âsâ, -vâr ekleri (-) koyularak kelimedenden ayrılmıştır: zenbûr-veş vs.
9. İki kelimedenden oluşan birleşik isimlerin arasına (-) koyulmuştur: hûrî-sıfat, âyîne-sıfat, tolâb-sıfat vs.
10. Bildirme eki ‘‘durur’’ yazılırken kelime ile arasına kısa çizgi koyulmuştur: gam-durur, olmuş-durur, müşkil-durur vs.
11. İzafet kesresi yazımında metindeki duruma göre hemze veya y harfi kullanılmıştır: dâyim, dâ’im vs.
12. Çift ünsüzle biten hatt, hakk gibi kelimeler vezin gereği tek ya da çift ünsüzle yazılmıştır.
13. Metin müstensihin yaptığı düzeltmeler göz önünde bulundurularak oluşturulmuştur.
14. Metin tamiri yapılan kısımlarda eklenenler köşeli parantez ‘‘[]’’ ile belirtilmiştir

15. Okunamayan kısımlara soru işareti ‘?’ bırakılmıştır.
16. Mecmuada bulunup şairin divanında bulunmayan şiirler dipnotta belirtilmiştir.
17. Metinde karşılaşılan problemlerde divanlardan yardım alınmış ve oradaki hali yazılıp dipnotta belirtilmiştir.
18. Şiirlerde bulunan özel isimlerin ilk harfleri büyük yazılmıştır.
19. Özel isimlere gelen ekler kesme işareti ile ayrılmamıştır.
20. İle, ise vezin gereği i sesi düşürülerek veya eklenerek yazılmıştır. –ıla vs.
21. Vezni aksayan beyitler dipnotta gösterilmiştir.
22. Başlıkların hatalı olduğu durumlarda dipnotta açıklaması yapılmıştır.
23. Şairi tespit edilemeyen şiirlerin başına soru işareti ‘?’ bırakılmıştır.
24. Muhammes ve müseddes gibi nazım şekillerinde bentlerin her biri roma rakamıyla gösterilmiştir.
25. Şiirlerde geçen Arapça ibareler italik yazılmıştır: *naḥnükaşemnāya, lāyüs’el ‘ammāyef’al.*
26. Âsmân, âftâb gibi kelimelerdeki ses türemeleri metinde gösterilmiştir.

Kaynaşma yapılmış harfler bitişik ve kesme işaretiyle ayrılarak yazılmıştır:
n’ola vs.

3.3. TRANSKRİPSİYONLU METİN

İbtidâ'-i Mecnû'a

Tesbîh

Sübhâne zî'l-mülkü ve'l-meleküt subhâne zî'l-'izzete ve'l-'âzamete ve'l-
kudrete

ve'kibriyâ ve'l-ceberût subhâne'l-mülkü'l-ḥayyillezi lâyemût subbüh[un]
ḳuddüs[ün]

Rabbuna ve Rabbul melâ'iketi ve'r-rûḫ Lâ İlahe İllallâh nestagrifullâh ve
nes'elükelcennete ve ne'üzü bike mine'n-nâr.

Lâ ilâhe ente sübhâneke inni küntü mine'z-zâlimîn

H.1153

-1-²⁷⁶

Emrî

Gazel

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. İki kaşuñ iki rā muşḫaf-ı ruḫsāruñda²⁷⁷

İki zülfüñ iki dâl âyet-i dîdāruñda

2. Şanemâ ebr-i sefid içre meh-i nev şandum

²⁷⁶ Emrî'ye ait şiirler Yekta Saraç, *Emrî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Fikriyat E-kitap ile karşılaştırılmış olup divânın kısaltması "D", mecmuanın kısaltması "M" ile gösterilmiştir.

²⁷⁷ D.İki kaşuñ

Ḥam-ı ebrūñı görüp kūşe-i destāruñda

3. Şa‘şa‘a şanma güneş ḥāme-i zerle her gün

Āh şāhum yazar iy meh der ü dīvāruñda

4. Bekle kūyını ola kim çıka yāruñ göresin

Başuña gün toğa iy dil der-i dil-dāruñda²⁷⁸

5. Emrīnüñ dün şanemā ağızına geldi cānı

Bir kez öpince seni la‘l-i güher-bāruñda

-2-

‘Askerī

Gazel

*Mefā‘ilün mefā‘ilün fe‘ülün*²⁷⁹

1. Göñül egmezdi baş hīç ferde

Ḍarbı kıl itdi bir siyeh çerde

2. Var mıdur iy ṭabīb dermānıñ

Uğradum ‘ışk adlu bir derde

3. Elüm irmez sürem ayağına yüz

²⁷⁸ Divanda bu gazelin üçüncü ve dördüncü beyitleri yer değiştirmiştir.

Bkz. G.452.

²⁷⁹ Vezinde kusur bulunmaktadır.

Benüm ol devletüm var serde

4. Göñlüne girmek isterüm yāriñ

Od beteri cihānda her mürde

5. Sevdüğüm bir sipāhī dilberīdür

‘Askerī misli yoq ‘askerde

-3-

?

Nazım

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

İy gönül niceye dek fāriğ-i bī-bāk olasın

Ġam-ı ālāyiş-i dünyā ile nā-pāk olasın

Pençe bir ‘ıyş [u] neşāṭ-ıla feraḥnāk olasın

Ṭotalum şāh-ı Ferīdün feraḥnāk olasın?

Fikr it ol sā‘at[ı] kim yire girip ḥāk olasın

-4-²⁸⁰

?

Beyit

Çek bī-derd kaçmağıçün

Sāyesi yapduñ şuşmağıçün

²⁸⁰ Vezin tespit edilememiştir.

-5-

Rubā'î

Mefā'îlün mefā'îlün fe'ûlün

Göñül bakdukça yārüñ sînesine

Beni kor 'âķibet ol sînesine

Îlâhî sen beni itme sînesine

Şarılmayınca şāhuñ sînesine

-6-

?

Beyit

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Yüzüme bakmaz ne bilsün yār giryān olduğum

Hâķırum şormaz ne çün añlar perîşān olduğum

-7-

Tārîh

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Koyup bu çeşme pür-şafā-durur
Dile şaķın teşne eyler mi rücū
2. Lülesi akmaz hāzîndür şu velî
Dile döker her kim ki olsa rû-be-rū

3. Şu gibi azîz imiş oğur revân
Mâcerâ-yı dehri her dem sū-be-sū

4. Öñüne geç gelse vir târih için
Tâ Hüseyn ile Hasan ıışkına şu
H.963(1555)

[1b]

-8-

?

Nazım

Fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilün

1. Dostlar baña bir belâ oldu
Ne belâ niçe biñ kazâ oldu
2. Dil-i âvâre baħr-ı ğamuñda iken
Bir nigâr-ıla âşinâ oldu
3. Görüp evvel nazarda taşvîrin
Cân ü dil aña mübtelâ oldu
4. Niçe demler nihân idüp ıışkın

Āsitānında pür şafā oldu

5. Sidre addi gibi u Şehr ire
Şöhret-i 'ıŐı müntehā oldu
6. Bir yañadan o bī-vefā işidüp
Arturup cevri pür cefā oldu
7. Bir yañadan göñül firāından
a'n-ı ayār-ıla cüdā oldu
8. Şimdi aldum meded firā ire
Miħnet ü derd ü iŐtiyā ire

[2a]

9. Bir yañadan firā-ı kākül-i yār
oymadı cānda Şabr u arār
10. Bir yañadan belā-yı eŐmi beni
Pister-i ğamda eyledi bīmār
11. Bir yañadan ğayāl-i bāğ-ı ruħı
Göñül āyīnesine virdi ğubār

12. apusu iřtiyāı bir yañadan
İtdi nerd-i belāda gōñlümi zār
13. Bir yaña Şevk-i vuşlat-ı cānān
Bir yaña derd-i a‘ne-i aġyār
14. aldum āvāre bunca derd ire
Bilmezem kim nūvīse āir-i kār
15. İrgürür mi felek murāda beni
Yoħsa āhum virür mi bāda beni
16. Yine dil derdini beyān ideyin
‘ışı ‘ālemde dāsītān ideyin
17. Sīne-i rāzını dehre ılmaġa fāř
Ney gibi nāle ü fiġān ideyin
18. Başda olan hevāyı söyleyeyin
Dildeki rāzumu ‘ayān ideyin

[2b]

19. Tende la'l-i rumūzını yārūñ
Mihr-i enver gibi 'ayān ideyin
20. Zerre zerre dehānı nūktelerin
Cān gibi niçe bir nihān ideyin
21. Belinūñ mū-be-mū cefālarını
Ortada cümle dermiyān ideyin
22. 'Işık içinde olan serencāmı
Halka bir bir tırup sān ideyin
23. Bile tā şevkümi havāş u 'avām
Olayın 'ışıkla cihānda be-nām
24. Gelūñ ey ehl-i dil du'ā eyleñ
Cānib-i vācibe nidā eyleñ
25. İdüp ol bī niyāza 'arz-ı niyāz
Girye vü nāle vü nevā eyleñ
26. Dil-i bīmārı ol du'ā birle
'Işık derdine yā devā eyleñ

27. İrgürüp yâ vişâl-ı cānāna
Dil-i maḥzūnı pür şafā eyleñ
28. Yâ belā-yı firāka yār ilen
Öğredüp derde āşinā eyleñ

[3a]

-9-²⁸¹

Müseddes-i Hüdāyī

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Ey ruḥı bāğ-ı leṭāfetde gül-i ḥandānum
Tutdı bülbül gibi dünyā yüzini efgānum
Az ḳalupdur ki çıḳa burc-ı bedenümden cānum
Ey lebi derd-i dile ḥikmet ile Loḳmānum
Şerbet-i vaşluñ-ıla eyle benüm dermānum
Düşmesün boynuña hicrūñle ölürsem ḳanum
2. Niçe bir dür döke bu dāde-i terler niçe bir
Niçe bir zāyi' ola bunca güherler niçe bir
Åh idem ḥasret ile şām ü seḥerler niçe bir
Nār-ı ḡamda niçe biryāna ciğerler niçe bir

²⁸¹ Hüdāyī'ye ait şiirler Mehmet Demiralay'ın "Hüdāyī-i Kadīm (16. yy) ve Dîvânı İnceleme-Tenkidli Metin, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 2007" adlı çalışması ile karşılaştırılmış olup divânın kısaltması "D", mecmuanın kısaltması "M" ile gösterilmiştir.

Ṭutdı āfāķı meded dūd-ı dil-i efgānum²⁸²

Ġarazuñ cevr ü cefā ise yeter sultānum

3. Ben seniñ pādişehüm bende-i fermānuñ olam
Pāy-mā-i ser-i gīsū-yı perīşānuñ olam
Ķaşlaruñ yayına biñ cān-ıla Ķurbānuñ olam
Bir iki gün bu fenā tekyede mihmānuñ olam
Saña lāyık mıdur iy ħüsrev-i ‘ālīşānum
Baña zılm eylesin çarĶa çıķsa efgānum

4. N’ola yanuñda seniñ sehv ile itdümse günāh
Baña bağışla güzel başuñ için eyle nigāh

[3b]

Ķul günāh itse dem olur ki bağışlar anı şāh

MerĶamet eyler iseñ rahmet ide saña İlāh²⁸³

Yüzüme bir gülebak tā ki sevinsün cānum²⁸⁴

Dest-i luţfuñla yapılsun bu dil-i vīrānum

5. Varayın ışķuñla ‘āleme destān olayın²⁸⁵

²⁸² D.dil-i sūzānum

²⁸³ M. merhamet eyler isen: D.Baña rahm eyleriseñ rahmet ide sana ilāh

²⁸⁴ M. yüzüme bir gülebak: D.Yoluma bir gele bak

²⁸⁵ M.ışķuñla: D.derdüñ ile

Düşeyin ağlara Mecnũn gibi ‘uryān olayın
Sāye-veş mihrũn ile hāk ile yeksān olayın
Genc-i hũsnũnle Hũdāyĩ gibi vĩrān olayın²⁸⁶
Bāđ-ı hũsn ire şalın serv gibi iy hānum
şulasun yollaruñı dĩde-i hũn-efřānum

-10-²⁸⁷

Nev‘ĩ

Gazel

Fe‘ilātũn fe‘ilātũn fe‘ilātũn fe‘ilũn

1. Başı irişdi gøge rif‘at-ıla her dũnuñ
Hāk budur kim şatı alağlığı var gerdũnuñ
2. Bu felek şimdi døner ũstũne řolāb-şıfat
şu gibi ‘ahdine şurmayıcı her bir dũnuñ²⁸⁸
3. Ola mı bu ten-i hākĩye gele tĩr-i nigār
Atduğı yire dũřer mi o kemān-ebrũnuñ
4. Gøzlerũn bu dil-i dĩvāneye meyl itmedi hĩ
Var iken ũlfeti āhũlar ile Mecnũnuñ

²⁸⁶ M. genc-i hũsnũnle: D.genc-i ‘ařkuñla

²⁸⁷ Nev‘ĩye ait şiirler “Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, *Nev‘ĩ Divan Tenkidli Basım*, İstanbul, 1977” adlı eseriyle karşılaştırılmıştır. Divānın kısaltması “D”, mecmuanın kısaltması “M” ile gøsterilmiřtir.

²⁸⁸ Divanda farklı bir beyit bulunmaktadır. Beyit řøyledir:

*Yũzũme pāy-ı segũñ nakşı n‘ola virse şeref
Sikke-dār olsa olur kadri fũzũn altunuñ*

5. Nev'iyā la'l-i lebinden utanup dürleri kı̄n
Degül āvāreler üstünde mey-i gül-gūnuñ

[4a]

-11-

Muhammes-i Nev'ī²⁸⁹

Mefā'ilün fe'ilātiün mefā'ilün fe'ilün

1. Ne mümkin oldu ğam-ı firqatüñle ülfet idem
Ne çāre var talebüñden senüñ ferāğat idem
Ne kı̄direm ser-i kūyuñ varup ziyāret idem
Ne fırsat oldu saña hālümü hikāyet idem
Ne vüs'at oldu ki hicrān ğamın rivāyet idem
2. Hemīşe olmada mümted zamān-ı ğuşşa vü ğam
Hemīşe derd ü elem bī-şümār [u] rāhat kem
Ne bir qarīn-i muvāfık var olmağa hemdem
Ne bir şehenşeh-i 'ādil bulundu kim varam
Bu zulmı 'ādet iden şahdan şikāyet idem
3. Ne bād-ehle ol servī eyledüñ meyyāl²⁹⁰

²⁸⁹ D.tahmîs: M.muhammes

²⁹⁰ D. Ne bād-ı âh ile ol servi eyledük meyyâl

Ne eyledi eſer ol mū-miyāna kıl-ıla kāl
Œalāh-ı kār ise ſimden girü hayāl-i muḥāl
Ne ‘arz-ı ḥāle meded var ne dilde ſabra mecāl
Ne çāre n’eyleyeyin bilmezem ne ḥālet idem²⁹¹

4. Murād-ı dilber için nā-murād olup dāyim
Göñül vilāyetine ‘ıſkı eyledüm ḥākim
Bu kāra ſanma ben iy müdde‘ī olam nādim
Murādı çün beni güldürmemekdür ol zālīm
Revā budur ki hemān ağlamağı ‘ādet idem

[4b]

5. Yanuñda eyleyüp ağıyār ben gedāyı ğarīb²⁹²
Düſürdi rāh-ı beyābān-ı hicre bī-taḳrīb
Ne çāre çünki degülmiſ viſālüñ aña na‘sīb
Ḳapuñda olmaga Nev‘ī‘ye māni‘ oldı raḳīb
O seg ḳomadı ki bir laḫza istirāḫat idem

-12-

?

Beyit

²⁹¹ D. bilmezim: M.bilmezem
Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, a.e.

²⁹² D.Yanuñda: M.yanuñda

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Cilā vir çeşm-i cāna hāk-i pāy-i dilrübā-y-ıla

Şaķın kühhāller gözüñ boyarlar tütüyā-y-ile

-13-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Tāze 'āşık olıcaķ dağ-ıla zeyn it kuluñ

Yeñi sikke çıkacaķ eskisi çıkamaz puluñ

-14-

Gazel-i Nev'ī

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Senüñ maħzūnuñ olmaķ baña şādān olmadan yegdür

Ġamuñla ağlamaķ ellerle şādān olmadan yegdür²⁹³

2. Cihānūñ 'izz ü cāhın böyle iz'ān eyledüm ben kim

Eşigüñde ķul olmaķ dehre sulţān [olmadan yegdür]²⁹⁴

3. Düşüp kūy-ı hārābāt içre şüfi kāse-lis olmaķ

Serīr-i devlet-i fağfūr [u] haķān olmadan yegdür

²⁹³ M.şādān: D.handān

²⁹⁴ M.olmak: D.almak

4. Cihān-ı bī-sebātuñ rağmına devr itdürüp cāmı²⁹⁵
İçüp lā-ya'kıl olmağ şāh-ı devrān [olmadan yegdür]
5. Şarāb-ı 'ışk-ıla Nev'ī gibi mest-i müdām olmağ
Bağup bu ni'met-i dünyāya hayrān olmadan yegdür

[5a]

-15-

Fevrī

Nazım

Fā'ilātün mefā'ilün fā'ilün

Fırkat-i ğamzesinde cānı yāhūd

Hañçer-i 'ışkıyla fedā eyleñ

Ehl-i ħalūñ bilürsiz aħvālin

Dil-i bī-ħāli bir yaña eyleñ

Himmet eyleñ ħağ-ı Rab-i ħadīr

Beni bu derd içinde ħomañ esīr

Fevrīyā bezm-i 'ışk içinde müdām

²⁹⁵ Metinde eydürüp yazmaktadır. Anlam bakımından itdürüp yazılmıştır.

Ele al cām-ı bāde-i gül-fām

Hicr-i zülf-i ruḥında şam u seḥer
Şevḳ-i la'li elüñde olsun cām

Mest-i medhūş-ı meclis-i 'ıřı ol
Eyle şabr u taḥammül ü ārām

Vaz gelme bu 'ıyş ü 'ışretten
Bezm-i 'ömrüñ olınca tā ki tamām

Her ne deñlü gelürse derd ü elem
Eyle şabr u ḳarār u hūşa selām

Vaşlı terk eyle ḫālib-i hicr ol
Ḥāşıl olsun dir iseñ ehl-i merām

Ki ḫilāf-ı murāduñ üzre dönüp
Daīmü'd-dehr her gerdiş-i eyyām

-16-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Umarız vaşl olasın ol şāha
Yürü eyle tevekkül Allāh'a

[5b]

-17-²⁹⁶

Müsemmen-i 'Ulvī Çelebī²⁹⁷

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Felekler güm güm öterse n'ola feryād u āhumdan²⁹⁸
Zemīn-i ğark-ı hūn etsem n'ola eşk-i revānumdan²⁹⁹
'Alevler zāhir oldı sīne-i sūz-ı nihānumdan³⁰⁰
Ciger kan oldı akdı geldi çeşm-i hūn-feşānumdan³⁰¹
Devāsuz derde uğradum uşandum hasta cānumdan³⁰²
'Aceb mi kılmasa hergiz eşer nām u nişānumdan
Diyār-ı ğurbete gitdüm cüdā düşdüm nigārumdan
Ġarīb illerde kaldum ayru düşdüm nev-civānumdan
2. 'Aceb mi serserī gezsem ne yārüm ne diyārum var³⁰³

²⁹⁶ Ulvī'ye ait şiirler "İsmail Çetin, *Derzi-zāde Ulvī (Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1993" adlı çalışma ile karşılaştırılmıştır. Divânın kısaltması "D", mecmuanın kısaltması "M" ile gösterilmiştir.

²⁹⁷ Mecmuada başlıkta müseddes yazılmıştır ancak nazım şekli müsemmendir. Divanda da müsemmen olarak ifade edilmiştir.

²⁹⁸ M.Felekler güm güm öterse n'ola feryād u āhumdan: D.Felekler güm güm öte yiridür āh u zārumdan

²⁹⁹ D.ġark: M.'irk İsmail Çetin, a.e, s.150.

³⁰⁰ İmla kusuru bulunmaktadır. Alev kelimesini elif ile değil ayn ile yazmıştır.

³⁰¹ Divanda "akdı" kelimesi kullanılmamıştır.

³⁰² M.hasta: D.kendü

Ne göñlüm gibi derdüm dökmege bir ğam-küsārum var³⁰⁴

Ne künc-i ğamda ħālüm yanmağa bir yār-i ğārum var³⁰⁵

Ne dilde tākāt-ı şabr u ne elde ihtiyārum var

Ne bir yirde hevā-yı zülf-i yār-ıla qarārüm var³⁰⁶

Şafā-yı ħātırüm yok ğāyet ile inkisārum [var]³⁰⁷

Diyār-ı ğurbete gitdüm cüdā düşdüm nigārumdan

Ġarīb illerde kaldum ayru düşdüm nev-civānumdan

3. Yine bir³⁰⁸ mū-miyānuñ derd-i 'ışkıyla ħayāl oldum³⁰⁹

Teb-i tāb-ı maĥabbetden şarardum bir hilāl oldum³¹⁰

Reh-i 'ışka düşüp kaldum za'if [ü] bī-mecāl oldum³¹¹

Ķatı düşkünlüğüm var 'āşık-ı şūrīde-ħāl oldum

[6a]

Belā vādilerinde sālīk-i rāh-ı melāl oldum³¹²

Beyābān-ı maĥabbetde gezüp Mecnūn-mişāl oldum

Diyār-ı miĥnete gitdüm cüdā düşdüm nigārumdan

Ġarīb illerde kaldum ayru düşdüm nev-civānumdan

³⁰³ M.'Aceb mi serserî gezsem: D.Ġarīb ü bī-kesüm gerçi

³⁰⁴ M.Ne göñlüm gibi derdüm dökmege: D.Göñül dirler bu illerde hele

³⁰⁵ M.yanmağa: D.añmağa

³⁰⁶ M.hevâ-yı zülf-i yâr-ıla: D.hevâ-yı bâ-yı zülfüñle

³⁰⁷ M.yok ğāyet ile: D.yokdur be-ğāyet

³⁰⁸ M.bir: D.ol

³⁰⁹ Divanda beşinci mısradır.

³¹⁰ M.mahabbetden: D.mihnetden

³¹¹ M.reh-i 'ışka: D.reh-i ğamda

³¹² M.melâl: D.nisâl

4. Firāqa çekme ğam her dem vişāl-i dil-rübā olmaz
Hayātuñ mevti vardur dehr-i fānīde beķā olmaz
Benüm ölmekden özge çekdüğüm derde devā olmaz
İşüz yirler-durur bunda göñül dārü'ş-şifā [olmaz]
Ġarībem bir ğarīb ölse kimesne âşinā olmaz³¹³
Cihānda ayrılık gibi hele müşkil belā olmaz
Diyār-ı ğurbete girdüm cüdā düşdüm nigārumdan
Ġarīb illerde kaldum ayru düşdüm nev-civānumdan
5. Beni terk eyledi ol Yūsuf-ı gül-pīreher şimdi
Göñül Ya'ķüb'ına oldu cihān Beytū'l-Ĥazan şimdi
Gözümde uçar oldu hālet-i zevķ-i vaţan şimdi
Baña zindān olupdur 'Ulvīyā şaĥn-ı çemen şimdi
Kimünle şalınur ol serv-ķāmet-i sīm-ten şimdi³¹⁴
'Aceb kimlerle seyrān eyler ol hulķı ĥasen şimdi
Diyār-ı ğurbete girdüm cüdā düşdüm nigārumdan
Ġarīb illerde kaldum ayru düşdüm nev-civānumdan

[6b]

-18-³¹⁵

³¹³ M.Ġarībüm bir ğarīb olsa kimesne âşinā olmaz: D.Ġarībem ben ğarībe kimse hergiz âşinā olmaz

³¹⁴ M.serv-ķāmet-i sīm-ten: D.ķāmet-i serv-i semen

Sırrî Çelebî

Gazel

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Şehâ çeşm-i çerâğ-ı sâlim-i nûr-ı başarsın sen³¹⁶
Nazîrûñ görmedüm bir merdüm-i şâhib-naẓarsın sen
2. Derûnı gönça-veş kan ile tölmiş 'andelîbem ben
Tarâvet gülsitânında açılmış verd-i tersin sen
3. Ğarîk-i baħr-ı ğam ħâk-ı reh-i fakr [u] fenâyum ben
Serîr-i salţanatda pâdişâh-ı baħr ü berrsin sen
4. Görüp ben nâtivânuñ kaçma luţf it iy perî-peyker
Seni görsem vücûdum maħv olur kimden kaçarsın sen
5. Ne bâbuñdur senüñ iy Sırrî tırmağ âsitânında
Ķarârûñ yok felekde bir gedâ-yı der-be-dersin sen

-19-³¹⁷

Ķayâlî

³¹⁵ Sırrî Çelebî'ye ait şiirler " Hüseyin Gönel, Trabzonlu Sırrî as an Example of Poets in Divan Literature, Sarajevo, 2010" adlı çalışma ile karşılaştırılarak yazılmıştır. Divânın kısaltması "D", mecmuanın ise "M" ile verilmiştir.

³¹⁶ M.sâlim-i nûr-ı basar: Ç.âlem-i nûr-ı basar

³¹⁷ Ķayâlî'ye ait şiirler " Ali Nihat Tarlan, *Ķayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945" adlı eser ile karşılaştırılmıştır. Divânın kısaltması "D", mecmuanın ise "M" ile gösterilmiştir.

Gazel

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ilün

1. Tāli'ümde bu gönül her kime kim māil olur
Göremez bir gün anuñ mäh-ı cemālin yıl olur
2. Rūzigār itdi belā mevcini cismümde 'ayān³¹⁸
Acılıklar çeker ol kimse ki deryā-dil olur
3. Bu kadar dāne-i encümle bitürmez bir käh
Hırmen-i sebzi sipihruñ nice bī-hāşıl olur³¹⁹
4. Oğ gibi toğrı varur yā gibi egri irmez³²⁰
Menzil-i 'ışkı nigāruñ ne 'aceb menzil olur
5. Ğayriye mihr [ü] vefā ola Hıyālīye cefā
İy şeh-i mülk-i melāhat buña kim kâyil olur

[7a]

-20-

Hıyālī

Gazel

³¹⁸ M.cismümde: D.çeşmümde

³¹⁹ M.hırmen-i: D.mezra'-ı

³²⁰ M.irmez: D.eremez

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Da'vâ-yı hüsn kıлмаğa 'âlemde ey nigâr³²¹
Sen dilsitân-ıla büt-i Çîn'üñ ne cānı var
2. Peykânlaruñ bedende gelüp olalı muķīm
Ġam 'askerine oldu tenüm âhenİN hişār
3. Ķanlı yaşumla yazmağa dil mâcerāsını³²²
Ruhsār-ı zerdüm oldu benüm levḫ-i zer-nigār
4. Gün gibi göge irdi başum öyleki şehā³²³
Ben 'āşıķ-ı felek-zede kūyuñda ḫāksār
5. Kimdür Ḥayālī dir iseñ eyā serv-i hoş-ḫurām³²⁴
Bir derd esiri 'āşıķ-ı bed-nām-ı rūzgār

-21-

'Ulvī ³²⁵

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

³²¹ M.kılmağa: D.kılmağı

³²² M.dil: D.ğam

³²³ M.öyleki: D.olalı

³²⁴ M.eyâ: D.ey

Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.127, G.10.

³²⁵ Divanda bu gazelin Süleyman adında biri hakkında söylendiği ifade edilmiştir. İsmail Çetin, a.e, s.559.

1. Hâk seni hâtem-i la'ûñle Süleymân itdi
Mür-veş halkı saña bende-i fermân itdi
2. Dest-gîr ol beni ayakda koma sulţānum
Göñlümüñ şehrini ğam 'askeri pâ-mâl itdi³²⁶
3. Ol ki dermāndelerüñ derdine dermān itdi³²⁷
'Işk derdini benüm derdüme dermān itdi
4. Bağrumuñ yāraları niçe zamāndur işler
Baña bu işleri hep ğamze-i cānān itdi
5. Benem ol 'Ulvî-i miḥnet-zede kim cür'a-mişāl
Sākî-i dehr beni hāk ile yeksān itdi

[7b]

-22-

'Ulvî³²⁸

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Beni koyup n'ola seyr eyleseler hercāyī

³²⁶ M.'askeri pâ-mâl: D.leşkeri vîrân

³²⁷ M.itdi: D.eyle

³²⁸ Gazel divanda tespit edilememiştir. İsmail Çetin, a.e.

Dil ise ehl-i hevā yār ise bir hercāyī

2. Ben anuñ cevr ü cefāsın atı ra‘nā bilürin
Baña ögretme sen iy dil o gül-i ra‘nāyı
3. Atmadan amzesi tīrin daı ol aşı kemān
Yāyarasıyla zebūn itdi bütün dūnyāyı
4. Bir bamada leb-i cān başūñe beñzer sāı
Sevdi cānum göricek cām-ı mey-i amrāyı
5. Resen-i zūlfūñūñ adı ekilür ammā kim
Beñlerūñdür dil-i ‘Ulvīyi iden sevdāyı

-23-

?

Beyit

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Beni öldürdi meded ol şanem-i şehr-āşūb

O levendāne revişler o üdāyî üslūb

-24-³²⁹

Fazlî

Gazel

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. Buldum şaçuñda leyletü 'l-isrâ haberlerin
Şordum lebüñde mu'ciz-i 'İsâ haberlerin³³⁰
2. Bād-ı şabāya zülfi peyāmın getür didüm³³¹
Geldi getürdi başuma sevdâ haberlerin³³²
3. Mecnün oturdu yıllarla baqdı yollara³³³
Hiç kimse çoğrı virmedi Leylâ haberlerin³³⁴
4. Dîdâra tākāt idebilür miyüz iy gönül³³⁵
İşitmedüñ mi Tūr-ıla Mūsâ haberlerin³³⁶
5. Kırpüklerinüñ 'askerini dirdi bir yire³³⁷
Fazlî buyurdu göñlüme yağmâ haberlerin³³⁸

³²⁹ Fazlî'ye ait şiirler " Mustafa Özkat, *Kara Fazlî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitledi Metin)*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2005" adlı çalışma ile karşılaştırılmıştır. Divânın kısaltması "D", mecmuanın ise "M" ile gösterilmiştir.

³³⁰ M.lebüñde: D.lebüñe

³³¹ Divanda bu beyit gazelin üçüncü beyitidir. Mustafa Özkat, a.e. G.132.

³³² M.geldi: D.güldi

³³³ Divanda bu beyit gazelin ikinci beyitidir.

³³⁴ M.hîç: D.bir

³³⁵ M.Dîdâra tākāt idebilür miyüz: D.Dîdâra karşı durabilir misin

³³⁶ M. işitmedüñ mi: D.işitmedük mi

³³⁷ M.dirdi: D.dizdi

[8a]

-25-

Emrî sellemehullâh

Gazel³³⁹

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Şâh-ı ıŖŖam eylerüm küh-ı ğam âhüsın Ŗikâr³⁴⁰
Elde bir zerrîn kemendümdür bu âh-ı pür-Ŗerâr³⁴¹
2. Şeb-rev-i zülf-i siyâhuñ kapdı elden göñlümi³⁴²
HaŖŖ-ı sebzüñ çeŖm-i 'âlem-bînüme urdı ğubâr
3. Gül siper alup ele meydân-ı hüsne geldi çün³⁴³
Ey kaŖı yâ her Ŗarafdan nîzeler gösterdi hâr³⁴⁴
4. Gördüğünce rüy-ı zerdüm üzre hâk-i pâyuñı³⁴⁵
Merdüm-i çeŖmüm ider üstine gevherler niŖâr
5. Umarum âhum niğâb-ı zülf-i yârı ref ide³⁴⁶

³³⁸ M.Fazlî buyurđı göñlüme: D.Buyurđı Fazlî cânuma

³³⁹ Yekta Saraç, *Emrî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Fikriyat E-kitap, G.93.

³⁴⁰ Bu beyit divanda doksan üçüncü gazelin ilk beyitidir. Yekta Saraç, a.e.

³⁴¹ M.zerrîn: D.rengîn

³⁴² Bu beyit divanda doksan üçüncü gazelin ikinci beyitidir.

³⁴³ Bu beyit divanda doksan birinci gazelin üçüncü beyitidir.

³⁴⁴ M.her tarafdan nîzeler gösterdi hâr: D.tîr üŖürdi her yañadan aña hâr

³⁴⁵ Bu beyit divanda doksan ikinci gazelin dördüncü beyitidir.

Görelüm Emrī hele ne gösterür bu rûzgār³⁴⁷

-26-

Dīvāne Hüsrev (Deli Husrev/Mehmed Husrev)

Gazel

Müfte' ilün fā' ilün müfte' ilün fā' ilün

1. Aķ sād ile şehā bir gül-i beyzāsın sen
Yā şadef içre nihān lülü'-i lālāsın sen
2. Mihrsin kapladı güyā ki seni ebr-i sefid
Yoĥsa şol şubĥa irişmiş meh-i ğarrāsın sen
3. Yā meleksin güzelüm cismüñi ğark eyledi nūr
Āķdeniz içre yāĥūd mālīk-i deryāsın sen
4. Bir gümüş maşraba içinde bir içim şusın
Yoĥsa bir sīm-niyām tiĝ-i mücellāsın sen
5. Yāsemen içre yatur jāle-i tersin sen
Yāsemen içre yāĥūd ğonca-i zībāsın sen
6. Gerçi ĥüb eyledi evşāfuñı Hüsrev ammā

³⁴⁶ M.zülf-i yârı: D.rûy-ı yârı

³⁴⁷ Bu beyit divanda doksan üçüncü gazelin beşinci beyitidir.

Daḥı a'lā daḥı zībā daḥı ra'nāsın sen

[8b]

-27-³⁴⁸

Raḥmī-i Şeydā³⁴⁹

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Bu gün mecnūn-ı 'ıŝkām devr elinden bir melālüm var
Yürürem vādī-i ḥayretde bilmem kim ne ḥālüm var
2. Belādur ŝaḥsārı berg ü bārı miḥnet [ü] ğamdur
Dıraḥt-ı 'ışk dirler bāğ-ı dilde bir nihālüm var
3. Gedā-yı kūy-ı yāram cerr iĉün bāzār-ı 'ıŝk iĉre
Şikest olmuş elümde kāse-i serden sıfālüm var
4. Cevābın virmez müftī-i 'ālem iy Mesīḥā-dem
Kitāb-ı 'ilm-i İḥyāda lebūñde bir su'ālüm var
5. Belādan ağlamazdı 'arşa-i 'ıŝkuñda ḥāk olsa³⁵⁰

³⁴⁸ Bursalı Raḥmī'ye ait şiirler " Fatih Tıĝlı, *Bursalı Raḥmî Çelebi ve Divânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006" adlı çalışma ile karşılaştırılmıştır. Divânın kısaltması "D", mecmuanın ise "M" ile gösterilmiştir.

³⁴⁹ Divanda bu gazel altı beyitten oluşmaktadır. Eksik olan beyit şöyledir:

*Rümūzın ḥurdedānlar idemezler zerrece idrāk
Dehān-ı yāra beñzer yine bir nāziük ḥayālüm var*

Diseñ Raḥmī gibi bir ‘aşıq-ı şūrīde-ḥālüm var

-28-

Sa‘yī

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Şağ esen ol o beni ey dil bīmārum var
Ger ölürsem baña çeşmüm gibi ağlarum var
2. La‘la dönse başumuñ rengi n’ola ‘aksinden
Didede çünkü ḥayāl-i leb-i dildārum var
3. Ğam beni şöyle za‘yif eyledi kim dildāra
Tāqatüm yo dimege bir iki güftārum var
4. Ḥacel eyler seni nāz-ıla ḥırāmı yārüñ
Şaın iy serv dime bir daı reftārum var
5. Nice ḥoş-dil olayın Sa‘yī belā küncinde
Pister-i ğamda yatur bir dil-i bīmārum var

[9a]

³⁵⁰ M. ağlamazdı: D.ğam yemezdi Fatih Tıǵlı, a.e.

-29-³⁵¹

Bâkî

Gazel

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Dilâ nûş it ciger anın mey-i gülgüna gitdi di
Yüri zehr-i belāya anı' ol afyona gitdi di
2. Leb-i la'lini emmek mey gibi ânün-ıdı ammā
Anı def eylediler şer' ile ânünla gitdi³⁵² di
3. Ğubār-ı haṭṭ-ı rüyıyla meger ayrān ola göñlüm
Diriğ elden leb-i dilber gibi ma'cūna gitdi di
4. O Leylî-veş ğamından n'ola olsam pâdişāh-ı ğam
Cünün mülkin baña ıřmarladı Mecnūn'a gitdi di
5. Dil-i maḫzūn bulurdı ahve vü berşle Bâkî zev
Diriğā aradan zev-i dil-i maḫzūna gitdi di

-30-

Velehu Bâkî

Gazel³⁵³

³⁵¹ Bâkî'ye ait şiirler " Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap" ile karşılaştırmış olup divânın kısaltması "D", mecmuanın ise "M" ile gösterilmiştir.

³⁵² M.kânûnla: D.kânûn ise

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. alupdur ek-i emüm geri kim hk-i mezelletde
Bi-hamdillāh hele āh u fiġānum evc-i rif'atde
2. Kesildüm sīh-i miḥnetden ekildüm cām-ı 'iretten
Kebābum dil arābum ek-i emüm künc-i 'uzletde
3. Der-i dildārdan dūram diyār-ı ġamda mehcūram
Müselmānlar esirgeñ ḥasta aldum dār-ı ġurbetde
4. Ḥayāl-i ḥaṭṭ ü ḥālũnden beni ḥālī olur anma³⁵⁴
Göñũlden ıkmaz ol endieler keretde vaḥdetde³⁵⁵
5. Eger Bāinũñ aḥvālinden istifsār iderlerse
Ġam-i dildāra hem-dem vati ḥo devletde 'izzetde

[9b]

-31-

Bāı³⁵⁶

Gazel

³⁵³ Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlıġı, E-kitap, s.265, G.433.

³⁵⁴ M. Hayâl-i hatt ü hālũnden: D. Hayâl-i hâl u hattũndan

³⁵⁵ M. kesretde vahdetde: D. vahdetde kesretde

³⁵⁶ Divana göre bir beyit eksiktir. Sabahattin Küçük, a.e, s.221-222, G.332.

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ılün

1. Levh-i hâtırdâ hâttuñ naqşını yazmaq 'amelüm³⁵⁷
Künc-i hâlvette senüñ fikr-i lebüñdür emelüm
2. Yetişinceydi hemân derdine ben bīmāruñ
Mīve-i vaşlına yārüñ n'ideyin irmez elüm
3. Bülbülüñ medh idüp ol şāh-ı gül-i ter didügi
Bir 'ömür dörpüsidür qaddüñe nisbet güzelüm³⁵⁸
4. Âdemüñ ehl-i riyâ sözleri qanın qurıdur
Sākiyâ taldura şol qan olacağı emelüm³⁵⁹
5. Bāde-i mihr [ü] vefā sāğarıdur iy Bāqī
N'ola devr eyler ise bezm-i cihānı ğazelüm

-32-

Velehu Bāqī³⁶⁰

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

³⁵⁷ M. hattuñ: D. hatuñ

³⁵⁸ Divanda üçüncü beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. Beyit şöyledir:

Benem ol şāh-ı nihāl-i çemen-i mihnet kim

Mīve-i ma'rifet ü fazl u hüner bükdi bilüm

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.222, G.332.

³⁵⁹ M. emelüm: D. içelüm

³⁶⁰ Bu gazel divanda muhammes nazım şekliyle de bulunmaktadır. Sabahattin Küçük, a.e, s.71-72.

1. Ne cām-ı bāde-i gülgūna beñzer yār-ı hemdem var
Ne şadr-ı gūşe-i mey-ḥāne gibi cāy-ı ḥürrem var
2. Beni ‘ayb eylemeñ dāyim olursam mest ü lâ-ya’kıl³⁶¹
Ki bī-hūş olmasam āsūde kılmaz bende bir ğam var
3. Ğam-ı hicrānda ḥālet var dimişler ehl-i dil ammā³⁶²
Mülāyim dilber-i şūḥuñ dem-i vaşlında ‘ālem var
4. Ruḥuñ bāğın rakīb-i dīv seyr eyler gezer her gün³⁶³
Yüzüñi göremez yıllarca ammā bunda ādem [var]
5. Şafā-yı şafvet-i ṭab‘uñ yiter eglence iy Bākī
Bi-ḥamdillāh ne ğam yersin elüñde sāğar-ı Cem var

[10a]

-33-³⁶⁴

‘Ubeydī

Gazel

Mefā’ ilün mefā’ ilün mefā’ ilün mefā’ ilün

³⁶¹ M. mest ü lâya’kıl: D. mest-i lâ-ya’kıl

³⁶² M. ehl-i dil: D. ehl-i derd

³⁶³ M. rakīb-i dīv seyr eyler: D. rakīb-i dīv-sîret seyr eyler

³⁶⁴ Ubeydî’ye ait şiirler “ Ömer Arslan, *Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013” adlı çalışma ile karşılaştırılmıştır. Divânın kısaltması “D”, mecmuanın ise “M” ile gösterilmiştir.

1. Beni zincir-i 'işka şanma kim bağlanmadum gitdüm
Senüñ dīvāneñ oldum iy perī uşlanmadum gitdüm
2. Ğarīm-i kūyuña irmiřken ayrıldum dirīęā kim
Döne döne iřigüñ Ka'besin şolanmadum gitdüm
3. N'ola pervāne gibi odlara yansam benüm şem'üm
Murādumca saña sūz-ı derūnum yanmadum gitdüm
4. Ŧoyınca yüzüñe bağmaduğumdan ğayrı sulřānum
řarāb-ı la'l-i rūĞ-efzāña Ğayfā řanmadum gitdüm
5. Saña 'aşık olup derd ü ğam-ı mihrüñle cān virdüm
'Ubeydiyem belā-yı 'işkdan uşanmadum gitdüm

-34-

Niřānī

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Bahār oldu řafā kesb idecek demdür şemenlerde
Ğuřuřā şalınsa yanuñca serv-i sīm-tenlerde
2. Zebūn olma nedendür ğam řarāb iç devr-i gülşendür
Řavī himmet gerekdür bu cihān içre erenlerde

3. Şarılır her gül-endāma çeker pehlūya meh-rūyı
Ne hāletler nezāketler ҡomıř Hāķ pīreherlerde
4. Ƙoparma iy gōñül bend olduñ-ısa tār-ı zūlfine
Şınuķ diller hezārān bağludur her bir şikenlerde
5. Firāķuñla Nişānī ģastanuñ ģāli mūkedderdür
Vişālūñ va‘de itmişdüñ be-hey zālīm geķenlerde

[10b]

-35-

Vālī

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Siyeh ağlasla şehā Ka‘be-i ‘ulyāsın sen
Şeb-i deycūrda yāģūd meh-i ģarrāsın sen
2. O siyeh cāmede şol cism-i lađifüñle şehā
Şan niyām içre yatur tiđ-i mūcellāsın sen
3. Siyeh ađlasla eyā rūģ-ı revānum ammā
Şi‘rüm içinde olan ma‘nī-i zībāsın sen

4. ‘Aynısın āb-ı hayātuñ zulumāt içre yāhūd
Leb-i cān bahşüñ-ıla hazret-i ‘İsāsın sen
5. Bāğ-ı hüsn içre nice gonça-i zībā-y-ısa yār
Vālīyā ‘ışk-ıla bir bülbül-i gūyāsın sen

-36-

Selīkī

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Süz-ı ‘ışkuñdan yanar døyemez tenümde pīrehen
‘Āķıbet sensin beni ‘ālemde gönleksüz koyan
2. Yaķamı şevķüñ-ile çāk itdüm görenler didi kim
Yaķasuz ķor derdmend aķır seni ol sīm-ten
3. Ğam yemez aģyārdan hāķır-nişān iden seni
Zaķm-ı hārı ‘aynına almaz efendi gül diken
4. Ğuşşa-i hicrān gider dilden göricek haķtuñı
İy cemāli nev-bahārum dāfi‘-i ğamdur çemen
5. İy ķamer-ķal‘at Selīķīden çevürme yüzüñi

Āfitāb-ı ‘ālem-ārā yüz çevürmez zerrreden

[11a]

-37-

Derviş Çelebi

Matla’

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

Bir nihāl-i ğam-durur güya bu cism-i nātüvān

Besler añı dem-be-dem bu eşk-i çeşm-i hūn-feşān

-38-

Maṭla’-ı Ḥayālī

Mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

Eşküm sitāresin şalalı ayğa gözüm³⁶⁵

Sen mehlikā yanında benüm düşdi yıldızum

-39-

Maṭla’-ı Derviş Lisānī

Fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

Baĝlanup kaldı gönül zülf-i ‘abir-āsāda

Çayddan çurtulabilmek güc-imiş dünyāda³⁶⁶

³⁶⁵ M.eşküm: D.eşkin

Ali Nihat Tarlan, *Hayālī Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.279, G.19/1.

³⁶⁶ Bu matla 38b’de tekrarlanmıştır. Orada “kayddan” değil, “kapından” şeklindedir.

-40-

?

Maṭla'

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

O şîrîn-leb bu ben Ferhādın añmaz dādum andandur

Beni kûy-ı belāda iñledür feryādum andandur

-41-

Zātī

Matla'

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Şol cefālar kim olupdur baña sen bîdārdan

Her biri hāṭırdadur eyleñ keder-i yārdan

-42-

Gedāyī/Gedāī

Matla'

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Kızardı ağlamağdan gözlerüm cāy-ı terahhümdür

Nazar kıl gel hicāb altında qalmış iki merdümdür

-43-

?

Maṭla‘

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Gördüm o ḥasta çeşmüñi bīmār olam gibi

Çaldum çapusuñda derde giriftār olam gibi

-44-

Maṭla‘-ı Ḥayālī

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

‘Işq ehli öldürür ki görem diyü yārını

Cānı çıqınca bekleye küy-ı nigārını

-45-

Maṭla‘-ı Ḥuldī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün?

Bir cefā itdi baña yār Vefā semtinden

Görmedi kimse bunuñ gibi vefā semtinden

-46-

?

Maṭla‘

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Ne çaşuñ gibi iy meh-rü kemān-ı müntehā vardur

Ne göñlüm gibi ‘ālemde belā-keş mübtelā vardur

-47-

Maṭla‘-ı Dervīş Tābī

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fā‘ilün

Ƙıldı ḥayāl-i cismümi iy meh-cebîn o ƙaş

Bīmār çeşmüñ itdi beni şāhib-firāş

-48-

Müfred-i Bākī

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Cevr ü cefāñı çekmege sevdi göñül seni

Derd ü belāya geldüm efendi cihāna ben³⁶⁷

-49-

Müfred-i Ümīdī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Meh-i nev şanma görüp çarḥ-ı hilāl ebrüñü

Şevƙden iy yüzi gül çāk-ı girībān itdi

-50-

?

Müfred

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Görüp taşvīrūñi dir cihānda iy büt-i güyā

³⁶⁷ Sabahattin Küçük, a.e, s.232, G.357/5.

Şanemler hayretinden her biri dīvāra yaşdanmış

[11b]

-51-

Gedāyī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Zülfüñ olduqça cemālüñ āfitābına niqāb
Halk-ı 'ālem şanur iy meh-rū tütüldü āfitāb
2. Tā ki 'arz idem saña aḥvāl-i mā-fī'l-bālūmi
Çek 'inānuñ kıl tavaqquf eyleme 'ömrüm şitāb
3. Gün yüzüñ 'arz eylemezsin aylar yıllar geçer
Dostum bizden nedür ayā bu deñlü ictināb
4. Ta'n-ı aḡyār u cefā-yı yār ü cevr-i devr-ile
Dil ḥarāb ü dīde pür-āb ü ciger oldı kebāb
5. Bezm-i ḡamda nüş-ı şahbā kıлмаḡa yārān-ıla
Hün dil-ṭa'mum ḡadeḡ çeşmüm yaşum oldı şarāb?
6. Kıl ḥesābın cümle bunda defter-i a'māliñüñ

Senden ölünce şorarlal anı hep rüz-ı hesâb

7. Nâr-ı hicr ile yandığı vâ'iz yeter
Gel 'azâb-ı düzağı añup aña virme 'azâb

-52-

Gedâyî

Gazel

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Râzı ol *nahniü kâsemnâya*³⁶⁸ şağın itme cedel
Hâđđ buyurdı bunu *lâ yüs'el 'ammâ yef'al*³⁶⁹
2. 'Amel-i zühdi değişsem n'ola şavt u 'amele
Zâhidâ mücib-i cennet degül-e zühd ü 'amel
3. Bağlanup zülf-i girih-gîr-i nigâra ıalduñ
Az 'ömür içre ne lâzım bu ıadar ıül-i emel
4. Bezm-i ağyâra varup dün gice şem' olmuşsın
Gözümüz aydın efendi yürü Âllahı güzel?
5. Sözde hem süzda da ma'nî-i hâş olmayıcak

³⁶⁸ Zuhruf Suresi 32. ayetinden iktibastr.

³⁶⁹ Enbiya Suresi 23. ayetinden iktibastr.

İy Gedāyī aña raġbet viremez arb-ı meşel

[12a]

-53-

Ĥayālī

Gazel

Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün

1. Mey ayaġa binmiş gider peymāneden peymāneye
Düşmiş lebüñ sevdāsına meyĥāneden meyĥāneye
2. Mecnün gibi oldum bugün 'ışık ire řāĥib-silsile
Zencir-i ġam mīrās³⁷⁰ imiş dīvāneden dīvāneye
3. Nūr-ı cemālinden eger ol řem' bir pertev řalsa
Yüz şu'le-i āteř düşe pervāneden pervāneye
4. Geh erġanün evtārına ruhbānı eyler perde-sāz
Geh na'ra-i yāhū řalar kāřāneden kāřāneye
5. Pīr-i ĥarābātuñ sözi çoġdur Ĥayālī geri kim
Vā'iz gibi şalmaz bizi efsāneden efsāneye

³⁷⁰ İmla yönünden kusurludur. Miras kelimesi sin ile yazılmıştır.
Ali Nihat Tarlan, *Ĥayālī Bey Dīvānı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.370, G.54.

-54-

?

Beyit³⁷¹

Cānā dime vişālūme irmek muḥāldür

Kim bile Ḥaḫ müyesser ide ihtimāldür

-55-³⁷²

Ḥayretî

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Melâḫat meclisinde leblerüñ şahbā-yı al oḫşar³⁷³
Leṭāfet gülşeninde sözlerüñ āb-ı zülāl oḫşar
2. Elif kim sīneme ḫaddüñ ḫayāliyle çekilmişdür
Maḫabbet būsītânında henüz bitmiş nihāl oḫşar³⁷⁴
3. Benüm bu tāze tāze dāğ-ıla güyā şınuḫ göñlüm³⁷⁵
Ḳaranfüllerle zeyn olmuş şikeste bir sıfāl oḫşar
4. Henüz ḫāk ile oynar eglenür bir tıfl-ı nādāndur³⁷⁶

³⁷¹ Vezin tespit edilememiştir.

³⁷² Hayretî'ye ait şiirler " Mehmet Çavuşoğlu, Ali Tanyeri, *Hayretî Dîvan Tenkidli Basım*, İstanbul, 1981" adlı eser ile karşılaştırılmıştır. Divânın kısaltması "D" mecmuanın ise "M" ile gösterilmiştir.

³⁷³ D.melâhat meclisinde

³⁷⁴ M. būsītânında: D.bostânında

³⁷⁵ D.Benüm: M.tenüm

Şu kim def'-i melâl için alup destinde māl oğşar

5. Bulımaz dāmen-i zülf-i nigāra dest-res herkes³⁷⁷

Anı iy Ḥayretī yā şāne yā bād-ı şimāl oğşar

-56-

Ḥayālī³⁷⁸

Nazım

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Ḥarāb olupdur ol ābād gördüğüñ gönlüm

Ġamuñla topdoludur şād gördüğüñ gönlüm

Cihānda başına sulţān iken benüm servüm

Ġul oldı sen şehe āzād gördüğüñ gönlüm

-57-

Mollā

Beyit

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Çeşm-i yāri ḥāba varmış şanmañuz

Ḥāl-i 'uşşāķı temāşā eyler ol

³⁷⁶ M. oynar eglenür: D.oynar eglenürler

³⁷⁷ D.bulımaz

³⁷⁸ Divanda gazel nazım şeklinde bulunmakta olup müellif mecmuada yalnız ilk iki beyitini kaydetmiştir. Ali Nihat Tarlan, Hayālî Bey Dîvânı, s.295, G.51/1-2.

Aynı beyitler 16b'de tekrarlanmıştır.

[12b]

-58-

?

Beyit

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ḳāni' olmazken vefā-yı dilbere bīçāre?

Şimdi bir hāle irişdi kim cefāya [ḳatlanur]

-59-

?

Nazım

Mefā'ilün fe'ilātün mefā'ilün fe'ülün?

Ṭolarken boynuma ben mār-veş [zülfünü]

Felek cāmıyla cem' itmemiş idi [şādman beni]

Şararmış sīnede seyr ile 'aksi³⁷⁹

Ger altün tepsi içre görmedünse şāhum beni

-60-

?

Beyit

³⁷⁹ Vezin aksamıştır.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Başum şikeste eyle eyā qaşları kemān
Küyuñda tut ki eksük ola bir şınuq göñül

-61-

Fuzûlî

Gazel

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Cānumuñ cevheri ol la'l-i güher bāra fedā
'Ömrümüñ hāşılı ol şive-i reftāra fedā
2. Derd çekmiş başum ol hāl-i siyeh kurbānı
Tāb görmüş tenüm ol tırta-i tarrāra fedā
3. Gözlerümden saçılan kaṭre-i eşküm güheri
Leblerüñden dökülen lü'lü-i şehvāra fedā³⁸⁰
4. Pāk sīnemde olan qanlı ciger pāreleri
Mest-i çeşmüñde olan ğamze-i hūn-hāra fedā
5. Pāre pāre dil-i mecrūh-ı perīşānumda
Ser-i küyuñda olan her ite bir pāre fedā

³⁸⁰ İmla kusuru bulunmaktadır. Tamlama olması gerekirken atıf vavı yazılmıştır.

6. Cān u dil kaydını çekmekden özüm kırtardum

Cānı cānāneye itdüm dil-i dildāra fedā

7. İy Fuzūlî n'ola ger şaqlar ise cānı 'āzîz

Vaqt ola kim ola bir şūh-ı sitemkāra fedā

-62-³⁸¹

Figānî³⁸²

Gazel

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Urdum semend-i şab'uma ben zīn-i himmeti³⁸³

Meydān benim virürse eger Tañrı fırsatı

2. Mülk-i sūhanda şabl-i belāgat çalan benim³⁸⁴

Çekdi cihānda aşaf hāḳānî nevbeti³⁸⁵

3. Görse nev-āyinümi Nevāyî bu resm ile

Mülk-i sūhendin ura-y-ıdı kūs-ı rıḫleti

³⁸¹ Figānî'ye ait şiirler " Abdülkadir Karahan, *Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figanî ve Divançesi*, İstanbul, 1966" ve "Gülşen Çaylı Cankurt, *Figanî Divanı Gramatikal İndeksi*, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2015" adlı eserlerle karşılaştırılmıştır. Divançenin kısaltması "D" mecmuanın ise "M" ile gösterilmiştir.

³⁸² Divanda bu gazelin bir beyiti daha bulunmaktadır. Beyit şöyledir:

Mümtâz-ı 'âlem olmağa var himmetüm benim

Lâ-şey yanumda şâh ile hâkân şöhreti

Gülşen Çaylı Cankurt, *Figanî Divanı Gramatikal İndeksi*, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2015, s78, G.90.

³⁸³ M.ben: D.çün

³⁸⁴ M.tabl-ı belâgat: D.tabl-ı fesâhat

³⁸⁵ M.çekdi: D.geçti

4. Sancağ çeker bu ‘arşada başka dilāverem
Hüsrev gibi zamānede aldum vilāyeti³⁸⁶
5. Eczā-yı defterin kül ide yağa Āzeri³⁸⁷
Görse Fiğānī bu ğazel-i pür-ħarāreti

-63-

Li-Kātibihi

Matla‘

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Sen sehī kıaddi görüp ğülşende iy nāzük beden

Bir ayağ üzre durur ğayretde kıalmış nārven

-64-

Şafāyī

Matla‘

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Hoğқа-i la‘lin tebessüm itdi şanmañ nāzdan

Dürr-i dendānın baña seyr itdürür açmazdan

-65-

³⁸⁶ M.aldum: D.tutdum

³⁸⁷ M.defterin: D.defteri

Rahmī-i şeydā

Beyit

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Serv kıaddin gösterüp şalur miyānın nāzın

Şanmañuz rahm ider anı sihr ider açmazdan³⁸⁸

-66-

Zātī

Matla'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Çeşm-i hūn-rizin göreñ hançer taqınmış nāzdan

Katl-ı 'uşşak itmek için ol perī açmazdan

-67-

Necātī³⁸⁹

Matla'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Nergisi üzre çeküp taraf-ı külāhın nāzdan

Küşe-i çeşmiyle baqdı hālūme açmazdan

-68-

Bāqī³⁹⁰

³⁸⁸ Divanı üzere yapılan yüksek lisans çalışmasında bu beyit tespit edilememiştir.
Fatih Tıǧlı, a.e.

³⁸⁹ Beyit divanda bulunamamıştır.

Ali Nihat Tarlan *Necâtî Beg Divanı*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1963.

Matla'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ṭutdı dilber ellerin şanmañ yüzine nāzdan

Āşıkā bu vech ile yüz gösterür açmazdan

[13a]

-69-

Bākī³⁹¹

Beyit

Mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün

İy dil gerekse vāsiṭa-ı devlet-i ebed

Olmaz o şāhuñ işügi taşu gibi sened

-70-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ḥāb-ı ğafletde yatan menzil-i vaşla irmez

Yaşdanan yārüñ işigin birmez ?

-71-

³⁹⁰ Aynı beyit 13a'da tekrarlanmıştır. Divanda tespit edilememiştir.

³⁹¹ Sabahattin Küçük, a.e, s.92.

?

Nazım

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Sehāb-ı dūd-ı āhumdan meger rencide-ḥātırsın

Anuñçu bir iki gündür iy mihr-i dıraḥşānum görünmezsın

Cebelde muntazırlardur senüñçün leşker-i 'uşşāk

Niçün kullaruña devletlü sulṭānum görünmezsın

-72-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ḥayf kim zerrece gelmez o dürr-i nā-yāba

Sen gerekse gözüñün yaşını deryā eyle

-73-

Meşāmī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Boşala kīse-i kan kāse-i 'ummān dükene
Ne ğam-ı dil ne nem-i dīde-i giryān dükene
2. Dīdeden ḥūn-ı ciger olmaya bir dem ḥālī

Bahrler berr ola deryā-yı firāvān dükene

3. Çekmezin ğam çekerin gözüme ħāk-i ħademüñ
Eger nūr-ı bařar kuĥl-i řıfāĥān dükene
4. řol ħadar arayayın řāhid-i maĥřūdumı kim
Cüst ü cūda řalebüm raĥřına meydān dükene
5. Gide mi la'l-i leb-i yār Meřāmī dilden
Kandan ĥiç ola mı la'l-i Bedeĥřān dükene

-74-

‘Ulvī

Gazel

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

1. Bitmez yüregüm yaraları işler oñulmaz
şabr eyleyelüm çāre nedür bitmez iş olmaz
2. Günden güne artarsa n’ola ĥüsn-i dil-ārā
Gülzār-ı cinānuñ gül-i ra‘naları şolmaz
3. Peymāne gibi ĥasret-i la‘lüñle dem-ā-dem
Bir dem mi geçerdı ki gözüm ħan-ıla şolmaz

4. Bir ğamzesi fettānı bulup sevmiş o hūnī

Şanma ki kişiye kişi itdügüñi bulmaz

5. ‘Ulvi kılunı hışmla öldürdi dediler

Ol şāh-ı keremden bu cefālar hīç umulmaz

-75-

?

Beyit

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fā‘ilün

Cānā dime vişālüme irmek muhāldür

Kim bile Hāķ müyesser ide ihtimāldür

-76-

?

Beyit

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Nice ağlamıyayın miḥnet-i gülzār-ı ‘ālemde

Ki her dem ol gül-ruḥsāruñ āyini yüze gülmedür

-77-

Fuzūlī

Matla‘

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Maḥşerde görmek isterem ol serv-ķāmeti
Ger añda hem görünmese gel gör kıyāmeti

-78-

İzārī

Matlaʿ

Müfteʿilün müfteʿilün müfteʿilün fāʿilün

Açdı ķapusu görüp ben nātüvānı nāzdan
Yapdı dīvār eyledi şan görmedi açmazdan

-79-

Āgehī

Matlaʿ

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kāh açıldı ğonca ki dürdi yüzini nāzdan
ʿArz-ı dīdār itdi yaʿni bülbüle açmazdan

-80-

Rūḥī

Matlaʿ

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Kāh cefādur geh geyer destārın ol meh nāzdan
Kākülin seyr itdürür ʿuşşāķına açmazdan

-81-

Bākī³⁹²

Matla'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ellerin dilber yüzine tıtdı şanmañ nāzdan

Āşıka bu vech ile yüz gösterür açmazdan

[13b]

-82-³⁹³

?

Maṭla'-ı diger³⁹⁴

Ḥarc eyler ise ḥançerüñe dil n'ola

Varın pek bilür efendi kişi kendüye çıkararı

-83-³⁹⁵

?

Maṭla'-ı diger

Yoluñda virmez isem baş u cānı kūs gitdi³⁹⁶

Kūs gitdi Ḳorḳūṭ efendi benümle cihānı

³⁹² Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.320.

³⁹³ Vezin tespit edilememiştir.

³⁹⁴ Mecmuada matla yazmaktadır ancak beyittir.

³⁹⁵ Vezin tespit edilememiştir.

³⁹⁶ İmla kusuru bulunmaktadır.

-84-

?

Maṭla‘-ı diger

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Yārdan hoşnud ü a‘ṫadan melāmet dīdeyüz

Şākirüz gülden velikin ḫārdan rencīdeyüz

-85-

?

Maṭla‘-ı diger

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Ḥalka ḫalka boynıma daḫ zülfüñüñ zincīrini

Ḳanda gitseñ ‘āşıḳuñ yanuñca gitsün gölge-veş

-86-

?

Müfred

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

Gitmez o mehüñ rā gibi ḫançer kemerden

Üftādelerin ol ah işṫ [...] ³⁹⁷

³⁹⁷ Müfredin devamı sayfada çıkmamıştır:

-87-

?

Maṭla‘-ı diger

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Namāz ehlinde yoḡdur zerrece Ḥaḡḡ emrine niyet var [...]³⁹⁸

-88-

?

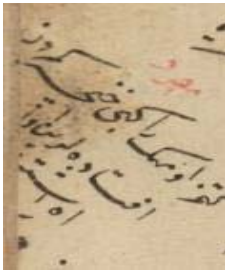
Maṭla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün?

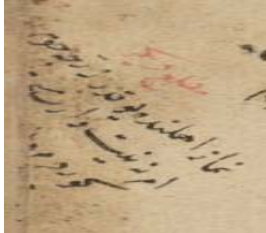
‘Āşıḡuñ saña murabba‘ didügi baḡlamadur

‘Işḡ elinden ġaraızı yāra aḡlamadur³⁹⁹

-89-

³⁹⁸ Matlāın devamı sayfa çıkmamıştır:

³⁹⁹ Mısraın vezni aksamıştır.

Bâkî

Gazel⁴⁰⁰

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Açıl bâğuñ gül ü nesrîni ol ruhsârı görsünler
Şalın serv ü şnavber şive-i reftârı görsünler
2. Kapuñda hâşıl itdi bu devâsuz derdi hep gönüm
Ne derde mübtelâ oldı dil-i bîmârı görsünler
3. Açıldı dâğlar sînemde çâk itdüm girîbânum
Maḥabbet gülşeninde açılan gülnârı görsünler
4. Ten-i zârumda pehlüm üstühânı şayılur yir yir
Beni seyr itmeyen aḥbâb müsîkârı görsünler
5. Güzeller mihrîbân olmaz dimek yañlışdur iy Bâkî
Olur vallâhi billâhi hemân yalvârı görsünler

-90-

'Ulvî

Gazel

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Yanuñca iy gönül o serv-i hoş-reftâr yitmez mi

⁴⁰⁰ Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.97, G.55.

Niçün her hūba māyilsin saña bir yār yitmez mi

2. Ne lāzım mīr-i mīrān-ı cihāna ibtizāl itmeñ
Baña ol cān ṭabībinden olan tīmār yitmez mi
3. Şorarsañ ehl-i ıřkuñ bađrı hūn olduđın zāhid
Cefā-yı yār ṭursın ṭa'ne-i ađyār yitmez mi
4. Baña kimdür diyen kim 'āşık olduñ terk-i 'ār itdüñ
Seni ađyār-ıla görmek ḥabībüm 'ār yitmez mi
5. Libāsum boyar beni köhne tācum mūy-ı jüliden
Ġarībem ben baña bu cübbe vü destār yitmez mi
6. Eline ḥaçer ü tığ almağa bā'ıs nedür yārüñ
Beni öldürmege ol ğamze-i hūn-ḥār yitmez mi
7. Girüp bāzār-ı ışka dökülüp saçılmağa 'Ulvī
Ruḥ-ı zerdümle eşküm dirhem ü dīnār yitmez mi

-91-

Maṭla'-ı Emrī⁴⁰¹

⁴⁰¹ Divanda tespit edilememiştir.

Mehmet A. Yekta Saraç, Emrī Dîvânı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Felek başuñ aşığa olsa tañ mı ser-nigünliğum

Getürdüñ arqamı döne döne yire zebūnum ben

-92-

Maṭla'-ı Ḥayālī⁴⁰²

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

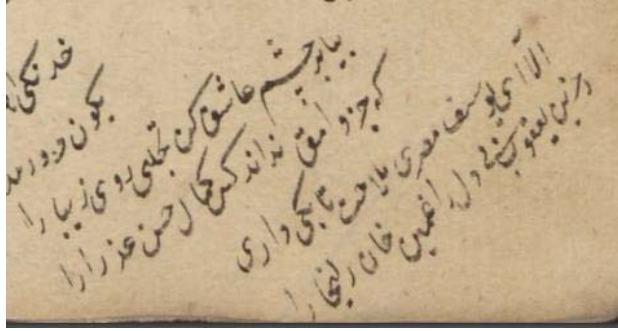
Ḥadeng-i āhumuñ zaḥmın yimiş bir ser-nigūnumsın

Bugün devrümde iy gerdün zebūnumsın zebūnumsın

-93.⁴⁰³

?⁴⁰⁴

Nazım

[14a]

-94-

<https://i.tmgrup.com.tr/fikriyat/ebooks/emr-dvni-1576600278730.pdf>

⁴⁰² Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.312, G.29/1.

⁴⁰³ Vezni tespit edilememiştir.

⁴⁰⁴ Şiir Farsçadır.

‘Azmī

Gazel

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Dehānı yādına kūy-ı dil-ārādan güzer düşdi
‘Adem iqlimine şimden girü [ayn-ı] sefer düşdi
2. Degül saķf-ı semāda zāhir olan cā-be-cā encüm
Şerār-ı āteş-i dilden çıkup bir kaç şerer düşdi
3. Ben ol kişver-küşā-yı pādişāh-ı mülk-i ‘ışķum kim
Geçüp serden öñümde niçe Mecnūn gibi er düşdi
4. Nezāketle bugün meclisde yārūñ būsesin aldum
Hicābından ‘araķ-rīz oldu ammā hayli ter düşdi
5. Görinen ḥandesı vaķtde yārūñ şanma dendānı
Dehān-ı ğoncaya ğülşende ‘Azmī jāleler düşdi

-95-

Muharrire⁴⁰⁵

Matla‘

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

‘İzārına şaķın ḥaṭ geldüğin yāra ḥaber virme

⁴⁰⁵ 16b’de aynı beyit li-muharrire başlığıyla tekrarlanmıştır.

Raķībā luţf idüp āyīne-i cāna keder virme

-96-

Mīrzā

Gazel

Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ūlün

1. Yā Rab yine ol şīve-i reftārı görem mi
Seyrāna çıķup ol gül-i gülzārı görem mi
2. Gözümde uçar murğ-ı hayāli o perīnüñ
Olur mı müyesser ruķ-ı dildārı görem mi
3. Gözler kamaşur ol ruķ-ı cānāna baķılmaz
Açmazdan evvel ğamze-i mekkārı görem mi
4. Tā rüz-ı haşr telķ ola mı meclis-i 'işret
Yā bir daķı ol la'l-i şeker-bārı görem mi
5. Her birisi seyrāna hep bār-ıla Mīrzā
Ben ol ruķ-ı yār-ı sitemkārı görem mi

[14b]

-97-

‘Azmī

Gazel

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Ne müşkil hāl olur bir dilber-i sīmin-bedensüzlik
Belādur başuma bir kākül-i ‘anber-şikensüzlik
2. Olursam n’ola bir sīmīn-beden dildāruñ ‘uryānı
Şehīd-i ‘ışka lāzımdur ‘acep olmaz kefensüzlik
3. Dilā ağıyār yanında görüp cānāna incinme
Gül-i ra’nāya olmadı müyesser çün dikensüzlik
4. Gider bu cübbe vü destārı egnüñden kaba yuñdur
Göñül ‘ayb olmadı mecnūn-ı ‘ışka pīrehensüzlik
5. Dü-tā oldı tenüm derd ü elemlemlerle hilāl-āsā
Zer itdi çehre-i ‘Azmī behey bu sīm-tensüzlik

-98-

Emrī

Gazel⁴⁰⁶

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Yatur dil haṭṭ-ı şeb-günında zülf-i yāra yaşdanmış

⁴⁰⁶ Yekta Saraç, *Emrī Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Fikriyat E-kitap, G.235.

Ne bilsün dün arañusunda miskîn m ara yaşdanmış

2. olın p r-d ğ id p k nc-i bel da yaşdanan ‘aşık
şeh-i iklim-i ġamdur b liş-i zer-k ra yaşdanmış
3.  liceğ başı  st nde bulunur n rdan and l⁴⁰⁷
şu kim ġasta yaturken z n -y  dild ra yaşdanmış
4. Didiler oldu raġř n beş hil l  stide bir ġurř d⁴⁰⁸
Meger kim pene-i s m nin ol meh-p re yařdanmıř⁴⁰⁹
5. řorarsañ Emr -i dil-ġaste ġ lin k ře-i ġamda⁴¹⁰
Yatur ol n t v n toprak d şenmiş ġ ra yařdanmıř⁴¹¹

[15a]

-99-

ġuft Sulţ n S leym n

Beyit⁴¹²

F ‘il t n f ‘il t n f ‘il t n f ‘il n

⁴⁰⁷ M. st nde: D.ucında Yekta Sara, a.e.

⁴⁰⁸ M. stde: D. stinde

⁴⁰⁹M.s mtenin: D.s m nin

⁴¹⁰ M.sorarsañ: D.sorarsa

⁴¹¹ M.d renmiş: D.d şmiş

⁴¹² Beyit divanda tespit edilememiştir.

Kemal Yavuz, Orhan Yavuz, *Muhibb  D v n  B t n şiirleri*, T rkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları, İstanbul, 2014.

Serv-i nāzuñ sāyesinde ölene n'etmek gerek
Servden řābüt idüp gülden kefen itmek gerek

-100-

Rūhī

Nazım

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Halka kın eyleme var ise belāğat sende
Seni zemm eyleyeni medh ile kııl şermende
2. Ağlama kimseye hālūñ baña raħm eyle diyü⁴¹³
Çü her kıyl-ı 'ālem üstüne eylemeyüz ħande?
3. Sāķiyā vaħşeti koy mūnis ol ādemcesine
Nefsine kāmil olan cāhile olmaz bende
4. Ehl-i 'irfān-ıla külhānda geçinmek yigdür
Cühelā ile řafā eylemeñüz gülşende

-101-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

⁴¹³ İmla kusuru bulunmaktadır.

Sīnede şerhli dāğum göricek ol āfet

Şemʿ-i ruhsāruma pervāne olan bu mudur

-102-

Emrī

Beyit⁴¹⁴

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

Pertev-i hürşid-i kaşrında görüp kimdür didüm

Didi Emrī bir ışıkdur şimdi geldi cāmdan⁴¹⁵

-103-

Nizāmī

Gazel

Mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün mefāʿilün

1. Felekde mihr ü mehden cüst ü cūlar hep senüñçündür
Zemīnde zār u giryān āb-cūlar hep senüñçündür
2. Benefşeler eylemişler nişānın pāyuñ ararlar⁴¹⁶
Çemende beñ gibi bu ser-fürūlar hep senüñçündür
3. Ne var bir kerre meyl etseñ kenāra ey dūr-i yektān
Hurūş-ı mevc mevc ārzūlar hep senüñçündür

⁴¹⁴ Yekta Saraç, *Emrī Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Fikriyat E-kitap, G.378/5.

⁴¹⁵ İmla kusuru bulunmaktadır. Işık ayn ile yazılmıştır.

⁴¹⁶ İmla kusuru bulunmaktadır. Benefşe yazarken be yerine pe yazılmıştır.

4. Seni gelsin diyü bir mey gülistānı ʔonatmıřlar
Gel ey ęonca leb ki bu rükülar⁴¹⁷ hep senüñçündür
5. Nizāmī sāde rülardan kesilmek istedi ammā
Dilinde bağdı gördi arzular hep senüñçündür

[15b]

-104-

Merhüm Hıayālī İbrāhīm Pāřā

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. İde mi meyl ser-i zülfi dil-i pür-hevese
Bāl açup uça mı řehbāz řikār-ı mekese
2. Sensüz iy gül bu cihān gülşen-i ęamda benüm
Döndi şol baır kenārında biten ģār u ģese
3. Dili nālān başı ęavęāda ęam-ı Leylī ile
Beñzedürsem n'ola Mecnünü bu yolda cerese
4. Țür⁴¹⁸ idelden beni sen māhdan iy şaşı kemān

⁴¹⁷ İmla kusuru bulunmaktadır.

Tîr-i âhumla felek döndi müşebbek afese

5. Şöyle h ak oldu ay al i ki bulunmaz gerdi
arh ırb al oluban h ake zem ini elese

-105-

B ak i

Gazel

Fe' il t in fe' il t in fe' il t in fe' il n

1. H al-i 'alem ezeli b ytle per ş n anca
Kimi h and n kimi giry n kimi n l n⁴¹⁹ anca
2. Kimisi b lb l-i n l n g l-i 'ar z-ı y r
Kimi perv ne-i Şem'-i ruh-ı c n n anca
3. Bu cih n kimine aŐr-ı arab-ı 'ıyş u Őaf 
Kimin n mihnet ile başına zind n anca
4. P y-m l olmada  h ir Ő t r-i gerd na
P diŐ hıyla ged sı hele yeks n anca

⁴¹⁸ İmla kusuru bulunmaktadır. Tı ile yazılmış olup dal ile yazılması gerekmektedir. Ali Nihat Tarlan, *Hay l  Bey D v n *, İstanbul  niversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.349, G.14.

⁴¹⁹ İmla kusuru bulunmaktadır. N l n değil nel n Şeklinde yazılmıştır. Sabahattin K c k, *B k  D v n *, K lt r ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.182, G.238.

5. Bākīyā hāneḳah-ı ‘ālem ḫayretde hemān
Her gelen kimse bu esrār-ıla ḫayrān ancaḳ

-106-

Ubeydī

Gazel

Mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün mefā’ilün

1. Ayaḡum adım atmaz bir yire meyḫāneden ḡayrı
Elüm bir nesne dutmaz sākīyā peymāneden ḡayrı⁴²⁰
2. Ḳoya ḡavḡāyı iy vā’iz ḳulaḡum nesne ḡuş itmez
Şurāḫī ḡulḡulıyla na’ra-i mestāndan ḡayrı⁴²¹
3. ‘Aceb mi zāhidā ḫūr-ı behişte nāzır olmazsam
Gözüm hīç kimse görmez şāhid-i kāşāneden ḡayrı
4. Nice rengīn şīrīn olmasın ḡüftār-ı dil-sūzum
Dilüm bir nesne zıkr itmez leb-i cānāneden ḡayrı⁴²²

⁴²⁰ D.nesne tutmaz sākīyā peymāneden ḡayrı: M. nesne zıkr itmez leb-i cānāndan ḡayrı

⁴²¹ Divanda kulkul kaf ile yazılmışken mecmuada ḡayın ile yazılmıştır.

⁴²² Divanda üçüncü ve dördüncü beyitler birbirlerinin yerindedir ve ikinci mısraları deḡişmiştir:
‘Aceb mi zāhidā ḫūr-ı behişte nāzır olmazsam
Dilüm bir nesne zıkr itmez leb-i cānāneden ḡayrı

Nice rengīn ü şīrīn olmasun ḡüftār-ı dil-sūzum

Gözüm hīç kimse görmez şāhid-i kāşāneden ḡayrı

Ömer Arslan, *Ubeydī Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.528.

5. 'Ubeydünün mekânını şorarsañ iy perî-peyker
Yatağı yokdur ol dīvānenün vīrāneden ğayrı

-107-

Gedāyī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. N'ola Ceyhūna dönerse yaşum ırmağları
Neylesin üstüne yok bir acıyıp ağları
2. Gönderürseñ dil kūy-ı 'ademe ğam çekmez
Kalmadı bunda efendi dükeli bağları
3. Qanı ol dem ki ruhuñ bāğını seyr eylerdüm
Şimdi ben mesken idindüm güzelüm bağları
4. Yādlar bezmine sen şem'-i şeb-efrüz olalı
Eriyüpdür şanemā yüregimün yağları
5. Gel 'ināyetle nazar eyle Gedāyī kuluña
Geçmedin iki gözüm hüblüğüñ çağları

-108-

Misālī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Çıkmadın hāşīye-i haṭṭ-ı ğubār-ı dilber
Görmedüm dünyede anuñ gibi bir müşkil yer
2. Āteş-i āhuma itmezse taḥammül sineñ
Ey yüzi gül n'ola bu āteşe qarlar mı döyer
3. Dostlar hāne-i a'dāya meded uğramasın
Yohsa ol şūḥ-ı cefā-pīşe belāya uğrar
4. Dem-i ḥüsnine [...] ⁴²³ için ğonca-i ter?
Gele inşāf idelüm peste katı var aḥkar?
5. Dār-ı dünyāda Misālī tek aşılsın ⁴²⁴ aġyār
Anı cellād-ı kazā her ne belā-y-ısa çeker

-109-

Bākī ⁴²⁵

423

⁴²⁴ İmla hatası bulunmaktadır. Asılsın kelimesinde sad ile değil sinle yazılmalıdır.

⁴²⁵ Bu gazel Sabahattin Küçük'ün yayımladığı Divan'da bulunmamaktadır. S. Nüzhet Ergün'ün çalışmasında bulunmaktadır.

Sadeddin Nüzhet Ergün, *Bakî Divanı*, c.1, Sühulet Kitab Yurdu, İstanbul, 1935, s.374, G.447.

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Cihānuñ ni' metinden kendü āb u dānemüz yigdür
Elüñ kâşānesinden gūşe-i vīrānemüz yigdür
2. Ğınā şadrındağı mağrūr-ı nā-āsūde serverden⁴²⁶
Fenā bezminde hāb-ālūd olan mestānemüz yigdür
3. Ta'akkul vechine ğaflet hicābın çekdi çün zāhid⁴²⁷
Bizüm andan teğāfül gösteren dīvānemüz yigdür
4. Hezārān zaḥmet ile hāşıl olmuş bir gül-i terden
Leb-ā-leb bāde-i gül-reng olan peymānemüz yigdür⁴²⁸
5. Hümā-yı evc-i 'izzet gibi ğayretsüzden iy Bākī
Maḥabbet şem'ine şeh-per yaқан pervānemüz yigdür

[16a]

-110-

Nev'ī

Kınalızāde Hasan Çelebi'nin tezkiresinde Nāmī'ye ait olduğu yazmaktadır.

Aysun Sungurhan, *Kınalızāde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şu'arâ*, Ankara, 2017, E-kitap, s.836.

⁴²⁶ M.sadrındağı: D.sadrında şol

⁴²⁷ D. M.ta'akkul

⁴²⁸ M.mestānemüz: D.peymānemüz

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. İçüp devr-i lebûñde ğonca-veş hûn-ı ciger çeşmüm
Şerâb-ı bezm-i 'ışkı bunca demlerdür sürer çeşmüm⁴²⁹
2. Yatarmış hâbda beñzer hayâl-i dürr-i dendānuñ
Ġubâr-ı kûyuñı gözden geçürdi ser-tâ-ser çeşmüm
3. Darîre tütüyâ-yı hâk-i pâyuñ var iken 'aynum⁴³⁰
'Aceb mi çekse kuhl-i İşfahâniden zarar çeşmüm
4. Libâsın erguvânî kılsa ol şüh-ı siyeh-çerde
Benüm de geydürür merdümlerine allar çeşmüm
5. Hevâ-yı 'ışk-ıla Nev'î gibi meyden degül hâlî⁴³¹
Çerâġı şöyle beñzer şâġar-ı Cemden yaķar çeşmüm⁴³²

-111-

Bâķî

Beyit

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

⁴²⁹ M.Şerâb-ı bezm-i 'ışkı: D. safâ-yı câm-ı 'ışkı Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, Nev'î Divan, s.408-409.

⁴³⁰ M. hâk-i pâyuñ: D.hâk-i râhuñ

M.'aynum: D.'ömrüm

⁴³¹ Divanda hâlî hı ile yazılmışken mecmuada ha ile yazılmıştır.

⁴³² D. çerâġı şöyle beñzer

Ālāyiş-i dünyādan el çekmege niyyet var
Yaķında ‘adem dirler bir Şehre ‘azīmet var

-112-

Gedāyī

Gazel

Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

1. ‘Āşıķa ĥasta gibi perdede nāz öğretdūñ
Gerçi luţf eyledūñ ammā bir nāz öğretdūñ
2. Nāzı çoğ eyledūğūñden bu imiş maķşūduñ
Ehl-i derde bu bahāne ile niyāz öğretdūñ
3. Bir nefes ĥālī degül ney-i ğamla nālişden
Muţribā aña diye söyle ne rāz öğretdūñ
4. Yā İlahī kimini küfr ü ĥalāletde ķoduñ
Kimine rūze vü tesbīĥ ü namāz öğretdūñ
5. Nicedür rāh-ı ĥaķīķat aña bildürmek için
Bu Gedāyī ķūluña ‘ışķ-ı mecāz öğretdūñ

-113-

İbni Kemāl⁴³³

Beyit

Fā'elātün mefā'ilün fa'lün

İsm-i dilber 'acep tılsım oldu

Ehl-i 'ışk anda iki kısım oldu

-114-

?

Nazım

Fā'elātün mefā'ilün fa'lün

Kimi dāl ile lāmını gözler

Kimi yā ile rāsını özler

Kim ki kaldırdı aradan lāmı

Ehl-i 'ışk içre yoğ ola nāmı

[16b]

-115-

Li-muḥarire

Matla'

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

⁴³³ Bu beyitin şaire ait olduğu Mücahit Kaçar'ın doktora tez çalışmasında bulunmaktadır. Mücahit Kaçar, *İbni Kemāl Dîvânı'nın İncelenmesi (Nazım Bilgisi-Belâgat-Üslûp ve Dil Özellikleri-Muhtevâ)*, Doktora Tezi, İstanbul, 2010, s.103.

‘İzārına şaķın haķ geldügin yāra haber virme

Raķībā luţf idüp āyīne-i cāna keder virme

-116-

Velehu Muħarrir

Matla‘

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

Güldür dimiş ‘izāruñçün bir nice gürüh

Gül beñzemez cemālüne *vechen mine’l-vüçüh*

-117-

Mu‘inī

Matla‘

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Şırāţ-ıla bizi ķorķudma zāhid luţf-ı Hāķķ çoķdur

Geçenlerden haber alduķ biz anda ķorkuluķ yoķdur

-118-

?

Matla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Ķorķma iy dil seni nā-merde zebün eylemezin

Faķr-ı fāķ-ıla olur minnet-i dūn eylemezin

-119-

Gedāyī

Beyit

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Kilāb-ı kūyuñ-ıla hem-sifāl olmağ ne hağkıdur

Gedāyī dostum bilmez degüldür kendü miğdārın

-120-

Ḥayālī

Nazım

Mefā' ilün fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Ḥarāb olupdur ol ābād gördüğüñ göñlüm

Ġamuñla tobtoludur şād gördüğüñ göñlüm

Cihānda başına sulṭān iken benüm servüm

Ḳul oldı sen şehe āzād gördüğüñ göñlüm

-121-

?

Nazım

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Yüzüñ gül gibi tāze semen-mānend ağ olsun

‘Adū-bād-ı muḥālif gibi yanuñdan ırağ olsun

Meh-i t̄abān gibi her ŧeb revān olduğca ŧāhāne
Öñüñce ŧubĐa dek māh-ı felek rūŧen ĐerāĐ olsun

-122-

Li-kātibihi

Matla‘

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün?

Anuñ ki ğam-ı ‘ıŧĐ-ıla bir Đoŧca demi var

Dünyā eleminden anuñ ey dil ne ğamı var

[17a]

-123-

‘Ulvī

Gazel

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Ğam-ı la‘lünle k̄anı göz yaŧın kan itdüğüm demler
Añılmaz mı Đapuñda bunca efgān itdüğüm demler
2. ŧafā-yı mey ŧadā-yı ney nedür bilmezdi ‘ıŧĐ ehli
Dilā nālānımı ŧevĐküñle sūzān itdüğüm demler
3. Vücūdı yoĐ-ıdı ğülzār-ı dehrüñ Đün-ı eŧkümler
Đarīm-i küyuñı reŧk-i ğülistān itdüğüm demler

4. Ayağuß öpmek olurdu müyesser olsa sulţānum
Kemān-ebrūlaruña cānı ķurbān itdüğüm demler
5. Uşandum hākdan ‘ālem-i esfelden iy ‘Ulvī
Gözümde uçar oldu yāri seyrān itdüğüm demler

-124-

Ĥayretī⁴³⁴

Gazel

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1. Cāna yār ayrılığı kār itdi
Tīğ-i hicrān dili figār itdi⁴³⁵
2. Nāgehān cān u dil kebūterini⁴³⁶
Yine şehbāz-ı ‘uķķāb-ı ğam şikār itdi⁴³⁷
3. Bülbülüñ āşiyānın itdi diken
Yuvasın ķarķanuñ bahār itdi⁴³⁸

⁴³⁴ Bu gazelde iki beyit eksiktir. Eksik olan beyitler şunlardır:

*Kime kıldı bu ķarh-ı bûkalemûn
Baña şol nakşı kim nigār itdi*

*Gayrıdan ben şikâyet eylemez
Baña her n’eylediye yâr itdi*

(Mehmet Çavuşoğlu, Ali Tanyeri, *Ĥayretî Dîvan Tenkidli*

Basım, İstanbul, 1981, s.433.)

⁴³⁵ D.dili figār itdi

⁴³⁶ D.Nāgehān cān ü dil kebūterini

⁴³⁷ D.‘ukkāb-ı gam

4. anı beg  benüm efendicgm

Bir ulından bu del r itdi

5. ayret her belna sultnm

Hep bel didi itiyr itdi

-125-

Berk⁴³⁹

Nazım

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilün

Pdiha benüm akrnm olan bendelern⁴⁴⁰

Kimi beglerbegi oldu kimi el-n begdr

al'-i tende bezmde alınur nevbetimz

aırur burc-ı bedenden gönül Allh yekdr

-126-

Ceml

Beyit

Fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün fe'ilatün

⁴³⁸ D. Karganu yuvasın

İmla kusuru bulunmaktadır. Karga kelimesini gayın ile yazmıtır.

⁴³⁹ Bu iir, Vüsale Musalı tarafından tespit edilen tezkirede Berk adlı airin biyografisinden bulunmaktadır.

Vüsale Musalı, *Türk Tezkireciliinin Aratırılmamı Bir Sayfası*, Bilig, sayı 72, s.84, 2015.

⁴⁴⁰ M. Pdiha: T. pdihım

Didi zenbūr-veş senmiydüñ iden nāle vü zārı

Didüm iy lebleri şehd ü şekerin bendeñem arı⁴⁴¹

-127-

Bursalı Rahmi

Matla‘

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Vücüduñ zevrağın şal bağır-ı ‘ışka rüz kārūñdur

Ĥüdānuñdur oñarmağ şanma iy dil rüzgāruñdur

[17b]

-128-

Kalender

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Çın-seher esdi çemen-zāra yine bād-ı bahār
Başladılar harekāt itmege yer yer eşcār
2. Yine eşcār-ı çemen neşv ü nemālar buldı
Rūh-bağş oldı nebātāta nesim-i eşhār
3. ‘Andelībūñ nağam-ı sūz-ı dil-āvizinden

⁴⁴¹ Bu beyit tekrarlanmıştır.

Āb-1 eşkini revān itdi ‘uyūn-1 ezhār

4. Şāf-dilsin yūri hūş geç diyü sāyemde benüm
Cūy-1 dil-cūya eli gölgesini vird-i çenār
5. Bülbülüñ nağme-i dil-sūzın iletdükçe şabā
Jāleler dökdi seher şevkle çeşm-i ezhār
6. Halkı mūm-ıla oğur başladı bāğa zanbağ
Kışsa söyler gibi hengāmesi var bülbül-i zār
7. Lāle şem‘ine uruldı yine yir yir āteş
Nergis-i bāğ yine aldı ele cām-1 rezkār
8. Hāşılı geldi yine cūş u hurūşa ālem
Bāde nūş oldu bugün nāz-ıla her lāle-‘izār
9. Yūri bir semte çekil zevrağ u cām-1 meyle
Sende bir servi қalender idegör buse kenār

-129-

?

Matla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Yāre karşı yok mı çāk ideyin şubh-mişāl
Göreyin baña ne yüzden toğar ol mihr-i cemāl

[18a]

-130-

Kalender

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Ğubār-ı mağdemi mişli ne bir kuhl-i cilā vardur
Ne hāk-i pāyı 'aynı çeşm-i cāna tütüyā vardur
2. Ayāğun altında yıllar geçer bakmazsın ey meh-rū
Dimezsın hayliden üftādemüz bir hāk-i pā vardur
3. Delinmiş bağırī āh ü nāle eyler dem-be-dem turmaz
Neyün beñzer dimāğında benüm gibi hevā vardur
4. Dimezsın yād idüp ben ben bendeñi bir kere sulţānum
Yatur künc-i ğamda nice gündür bir gedā vardur
5. Saña 'aşık geçer yüz biñ var ammā iy hilāl-ebrū
Kalender gibi şanma 'ışk-ıla bir mübtelā vardur

-131-

Kalender

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. PİR ocağında niçe dem aḥker olmuşlardanuz
Âteş-i 'ışık-ıla biz ḥākister olmuşlardanuz
2. Biz maḥabbet ehlinüñ cān [u] dil ile kŭluyuz
Mübtelāyuz şāh-ı 'ışka çāker olmuşlardanuz
3. Cennet-i vaşluñ-ıla iy ḥūrī-şıfat rŭz-ı ezel
Bizde ol sīrāb-ı āb-ı Kevser olmuşlardanuz
4. Ḥamdŭlillāh ni'met-i dīdār-ıla 'ālemdeyŭz
Luṭf-ı iḥsān-ı Ḥŭdāya mazḥar olmuşlardanuz
5. Bir avuç ḥākŭz velī biz ḥıffet-i pīrān-ıla
Âteş-i 'ışık-ıla yanmış cevher olmuşlardanuz
6. Kimi şāh ü kimi dervīş ḥalk-ı 'ālemüñ
İy Kalender biz gedā-yı dilber olmuşlardanuz

[18b]

-132-

Cinānī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Görinen 'arızuñda hāl-i 'anber-sā mıdur yoḥsa
Sevād-ı dīde mi yā ḥabbetü's-sevdā⁴⁴² mıdur yoḥsa
2. Tavāf eyler ser-ā-ser ḥalk-ı 'ālem beyt-i ma'mūruñ
Benüm kıblem işigüñ Ka'be-i 'ulyā mıdur yoḥsa
3. Dehānuñ ehl-i diller noḳta-i mevhūma beñzetmiş
Miyānuñ gibi bilsem ol da nā-peydā mıdur yoḥsa⁴⁴³
4. Kılan nezzāre her dem çeşm-i maḥmūruñ mıdur yāḥūd
Leṭāfet gülşeninde nergis-i şehlā mıdur yoḥsa
5. Cinānī her dil-i muḡber görüp kesb-i şafā eyler
Gümüş āyine mi bu sīne-i zībā mıdur yoḥsa

-133-

Bāḳī

Gazel⁴⁴⁴

⁴⁴² Sevgilinin benini çörek otuna benzetmiştir.

⁴⁴³ D.ol da: M.dilde Cihan Okuyucu, Cinānī (Hayātı-Eserleri-Dîvânının Tenkidli Metni), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994, s.590.

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ilün

1. 'Işkuñuñ zaḥmeti ḥod cānuma zaḥmetler idi
Dostum cevr ü cefālarda ne raḥmetler idi
2. Kāşkī cānı şaçuñ dārına ber-dār itseñ
Ḥākden ref' idi bī-çāreye rif'atler idi
3. Āşinā olmasun aḡyār-ıla derdüm olduñ
Çekdügüm derd ü belālar hep o ḡayretler idi
4. Gelse ol şūḥ-ı cefā-pīşe dil-i vīrānı
Tīşe-i cevr ile bir pāre meremmetler idi
5. Ten-i Bāķīyi ser-ā-pā kılıcuñ pārelese
Şöyle vāllāh begüm cānına minnetler idi

[19a]

-134-

Bāķī

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Gel iy dil ḥalka-i müşgīn-i zülf-i pür-şikenden geç

⁴⁴⁴ Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.295, G.502.

Düşersin dām-ı tezvîre reh-i mekr ü fitenden geç

2. Saña cāy-ı hırām iy naḥl-ı bālā ‘ālem⁴⁴⁵-i cāndur
Nesīm-i nev-bahārı gül gibi şaḥn-ı çemenden geç
3. Nedür bu menzil-i ḥākīde ārām ihtiyār itmek
Senüñ cāndur yirüñ iy tîr-i dil-ber gel bedenden geç
4. Bu bāzār içre dāne düşmez eşküm gibi gevher
Sen iy cān riştesi şimden girü dürr-i ‘Adenden geç⁴⁴⁶
5. Kemend-i zülfi iy Bākī saña çok bend geçmişdür
Dilā sen ğamze-i ḥün-rîzi cevrin gör geçenden geç

-135-

Ḥayālî⁴⁴⁷

Gazel

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Cihān-ārā cihān içindedür ārāyı bilmezler
Şu⁴⁴⁸ mähiler ki deryā içredür deryāyı bilmezler

⁴⁴⁵ D.gülşen: M.‘alem

⁴⁴⁶ İmla kusuru bulunmaktadır.

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.86, G.30.

⁴⁴⁷ Divanda üçüncü ve dördüncü beyitlerin yeri değişmiştir. Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.125-126, G.7.

⁴⁴⁸ D.o: M.şu

2. Hārābāt ehline dūzaḥ ‘azābın añma iy zāhid
Ki bunlar ibn-i vaḳt oldı ğam-ı ferdāyı bilmezler
3. Hāmīde ḳadlerine riṣte-i eṣki ṭaḳup bunlar
Atarlar tīr-i maḳṣūdı nedendür yāyı bilmezler
4. Şafaḳ-gün ḳan içinde dāğını seyr itse ‘āşıḳlar
Güneşde zerre görmezler felekde ayı bilmezler
5. Hāyālī faḳr şālına çekenler cism-i ‘uryānı
Anuñla faḫr iderler aṭlas-ı zībāyı bilmezler

[19b]

-136-

Miṣālī

Gazel

Mef‘ülü fā‘ilātün mefā‘ilü fā‘ilün

1. Baṣum şikeste eyle eyā ḳaşları hilāl
Kūyuñda tut ki eksük ola bir şınuḳ sıfāl
2. Mehden ḫaber getürdi ruḫuña ṭutuldı gün
Gerçi ki yoḳdur elçiye iy māh-rü zevāl

3. Müjgānlaruñ hayālī derūnında ‘āşıkuñ
İy naqş-ı hūb her biri bir sūzen-i hayāl
4. Misk-i Hıtā dimek haṭṭ-ı miskīnūñe haṭā⁴⁴⁹
Teşbīh eylemek leb-i şekere vü bāl
5. Şu resme dilde hūb biraz haṭṭ-ı la‘lūñi
Almış Mişālī var ise yāķūtdan mişāl⁴⁵⁰

-137-

Figānī

Gazel

Fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilātūn fe‘ilūn

1. Ağlamazsa beni her dem acıyup dīdelerüm⁴⁵¹
Göreyin ṭursın iki gözine hūn-ı cigerüm
2. Yirden üstün ola gerdūn göreyin haşre degin
Ki cihān içre benüm üstüme oldur dönerüm
3. Görinen şanma şafaķ dūn gice çarḥuñ iy meh

⁴⁴⁹ Cinas sanatı yapılmıştır.

⁴⁵⁰ Cinas sanatı yapılmıştır.

⁴⁵¹ D.bir dem: M.her dem (Abdülkadir Karahan, *Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figanî ve Divançesi*, İstanbul, 1966, s.86)

Yüzini kıana yudı sille-i āh-ı seherüm

4. Cān alup cān virüpdür ğam-ı miħnetde ğöñül⁴⁵²

Ađlasun anuñçün kıan yuduban dīdelerüm⁴⁵³

5. Ğam-ı hicrũñle Fiĝānī ruħı zerd-ĝũn oldı⁴⁵⁴

Daħı meyl itme misin aña iy sīm-berüm⁴⁵⁵

-138-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ğoreyin cām-ı mey dünyede eksük olmaya hıç

Ki ğam hüçüm idicek üstüme oldur dönerüm

[20a]

-139-

Meşāmī

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Dilā düş tiĝ-i yāra saña 'ālemden ğöz düşdi

⁴⁵² M. Cān alup cān virüpdür ğam-ı miħnetde ğöñül: D.Cān virüp cān alıyor bister-i miħnetde ğöñül

⁴⁵³ D.kan yuduban: M.kanı yudum

⁴⁵⁴ D.ruħı: M.ruħ

⁴⁵⁵ M.iy: D.eyâ

Sipāhīsin yarağ üstinde ol çünkim sefer düşdi

2. Şafā geldüñ fenā bezmünde bir kaç cām iç andan geç
Budur yol menzil-i kūy-ı muğāna çün güzer düşdi
3. Ben ol ‘anķā-yı Kāf-ı lā-mekānam ki ķanādumdan
Numüne oldı Çīn naķķāşına bir dāne per düşdi
4. Başında kiminüñ murğ-ı āşiyān kiminüñ zer-tāc
Naşibi kiminüñ efser kiminüñ derd-i ser düşdi
5. Meşāmī dirler imiş adına kān-ı belāğatda
Diyār-ı Rūma hayfā kıymeti yok bir güher düşdi

-140-

Ḥayretī

Gazel

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

1. Beñzetmiş özin ķāmet-i dil-cūsına yārüñ
Başında ķavak yili eser şimdi ķenāruñ⁴⁵⁶
2. Biñ tāze açılmış güle virmez deli göñlüm
Bir dāğ-ı ğamın sīnede ol lāle-‘izāruñ

⁴⁵⁶ D. dahi: M.şimdi

3. Gözüm yaşını eyleme ırmağ ışığından
Akarca yüzi şuyı durur bāğ u bahāruñ⁴⁵⁷
4. İy ğamze-i maħmūr mey-i nāza kirişme⁴⁵⁸
İç bāde gibi kanını def eyle ħumāruñ⁴⁵⁹
5. İy Ħayretī şimden girü gel ħurbete yüz tut⁴⁶⁰
Terk eyle diyāruñ seni terk eyledi yārüñ⁴⁶¹

[20b]

-141-

Fevrī

Gazel

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Nālem ol seng-dilüñ ħalbine hīç itmez eser
Tāl'üm līk nuħūsetde benüm taşu yarar
2. Lebüñüñ ğoncadan iy gül ħaberin çekmek için
Her seħer bād-ı şabā gizlü gelür aĝzın arar

⁴⁵⁷ D.akar su yüzi: M. akarca yüzi

⁴⁵⁸ D.nâz u kirişme: M. nâza kirişme

⁴⁵⁹ D.kanımı: M.kanını

⁴⁶⁰ D. ğurbete

⁴⁶¹ D. Terk eyledi yārüñ seni terk eyle diyāruñ

Mehmet Çavuşoĝlu, Ali Tanyeri, *Hayretî Dîvan Tenkidli Basım*, İstanbul, 1981, s.262.

3. Yapışıp çekse çevürse anı dildâr n'ola
Nâ-bedîd eyledi ortada miyânını kemer
4. Şükker-i la'lüne beñzetdüğine incinme
Ağzı dadın ne bulur tûṭî kolayın söyler
5. Dil-i dīvâne didi virme zen-i dehre murād
Fevrîyâ 'âķil iseñ al delüden uşlu haber

-142-

'Abdî

Gazel

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Dil göyüp kâkülüne olalı derd ile hayâl
Gelmedi seyrine şihhat bulup iy ruḥları âl
2. Göricekgün yüzüñi çarḥ uramam za'fumdan
Derd-i mihrüñ komadı zerre⁴⁶² kadar bende mecâl
3. Şafḥa-nâme yazup mihrüñi dürdi gerdün
Saña irsâl idicek nâmesidür şanma hilâl

⁴⁶² İmla kusuru bulunmaktadır.

4. Kaşuña beñzedeyin diyü çeken tuğrâyı
Aduñı çekdi senüñ iy meh hürşid-i hammâl
5. Gül yañāguñ öpeyin şun baña luţf eyle didüm
İy ‘Abdī gelivirdi o bÿy-ı tāze nihāl

-143-

?

Matla‘

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Dil-i dīvāneler hālın perişān olmayan bilmez

Ġam-ı zülf-i perişānı perişān olmayan bilmez

[21a]

-144-

?

Muhammes

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Derd ile ‘aqlum eyledi bu ‘ışk tärmār
Şu gibi çağlaram dün gün kılmazam qarār
Hecr āteşine düşmüşem olmadı vaşl-i yār
Pā-māl olmuşam ayağ altında hāk-vār
Bilmem baña dağı neler eyler bu rüzigār

2. Țanbūr-veş ҡulağımı yordı benüm cihān
 Țānūn idindi ҡatdümi⁴⁶³ çeng itmege hemān
 Ney gibi iñleyüp dün gün eylerem fiğān
 Bu hāl üzereyem bu cihān içre her zamān
 Bilmem baña dağı neler eyler bu rūzigār
3. Yārümden ayırup beni āvāre eyledi
 Tīğ-i cefāy-ıla dağı şad-pāre eyledi
 Sīnemde yaram üzre yine yara eyledi
 Țor haķır ü müflis ü bī-çāre eyledi
 Bilmem baña dağı neler eyler bu rūzigār
4. Țaddüm büküldi miñnet ü derd ile yā gibi
 Her kim görür ise āvağ devā? bī-vefā gibi
 Bir oğ doğındı sīneme sehm-i ҡazā gibi
 Demreñ gibi cihānda hemān hep nigā[h gibi]
 Bilmem baña dağı neler eyler bu rūzigār
5. İy seni felek-zede bī-çāre derd-mend
 Yarlığ beytiyle baña çü geçdi hezār-bend
 Nerd-i belāya şaldı beni zār-ı müstemend
 Țağdı hezār u töñmetle boynuma kemend

⁴⁶³ İmla kusuru bulunmaktadır.

Bilmem baña dağı neler eyler bu rüzigâr

-145-

?

Maṭlaʿ

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Yağdı şemʿün dil-i sūzānını nār-ı firqat

Geçinürse n'ola bir sāde ile yalıñ qat

-146-

Müfred Mevlânâ İshak⁴⁶⁴

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Zādumuz ğuşşa vü ğam derd ü belā rāhilemüz

Çekilüp Kaʿbe-i kûyma gider kâfilemüz⁴⁶⁵

-147-

Haffî/Hafî/Huffî/Hufî⁴⁶⁶

Müfred

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

⁴⁶⁴ Bu beyitin Mevlânâ İshak'a ait olduğu Latîfî'nin tezkiresinden tespit edilmiştir. Aynı zamanda Murat Keklik'in İshak Çelebi Divan (metin-çeviri-açıklamalar-dizin) başlıklı doktora tezinde de 93. gazelin matla' beyiti olduğu tespit edilmiştir.

Murat Keklik, *İshak Çelebi Divan (metin-çeviri-açıklamalar-dizin)*, Bışkek, 2014, s.203.

⁴⁶⁵ D.kûyuña: M.kûyma

⁴⁶⁶ Bu beyitin Haffî'ye ait olduğu Mehmet Pekdaş'ın "Latîfî Tezkiresinde Edebî Sanatlar ve Edebî Sanatlarla İlgili Değerlendirmeler" adlı makalesinde geçmektedir.

Pektaş, Mehmet, *Latîfî Tezkiresinde Edebî Sanatlar ve Edebî Sanatlarla İlgili Değerlendirmeler*, Turkish Studies, Ankara, 2012.

Sākin-i mey-hāne oldum yine şāhib-bādeyem
Sāķī mellāḥ ü ḳadeḫler zevraḳ oldı bādeyem⁴⁶⁷

-148-

?

Müfred

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Gül ü bülbül ruḫ ol ḡonca-i ra'nānuñ gül

N'ola hem gül dirsem saña dilā hem bülbül

-149-

?

Müfred

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Gülşene āh-ıla bir süz bir [...] ⁴⁶⁸ bülbül

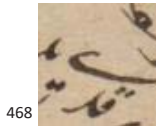
Ḳorḳarın yā tutuşup yana ya berbād ola gül

[21b]

-150-

Hüsrevī/Mevlānā Hüsrevoḡlu⁴⁶⁹

⁴⁶⁷ Cinas-ı nakıs bulunmaktadır.

Müseddes

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Hem-nişin-i hār olaldan ol gül-i nāzük-beden
Yüz çevürdüñ hışm-ıla ben 'āşık-ı dil-ğasteden
Tañ mı eylersem bu derd ile yirüm beytü'l-ğazen
Bülbül-āsā nice nālān olmayam firqatle ben
Yanuña alup raķīb[i] eyledüñ seyr-i çemen
Yanuña kaluram iy serv-i sehī seyr eyle sen⁴⁷⁰
2. Sīne tennūrında oldı dil bu ğayretle kebāb
Eşk-i çeşmüm pāyuña yüzler sürerken hemçü āb
Bağdı ğaldı gözlerüm arduñca mānend-i ğabāb
Etmedüñ ben 'āşık-ı āvāre-dilden ictināb
Yanuña alup raķīb[i] eyledüñ seyr-i çemen
Yanuña kaluram iy serv-i sehī seyr eyle sen
3. Dem mi var ağyār-ıla gülşende mey-nüş itmedüñ
Bendeñi yād eyledüñ anı ferāmüş itmedüñ
Bir şikeste-dil ğarībüm ğātırüm ğoş itmedüñ

⁴⁶⁹ Bu şiirin Husrevî'ye ait olduğunu Prof. Dr. İsmail Hakkı Aksoyak'ın Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'ne şair hakkında yazdığı madde sayesinde ulaştık. Yalnız şiirin tamamı değil sadece bir beyiti yazılmıştır. "Elde sadece bir matlaı bulunmaktadır" şeklinde ifade edilmiştir.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/husrevi-mevlana-husrevoglu>

⁴⁷⁰ Yanuna alup rakibi eyledün seyr-i çemen

Yanuna kalur mı ey serv-i sehī seyr eyle sen (Solmaz,Süleyman, Ahdî Gülşen-i Şuara. AKM Yayınları, Ankara, 2005.)

Kalurum: Kalur mı

Țutmaduñ hergiz naşihat pendümi güş itmedüñ
Yanuña alup raķīb[i] eyledüñ seyr-i çemen
Yanuña kaluram iy serv-i sehī seyr eyle sen

4. Düşmen-i bed-hāha uyduñ etmeyüp bizden hāzer
Olmadı bir it kadar yanuñda erbāb-ı hüner
Ėonca-veş reşk ile oldı ķana müstaĖraķ ciger
Mişli yok hercāyisin gün gibi tenhā ber-seher
Yanuña alup raķīb[i] eyledüñ seyr-i çemen
Yanuña kaluram iy serv-i sehī seyr eyle sen

5. Vaşluñ eylerken huzūrı nice demler ārzu
Eşk-i çeşmüm ķana döndi eylemekden cüst ü cū
Geşt-i gülzār itmedüñ anuñla düşmez saña bū
Yār-ı Ėam-haruñ gibi kūyuñda cānā sū-be-sū
Yanuña alup raķīb[i] eyledüñ seyr-i çemen
Yanuña kaluram iy serv-i sehī seyr eyle sen

[22a]

-151-

Cemālī

Kıt'a

Fā'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Biz ki ‘ayyāş-ı zümre-i beşerüz
‘Iyş ü ‘ışret deminde beg yaşaruz
Düşerüz pā-yı humda eşk-i haķır?
Kanda görsek şerāb küpi düşerüz

-152-

‘Ulvī

Gazel

Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilātün Fe‘ilün

1. Kāmilüñ geçse vücudı niçe icād kalur⁴⁷¹
Sen daħı añlayıgör kim er ölür adı kalur
2. İsmi kalmaz saña iy hoca bülend-eyvānuñ⁴⁷²
Kor gidersin anı bir gün er ölür adı kalur⁴⁷³
3. Ol bûy-ı serv-i revān nāz-ıla reftār itse⁴⁷⁴
Seyr olunmaz çemenüñ ‘ar‘ar u şimşād[ı] kalur
4. İçse bir ‘āşık-ı dil-teşne lebüñ şerbetini
Ağzınuñ haşre degin lezzet ü dadı kalur⁴⁷⁵

⁴⁷¹M. Kāmilüñ geçse vücudı niçe icād kalur: D. Kāmilüñ gitse vücudı niçe icādı kalur

⁴⁷² M. İsmi: D. Bâkî

⁴⁷³ M. Kor gidersin: D. Terk idersin

⁴⁷⁴ M. Ol bûy-ı serv-i revān nāz-ıla reftār itse D. Ol boyı serv-i revān nâ ile reftār idicek

⁴⁷⁵ Divanda üçüncü beyit dördüncü, dördüncü beyit üçüncüdür.

5. ‘Ulvīnūñ göñlini yıķma ser-i kūyuñda görüp⁴⁷⁶

Saña ol ĥaste-dilūñ ĥātır-ı nā-şād[ı] ķalur

-153-

Vālī

Matla‘

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Ezān-ı şubĥa dek her gice nāle baña ķalmıřdur

Fiğānumdan olup bī-dār ‘ālem taña ķalmıřdur

-154-

Velehu Vālī

Nazım

Fā‘ilātün mefā‘ilün fā‘ilün

1. Firķatūñ neydüğini bilmez idüm

Hāyı müşkil belā imiş bildüm

2. Dostum ol kıya kıya baķıřuñ

Baña ‘ayn-ı vefā imiş bildüm

[22b]

⁴⁷⁶ D.yakma: M.yıkma

İsmail Çetin, *Derzi-zāde Ulvî (Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1993.

-155-

Şāmī

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Uyur çeşmân-ı dilber ğamze-i pür-kîne yaşdanmış
İki hünī harāmīdür yatur tiğına yaşdanmış
2. Görinen çîn-i zülfinde nigāruñ hâl-i Hindūdur
Yağūd şāh-ı Habeşdür 'anberin bāline yaşdanmış
3. Tabībüm bu ne hikmetdür lebüñ dār-ı şifāsında
Yatur dil-haste 'aşıklar biri birine yaşdanmış
4. Gözüme dostlar şimden girü uyhu harām oldı
Uyur dildār gördüm düşmen-i bī-dīne yaşdanmış
5. Şor[ar]sañ Şāmī-i dil-hastenüñ yaşdıkdadur başı
İşigüñ hasretinden başı sengīne yaşanmış

-156-

Firākī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Gülşen-i 'ālemde bu sırra irişmez hīç kes

Zāğlar āzāde bülbüller giriftār-ı kafes

2. Giñ yağadan nāledür ancak naşibi bülbülüñ
Dāmenin her serv-i gül-i ruhsāruñ almuş hār u hes
3. Yiltenürsem iy perī tañ mı hevā-yı kūyuña
Vağt olur kim ādemī Bağdāda iltür bir heves
4. Bed-du‘ā bilmem İlahī susmasun ‘ālemde hīç
Kūyuña varduğça ‘āşık seg raķīb eylerse ses
5. Gül cemālün muşhafın göster Firākī hasteye
Bāri imān-ıla Qurān-ıla gitsün şoñ nefes

[23a]

-157-

Şāhī

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Nideyin zāyi‘ idüp tül-i emelle nefesi
Kalmadı zerre kadar dilde bu dünyā hevesi
2. İztirāb[1] ço gel iy murğ-i revān şabr eyle

Eskiyüp işte harāba varıyor ten kafesi

3. Kārbān-ı reh-i iqlīm-i ‘adem menzīlinüñ
Toķınur oldı dilā sem‘üme bang-ı ceresi
4. Ğāfil olma gözüñ aç dīde-i haķ-bīn olagör
Hor görme har u hāşāk-ıla mūr u megesi
5. Şāhī-i bī-di-i bīmār u günehkāra ne ğam
Sen olursañ eger ‘abd-i Hūdā dest-resi

-158-

Hayretī

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Çağlayup aķduĝı bildüñ mi nedür her şunuñ
Yüz yire urup elinden iñiler gerdünüñ
2. Zāl-i dehrüñ gel-e baş egmeyelüm ni‘metine
Er isek minnetini çekmeyelüm her dünüñ⁴⁷⁷
3. Kīse-i dilde eger naķd-i maħabbet yoĝ ise
Yire geçsün n’ideyin genci ise Ķārünüñ⁴⁷⁸

⁴⁷⁷ D.bir: M.her

4. Ayagũn toprağına yüz süreyin kuhl-āsā⁴⁷⁹
İtdiler yer başı üstünde şehā gerdũnuñ
5. Şāhsın Hāyretiyā mülk-i kanā‘atde bugün⁴⁸⁰
Māh-ıla mihr iki sikkesi yok altunuñ

[23b]

-159-

Firākī

Gazel

Fe‘ilātũn fe‘ilātũn fe‘ilātũn fe‘ilũn

1. Mevlevī-hāne imiş dāire-i çarh-ı felek
Nize-i şa‘şa‘a ney mihr ile meh def ü belek
2. Dönelüm şevk ile cānā gel-e cevlān idelüm
Ne melek kaldı semā‘ eylemedük hod ne felek
3. Gel řarīka girelüm terk-i vücūd eyleyelüm
Bu yoluñ öte ucı rāh-ı ‘ademdür giderek

⁴⁷⁸ D.gencini ben: M.genci ise

⁴⁷⁹ D.sürelî mihr ile mâh: M. süreyin kuhl-asâ

⁴⁸⁰ Bu beyit divanda bir önceki gazelin makta beyitidir. (Mehmet Çavuşoğlu, Ali Tanyeri, *Hayretî Dîvan Tenkidli Basım*, İstanbul, 1981, s.266.) Divanda bu gazelin makta beyiti şöyledir:

*Kâmeti vasfı ile bulsa ‘aceb mi şöhret
Hayretî şi‘r-i bülend ü gazel-i mevzũnuñ*

4. Bize bu yolda muḳarrer olmaz şol daḫı yār
Diyemez kellelik idüp felege ya'ni kelek
5. Elüñe hıç Firākī gibi 'āşık giremez
'Ālemi avcuña alasuñ elek elek

-160-

Ḥayretî

Nazım

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Mey-i nābuñ nice olmayalum ölümlüsi biz
Bir iki gün bu fenā evde anuñ dirisiyüz
2. Bundan artuḫ daḫı vuşlat nice olur 'ālemde
Bir gök altındayuz ol māh-ıla t̄ā kim ikimüz⁴⁸¹

-161-⁴⁸²

⁴⁸¹ D.dâyim: M.tâyim

Gazelin sadece ilk iki beyitini almıştır. Gazelin devamı şöyledir:

*Āşinâlardan eger kimse sorarsa hâlüm
Aḡlamakdan gözinüñ yaşını bahr itdi diñüz*

*Zâhidâ gül gibi baş üzre tutarlar yer olur
Gelmezüz gerçi ki bir çöpçe senüñ gözüñe biz*

*Hayretî haste-dile geldi ğamuñ yâr oldı
Komadı ğuşe-i mihnetde ğarîbi yalıñuz*

Mehmet Çavuşoğlu, Ali Tanyeri, *Hayretî Dîvan Tenkidli Basım*, İstanbul, 1981, s.216.

?

Nazım

1. Cān riştesiyle ʿışka bağlandı dil çözülmaz
Şol kim bir ʿılısma döndi kim düğüm de bozulmaz
2. Daʿvā-yı zühhd iderse zāhid saña ne iy dil
Sen ʿut miyān-ı yārı Hāḡ inciler üzülmez

-162-

?

Müfred

Feʿilātün feʿilātün feʿilātün feʿilün

Ḍayf-ı hayālün? irdügi dem çeşm-i āşikār

Silker öñüne mā-ḡazarı bir iki enār

[24a]

-163-

?

Nazım

Fāʿilātün fāʿilātün fāʿilātün fāʿilün

1. Ḥamdülillāh ḡāliyā ḡoşdur beḡayet ḡālümüz

⁴⁸² Vezin tespit edilememiştir.

‘Ālem-i keşretde vahdetden⁴⁸³ açıldı fālümüz

2. Muḳbil-i maḳbūlıyuz begler ferāğat şehrūñ
Kimseye yoḳdur bizüm haḳḳa ki [...] ⁴⁸⁴ ḳālümüz
3. Terk-i tecrīdüz ḳalender-ḥāne-i ‘ālemde biz
Kimseye fāş itmeyüp fi’l-cümle mā-fi’l-bālümüz

-164-

?

Kıt‘a

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

‘Aḳlı çoğ olduḡına bir kişinüñ

Sözi az olduḡu delālet ider

‘Aḳlı nāḳış olan kişi ammā

Ḳatı pür-gūy olup cehālet ider

-165-

Gedāyī/Gedāī

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Dostlar şabr u ḳarār itmek olur mı yārsuz

⁴⁸³ İmla kusuru bulunmaktadır.

Bülbül ārām eylemek müşkil-durur gülzārsuz

2. Cennete girmek beğāyet ‘āşık-ı şādıklara
Zāhidā mağrūr tut dūzaḥ gelür dīdārsuz
3. Var iken esme şavurma kāmēt-i ra‘nā-yı yār
Servi ḳanda oynadurlar iy şabā reftārsuz
4. Zülf-i serkeş olsa ḥāyil rūy-ı yāra çekme ğam
Genc olur mı mārsuz ya gül olur mı ḥārsuz
5. Ḥāl-i zārından Gedāyīnūñ su’āl eylerse dost
Künc-i firḳatde yatur bīmār olup tīmārsuz

[24b]

-166-

Gedāyī

Gazel

Fā’ilātün fā’ilātün fā’ilātün fā’ilün

1. Şanma her dem zār ben miskīni cevri-yār ider
Baña her ne eyler ise baḥt-ı nā-hemvār ider
2. Ḥāḫırum gülgeşt-i bāğ ister benüm cānān-ıla

Ah kim ol bî-vefâ ben mübtelâdan ‘âr ider

3. Ben ḥabîbüñ cevri-i bî-pâyânına incinmezem
Ṭa‘n-ı a‘dâ kendü cānumdan beni bî-zâr ider
4. Her kaçan ṭurrañ nigârâ şalsa burka‘ rûyuña
Güpegündüz çeşmüme şems-i münîri târ ider
5. Dostum Mañşûr-veş berdâr iderlerse eger
Bu Gedâyî şanmasa ‘ışkuñ râzını ikrâr ider

-167-

Gedâyî

Gazel

Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün

1. Koyup gideyin bende seni yâr ne müşkil
Ḥasretle beni eyleyüp bîmâr ne müşkil
2. Olmağ dil-i dîvâneye âzâde yürürken
Bir âfet-i devrâna gör ne müşkil
3. Bülbül ide ḥasret çeküben derd ile zârî
Dâyim gül ile hemdem ola ḥâr ne müşkil

4. Reftâr iderek gelse baña kılsa tekellüm
Yoğ bende o dem ¼akat-i güftâr ne müşkil
5. Üftâdelerüñ göñlin[i] ol şüh-ı sitemkâr
Bir lu'b-ıla alup ide inkâr ne müşkil
6. Sensüz benüm iy göñlümüñ eglencesi her dem
¼an ağlaya bu dide-i hün-bâr ne müşkil
7. Her hâr u hese yâr ola yârüñ seg-i kuyı
Bî-çâre Gedâyiden ide 'âr ne müşkil

[25a]

-168-

Gedâyî

Gazel

Mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün mefâ' ilün

1. Yiridür zemm idüp alçağ disem bu kâr-ı gerdüna
Virür rif'atleri her bir le'im ü câhil ü duna
2. 'Acep virmiş bu çâr-ı ezdâda Bârî imtizâc iy dil
Olur hayrân didüm beste gören bu ¼uruk-ı ma'cuna

3. Olur pāmāli dil biñ cān-ıla ol şāh-ı hūbānuñ
Süvār olsa koyup gülguñ qabasın raḥş-ı gülgūna
4. Benüm destān olaldan sergūzeştüm ḥalk-ıla yār-ıla
Kimesne baqmaz oldı kışsa-i Leylī vü Mecnūna
5. O deñlü qan döküpdür rüz-ı hecrinde gözüm yārüñ
Gören benzetdi anı iy Gedāyī rüd-ı Ceyḥūna

-169-

Gedāyī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Nigārā tañ mıdur olsam ruḥuñ mirātına nāzır
Görünür çehre-i maqşūd ol yüzden baña zāhir
2. Leb-i la'lüñ firāqından ölürsem ğam degül her dem
Mesīḥālıkda olmuşdur lık 'ömrüm senüñ māhir
3. Şehā ṭab'-ı ḥayāl-engizüm oldı mū-şikāf erçe
Dehānuñla miyānuñ sırrını fehm itmede kâşır
4. Lebüñ vaşfında şı'r-i ter dimek asān ıdı ammā
Velī müşkil-durur cānā ḥazīn olsa kaçan ḥātır

5. Gedāyī ruḥlaruñ vaşfında dürdi şi‘r-i rengīni
Şehā zülf-i perīşānuñ ҡomaz cem‘iyyet-i ḥāṭır

[25b]

-170-

‘Ubeydī

Gazel⁴⁸⁵

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Düşdi bir āteşe dil-i ğamnākümüz bizüm
Ḥāşā ki yanmaya ten-i ḥāşākümüz bizüm
2. Ḥayretde ҡaldı vādī-i deşt ağzını açup
Gördi meger ki sīne-i şad-çākümüz bizüm
3. Kemter ğubāra düşse ider kimyā-ı ‘ayār
Az görme sevdüğüm nażar-ı pākümüz bizüm
4. Mihrüñ göñülde yir ideli cümle ‘ālemi
Bir zerre gördi dīde-i idrākümüz bizüm
5. Dendānları ğamıyla ölürseñ ‘Ubeydiyā

⁴⁸⁵ Ömer Arslan, *Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.443, G.206.

İnci çiçekleri bistere hākümüz bizüm

-171-

Şāhī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Mukayyed kākülündür mi kim ol ruhsāra yaşdanmış
Veyā mār-ı siyeh kim pīç urup gülzāra yaşdanmış
2. İmes meyhāne çin? kim ider cem'ci perī-rūlar
Görüp ruhsāruñı bī-hüş olup dīvāra yaşdanmış
3. Çık evden kıl nazār her yañga iy merdüm-i dil fehm it
Ki niçün her taraf kūyuñda yüz āvāre yaşdanmış
4. 'Acep bu dergeh sen mey nüş idersin iy perī başdan
Otağūñ mest olup boynın egüp destāra yaşdanmış
5. İmesdür encüm iy Şāhī bu āhum otıdın uçğān⁴⁸⁶
Şererlerdür ki varup künbed-i devvāra yaşdanmış

[26a]

⁴⁸⁶ Çağatay Türkçesi kullanılmıştır.

-172-

Nev'î

Gazel

Mef'ûlî fâ'ilâtün mef'ûlî fâ'ilâtün

1. Tâli' bu vech ile dûn serkeş nigâr böyle
Bî-çâre 'âşıkı gör baht öyle yâr böyle
2. Dildâr tünd ü serkeş ağıyâr ise cefâ-kâr⁴⁸⁷
N'itsün ya bülbül-i dil gül böyle hâr böyle
3. Vuşlatda bîm-i hicrân hicr ise âfet-i cân⁴⁸⁸
Derd-i firâk böyle vaşl-ı nigâr böyle⁴⁸⁹
4. Ten zevrağın düşürme girdâb-ı ıztırâba
Şabr it gönül ki kalmaz bu rûzgâr böyle
5. Nev'î nice getürsün hicrân yükine tākāt⁴⁹⁰
Cism-i nizâr böyle cân-ı figâr böyle

-173-

⁴⁸⁷ D.cefâ-cû: M.cefâ-kâr

⁴⁸⁸ D.hecrinde mihnet-i cân: M.hicr ise âfet-i cân

⁴⁸⁹ D.vasl u kinâr: M.vasl-ı nigâr

⁴⁹⁰ Bu gazelde divana göre beyitlerin yeri farklı olup bir beyit eksiktir:

Ol serv-i hoş-hırâmı tenhâ bulup ne çâre

Ol bî-karâr böyle ben şerm-sâr böyle

Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, *Nev'î Divan Tenkidli Basım*, İstanbul, 1977, s.494.

?

Matla^c

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Mahalleñ itlerinüñ her gice mihmānyuz cānā

O kavmüñ mā-ḥaşal şermende-i iḥsānyuz cānā

-174-

Hamdullāh Hamdī⁴⁹¹

Beyit

Fā' ilātün mefā' ilün fa' lün

‘Acabā n’oldı yāra eglendi

Gelmedi bu diyāra eglendi

-175-

Emrī

Gazel

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Virme gīsū-yı dil-āvīzine dil cānānuñ
Göz göre ağızına atılma bir ejderhānuñ
2. Boynına ḳolın uzatmış el uzunlığın idüp
Yidi ḳıḫ'a olsa n'ola zülf-i ‘abīr-āsānuñ

⁴⁹¹ Yūsuf u Züleyhâ mesnevisindendir.

İsen, Mustafa. Bolu'nun *Kültür Tarihimizdeki Yeri ve Bolulu Divan Şairleri*, Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri. Yayın No:1. 1990.

3. Ruḥuḥna öyküneyin didügiçün gülşende
Yüzini ḳana yudı yār gül-i ra'nānuñ⁴⁹²
4. Ğonca gülşende virelden güle leb-i la'lüñ ḥaber
Ṭoldurur gevher ile aĝzını ūebnem anuñ
5. Emrīyā ūanma ūafaḳ ol yüzi meh hecrinde
Eūk-i ḥünīni-durur mihr-i cihān-ārānuñ

[26b]

-176-

Gedāyī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Gözlerüñ iy ūāh bir Rümili ūehbāzı geçer
Ol sebebden mürĝ-i dil ūaydında çok bāzı geçer
2. Māh-ı gerdün pāy-māl itme düūerse pāyuña
ūehr-i ḥüsnüñ ḥüblıḳda ol da mümtāzı geçer

⁴⁹² Divanda ikinci ve üçüncü beyitlerin yeri deĝiūmiūtir.
Saraç, Yekta, *Emrî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, G.295.

3. Hüsnine mağrūr olup yār arturursa nāzını
Şaşın incinme gönül anuñ saña nāzı geçer
4. ‘Andelībüñ şaqlığın doñdurdı feryādum gören
Gülşen-i dehrüñ o da bir kışşa-perdāzı geçer
5. Hāk-i pāyuñdan dirīğ itmez Gedāyī cānını
Serverā meydān-ı ‘ışkuñ ol da ser-bāzı geçer

-177-

?

Nazım

Fā‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1. Bīd āba didi ki feyzüñden
Dem-be-dem şerbet-i zülāl içerüz
2. Āb bīde didi ki biz de senüñ
Sāye-i devletüñde hoş geçerüz

-178-

Gedāyī

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Cevr iderse ‘aşıka ol dil-rübā ma‘zürdur

Gözine ‘âlem görünmez hüsne mağrurdur

2. Sen Süleymānsın serīr-i hüsne olmuşsın süvār
‘Āşık-ı üftādeler pāyuñda güyā mürdur
3. Cānuña cebr eyleme cānān vefā itmez diyü
Neylesün cevr itmemekde ol dağı mecbürdur
4. Eksük itme ğuşşañı cāna benüm iki gözüm
Kim bilürsin anuñ-ıla göñlümüz mesrürdur
5. Göñlini egler hayālüñle Gedāyī dāyimā
İşigüñden gerçi ol bī-çāre çoğdan dürdur

[27a]

-179-⁴⁹³

?

Beyit

Ser-fürātumuz? İn? olsam felek-i ğaddāra

Sırr başumda göñül ‘âlem-i istiğnāda

-180-⁴⁹⁴

⁴⁹³ Vezin tespit edilememiştir.

?

Beyit

Gerçi hîcem yoluña cān virürem didi raķīb

Yār-i cāna didüm al cānını la'net bir hîç

-181-⁴⁹⁵

?

Beyit

Jale-i naķddan nişār idince felek

Düşmedi yire güller içdi eşk

-182-

Li-muħarririhî

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. 'Aleme pertev şalan hüsniyle sensin dāyimā
Mihr ü meh dirsem 'acep mi ey kamer-ṭal'at saña
2. Āteş-i sūz-ı firāķuñ yaķdı ben dil-ḥasteyi
Leblerüñ āb-ı ḥayātından irişdür bize mā
3. Ol hilāl-ebrūlaruñ re'sine kılmışdur nazār

⁴⁹⁴ Vezin tespit edilememiştir.

⁴⁹⁵ Vezin tespit edilememiştir.

Māh-ı ālem ʔaň degül kılduđı reşkinden ʔaňā

4. Yine kılmıřdur nađar baňa Hüdā-yı bī-zevāl
Kūşe-i çeşmiyle bađdı ol gözi fettān baňa
5. Ola hüsnuň bī-zevāl ‘ālemde ey hürşid-rū
Raħmīyā hağdan hemīşe bu-durur dāyim du‘ā

-183-

Pend-nāme-i ‘Āskerī⁴⁹⁶

Beyit

Fā‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün?

İy gönül pend işid ‘inād itme

Ķahbu? hağza i‘timād itme

-184-

?

Nazım

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Ķādı olğanda Sitānbulğa ‘İvaz
Hiçbir mangürğa almaz ādemī

⁴⁹⁶ Yıldırım, Oğuz, *Mecmū‘a-i Eş‘âr Adıyla İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Şevket Rado Yazmalarında Kayıtlı 71 Numaralı Şiir Mecmuası*, TÜRKÜK Uluslar arası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Sayı: 16, 2019, syf. 303.

2. Didi bir Tātār anuñ tārīhini
Türk monlā bolsa olmaz ādemī

-185-

?

Nazım

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. İy şabā bāde-i şevķüm yūri cānāna ilet
Mürġ-i dil-ķaste selāmın gül-i ķandāna ilet
2. Ğaṭṭ-ı cānāna daķı irmedin irdi ecelüm
Yūri ķara ķaberüm derd ile yārāna ilet

-186-⁴⁹⁷

Rahmī⁴⁹⁸

Beyit

1. Pādişāhum ni'met-i ebyātumı ma'zūr ṭut
Kim dimişdür ehl-i dil *ķayrū't-ķa'ām māķazar*⁴⁹⁹

-187-

?

Beyit

⁴⁹⁷ Vezin tespit edilememiştir.

⁴⁹⁸ Bursalı Rahmi Divanı üzerine yapılan çalışmada beyit tespit edilememiştir.

Fatih Tıġlı,a.e.

⁴⁹⁹ İtalik yazılan kısmın anlamı "yemeğin hayırlısı daha önceden hazır olandır" şeklindedir.

Fā'ilātün mefā'ilün fe'ilün

Hayr-ı Һar-Һab'a baҺma eyle zarar

Biregü atına binen tiz iner

[27b]

-188-

Bākī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Fitne-i 'āmı ol Һamet-i ra'nādan bil⁵⁰⁰
Her belā kim yitişür 'ālem-i belādan bil⁵⁰¹
2. Hālet-i 'ışk-ıladur ādeme nūrāniyyet
Reng-i rūy-ı Һadehi bāde-i Һamrādan bil
3. 'İşve-i dehre göñül virmez o kim 'ākildür
Almadı behre begüm kimse bu dūnyādan bil
4. Dil-i dānāya şeref pertev-i 'irfān-ıladur
Hüsni-ı āyineyi 'aks-i ruҺ-ı zībādan bil

⁵⁰⁰ M.âmi: D.âlemi

⁵⁰¹ M. belādan: D. bālādan

5. Devlet-i dār-ı cihān devr-i zamān iy Bākī
Pāydār olmaduğın kışşa-i Dārādan bil⁵⁰²

-189-

?

Kıt'a

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Bu maḳām-ı feraḥ-fezāda dilā

Nice yārān-ıla şafā itdüñ

‘Ākıbet ayrılık olup zāhir

Ġam-ı hicrān-ıla ḳoyup gitdüñ

-190-

Bākī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Zülfüñe dil virmeyen ḥāṭır-perişān olmadı
Pāyuña yüz sürmeyen ḥāk ile yeksān olmadı
2. Ġonca-i ümmīd bāğ-ı ‘ömri ḥandān görmedi
Dīde kim ebr-i bahārī gibi giryān olmadı

⁵⁰² Bu mısra mecmuada çıkmamıştır. Divandan alınmıştır. Divana göre mecmuada bu gazelin üçüncü ve dördüncü beyitlerinin yeri değişmiştir. Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.207, G.299.

3. Toğmadı ħurşid-i ‘ālem-tāb-ı devlet ‘āşıka
Dil-rübā ‘ālem-i vuşlatda ‘uryān olmadı⁵⁰³
4. Bir cevāb itdüm temennī ol dehānı nükteden
Ĥāşılı söz geçmedi güftāra imkān olmadı
5. Derdine dil zahminuñ luř eyle dermān ol didüm
Şol kadar minnetler itdüm yāre dermān olmadı
6. Bākīyā germ oldı gerçi mihr-i ‘ālem sūz-ı ışık
Mīve-i bāğ-ı ümīd-i vaşla dermān olmadı⁵⁰⁴

-191-⁵⁰⁵

Dā’imī

Beyit

Şāde dil şāde derūn ‘āşıq-ı dīdāruz

Şāde rūlarla dilā anuñçün yārüz biz

[28a]

-192-

⁵⁰³ M. Dil-rübā ‘ālem: D. Dil-rübā kim ‘ālem

⁵⁰⁴ D. Mīve-i bāğ-ı ümīd-i vasl-ı cānān olmadı

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.290, G.490.

⁵⁰⁵ Vezin tespit edilememiştir.

Gedāyī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. ahrı mihr ü derdi dermān bilmeyen 'āşık degül
Şubh-ı kâzib gibi kavlinde o bil şādık degül
2. Sākiyā cām-ı mecāzınüñ demi bir āndur
Bāde-i bezm-i ezelden mest olan āyık degül
3. Şanmasun şüfi bize mestürlık pākizelik
Gözleri devrinde yārüñ var mı bir fāsık degül
4. Āteş-i hicrāna yandurmağ Gedāyī bendeñi
Sevdüğüm vāllahī hergiz devlete lāyık degül

-193-

Gedāyī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Yār bakmaz geçer iğmāz ider aḥvālümüze
Söylemezse bir iki gün dağı vāy ḥālümüze
2. Bir dağı yār-ı cefā-pişeye meyl eylemese
Bir naşihat ider olsa dil-i meyyālümüze

3. Virmez zaḥraḳa peşmīnemizi dībāya
Ḥor baḳma şaḳın iy ḥāce bizüm şālumuza
4. Bizüz ol pādīşeh-i mülk-i fenā kim dehrüñ
Reşk ider şāhları devlet ü iḳbālümüze
5. İy Gedāyī naẓar-ı ḥāle-durur yārinüñ
İtibār eylesün ‘āḳil olan ḳālümüze

[28b]

-194-

Gedāyī

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Şabra yoḳ ḥiç mecālüm nice āh itmeyeyin
Felegüñ āyīnesin nice siyāh itmeyeyin
2. Çünki sevmek seni ‘ālemde günāh oldı baña
Ben seni sevmeyüben niçe günāh itmeyeyin
3. Dostum ‘ahd ü vefāñuñ yoḳ imiş bünyādı
Ṭayanup luṭfuña bir dāḥı penāh itmeyeyin

4. Āteş-i hecr ile yandurdu beni ol zālīm
Varlıgum bāda virüp nice tebāh itmeyeyin
5. İy Gedāyī beni ayırdı felek yārūmden
Şabra yok hīç mecālüm nice āh itmeyeyin

-195-

Gedāyī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Şāhsın taht-ı dile ben daḥı bir çākerüñem
N'ola ger bendelerüñ çoğ-ısa ben kemterüñem
2. Beni dūr eyleme billāhī der-i devletden
Çuluñum çākerüñüm bende-i fermān-berüñem
3. N'ola bir gün yüzüme degse mübarek çademüñ
Bunca yıldur ki senüñ bende-i ḥāk-i derüñem
4. Münkesir kılma dili baña 'alīlik eyle
'Abdüñüm ben senüñ iy şāh-ı kerem çanberüñem
5. İy Gedāyī didi Mecnūn beni ḥayretde görüp

‘Işk yolında senüñ mürşidüñüm rehberüñem

[29a]

-196-

?

Matla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Ağladur cān u dili rūy-ı nigār ayrılığı

N’itse kim bülbül ü kıumrıya bahār ayrılığı

-197-

?

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Mısra‘

Ṭakatüm ṭāk oldu iy dil işte ađyār işte sen

-198-

?

Nazım

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Çarđuñ bize mihr [ü] vefāsı cefā imiş

Andan gelüp başumuza gün doğa imiş

2. Gülzār-ı dehr içinde nesīm ü şabā gibi
Halkuñ esüp şadır-ı renci bir hevā imiş
3. El virdüğine devlete mağrūr olma kim
Dest-i ecelden ol saña bir merhabā imiş

-199-

Bākī

Gazel⁵⁰⁶

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Riyāz-ı cennetüñ iy reşk-i hūrī
Bulınur kūyuña nisbet kuşūrı
2. Deger bir kez yüzün görmek o māhuñ
Güneş kırşu gibi yüz biñ filori
3. Düşürdi efser-i iqbāli serden
İçüp meyħuş olan cām-ı gurūrı
4. Hezārān mülk [ü] māl [ü] cāhdan yig
Cihānda bir nefes kalbüñ hużūrı
5. Cihān mülkinden iy Bākī ne hāşıl

⁵⁰⁶ Sabahattin Küçük, *Bākī Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.298, G.511.

Bilürsin behre-i Behrām-ı Gūrı

-200-

Hamdullâh Hamdî⁵⁰⁷

Beyit

Fâ'ilâtün mefâ'ilün fa'lün

Bilmeyen 'andelîbi serçe şanur

Görse Türk billürü şırça şanur

[29b]

-201-

Bâkî Efendi

Gazel

Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün

1. Dil-i pāk ol 'izār-ı āla düşdi⁵⁰⁸

Gül rengine gūyā jāle düşdi

2. Ruḥ-ı renginüñ āb-ı 'ārīzuñdan

Gören dir şuya 'aks-ı lāle düşdi

⁵⁰⁷ Beyitin Hamdullâh Hamdî'ye ait olduğunu Salim Durukoğlu ve Hilal Güler Türkçe ile Türk Düşmanlığı –Türk Şiiri Örneği- başlıklı makalelerinde ifade etmişlerdir. Bu beyitin Agah Sırrı Levend'in Divan Edebiyatı: Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar adlı eserinde ele alındığı dipnot olarak belirtilmiştir.

Durukoğlu, Salim, Güler, Hilal, *Türkçe ile Türk Düşmanlığı –Türk Şiiri Örneği-*, Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRLAD), c.2, s.286, Türkiye, 2018.

⁵⁰⁸ D.'izâr-ı âle: M.'izâra

3. Siyāh atlas gibi zülfüñ yaraşdı
İzār-ı āl-i müşgīn-ḥāle düşdi
4. Ezelde ḳur'a-i mihr ü maḥabbet
Dil-i fīrūz-ı ferruḥ-fāla düşdi
5. Kemāle māyil oldı ṭab'-ı Bākī
Maḥabbet ḥalk içinde māle düşdi⁵⁰⁹

-202-

Hayretī⁵¹⁰

Gazel

Mefā'ülün mefā'ülün fe'ülün

1. Öpülse yār yine yār olsa dilber⁵¹¹
Ḳuçulsa rām-ı dildār olsa dilber
2. Ne deñlü ağlasa zār olsa 'āşık⁵¹²
Açılsa gülse gülzār olsa dilber
3. Söz añlamakda fettān olsa maḥbūb

⁵⁰⁹ Divanda bu gazel 7 beyittir.

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.304-305, G.527.

⁵¹⁰ Şairin mahlası 'Ayretî şeklinde yazılmıştır.

⁵¹¹ M. yâr yine yâr: D. Öpülse yâr ile yâr olsa dilber

⁵¹² Divana göre ikinci ve üçüncü beyitleri yerleri değişmiştir.

Birez şūḥ olsa ‘ayyār olsa dilber

4. Nedür ‘āşıkларуñ ḥālını bilse
Güzel sevse dil-figār olsa dilber

5. Cefālar az kılsa Hayretî āḥ⁵¹³
Sözüm ol kim vefādār olsa dilber

-203-

Sa‘id ü şehīr Sulṭān Muşṭafa bin Süleymān raḥmetullāḥ ‘aleyh⁵¹⁴

Terkīb-bend

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

- I. Çünkü alur işbu tāk u taḥṭı devr-i rüzgār
Terk idüp bu raḥt u baḥṭı bir nemed ḳab ihtiyār
Besleme cismüñ ki anuñ yiyiserdür mūr u mār
Ġırre olma dehr⁵¹⁵-i dūna kim degüldür ber-ḳarār⁵¹⁶
Niçe her dem ḳan-ıla boyandı işbu lālezār
Niçe biñ ḥasretlü yatur niçe yüz biñ gül-‘izār

⁵¹³ Hayretî’yi ‘ayn ile yazmıştır. ‘Ayretî

D. *Cefâyı az kılsa Hayretîye/Sözüm bu kim vefādār olsa dilber* (Mehmet Çavuşoğlu, Ali Tanyeri, *Hayretî Dîvan Tenkidli Basım*, İstanbul, 1981, s.211.)

⁵¹⁴Süleymaniye Kütüphanesi 48 numaralı Mecmû’a-i İlâhiyât üzerine yapılan çalışmada bu şiirin Mustafa adlı şaire ait olduğu bildirilmiş ancak şiir mahlasızdır.

Limon, Sevgi. *Mecmûa-i İlâhiyât’ın MESTAP’a Göre Muhteva Tablosu*, SEFAD, 2020, s.248.

Hanife Muçi’nin “Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962 Numaralı Mecmua (83.b-123.a) Transkripsiyon Metni” adlı tezinde bu şiirin şikâyetnâme olduğunu ifade etmiştir ancak şiir mersiye türünde bir terkīb-benddir.

Limon, Sevgi. *Mecmûa-i İlâhiyât’ın MESTAP’a Göre Muhteva Tablosu*, SEFAD, 2020, s.248.

⁵¹⁵ Ç.dehr: M.devır

⁵¹⁶ M.ber-karâr: Ç.pâyidâr

Ṭoludur feryād u āh u zār-ıla dār u diyār
‘Ākıbet bildüñ ki bunu saña qalmaz pāyidār
Cehd kıl senden ki dünyāda qala bir yādigār
Baña dirsüñ çerh elinden oldı ‘aqlum tārümār

II. Vaqt-i şubh irdi yine ‘azm-i gülistān eyledük
Def-i ğam kılmaqlıĝa ya‘ni ki dermān eyledük
Lāleye kılduq nazār baĝrumuz qan eyledük
Āh kılduq cümle taĝ u taşa nālān eyledük
Derd ü ğam çekmekde Ferhādı nālān eyledük
Nām u nengi biz bugün topraĝa yeksān eyledük
Āhirin bildük fenā terk-i dil ü cān eyledük
Niçe gün yüzlüleri hāk içre pinhān eyledük
İy göñül tut ki seni dehr içre sulţān eyledük

III. Niçe sulţānlar yatur topraĝ içinde hor u zār
Bir nazār kıl lāleye kim baĝrı hūn olmuş-durur
Serv şalar başını şankim cünūn olmuş-durur
Cevr ü miñnet derd ü ğam çarha fünūn olmuş-durur
Göz yaşından yeryüzi hep lālegūn olmuş-durur
Virdüĝin dünyā alur şankim oyun olmuş-durur
Bir degirmendür felek ‘ömr aña un olmuş-durur
Ĝāfil olma dostlar gerdūn dūn olmuş-durur
Bir qanaradur bu ‘ālem halk qoyun olmuş-durur

‘Ārif isen her gice bir tekyede kıılma qarār⁵¹⁷

-204-

?

Beyit

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Dest-i cānāneye virme ki yaqar iy kāsıf

Āteş-i sūz-ı derūnum yazılan mektūbı

-205-⁵¹⁸

?

Matla‘

Şararup cism-i zerdüm oldı altün

Beni hırcanmağ ister gibi gerdün

-206-

?

Nazım

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Qaralar geydügi budur ser-ā-ser seng-i hāra

Hilālī saht olup mātem tıtarlar hāl-i Ferhāda

⁵¹⁷ Çalışma yapılan mecmuaya göre hem beyit eksikliği hem de mısra yerlerinde değişiklikler vardır.

Yapılan mecmua çalışmasında mahlasını şu beyitten öğreniyoruz:

Belki saña aşşı itmez Muştafā bu nām u neng

Rāh-ı Hāk ‘aşk içinde cehd it cümlesin kal’a şāddur

Hanife Muçi, a.g.e, s.50.

⁵¹⁸ Vezin tespit edilememiştir.

2. İy muşavvir amet-i yārimni taşvīr it ki ben
Söz ānuñ reftāruña gelse ne tedbīr [...] ⁵¹⁹

[30a]

-207-

?

Beyit

Fā'ilatün fā'ilatün fā'ilatün fā'ilün

Gök gök oldı çeşm-i zerdüm taşlar-ıla dögmeden

Anuñçün dirler iy meh aña mīr-i 'āşıkān

-208-

?

Nazım

Fā'ilatün mefā'ilün fe'ilün

1. Feth-i bāb ola diyü apuñda
Nice gündür aña nigāh iderin
2. Ne günāh eyledüm ki sulţānum

⁵¹⁹ Mısraın devamı çıkmamıştır:

Āsitānuñda her gün āh iderin

-209-

?

Beyit

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Rāh-ı kūy-ı yārda za'f-ıla ile kıldum bī-mecāl

Vara vara dest-gīr olur baña dīvārlar

-210-

?

Nazım

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Şorarlar sergüzeştümden benüm şehrumde yārānum

Bu yad illerde geldüm nice derde mübtelā oldum

2. Kadīm-i āşinālardan görüp bīgānelik resmin

Vefā ümmīdine bīgānelerle āşinā oldum

-211-

?

Beyit

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Diyār-ı ğurbete gitsem derin hayretde idem āh

‘Adūlardan kaçarsam firqat-i aḥbāb[1] neylersin

-212-

?

Matla‘

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Saḥā dil virmede cān virmedüm ḥayfā ḥaḥā itdüm

Yañuldum kendümi bir özge derde mübtelā itdüm

[30b]

-213-

‘Ulvī Çelebi

Tercī-bent

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

- I. ‘Ali Pāṣā-yı deryā-dil şuşamış gibi ḳanına
Şehādet şerbetini şundılar rūḥ-ı revānına
Ḳoyıldı āteş-i ṭop-ı ‘adūya ḳıydı cānına
Ṭayanur şimdi a‘dā gerçi tiğ-ı ḥün-feşānına
Ögünsün düşmen ögünsün eger ḳalursa yanına
- II. Ne deñlü ğāret itse leşker düşmen-i ṭonanmayı
Hücüm-ı seyl-i bārān şanma tağyır ide ‘ummānı
Ṭayanmasun bu tārāca unutmasun bu yağmayı

Ṭotalum yanına ʔakmış gider bir kaç ʔadırğayı
Ögünsün düşmen ögünsün eger ʔalursa yanına

III. Dil-āverlik idüp gerçi serinden geçdi ol server
Hemān dünyāda sağ olsun şehensāh-ı zafer-rehber
Cünūd-ı müslimine ġālib oldum şanmasun kāfer
Egerçi kıldı ġāret niçe şemsīr ü niçe hañçer
Ögünsün düşmen ögünsün eger ʔalursa yanına

IV. Huzūr-ı Haḫka varmak hoş sa‘ādetdür şehādetle
Huşuşā bu ġazāda cān viren ‘āşık şadāḫatla
Mehābet bādesin nūş idelüm cām-ı i şecā‘atle
Kızıl almayı almağ isterüz dest-i hidāyetle
Ögünsün düşmen ögünsün eger ʔalursa yanına

V. ʔazā çevġānına top oldı gerçi niçe ser şimdi
Habāb-ı hūn-ı eşküm gibi deryāda yüzer şimdi
Lisān-ı hāl-ıla dirler ‘adūya nireler şimdi
Ne ġam yağmalanursa kīse kīse sīm ü zer şimdi
Ögünsün düşmen ögünsün eger ʔalursa yanına

VI. Yazılsun ‘āleme aḫkām-ı sultān-ı cihān-ārā⁵²⁰
‘Asākir cem‘ olup olsun ʔutma-y-ıla pür-deryā⁵²¹

⁵²⁰ M. sultān-ı cihān-ārā: D. sultān-ı cihāna edā

Ne deñlü leşkerin yanına dirse ‘Ulvîyâ a‘dâ
Hüdâdan umaruz kim cünd-i İslâm eyleye yağma
Ögünsün düşmen ögünsün eger alursa yanına

-214-

Vaşfî

Gazel

Mef‘ülü mef‘ilü mef‘ilü fe‘ülün

1. Ruĥuñ-ıla oldu münevver cemâl-i ‘ıyd
Yâ aşlaruñ göründi mişâl-i hilâl-i ‘ıyd
2. urbānuñ olmağa bir alây teşne-dillerüz
Şemşirüñ oldu ‘aşıa iy şeh zülâl-i ‘ıyd
3. Sākî getir piyāle-i Keyubād [u] Cem
Bildüre saña nolduğın irtihāl-i ‘ıyd
4. Derbān-ı ‘ıyd-ı vuşlat oluñ diyü yārdan
Erbāb-ı ışa oldu işāret hilâl-i ‘ıyd
5. Belāda ĥün-ı cigerdür baña şarāb
Derd [ü] ġam-ı maĥabbetüñ oldu nevāl-i ‘ıyd

⁵²¹ M. tutma: D.düşmen
İsmail Çetin,a.e.

6. Bir dilber ile keşti-i seyr-i kenārda
‘Älemde yok benüm gibi āşüfte-ḥāl-i ‘ıyd

7. İy Vaşfi vaşl-ı yār-ı serserāndan murād
El virdi merḥabāya şafā-yı vişāl-ı ‘ıyd

-215-

?

Nazım

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün?

1. Bülbül irşād ile bekler ḥānkāh-ı gülşeni
Ruḥ-ı nergisden yaçar güller çerāğ-ı rüşeni

2. Niye kâdir olam ben bir gedā sen şāh-ı ‘ālemsin
[...] ⁵²² güherlerin bul ki işārdan ğayrı

-216-

?

Matla‘

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Ağlañuz o ‘āşıkı kim gözleri giryān ola

⁵²² Kelimenin tamamı çıkmamıştır:

Kendü bir rind-i cihân sevdügi bir nādān ola

[31a]

-217-

Zuhūrī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. İrişdi Şeh Murād-ı eyyām 'ālem kāma gelmişdür
Begüm zulum itme 'uşşāka 'adālet-nāme gelmişdür
2. Görüp hindü-yı hālün zülfün altında didüm neyler
Didi Rūmı dolaşmış belki şehdür Şāma gelmişdür
3. Gül-āb-āmiz-i āb-ı şıḥḥat-rüşen ḥalvet-i pür-nür
Meger ol gül-beden billür-ten ḥammāma gelmişdür
4. Melāḥat bezm[i] içre ḥān-ı ḥüsne çāşni virmek
Leb-i şekker-şikenle ol gözi bādāma gelmişdür
5. Zuhūrī kūyuña varduḡda giryān olsa redd itme
Ḳapuña mācerā-yı dīdesin i'lāma gelmişdür

-218-

Şuhūdī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Melāmet kişverine şāh olup haylü haşem çekdüm
Livā-yı āh-ı āteşin bārdan reddin elem çekdüm?
2. Temāşā eyledüm şevk-i ruhuñla nūr-ı Yezdānı
Egerçi kākülüñ sevdāsı-y-ıla çok elem çekdüm
3. Ben ol ğavvāş-ı dürr-i vaḥdetüm deryā-yı 'ışk içre
Ma'ārif kılzümün nüş eyledüm şol dem ki dem çekdüm
4. Nedür āyīne-i 'ālem-nümāyı fehm idüp bildüm
Alup pīr-i ḥarābātuñ elinden cām-ı Cem çekdüm
5. Şuhūdī 'ālem-i kevnüñ ḥudūşı oldı manzūrum
'Adem şahrāsına 'azm eyleyüp yap yap kadem çekdüm

[31b]

-219-

Ḥandī

Gazel

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Qaddũñ hayāli dīde-i güher-nişārda
Şol servdür ki ‘aksi yatur cūy-bārda
2. Baħr-ı belā-yı ğuşşada ‘uşşāk-ı teşne-dil
Zevk-i vişāl-i yār-ıla a‘dā kenārda
3. Hāk-i rehin nesīm-i şabā koydı çeşmüme
Bir nesne gördi daħı gözüm rüzgārda
4. Haţţ çekdi gitdi şüretine ıztırābdan
Naqqāş-ı Çin gördi bu naqşı nigārda
5. Hūn-ı hezārı eylese gülgūna Handiyyā
Ol gül‘izāra beñzeyemez gül-i ‘izār da

-220-

Bākī

Gazel

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

1. Āyīne-şıfat şāf gerek şafha-i sīne
Gün gibi ziyā-güster ola rüy-ı zemīne
2. ‘Uşşāk idemez ol kad-i mevzūnı der-āğuş
Açılmayıcak hayme gibi niçe hazīne

3. İnşâf budur kim çıkarup misk-i ğazālī
İzüñ tozını ıolduralar nāfe-i Çīne
4. Āyīne gibi herkese yüz virmesün ol şāh⁵²³
Bir bağıryanuķ ‘āşıķuñ uğrar nefesine
5. Pürdür güher-i nazm-ıla mecmū‘a-i Bākī⁵²⁴
Deryā dil ü dānādur aña sīne sefīne

-221-

?

Beyit

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Rakībūñ müşevveş yazu yazmış iy elif-ķāmet

Velī ‘āşıķlaruñ diķķat idüp ‘aybın ııkardılar⁵²⁵

[32a]

-222-

Bākī

Gazel⁵²⁶

⁵²³ M.şāh: D.māh

⁵²⁴ M. Pürdür güher-i nazm-ıla mecmū‘a-i Bākī D. Pürdür güher-i pāk ile mecmā‘a-i Bākī Sabahattin Küçük, *Bākī Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.263, G.427.

⁵²⁵ Bu beyit 43b’de tekrarlanmıştır.

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

1. Görünmez dāğdan cismüm ser-ā-pāy
Beni yağmağa cānā qalmadı cāy
2. Göñül sāfī cevāb ister lebinden
Dilin çeyner o tūṭī-i şeker-ḥāy
3. Ḥazān beñzüm zemistān āh-ı serdüm⁵²⁷
Yüzüñ evvel bahār olmuş qaşuñ yāy
4. Virür zevk ehline şevki dem-ā-dem
Şeb-i işrette de bir yıl mūmıdur nāy
5. Nişān itsün dil-i Bākīyi ğamzeñ⁵²⁸
Müjeñ oklarını hep öñine yāy⁵²⁹

-223-

Emrī

Gazel⁵³⁰

Mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

1. Ebrūmı gören dīde-i pür-ḥün üzerinde

⁵²⁶ Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.300, G.516.

⁵²⁷ D.Hazān beñzüm zemistān āh-ı serdüm: M. Ḥazān zemistān beñzüm

⁵²⁸ D. Bākīyi: M.Bâkî

⁵²⁹ M. Müjeñ oklarını hep öñine yāy D. Önine hep müjeñ oklarını yay

⁵³⁰ Yekta Saraç, *Emrî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Fikriyat E-kitap, G. 484.

Beñzetdi belā ebrine Ceyhūn üzerinde

2. Āhum arañu ılmasa yanmaz idi her Şeb
andīl-i amer ubbe-i gerdūn üzerinde
3. Bir ‘ayn-durur iy perī sūrḥ ile yazılmış⁵³¹
Pūr-ḥūn gözüm ol ‘arız-ı gülgūn üzerinde⁵³²
4. Őād itmek için rūḥını her gice zemāne
Ve'l-leyl okur türbet-i Mecnūn üzerinde
5. İy Emrī leb-i ḡoncada bir jāle-i terdür
Her aṭre ‘araḥ ol leb-i meygūn üzerinde

-224-⁵³³

?

Beyit

addi mevzūn-ı der-āḡūŐ

Açılmayıncaḥ eŐme gibi Őebde

-225-

Nev‘ī

⁵³¹ D.ayn-durur: M.ayndur

⁵³² M. ol âriz: D. o âriz

⁵³³ Vezni tespit edilememiştir.

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Sözümeüt çutmayup a'dā sözün gūş itdüğüñ bildük
Bizi yād itmeyüp hergiz ferāmūş itdüğüñ bildük
2. Oñuldu yaramuz dilde ferāğat geldi bir pāre
Senüñ varup 'adūlar gönlini hoş itdüğüñ bildük
3. Şarāb-ı 'ışk-ıla idüp bizi mest ü lâ-ya'kıl⁵³⁴
Varup vuşlat meyin ağıār-ıla nūş itdüğüñ bildük
4. Şalupdur var ise kāfūruñ üzre müşk-i ter sāye⁵³⁵
Niden tersā-şifat hūsnüñ siyeh-pūş itdüğüñ bildük
5. Şikāyet gibi kaçduñ rūzigār-ı bī-қarāruñdan
Nidendür Nev'iyā deryā-şifat cūş itdüğüñ bildük

[32b]

-226-

Nev'ī

⁵³⁴ M. kan-ı mest lâ-ya'kıl: D.medhūş u lâ-ya'kıl

⁵³⁵ Divanda bu beyitin yerinde farklı bir beyit bulunmaktadır:

Hicâzî perdelerden kopdı uşşâk içre nâlişler

Hatuñla Ka'be-i hūsnüñ siyah-pūş itdüğüñ bildük

Mertol Tulum, M. Ali Tanyeri, *Nev'î Divan Tenkidli Basım*, İstanbul, 1977, s.390.

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. İdüp kaç'-i ta'alluk tığ-i hicr ile gedâlardan
Neden düşdi kesildüñ pādişāhum āşinâlardan
2. Beni terk eyleyüp bezm-i belâlarda didüñ yâ hû
Ferāmüş itme bārī göz uciyla merhabâlardan
3. Vefâ vü luḡfuña lâyıķ degülsüñ bārī cevır ile
Bizi cānâ niçün 'add eylemezsin mübtelâlardan
4. Raķīb-i bed-liķâlarla işitdüm şöhet itmişsin
Vücüduñ şaklasun Bārī belâlardan kaçâlardan
5. Göñül hercāyi dilber bī-ḫaķīķat n'eylesün Nev'î
Şikāyet bī-vefâlardan şikāyet bī-vefâlardan

-227-

Fevrî

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Yürü hey bār-ı şem'-i nerm-i aġyār eyleyen ḫālî'
Kaça bahtum gibi rüzum şeb-i tār eyleyen ḫālî'

2. Yüri hey meyl-i künc-i vaşl-ı fikr-i kākül eylerken
Mekānum genc-i miḥnet-i mevsim-i mār eyleyen ṭālī⁶
3. Yüri hey hicr-i rüyında yüri mey devr-i la‘linde
Gülüm ḥār eyleyen ṭālī⁶ mülüm mār eyleyen ṭālī⁶
4. Yüri hey arzū-yı vaşlın eylerken o bī-mihrüñ
Bu dehr-i bī-vefā gibi sitemkār eyleyen ṭālī⁶
5. Yüri hey çeşm-i dilber gibi ḥāb-ālūd idüp baḥtum
Dem-ā-dem dāde-i Fevrīyi bīdār eyleyen ṭālī⁶

-228-

Bāḳī

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Korkaram kim göz dege ḥāk-i der-i cānānuma⁵³⁶
Yohsa kühl-āsā çekerdüm çeşm-i ḥün-efşānuma
2. Bāğda ṭolābı çok çekdi çevürdi bağbān
Öykünür diyü ğamuñda nāle vü efgānuma

⁵³⁶ M.korkarum kim: D.korkum oldur
Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.266, G.434.

3. Çeşm ü ebrü hâl-i Hindü zülf-i cādū bulsa ger
Öykünürdi āfitāb ol āfet-i devrānuma
4. Düşmese ağızundan ol şīrīn-dehānuñ lebleri
Vaşf-ı la'lin ıurmasam zıkr eylesem yārānuma
5. Yār-ı defterden yine Bākī ızınmağ var imiş
Yañlış añlatmış 'adūlar ben ızlın sulıānuma

[33a]

-229-

Bākī sellemallāh⁵³⁷

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Görelüm haııtuñ didüm luıf it ıağılsun zülfe deg
Didi yılan ayağıdur gören olur ānı beg
2. Şehsuvārumsuñ raıībūñ hānesine inme gel
Kim nüzül itmez melek ol hāneye kim ola seg
3. Kesmege emr eyler ise başuña ol hūnī eger
İy gönül el-ıükmilillāh di ızāya boyun eg

⁵³⁷ Bu gazel şairin divanında tespit edilememiştir.

4. Pāsbān-ı kūyuñ olmuşdur dil ü cān her gice
Çağırurlar yāduña tā şubha dek Allāh yeg
5. Saña bir hoş luğf-ıla dilber cevāb itmiş gibi
Şādmānsın Bākīyā [...] ⁵³⁸ didi yoğsa beg

-230-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Gezdürür kırş-ı mehi tabla içinde hāle

Müşteri dāne-i encümle diler kim ala

-231-

?

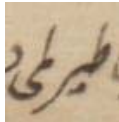
Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Esbāb-ı felegi dāne-i encüm ile görüp

Kendümi maḥv iderin eyleyicek fikr-i daḳıḳ⁵³⁹

538

539 Bu beyit 39b ve 41b'de tekrarlanmıştır.

-232-

Raḥmī

Nazım

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Raḳībūñ bir gözi āhū nigāri var benüm yoḳdur
Seg-i murdāruñ aḡzında űikāri var benüm yoḳdur
2. Raḥmī ben ğarībe kimse yār olmazdı yār āḥir
Belī her 'aűıkuñ dār u diyāri var benüm yoḳdur

-233-

?

Beyit

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Raḳībūñ tır[i] dönüp kendüye doḳunduğı bu kim
İriűmez menzil-i maḳűūdına zīrā ki seg-zendür

-234-

?

Matla'

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Heves-i zülfüñ ile 'azm ideyin űāma degin
Ḳaḱ'-ı ser-menzil idüp gideyin aḥűāma degin

-235-

?

Matla'

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Dime cānā yine aġyār-ıla ōḥbet itme

Seni sevsün dir iseñ aña naşihat itme

[33b]

-236-

?

Beyit

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

İy muşavvir kâmet-i yârümni taŝvîr itgesin

İş anuñ reftâruña Ʒalġı ne tedbîr itgesin

-237-

Terkîb-bend Yahya Paşa'nın Rüstem Paşa Mersiyesi⁵⁴⁰

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

I. Yâ ilahî ne 'acep luṭf-ı firāvân itdüñ

Kerem itdüñ bize in'am-ıla iḥsân itdüñ

⁵⁴⁰ Bu terkib-bentin Yahya Paşa'ya ait olduġu Dursun Ali Tökel tarafından "Ölüme Sevinen Mersiye: Yahya Bey'in Rüstem Paşa Mersiyesi" başlıklı makalesinden tespit edilmiştir. Dursun Ali Tökel, *Ölüme Sevinen Mersiye: Yahya Bey'in Rüstem Paşa Mersiyesi, Uluslararası Türk Kültüründe Ölüm Sempozyumu*, Marmara Ün. Türkiyat Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, İstanbul, 2004.

Yine bir gerçək eri mürşid-i erkân itdüñ
Hâkim-i mahkeme-i taht-ı Süleymân itdüñ
Nice cānileri taḥkîr ile bî-cân itdüñ
Nice dermândelerüñ derdine dermân itdüñ
Nice 'ifritlerüñ 'aynını giryân itdüñ
Nice dîvân-ı şeyâḫîni perîşân itdüñ
Bir ḥarâmî başını ḥâk ile yeksân itdüñ
Yirini ḥâr gibi âteş-i sūzân itdüñ
Sitem ü zûlm ile adı çıkan ehl-i cefâ
Şarşar-ı kahruñ-ıla buldı fenâ oldu hebâ

II. Tama'-ı 'aynı açdı yidi iqlimi yidi
Ḳurudı ḳaldı nihâl-i bedeni ya'nî yidi
Elem-i lem-yezeli bid'atinüñ kârı-y-ıdı
Cânınuñ kâr idi derd ü belâ-yı ebedî
Sevmedi ḥırlu degüldür diyü ehl-i ḥıredi
Gelmeye yolına seyl-i sitemi ḳala didi
Yitmişe yitmiş idi devr-i zamānuñ 'adedi
Şalınur şanurı şanmañuz ol bî-mededi
Nice yıl zelzele-i miḥnet ile söndürdi
Ḳoca şeyṭân gibi bir kimseye râm demedi
La'netu'llâhi 'aleyhi ve 'alâ iḥvetihî
Ve 'alâ men zaleme'n-nâse bi-tab'iyetihî

- III. Āl-i ‘Osmānı kırān itdi ol ĩmānı yamān
Biri birisine girdi nitekim āb-ı revān
Ehl-i ĩmāndan aķan ķanla ıoldı Karamān
Bir dem iķinde dem-i ademe ġarķ oldu cihān
Rüşvet ü fitne-i cem‘ itmek idi işi hemān
Kanı ol māla ıapan mezheb-i Kārūna uyan
Haber-i mevti bekletdi beni niķe zamān
Korķar idüm ki bu şādī haberi ola yalan
Yıkılup gitdi ol evķāf-ı selāfını yıķan
Māl-ı eytāmı alup mescidi meyhāne yapan⁵⁴¹
Her ne deñlü yaramazlık var ise anda idi
İki ayağı ıuķurda bir eli ķanda idi
- IV. Umaruz ‘ādil ola zulme uzanmaya eli
Raķmetinüñ sebebi olmaya ni‘me’l-bedeli
Şüretā ‘āķil u dānā idi ma’nāda deli
‘Ulemā-yıla ider ceng ü cidāl ü cedeli
Dāimā ‘ucb u riyā-y-ıla iderdi ‘ameli
Keştī-i ġarķ-ı belāsı beden-i mübtezeli
Yelkene beñzerdi ‘aynı ile aķ şaķalı
Alavand eyledi mazlūmlaruñ āhı yeli
İki bükülmüş idi bār-ı günāh ile [beli]
Yumruğı altına almışdı vücūdın eceli

⁵⁴¹ Belirtme hali olan –i ekini ya harfi ile değil vav harfi ile yazmıştır.

Gördi şahrâyı cihânda bulunmaz oldu şikâr
Gömdi uğursuzı şayyâd-ı felek [âhîr-i kâr]

[34a]

- V. Oldı ağızında zebânı ‘alev-i nâr-ı cahîm
Yüzi kıtsuz sözi tatsuz ne selîm [ü] ne halîm
Hâtır-ı mühmeline gelmedi hiç re’y-i Kerîm
Kulzüm-i mazlemeye talmış idi niteki mîm
Arkasın yire getürdi ecel oldu karîm
Rûzigâr ile duhân gibi sürüldi o racîm
Ol uğursuz olalı taht-ı Vezâretde muķîm
Hiç bir ulu ğazâ eylemedi şâh-ı kerîm
Râhibân-ı taraf-ı Rûm-ıla Patrikî-i Rîm
Kara geydi ölüsin ağladı mânend-i yetîm
Câ’iz idi ola bir aqçanuñ üstine ola şehîd
Bir saħî kimse idi aña göre Pinti Hâmîd
- VI. Bu ğurûr ile enâniyyetde niyyet ne idi
‘Acabâ şan‘at-ı şeytâna maħabbet ne idi
Bâb-ı erbâb-ı maħabbetdeki miħnet ne idi
Mühmelâtına mühimmât-ıla himmet ne idi
Halkı incitmek için çekdügi zaħmet ne idi
Elleri başına üşürmege ħikmet ne idi

Yaluñuz rüşveti bābındaki keşret ne idi
Bu sefāhat bu kabāhat bu feşāhat ne idi
Kulle-i Kāf-ı ekālime bu zulmet ne idi
Kadem-i şümü ile galleye gillet ne idi
Olduğı yerde katı kıtlık olurdu ‘ālem
Yirdi ulu kiçi lahm-ı ğanem yirine ğam

- VII. Şāhumuz Şāh Süleymān-ı zamān şağ olsun
Hāzret-i Hızr-ı Nebī gibi hemān şağ olsun
Ölmesün ol nitekim ehl-i cinān şağ olsun
Kulı kurbān olan pīr ü civān şağ olsun
Adını zinde kılan rūh-ı revān şağ olsun
Kāmilüñ rūh-ı kelāmını tıyan şağ olsun
Manıku’t-Ṭayr okuyan ādemiyān şağ olsun
N’ola ol gitdi ise bākī kalan şağ olsun
Yirde yatduķca babam oğlı fülān şağ olsun
Çok yaşınsın bunu yazan okıyan şağ olsun
Gülmez idi yüzi maşşerde daği gülmeyesi
Çoğ iş itdi bize ol şağlık ile ölmeyesi

-238-

Gedāyī

Gazel

Fe’ilātün fe’ilātün fe’ilātün fe’ilün

1. Cigerüm âteş-i hicr ile kebâb olmuşdur
Bizüm? görmek yaşı şarâb olmuşdur
2. Meded iy peyk-i ecel gel beni kırtar kerem it
Şimdi ben haste-dilün hâl[i] harâb olmuşdur⁵⁴²
3. Leb-i şîrînüñe nişbet güzelüm ‘âlemde⁵⁴³
Âb-ı hayvân gözüme ‘ayn-ı şarâb olmuşdur
4. Bülbül-i dil nice feryâd [u] fiğân eylesün
‘Andelîbi çemenün şimdi ‘azâb olmuşdur
5. Gel ‘inâyet ile nazâr eyle Gedâyî kuluña
Zîre pâyuñda teni cümle türâb olmuşdur

[34b]

-239-

Müfredât-ı Şâ’ib⁵⁴⁴

Müfred

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Fikr-i şenbe telh-i dârü cum‘a-yı eţfâl-râ

⁵⁴² İmla kusuru bulunmaktadır. H harfinde nokta olmaması gerekmektedir.

⁵⁴³ İmla kusuru bulunmaktadır. Nisbet kelimesinde sad değil sin harfi ile yazılması gerekmektedir.

⁵⁴⁴ Müfredât şeklinde başlık yazılsa da şaire ait bir müfret bulunmaktadır.

İşret-i emrüz bî-endîşe-i her zâ hoş-est

-240-

?

Matla‘

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Fırkatüñde eşk-i çeşmi çeşmelerdür çağlar

Bir yetim-i nâtüvânım cevre döymez ağlar

-241-

Tâbî

Gazel

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

1. Şu diller kim varup ol haţţ-ı ‘anber-sāya düşmişler
Kara yazulu miskinler kuru sevdāya düşmişler
2. Ne deñlü mû-şikāf ü hurde-dānlar var ise cānā
Dehānuñla bilüñ baħşinde hep gavğāya düşmişler
3. Gözüm merdümlerini seyr idenler baħr-ı eşkümde
Didiler iki tıfl oynamağa deryāya düşmişler
4. Hüdā bir nesneyi rüz-ı ezelde kısmet itdükde
Dil ü cānum benüm sen dilber-i ra‘nāya düşmişler

5. Meşābe olduğuün leblerine Tābīyā yārũñ
Mezāk ehli olanlar bāde-i ħamrāya dũşmişler

-242-

Bākī

Gazel

Fā' ilātũn fā' ilātũn fā' ilātũn fā' ilũn

1. Zũlfũñi görsem 'izaruñ üzre iy ħũr-ı cemĩl
Şanuram cennetde tuğyān eylemişdür selsebĩl ⁵⁴⁵
2. Secde-i ħāk-i der-i ķũyuñ-ıla māh-ı çār-deh
Çehre-i zerdin ğubār-ālũde ķılmış bir delĩl⁵⁴⁶
3. Cāmi'-i 'ışķında yārũñ çarķ bir ķandĩldür
Āfitāb-ı 'ālem-efrũzuñ aña rũşen delĩl⁵⁴⁷
4. Yollar itdi çehre-i zerdũmde seyl-i eşķ ile
Çeşm-i giryān beñzer ol saķķāya kim eyler sebĩl
5. Muntazır olsa n'ola nergis ğubār-ı ķũyuña

⁵⁴⁵ M. Sanuram cennetde tuğyān eylemişdür selsebĩl D. Sanuram zincir şeklin baglamışdur Selsebĩl Sabahattin Kũçũk, *Bākĩ Dĩvānı*, Kũltür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.201, G.285.

⁵⁴⁶ M. delĩl: D. bir zelĩl

⁵⁴⁷M.delĩl: D. fitĩl

Tütüyāya Bākīyā muhtāc olur çeşm-i ‘alīl

[35a]

-243-

Bākī

Gazel

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Dergāh-ı Hakkadur derd ile ‘āşık niyāzda⁵⁴⁸
Bātl taşavvur itmede zāhid namāzda
2. ‘Uşşāk-vār şevk ile huccāc rakş ider
Āheng-i āh u nālelerümden hicāzda
3. ‘Işkuñla Zühre çarḥda gerdün semā‘da
Hurşid ü māh şevk ile sūz u güdāzda
4. Üftādeler şikeste vü mecrūḥ u pāy-māl
Ḥübān semend-i nāza binüp türktāzda
5. Bākī qarīn-i fürkatüñ olmak revā mıdur
Akrān içinde böyle iñen imtiyāzda

⁵⁴⁸ M.hakkadur: D.hakka

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.271, G. 446.

-244-

Nāmī⁵⁴⁹

Gazel

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Ālāyiş-i dünyādan el çekmege niyet var
Yağında 'adem dirler bir şehre azîmet var
2. Uçdı bu fezâlardan mürğ-i dil-i nālānum
Ārām idemez oldum efkār-ı seyāhat var
3. Gördüm ki harâb eyler gitdükce gönül mülkin⁵⁵⁰
Çarhuñ bu cefāsından bir şaha şikāyet var⁵⁵¹
4. Nüş eylese bir 'aşık tā haşre dek ayılmaz⁵⁵²
Bezm-i felegüñ bilmem cāmında ne hālet var
5. Ser terkine kâ'ıldür dünyāya gönül virmez
'Işk ehlinüñ iy Nāmī başında sa'adet var⁵⁵³

-245-

⁵⁴⁹ Bu gazelin makta beyitinde şairin mahlası Nāmî olarak yazılmıştır. Ancak gazel Bâkî'nin divanında bulunmaktadır.

⁵⁵⁰ D. Gitdükçe harâb eyler mülk-i dil-i vîrânı

⁵⁵¹ D. Dehrüñ

⁵⁵² M.ayılmaz: D. ayrılmaz

⁵⁵³ D. Terk ehlinüñ / D. Bâkî

?

Matla'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ḥāme-i kudret ki çekdi levḥ-i ḥüsn-i yār[a] ḥaṭ

Yazdı iki şafḥaya Qurānı bī-naḫş [u] ğalaṭ

-246-

?

Matla'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

İştıyākum şerḥine vāḳıf degül çünkim 'uḳül

Pes nice taḥrİR ide anı ḳalem yāḥūd Resül

[35b]

-247-

Beste

?

Murabba'⁵⁵⁴

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Bir vefāsız yāra ḥayrān olduĝum dillerde söylensin

Ḥasretiyle o nālān olduĝum dillerde söylensin

Nice feryād [ü] fiĝān itmeyem devrān cüdā itdi beni

⁵⁵⁴ Vezin kusuru bulunmaktadır.

Pür-cefâ hâl-i perîşân olduğum dillerde söylensin

-248-

?

Murabba‘

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Kendümi cānā bilelden sırr-ı la‘lün bendedür

Hîç derünümünden çıkar mı nitekim cān tendedür

Bezm-i ‘âlemde kim olmuşdur melâlet hâtemi

İdicek cānā tebessüm didiler kim sendedür

-249-

?

Murabba‘

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Yâr bahâr oldu gözlendi o sîm-endâmı gördün mi

Göründi nergisün destinde zerrîn cāmı gördün mi

Mu‘aţţar cān-ı meşâmı tıyb-enfās ile luţf eyle

Ĥaber vir iy şabā ol ruĥları gül-fāmı gördün mi⁵⁵⁵

-250-

Faşîĥ

Murabba‘

⁵⁵⁵ İmla kusuru bulunmaktadır. Gül kelimesinde vav kullanılmıştır.

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

İy perī-ruhsār bilmem ülfetüñ kimlerledür
Hiç görünmezsün 'acep ünsiyyetüñ kimlerledür
Hiç seni cem'ıyyet-i erbāb-ı dilde görmez
İy Faşih-i zār şimdi şoĥbetüñ kimlerledür

-251-

?

Murabba'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Çün o şūhuñ āsitānın şeb-i ğam-penāh idersin
Ne gerek yā daĥı iy dil niye böyle āh idersin
Şeb [u] rüz nāle vü āh ne bilür o yār-i ser-mest
Dem-i 'ömri nāzeninüm niçün penāh idersin

-252-

?

Murabba'

Mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün

İç ħanımı gözüñle şarāb istemez misin
Yağ bağrumı ğamuñla kebāb istemez misin
Yağ çevir 'ışka sīneye gel iy nihāl-i nāz
Zevĥ-i kenār [u] 'ālem-i āb istemez misin

[36a]

-253-

?

Bent

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Meded işkuñla sulṭānum perīṣān oldı aḥvālüm

Efendüm pādiṣāhum ḥālüme raḥm eyle öldüm ben

Teraḥḥum itmedüñ gitdüñ ne müşīrsin behey zālim

-254-

Velehu

?

Bent

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Cihānda sevmemiş yoḡdur seni a'lā vü ednādan

Diriḡ itme viṣālüñ cāmını bī-mest-i şeydādan

Çıķınca cān bedenden fāriḡ olmam ben bu sevdādan

-255-

Eyżan

?

Bent

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Nice meftūnuñ olmaz sende bu hüsnuñ gören cānum
Naẓirūñ gelmemişdür 'āleme iy şāh-ı hūbānum
Keremdür şānuña lāyık benüm devletlü sultānum

-256-

Eyżan

?

Murabba'

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Güzeldür tazedür hüsnuñ baharı verd-i aḥmerden
Hele 'ışkuñ yolında geçmişem ben cān-ıla serden
Güzelsün şaḳlasun Mevlā seni yavuz naẓarlardan
Efendim pādişāhum ḫālūme raḫm eyle öldüm ben

-257-

?

Murabba'

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Göñül bir āfet-i şūḫ-ı zamānuñ mübtelāsıdur
Benüm çekdicegüm cevr ü cefā göñlüm belāsıdur
Recā'-i vaşluñ eylersem diriğ itme bilesin kim
Reh-i 'ışkuñda ḳurbān olduğum ḳanum bahāsıdur

-258-

?

Müfred

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ilün

Efendim luḡ iderse bendesine

Unutmazam varınca bendesine

-259-

?

Murabba'

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

İ şāh-ı ser-firāz nazāruñ mı var senüñ

Ya ben kuluñdan özge esirün mi var senüñ

Baña taşadduḡ eylemez bir gün vişālüñi

Ya benden ğayrı faḡirüñ mi var senüñ

[36b]

-260-

Enverî-i Sûzenger⁵⁵⁶

Gazel

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Nideyin şāh-ı çemen seyrini cānānum yoḡ

⁵⁵⁶ Gazelin Enverî-i Sûzenger'e ait olduġu Ömer Faruk Güler'in hazırlamış olduġu Enverî Dîvânı [Tenkitli Metin-Tahlîl] adlı doktora tezinde geçmektedir. Ömer Faruk Güler, *Enverî Dîvânı [Tenkitli Metin-Tahlîl]*, Doktora Tezi, Ankara, 2020, s. 248.

Bir yanumca şalınur serv-i hıramānum yok

2. Emdürür gerçi lebin vaşlına cānlar virene
Leb-i cān-baḥşını emsem dimege cānum yok
3. Nice da‘vet ideyin sen perīyi ḥalvetüme⁵⁵⁷
Ḥātem-i la‘li⁵⁵⁸ gibi mühr-i Süleymānum yok
4. Bağrumuñ başına dāğ-ı ğamuñ odlar yaqalı⁵⁵⁹
Qaldum ayakda kara başuma dermānum yok
5. Enverī gülşen-i kūyuñda fiğānlar eyler
Dime iy gonca-dehen bülbül-i nālānum yok

-261-

‘Ulvī

Gazel

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Günāhum bildüm eylersem n’ola şefkat recā senden
Benüm devletlü sulṭānum ḥaṭā benden ‘aṭā senden

⁵⁵⁷ M.sen: D.ol (Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı, Ümmî Divan Şairleri ve Enverî Divanı, MEB Yayınları, Ankara, 2001, s.119)

D.dâ‘ireye: M.halvetüme

⁵⁵⁸ D.Hâtem-i la‘li: M. Hâtem-i la‘l

⁵⁵⁹ M.gamuñ: D.gamı

2. Beni zulm ile öldürmek diler hançer çeküp ğamzeñ
Şehā dīvān-ı hüsnuñde şikāyet var saña senden
3. Nice nevrüz geldi nice bayrām geldi⁵⁶⁰
Müyesser olmadı kaldı bize bir merhabā senden
4. Hayāt-ı cāvidānum şıḥhatüm ‘ömrüm ‘azīzümsin
Hüdādan isterem kim olmayam bir dem cüdā senden
5. Gerek öldür gerek dirgür seni terk eylemez ‘Ulvī
Cefāña rāzıyam lāzım degül baña vefā senden

-262-

?

Matla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Olamañ cehd eylesen şā‘ir-i pākīze-maḳāl

İrişüp feyz-i Hızır içmeyicek āb-ı zülāl

-263-

?

Müfred

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

⁵⁶⁰ Vezin aksamıştır.

Çaşuñ bedr-i hilâl olmış cemâlüñ beñzedür aya
Ruhlaruñ âl âl düşürmiş halk-ı sevdāya

[37a]

-264-

Bākī⁵⁶¹

Beyit

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hayāl-i haṭṭ ü hālūñden beni hāli olur sanma

Göñülden çıkmaz ol endişeler kesretde vaḥtedde

-265-

Bākī

Qıt'a

Mef'ülü mefā' ilü mefā' ilü fe'ülün

Āfākı şehā ma' deletüñ nürü pür itsün

Hürşid gibi encümen-i dehre çerāğ ol

Geh nāfe gibi eyle der [ü] deşti mu'attar

Geh ğonca gibi gülşene gel zīnet-i bāğ ol

Dādār-ı cihān eylesin 'ālemi sensüz⁵⁶²

Her kıanda iseñ pādişehüm dünyede şağ ol

⁵⁶¹ Bâki Divanı, 432. gazelin 4. beyitidir.

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap.

⁵⁶² M.dâdâr: D.dârâ

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.314.

-266-

?

Kıt'a

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Giceler şevk-i mey-i la'li için mûm oldum

Bezm-i ıŝkuñda senüñ fâsık-ı maħrûm oldum

Bûlbûl-i bâğ-ı vişâl oldı cihânda niceler

Ben bu virânda bir nâle çeker bûm oldum

-267-

Bâkî

Gazel

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

1. Ezelden şâh-ı ıŝkuñ bende-i fermânyuz cânâ
Maħabbet mülkinüñ sulţân-ı 'âlî-şânyuz cânâ
2. Seħâb-ı luţfuñ âbın teşne-dillerden dirîğ itme
Bu deştüñ bağrı yanmış lâle-i Nu'mânyuz cânâ
3. Zamâne bizde gevher sezdügiçün dil-hırâş eyler
Anuñçün bağrımuñ hûndır ma'âni kânyuz cânâ⁵⁶³

⁵⁶³ M.ma'âni: D. ma'ârif

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.78, G.13.

4. Mükedder kılmason gerd-i küdüret çeşme-i cânı
Bilürsin āb-ı rüy-ı milket-i ‘Oşmānīyüz cānā
5. Cihānı cām-ı nazmum şîr-i Bākī gibi devr eyler
Bu bezmüñ şimdi biz de Cāmī-i devrānıyuz cānā

-268-

Emrī

Beyit

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

Emrīyā öldi dime Mecnūnı

Ġam-ı Leylī ile itdi terk-i diyār⁵⁶⁴

-269-

Raḥmī-i şeydā

Beyit

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Ġam-ı mihrāb-ı ebrûñ-ıla kıblem kâmetüm ḥamdur⁵⁶⁵

Lebüñ şevkiyle eşküm Ka‘be Ḥaqqı ‘ayn-ı Zemzemdür⁵⁶⁶

⁵⁶⁴ Bu beyit divanda 184. gazelin makta beyitidir.

Yekta Saraç, *Emrî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Fikriyat E-kitap, G.184.

⁵⁶⁵ M. gam-ı mihrâb-ı ebrûñ-ıla: D. gam-ı ebrû-yı hicrânuñla

⁵⁶⁶ M. eşküm Ka‘be Hakkı: D. Ka‘bem eşk-i çeşmüm
Fatih Tıǧlı, a.e, s.171, G.74.

?

Bu mes'ele beyânında ne buyururlar ki şol sözü ki anda herze vü hezeyân olmaya maḥbūbuñ ara aşına ve ara gözine mute'allik zamâne şā'irleri şî'r dimek şer'ân ḥelāl midür cevāb buyurup müşār oluna terk it hevā-yı şî'rî ki sevdāsına el-cevāb ḥāmdur siḥr ḥelāl olursa da dimeñ [...] ⁵⁶⁷

[37b]

-270-

Bākī⁵⁶⁸

Gazel

Fā'ilātün mefā'ilün fe'ilün

1. Gülşen isterseñ işte mey-ḥāne
Gül-i ḥandān gerekse peymāne
2. Tālib-i şem'-i vaşl olunca kişi
Oda yanmaḥdan aña pervāne
3. Sūz-ı 'ışkuñla her şeb āh iderek
orum oldur ki yana kāşāne
5. Bākīyā tarz-ı şî'r böyle gerek
Hem arīfāne hem levendāne

⁵⁶⁷ Devamı mecmuada çıkmamıştır.

⁵⁶⁸ Divanında 471. gazelden alınan beyitlerdir.

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.282.

-271-

Bāḳī

Beyit

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

İy haṭṭ-ı siyeh 'arız-ı cānāna dolaşma

Yüz karalığın eyleme imāna dolaşma

-272-⁵⁶⁹

?

Beyit

[...] ⁵⁷⁰

Sāḳiyā cām-ı meye mey-ḥūş gül olur

-273-

Müfred

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

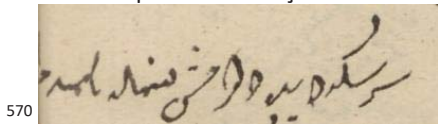
Gitdi arzum gitdi nāmum aşla arzum ḳalmanı

Kendümi mehenge vurdum yek-piyāz el vermedi

-274-

?

⁵⁶⁹ Vezin tespit edilememiştir.

Beyit

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Kesilmez tīg-i cevri ile erenler haqqıçün kaṭ'ā

İki dest-i za'ifüm pāk-dāmānumda qalmıŝdur

-275-

Zātī

Ferd

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ŗanmañuz kim qocalıq bükdi belin Zātınüñ

Naqd-i 'ömrini yitirmiŝ egilüp anı arar⁵⁷¹

-276-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Yā meger dest-i ecel qadd-i nihālini egüp

Mīve-i 'ömr-i 'ömrini qoparmağ ister

-277-

Nev'ī⁵⁷²

⁵⁷¹ Divanında ferd olarak bulunmaktadır.

⁵⁷² Yusuf Can Tıraş Çaylak Mehmed Tevfik'in "Tahric-i Harâbât"ı adlı makalesinde bu beyitin Nev'î'ye ait olduğunu belirtmiştir.

Yusuf Can Tıraş, Çaylak Mehmed Tevfik'in "Tahric-i Harâbât"ı, Journal of Turkish Language and Literature, S.4, 2018, s.203.

Matla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Māye-i naqd-i hayāt olsa eger dīdārı⁵⁷³

Ölümümdür benüm aġyār-ıla görmek yārı

[38a]

-278-

?

Müfred

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Benümle bir nefes yār olmadık iy sīm-ten sağ ol
Ölürsem ben bu hasretle yūri ġam çekme sen sağ ol
2. ‘Azīz-i mışr-ı dil olduñ velī Ya‘ķüb-ı maħzūna
Teraħħum itmedüñ iy Yūsuf-ı gül-pīreheñ sağ ol
3. Kaçarsın ādemīden iy perī-peyker dirīġā kim
Raķīb diyü şūret ile idersin encümen sağ ol
4. Eger ben kūh-ken gibi belā dāġında cān virsem
Saña eksük degül Ferhād iy şirīn-deheñ sağ ol

⁵⁷³ D.māye: M.sāye

5. Ne var ger müfredini haste-dil gülzâr-ı 'âlemde
Fiğân ü nâleden kaldı sen iy murğ-i çemen sağ ol

-279-

Vaḥdetî

Gazel

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Cümleten cism-i za'îfüm yoluña ḥāk olsun
Göñül âyînesi tozdan silinüp pāk olsun
2. Kesmezem dest-i ümmîdüm etegüñden farazâ
Tîğ-i cevri ile libâs-ı bedenüm çāk olsun
3. Ruḥlaruñ şevki ile her ki ṭarabnâ[k] degül
Kākül[i] fikri ile ḥâṭırı ğamnāk olsun
4. Ser-i küyuñda baña mesken-i me'vâ eyle
Ḥazret-i 'İsâ gibi menzilüm eflāk olsun⁵⁷⁴
5. Ğam degül âyîne-veş görünmede Vaḥdetiyâ
Görinen sende hemân çehre-i idrāk olsun⁵⁷⁵

⁵⁷⁴ İmla kusuru bulunmaktadır. Hazreti kelimesi dad ile yazılmalıdır.

⁵⁷⁵ Görinen kelimesinde harf eksikliği bulunmaktadır.

-280-

?

Matla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

‘Aşıkuñ saña murabba‘ didügi bağlamadur

‘Işq elinden ğaraz-ı yāra biraz ağlamadur

-281-

?

Matla‘

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Halka halka boynuma daq zülfüni zencir-veş

Çanda gitseñ ‘aşıkuñ yanuçca gitsün şir-veş

-282-

?

Rubā‘ī

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Çıl nakd-ı hāline eşkini revān eyleyenüñ

Dem gelür ‘af olunur şuçları çan eyleyenüñ

Eşki ketm idemedüm ço beni çan ağlayayın

Hāl budur eyle sırrını ‘ayān eyleyenüñ

-283-

?

Rubā'ī

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Yüz[i] gül gibi taze yâsemen mânend ağ olsun

‘Adū bād-ı muḥālif gibi yanuñdan ırağ olsun

Meh-i tábân gibi her şeb revân olduḡca şāhāne

Öñüñce şubḡa dek māh-ı felek rüşen-çerāğ olsun

[38b]

-284-

?

Müfred

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Rüz [u] şeb dīdār-ı ḡüsnüñ ḡasretinden iy melek

Nālişümden bezm-i ġamda ney gibi iñler felek

-285-

?

Müfred

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

‘Āşıkırlaruz ‘āşıkunñ ḡadriñ bilür yār isterüz

Virmezüz biz ġayra dil yār-i vefādār isterüz

-286-

?

Müfred

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Fırkatüñden iki gözüm çeşmelerdür ağlar

Şan Kızılıрмаğ-durur evvel bahârda çağlar

-287-

Necmî

Müfred

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Çalmaya dirseñ gönülde Necmiyâ dünyâ ğamı

Pâdişâh-ı 'âlem eyler bir yem-i berş âdemi

-288-

?

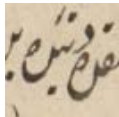
Müfred

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Bir şehe meyl itme gönül gerçi kıomaz dilde ğamı

Bâde-nüş olmağda [...] ⁵⁷⁶ ben 'âlemi

-289-

?

Beyit

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ilün

Şu kesün başını kes mālını yağma it kim

Yoluña eylemeye başın aşığa kesenün

-290-

?

Beyit

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Öykünmek isted[i] kad-i bālā-yı dilbere

Ṭübāyı dikkiler depesi üstine yire

-291-

Derviş Lisānī

Matla'

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ilün

Bağlanup kaldı gönül zülf-i 'abīr-āsāda

Çapından kurtulabilmek güç imiş dünyāda

-292-

?

Matla'

Fe'ılātün fe'ılātün fe'ılātün fe'ilün

Sîne derdine devâdur dirler peykânı
Baña yârüñ doğunur mı gör ki dermânı

[39a]

-293-⁵⁷⁷

?

Matla‘

Bu t̄aḳ-ı lāciverdī zer-beft otāḡuñ olsun
Mihr ile meh öñüñce iki şolaḡuñ olsun

-294-

Raḡmī⁵⁷⁸

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Firāḳ-ı yār-ıla zārum bahārı n‘eyleyeyin⁵⁷⁹
Gözüme āteş olur lāle-zārı n‘eyleyeyin⁵⁸⁰
2. Baña görünmese ger kākül-i perîşānuñ⁵⁸¹
Çemende sünbül-i zülf-i nigārı n‘eyleyeyin

⁵⁷⁷ Vezin tespit edilememiştir.

⁵⁷⁸ 53b’de bu gazel tekrar yazılmıştır. Burada bulunmayan ve dipnot olarak verdiğimiz beyit 53b’de verilmiş olup bazı kelimeler farklıdır.

⁵⁷⁹ M.n‘eyleyeyin: D.n‘eyleyeyim

⁵⁸⁰ M.gözüme: D.görince

⁵⁸¹ M.baña görünmese ger: D.görinmez ise baña
M.perîşānuñ: D.perîşānum

3. Huzūr-ı Hākka varup rüz-ı maḥşer olduḡda
O demde bilmezem ol şive-kārı neyleyeyin⁵⁸²
4. Güzellere daḡı dil virmeyem direm ammā⁵⁸³
Sever görünce gözüm ıztırārı n'eyleyeyin⁵⁸⁴
5. Ne kārüm idi benüm Raḥmīyā güzel sevmek
Göñül didükleri şol tâb-kārı n'eyleyeyin⁵⁸⁵

-295-

Gedāyī

Gazel

Mefā'ilün fe'ilātiün mefā'ilün fe'ilün

1. Gedāsına neden incindi şāhumuz bilsek
Dise nedür hele bāri günāhumuz bilsek
2. Bilā-sebeb dilümüz alsa yāre lā dimezüz
Sebeb ne yoḡ yire almaḡa āhumuz bilsek

⁵⁸² Divanda gazelin bu beyiti farklıdır:

*Ne hoş zamân idi eyyâm-ı vuslat-ı cânân
Sonusında hecr gibi zehr-i mâri n'eyleyeyim*

⁵⁸³ D.direm: M.diren

⁵⁸⁴ M.sever: D.sürûr

⁵⁸⁵ M.şol tâb-kārı: D.bî-ihtiyârı

Fatih Tıḡlı, *Bursalı Raḥmî Çelebi ve Divânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.208-209, G.128.

3. Bir eyledi gicemüzle nehârumuz derdâ
Dağı neler ide baht-ı siyâhumuz bilsek
4. Tûlû' ider mi güneş gibi burc-ı 'izzetde
Kalur mı perde-i ebr içre mâhumuz bilsek
5. Gedâyî bendeye incinmege nedür bâ'îş
Efendimüz begimüz pâdişâhumuz bilsek

-296-

Merhûm Ferâgî ⁵⁸⁶

Matla'

Fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlâtün fâ'îlün

Yüzüme bakmaz ne bilsün yâr giryân olduğum

Hâşırum sormaz neden añlar perîşan olduğum

[39b]

-297-

?

Matla'

⁵⁸⁶ Bu beyit Doç. Dr. Şener Demirel'in Mânî Divanı üzerine yaptığı çalışmada da bulunmaktadır. Beyit Mânî'ye de ait olabilir. Ancak Riyâzî'nin tezkiresinde Ferâgî'ye ait olduğu bilinmektedir. Şener Demirel, *16. Yüzyıl Şairlerinden Mânî Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, s.50, e-kitap. <https://i.tmgrup.com.tr/fikriyat/ebooks/dvn-i-mn-ve-sehr-engz-i-bursa-1570115277751.pdf>.

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

Sâ'at irişe şoñ dereceñ ola kahr-ı mevt

İtmez çü âsiyâb-ı felek hîç daķıķa fevt

-298-

?

Matla'

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Benem ol şayd-ı fitrâkında yârüñ ğarķ-ı hün olmış

Ser sümm-i semenden öpmek için ser-nigün olmış

-299-

Hayâlî

Gazel

Mef'ülü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün

1. İy ıřķ-ı yâra bende-i fermân olan başum
Bî-taht u tâc 'âleme sultân olan başum⁵⁸⁷
2. Kânı ile ta'ne taşlarını la'l-reng idüp
Derd ü belâ güherlerine kan olan başum
3. İy bir gedüğine bu cihānuñ konulmayup

⁵⁸⁷ D.tâc âlem: M.tâc u âlem

Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.284, G.30.

Ėam illerinde seng-i beyābān olan başum

4. Evvel benüm firāk-ıla ėummān idüp yaşum
Şoñra ĥabāb-ı lücce-i ėummān olan başum
5. Ėevkānına irādet-i Ĥaĥķuñ rızā virüp
İy gūy māh u mihr ile ġalĥān olan başum⁵⁸⁸
6. Her gün Ĥayālī gibi idüp her maķāmı seyr
Her gice bir vilāyete mihmān olan başum

-300-

?

Nazım

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Ėapuñda muntazırlardur senüñçün leşker-i uşşāk

Niçün ĥullaruña devletlü sultānum görünmezsın

Şehāb-ı dūd-ı āhumdan meger rencīde-ĥāĥırsın⁵⁸⁹

Bir iki gündür iy mihr-i dıraşşānum görünmezsın

-301-

⁵⁸⁸ M.gūy-ı māh u mihr: D.gūy mihr ü māh

⁵⁸⁹ Sehāb kelimesi sin ile deġil sad ile yazılmalıdır.

?

Beyit

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

Bī-çäre ka'r-ı kûlzüme girsem bulur talar⁵⁹⁰

Yâ Rab koyup neyleyeyin uşda bir kuduz

-302-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Âsiyâb-ı felegi dâne-i encüm ile görüp

Kendümi maḥv iderin eyleyicek fikr-i daḳıḳ

-303-

?

Matla'

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Derünü gonca-i bâğuñ lebüñ hicriyle ḥün olmuş

Ġam-ı ḥaḫḫuñla gülşende benefşe ser-nigün olmuş

[40a]

-304-

⁵⁹⁰ İmla kusuru bulunmaktadır. Kulzüm "kûlzüm" şeklinde yazılmıştır.

Gedāyī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. İy sipihr-i şerefüñ şems [ü] meh-i çār-dehi
Eyleyen 'aşık-ı dil-ḥasteye kâhī nigehi
2. Olmasa kıble-i 'uṣṣāḳ ḥalīlüm vechüñ
İşigüñ anlaruñ olur muydı secdegehi
3. Hem-deminden var ise bencileyin düşdi cüdā⁵⁹¹
Şanmañuz nāle-i dil-süzınuñ ola tehī
4. Dostum kâmet-i dil-cüyuña hemdem mi olur
Göge irgürse serin rif'at-ıla serv-i sehī
5. Yine cevır ile Gedāyī kuluñı öldürdüñ
Dād elüñden senüñ iy ḥüsn ilinüñ pādişehi

-305-

Ḥandī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Ḥaṭṭ-ı sebzüñ bizi ḥayrān ideli beng gibi

⁵⁹¹ Cüdâ kelimesinde cim harfinde nokta bulunmamaktadır.

İderüz la'l-i lebüñ bāde-i gül-reng gibi

2. Çeşm-i hūn-rīzūñ ile kākülūñ iy şāh-ı hūsün
Bende eyler niçe Rüstemler[i] Hüşeng gibi
3. Beni gördükçe müheyyā ider ālāt-ı şalāh
Hātırından geçen ol ğamzelerūñ ceng gibi
4. Kimseyi menzil-i maqşūda dilā irgürmez
Tevsen-i çarh-ı felek ğāyet ile leng gibi
5. Tıtdı dünyā yüzini murġ-i dilūñ zemzemesi
Hāndiyā cismüm aña bir kafes-i teng gibi

[40b]

-306-

Kenzī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Bir 'acep sevdāya düşdüm sırrını mevlā bilür
Cümleye maħbūb olan ol maḫlab-ı 'alā bilür
2. 'Işķ nedür 'aşıķ nedür ma'sūķı bilmez her zekī

Der-i deyyāra duş olup ‘üryān olan dānā bilür

3. Ehl-i nāsūt ‘ālem-i lāhūta pervāz idemez
Faḫr [u] faḫri mektebinden ders alan ednā bilür
4. Def ü nāy gibi dem-ā-dem āh [u] feryād eyleyen
Her neye baḫsa göñülden pertev-i leylā bilür
5. Her yüzün yere ḫoyan künh-i ṣalatı añlamaz
Sır sarāyın pāk iden ol ḫalb-i muṣallā bilür
6. Sırr-ı esmā vü müsemmayı melā’ik bilmedi
Kenzīyā adem de bilmez ḫavl-i ‘allemnā bilür

-307-

?

Matla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Ele āyine alup gül yüzüñe sende baḫın

Ammā ṣol ṣarṫ-ıla ki baña raḫīb olma ṣaḫın

-308-

Zātī⁵⁹²

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Bir āteş yakdı dilde ḥasret-i ruḥsār-ı İbrāhīm
Anuñ yanında güyā bir şererdür nār-ı İbrāhīm
2. İlahī Ka'be ḥaqqıçün murādum budur senden
Göñül Ka'besini yapmak ola kār-ı İbrāhīm
3. İrürsem Ka'be-i vaşlına sekrāna virem cānı
Bu İsmā'ıl cānı ile ḳurbān yār-ı İbrāhīm
4. Gül-i gül-zār-ı cennet āteş-i nemrūd olur iy dil
Görinmezse eger kim gözüme dīdār-ı İbrāhīm
5. 'İmāret eyleye mi'mār-ı devlet Ka'be-i ḳalbin
Şafālar kesb ider Zātī olursa yār-ı İbrāhīm

[41a]

-309-

'Ulvī⁵⁹³

⁵⁹² Divanda şiir tespit edilememiştir.

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Şehā kūyuñda göñlüm kim gedā-yı müstemendüñdür
Erenler haqqı baş u cāna qalmaz bir levendüñdür
2. Gülinden gülbüninden gülşenüñ 'uzlet viren halkā
Cemāl-i dil-pesendüñle nihāl-i ser-bülendüñdür⁵⁹⁴
3. Cefā taşın atup incinme yār itdükçe 'uşşâkı⁵⁹⁵
Gerek dögsin gerek sögsin göñül hoş tut efendiñdür
4. Sevüp her bir sitem-kârı şikāyet kıлма t̄ali'den
Seni ey dil iden rüsvā-yı 'ālem kendü kendüñdür
5. Nazar kııl 'Ulvīye kapuñda şāhā bunca yıldur kim
Ġarībüñdür faķırüñdür kuluñdur derdmendüñdür

-310-

Hamdullāh Hamdī

Gazel

Fe'ilātün mefā' ilün fe'ilün

⁵⁹³ Divanda bu gazelin (G.166) Molla Çelebi hakkında söylendiği belirtilmiştir: "Mollā Çelebi Haqqında Söylenmişdir ve Merhūmuñ Maķbūl Ġazellerindendür".

⁵⁹⁴ D.cemāl dil-pesend güle

⁵⁹⁵ M.uşşâkı: D.düşnâmi

İsmail Çetin, *Derzi-zāde Ulvî (Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1993, G.166.

1. Acabā n'oldu yāra eglendi
Gelmedi bu diyāra eglendi
2. Tīz gelem diyü va'de itmiş idi
Gelmedi ol qarāra eglendi
3. Derd ile bağrumı ciger-küşem
Eyledi pāre pāre eglendi
4. İştiyākıyla haste itdi beni
Yandurup intizāra eglendi
5. Ğuşşa-i bī-kerāna ğark oldum
Gelmedi çün kenāre eglendi

-311-

?

Nazım

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

‘Älemde hasīs aqçe vü altün dimez irker

Māl yığsam? diyü dünyāya baş egmez⁵⁹⁶

Harca gelicek şöyle şıkar pençe-i hırsı

⁵⁹⁶ Vezin aksamıştır.

Žāyī' iderin mālī diyü bir pūla degmez

-312-

?

Beyit

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Gönlümi ne seyr-i bāğ egler ne ʔaraf-ı cūy-bār

Egmez illā dil-i maḥzūnumı dīdār-ı yār

-313-

?

Beyit

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Gözlerüm yaşı dirīgā itnese ğammāzlık

Eylemezdüm degmede rāz-ı nihānum āşıkā[r]⁵⁹⁷

[41b]

-314-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Āsiyāb-ı felegi dāne-i encümle görüp

⁵⁹⁷ Raz kelimesi dad ile yazılmamalıdır.

Kendümi maḥv iderin eyleyicek fikr-i daḳıḳ

-315-

Kurbî⁵⁹⁸

Matla'

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Gözümüñ yaşını sil dime şehā nemdür bu

Kim bilür acıyasın iki gözüm demdür bu

-316-⁵⁹⁹

?

Beyit

Göster cemāl-i yârı baña [almadan cānumı]

Ḳoca ḳoca anuñ-ıla [buluşa]⁶⁰⁰

-317-⁶⁰¹

?

Beyit

Yā Rab vücūd-ı köhne libāsı deġişmedin

Ömr-i üftādeyi burc-ı zevâlde [...] ⁶⁰²

⁵⁹⁸ Yunus Kaplan'ın İsimler Sözlüğü'nde yazdığı Kurbî maddesinde bu beyit geçmektedir. Bu beyitin Ahdî'nin Gülşen-i Şu'arâ'sında bulunduğunu söylemiştir.

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kurbi-kurbi-celebi>

⁵⁹⁹ Vezin tespit edilememiştir.

⁶⁰⁰ Mısraın devamı çıkmamıştır.

⁶⁰¹ Vezin tespit edilememiştir.

⁶⁰² Mısraın devamı çıkmamıştır.

-318-

Hayālî

Nazım

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Nigārâ bezm-i hüsnüñde dil-i mestânânemüz kaldı
Perin yakmış cemâlün şem'ine pervânemüz kaldı
2. Ğarîbüñdür añı hoş tut efendi işte biz gitdük⁶⁰³
Göñül dirler ser-i küyuñda bir dīvânemüz kaldı

-319-

Sürûrî⁶⁰⁴

Matla'

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

Dil anuñçün düd-ı ahından cihânı târ ider

Yârini ağıyâr-ıla gördüklerinden 'âr ider

-320-

'Ulvi⁶⁰⁵

Matla'

⁶⁰³ D. Ânı hoş tut garîbüñdür efendi işte biz gitdük

Ali Nihat Tarlan, *Hayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.432, G.83.

⁶⁰⁴ Beyhan Kesik'in İsimler Sözlüğü'nde Sürûrî maddesinde yazdığı beyitlerden biri de budur. Bu beyitin Sürûrî'ye ait olduğu Kınalızade Hasan Çelebi'nin Tezkiretü's-Şu'arâ'sında geçtiğini belirtmiştir.

⁶⁰⁵ Divanında tespit edilememiştir.

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Ne rāzum açmağa maḥrem ne bir ğam-ḥar-ı hemdem var

Belā küncinden ağlar baña ancak çeşm-i pür-nem var

-321-

?

Matla'

Mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün

Gönlüm senüñle ben yalıñuz kaldum iy ḥabīb

Düşmenlerüm de bencileyin olmasun ğarīb

-322-

?

Matla'

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Def-i ğam bāde ile ya leb-i dilberle gider

Yohsa abdāl-i ğubār ile göñül muğber olur

-323-

?

Matla'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ḳādir olsam sende biñ dīde peydā eylesem

Her biriyle sen mehüñ ḥüsnin temāşā eylesem

[42a]

-324-

Dervîş Tâbî

Gazel

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. O meh aḥşam leylî bilmedüğüm yerlerde
Zulmet-i ğam gözüm üstine çeküpdür perde
2. Dil saçı dârına berdâr olalı Mañşûruñ
Hîç añlamaz nice Ḥallâc idügi çenberde
3. Arzû-yı heves kâkül-i 'anber-bâruñ
Niçe redd eyleyeyin çünki yazılmış serde
4. Dil-i sengînüñe gözyaşı ile yir itmek
Nağş-ı elmâs-ıla yazmağ gibidür mermerde
5. Lebi huşk u gözi pür-nem ğam-ı hicrânuñla
Var mıdur Tâbî-i bî-dil gibi baḥr ü berde

-325-

Velehu Tâbî

Gazel

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Ancağ raķıb cevri degül infi'alümüz
Haṭṭ geldi la'l-i yāra odur bu melālümüz
2. Bend-i belādan olmaduğ āzāde bir nefes
Zülfüñ hevāsı olalı dilde ḥayālümüz
3. Gīsularuñ firāķı helāk eyledi bizi
Boynuña alma iy saçı sünbül vebālümüz
4. Vaşf ideli miyān ü lebin ol perī-veşüñ
Nāzük ḥayālle añılır kıyl ü ḳālümüz
5. Geh şı'r ü geh ğazel diyü dildāra Tābiyā
'Arz iderüz nezāket ile ḥasb-i ḥālümüz

[42b]

-326-

Derviş Tābī

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Biḥamdillāh sa'ādetle selāmetle zafer bulduñ

Ġazā utlu ola ubrusı alduñ genc-i zer bulduñ

2. Olup ġālib ‘adū-yı āġı [vü] bāġıye nuşretle
Virüp feth ü fütūhı Ha saña tc u kemer bulduñ
3. Bu yüzdenden ulaġın kesdüñ eline virdüñ ol kelbüñ
Ki anı maa arşu ‘av‘av eyler kör ü ker bulduñ
4. Tutup ekdüñ evürdüñ uvvet-i la-avleyle zra
oluñ avs-i aza vü sözlerüñ tr-i ader bulduñ
5. Virildi ünkü keskinlik yararlı azret-i Hadan
Şu‘-ı şems ile mh-ı nevi tġ ü teber bulduñ
6. Feleklerde melekler nşır oldu Hadan anuñün
Meh ü mihri iki yanuñda sm ü zer siper bulduñ
7. Anuñün leşker-i İslama serdr olduñ iy server
Ki meydn-ı ġazada kendüñi sen şr-i ner bulduñ
8. Sen ol Smurġ-ı af-ı rezmsin ‘anka-yı udretten
Otaġa ildüñ destruñı bir dane per bulduñ
9. Varup o gibi oġrı dşmeni kesdüñ ılı gibi

Anuñçün hazret-i Sultān Selīm yanında yer bulduñ

10. O şahensāh-ı dārādur huzūrında bulup rağbet
İşidüp leblerinden āferīn dürr ü güher bulduñ
11. Dilā eyle recā hāk-ı rehin kuhl-i cilā için
Anı çünkim mubaşşır dīde-ver ehl-i nazar bulduñ
12. Cenābında n'ola 'arz-ı kemāl itseñ anuñ zātın
Hüner-perver hüner ver ma'rifetden bā-haber bulduñ
13. Dil ü cāndan du'ā kıl Muştafā Pāşāya iy Tābī
Çün anı bir hümāyün-fer dilāver gerçek er bulduñ

-327-

Mesihî⁶⁰⁶

Nazım⁶⁰⁷

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

Gitmedi haţtuñla zülfüñ fikri başumdan meger

Ben kara yazulıya olmuş kuru sevdā naşīb

Dāğ urınup nitekim tağlara düşdüm lāle-veş

⁶⁰⁶ Bu iki beyit Mesihî Divanı'nda 17. gazele aittir. Bu gazelin ikinci ve üçüncü beyitleridir. (Mine Mengi, *Mesihî Dîvânı*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1995, s.124.)

⁶⁰⁷ Başlık matla' şeklindedir. Ancak nazım olması gerekmektedir.

Olmadı bir gül-ruh-ıla şöhet-i şahrâ naşib

[43a]

-328-

‘Ulvî

Gazel

Mef‘ülü fâ‘ilâtü mef‘ilü fâ‘ilün

1. Hoş yaraşur cemâlüne bu haţ-ı müşg-bâr
Āmentü billezî halaqa'l-leyle ve'n-nehār
2. Zerd olduğı bu kim haţ-ı hüsnüñ berätünüñ
Tuğrā-yı zer-nişānladur hükme i‘tibār
3. Devr-i ruhuñda iy şanem üstād-ı Lem-yezel
Bir hūb naqş bağladı nāmı benefşe-zār
4. Hüsnüñ zamānınuñ meger evvel bahāridur
Yir yir bitürdi tāze çemen şun‘-ı gerd-kār
5. ‘Ulvî çü gördi muşhaf-ı hüsnünde haţtuñı
Seb‘ü'l-meşāni remzini fehm itse vechi-vār

-329-

Tābī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. N'ola üftāde olsam sāye-veş ol serv-i bālāya
Bülend olsa kişinüñ himmeti meyl eyler a'lāya
2. Hıaç-ı sebzi-i ruhı devrinde beñzer hāleye kaçı
İki kavş-ı kuzahdur gūyiyā gelmiş bir ārāya
3. Ruğunda hāller gördüm su'al itdüm didi ol meh
Kamer kılmış kırān burc-ı şeref üzre Şüreyyāya
4. Güneş ruhsārına beñzer o mäh-ı 'ālem-ārānuñ
Anuñçün āfitāba gökde 'İsā oldı hem-sāye
5. Görelden şive-i reftārın ol serv-i dilārānuñ
Baş egmez oldı Tābī cān u dil sidreyle tūbāya

[43b]

-330-

Behiştī

Matla'

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Nereden bir aşı mihrâb ola gün gibi ‘ayân
Döner ol yaña gözüm ible-nümâ gibi hemân

-331-

Tâbî Mevlevî

Matla‘

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

İki aşı arasında dilâ ol mehveşüñ hâli

Megesdür ‘anberîn kim misk-i terdendür per ü bâli

-332-

Selîķî

Beyit

Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

aţtuñ gelince uzucağum göreyin seni

Şâyed ola ki oynuma oyam zamân-ıla

-333-

ayâlî

Matla‘

Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

Mest itdi alk-ı ‘âlemi ol lâ‘l nâblar⁶⁰⁸

⁶⁰⁸ M.la‘l nâb: D.la‘l-i nâb

Ali Nihat Tarlan, *ayâlî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.134, G.24.

Devr-i lebüñde ayığa düşdi şarāblar

-334-

Velehu Hāyālī

Matla‘

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ülün

İy haṭṭ-ı yār her ṭarafa nāmeyi ṭağıt

‘Uşşākuñ işi bitdi bu hengāmeyi ṭağıt

-335-

Derviş Tābī

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. İy şabā kūyına uğrarsa o servüñ yoluñ
Sāye-veş hāke düşüpdür diyesin bir kuluñ
2. Bergüzār eyleridüm cān-ı haḳīri ṭapuña
Bilsem iy rūḥ-ı revān olduđını maḳbūluñ
3. Dīv-i ađyār kaçır gölgemü görse olalı
Girdin cān u dile hırz u ḥamā’il kuluñ
4. Şaldı sevdāya beni sihr ile çeşm-i siyehüñ
‘Aḳlımı aldı perī-veş müje-i meḳhūluñ

5. Tābiyā gevher-i eşk ile ʔolu dāmānuñ
Hāce-i cevherīsin gerçi ki yođ bir pūluñ

-336-

?

Beyit

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Raķībūñ bir müşevveş yazu yazmış iy elif-ķāmet

Velī 'āşıkларуñ diķkat idüp 'aybın ııkardular⁶⁰⁹

-337-

Dervīş Tābī

Gazel

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

1. Bī-sütündür dime bu ʔaķ-ı felek
Āh-ı 'āşıkdur olan aña direk
2. Başladı hāl ü haṭuñ fitnelere
Rūmī kāfir ola gibi giderek
3. Eyledüñ hūn-ı ğamuñ baña ğıṭā
Keşşerallāhu te' āla hayrek

⁶⁰⁹ Dikkat kelimesi te ile yazılmalıdır.

4. Esb-i nāz-ıla bizi çignetdüñ
Eteğüñ başını şāhum çekerek
5. Ğamzesi tīrine tutduñ sīneñ
Tābīyā āhen imiş sende yürek

-338-

?

Beyit

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Cānı cānāna dirīğ eylemedüñ

‘Āşık olunca kişi böyle gerek

[44a]

-339-⁶¹⁰

Şıdkī

Gazel

1. Yüz virme yüzi māhum bu zülf-i perīşāna
Ḳalbi ḳara kāfirdür ḳaşd itmesin imāna
2. Biñ ‘āşık[1] bir demde ḳatl eyler emān virmez

⁶¹⁰ Vezin tespit edilememiştir.

Şol ğamze-i h n-r z n  anmaz ne  acep  ana

3. La'l-i leb n i g rdi bu d de-i gevher-b r
Meyl eylemez iy g l-ru  y  t-ila merc na
4. L 'l 'i re k n  aksi bu d de-i p r-nemde
G y  ki d  p-durur  a'r-ı yem-i  Umm na
5. Mesken tatalı Őıdk  mey ane-i va tedde
B -h Ő u  ar bat  Őeyd  del  mest ne

-340-

?

Matla 

Fe'ilat n fe'ilat n fe'ilat n fe'il n

Heves-i z lf n ile  azm ideyin Ő ma degin

 a 'i ser-menzil id p gideyin a  ama degin

-341-

?

Beyit

F 'ilat n f 'ilat n f 'ilat n f 'il n

Sen Őehi geh geh melek  ar da tem Ő  itmege

A ılır t  key zebercetden hil l n revzeni

-342-

?

Gazel

Fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

1. Gel ‘Irāk-ı ‘Arabda dutmasa maḳām
Umma andan şaḳın ḳarār-ı beḳā
2. Bu cihān bir ḥarābe menzildür
Geldi geçdi hezār mīr-livā
3. Mā-i cārīdeki ḥabāb gibi
Niçe biñ çeri ḳaldı nā-peydā
4. Ḥāk-i Baġdāda zeyn olan şeceri
Naḥl-i ḥurmā şanur gören ammā
5. Tuġlardur ki ḳaldı menzilde
Çekilüp gitdi leşker-i ḥulefā

[44b]⁶¹¹

⁶¹¹ Bu yaprağın tamamında Arapça notlar bulunmaktadır.

[45a]

-343-

Gedāyī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Güzellikde nazīrūñ yođ bugün şāh-ı cihānsın sen
Velikin çeşm-i mestüñ gibi ğāyet bī-emānsın sen
2. Tođup gün gibi eyā 'arz-ı ruhsār itseñ olmaz mı
Perī-veş iy gözüm nūrı niçün gözden nihānsın sen

3. Zuhûrından-durur ğāyet hafāsı bu muḳarrerdür
Seni ḥuffāş olan göremez güneş gibi ‘ayānsın sen
4. Yāvuz yel esdüğini istemez ‘āşıklar üstünden
Ḥazer kıl bād-ı āhumdan daḥı tāze civānsın sen
5. Hezārān bülbülüñ olsa Gedāyī gibi lāyıḳdur
Ki zīrā iy lebi ğonca gül-i bāğ-ı cinānsın sen

-344-

Gedāyī

Gazel

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Baña rûz-ı firāḳuñ gibi ‘ömrüm gerçi mâtem yok
Ġam-ı ‘ışḳuñ benümle yār olunca baña hîç ğam yok
2. Ruḥ-ı zerdümle çok sîm-i eşküm dimedim şimdi
Bi-ḥamdillāh nem eksük çarḥ-ı kec-i reftārda nem yok
3. Gehī bîm-i firāḳ [u] kâh ümmîd-i vaşlıyla
Gözümden ḳan revān olmaya Ceyḥûn gibi bir dem yok
4. Olurdı söylemek esrâr-ı mâfi’l-bāl hep bir bir

Budur ağladuğum zîrâ harîm-i ire mahrem yok

5. Gedâyî her kime şorsam ider ‘acz ü şikâyetler
Bu dehr-i bî-vefâda hîç vefâ görmüş bir âdem yok

[45b]

-345-

Mu‘inî

Matla‘

Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün

Felekde mâh[1] şermende iden rûy-ı cemîlündür

Güneş mihr-i ruhuñla hâke düşmüş bir zelîlündür

-346-

‘Ulvî

Matla‘

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Geçdi gurbet-i câna yârân-ı şafâdan kimse yok⁶¹²

Bir ‘acep girdâba düşdüm âşinâdan kimse yok

-347-

⁶¹² M.geçti gurbet-i câna: D.Fürkat ikliminde

İsmail Çetin, *Derzi-zâde Ulvî (Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1993.

Velehu ‘Ulvî

Matla‘

Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün

Mişâl-i Ka‘be eyâ nür-ı dîde-i ‘uşşâk

Gören cemâlünü müştâk görmeyen müştâk

-348-

Velehu ‘Ulvî

Matla‘

Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün

Küp düşme şarâb üstine mestâne düşersin

Bâr olma hevâ ehline yabana düşersin⁶¹³

-349-

Velehu ‘Ulvî

Matla‘

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

Hañçer-i yâr irse câna vuşlatın görme ba‘îd⁶¹⁴

İy dil-i bî-çâre vardur çıkmaduğ cânda ümîd

⁶¹³ M.hevâ: D.cünûn

M.bâr: D.yâr

⁶¹⁴ D.irse: M.ise

M.ba‘îd: D.basîd

İsmail Çetin, *Derzi-zâde Ulvî (Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1993.

-350-

Fuzûlî

Matla‘

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Yār bî-pervā felek bî-rahm devrân bî-sükün⁶¹⁵

Derd çok hem-derd yok düşmen kavî t̄ālî‘ zebün

-351-

Gedâyî

Matla‘

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Göñül ne devlet-i dünyā ne nām ü ne nişān ister

Ne ‘izz ü manşıb u rif‘at ne dārāt ne nişān ister

-352-

?

Nazım

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

Düşdügümce ‘ışka hemdem hicr-i dilberdür baña

Her zamān bir bî-vefā sevmek muqarrerdür baña

Ġam belā ḥasret belā firqat belā ğurbet belā

⁶¹⁵ D.bî-rahm: M.bir dūn
D.hem-derd: M.hem-derdüm

Çanda gitsem bu belâlar cümle rehberdür baña

-353-

?

Beyit

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Saña vaşl olmasa yazık hicr ile ölmek baña güç

Añarın ağların kâh seni kâh beni⁶¹⁶

[46a]

-354-

Velehu Tâbî

Gazel

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Dil nice havf itmesün çeşmüñ gibi 'ayyârdan
Kim ola cân kırtara ol ğamze-i tâtârdan
2. Ğâret ü yağma ider dâyim göñüller kişverin
Türk çeşmüñ şaf çeküp müjgân-ı nâvek-bârdan
3. Lâle ruhsâruñ görenler haţtuña kılmaz nazâr
Gülşen içre gül derenler ağlamazlar hârdan

⁶¹⁶ Vezin kusuru bulunmaktadır.

4. Zaḥm-ı sīnem ḳan yalaşdı hemdem oldı tıġuña
Mütteḥiddür yār yār-ıla ne ğam aġyārdan
5. Hūr u ğilmāna ne gözle baċa bile Tābiyā
Aña kim ola tecellī cennet-i dīdārdan

-355-

Velehu Tābī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Mest-i 'ışķam cām-ı la'l-i dilber-i dildārdan
Vālih ü ḫayrānam ammā cür'adan yārdan
2. İy leb-i mey-ġün ğubār-ı ḫaṭṭ-ı yāķūtuñ ğörüp
Cān ü dil geċdi şarāb-ı nāb-ıla esrārdan
3. Tenlerinde her ser-i mū dīde olsa dostum
'Aşık-ı şādık olanlar ṭoymaya dīdārdan
4. Leblerüñ luṭfıyla cāna itdüġi eylükleri
Derd-i dil itdüñ aķıtduñ dīde-i ḫün-bārdan
5. Zülfüñ ucın aġzuña alma didüm söġdi baña

Tābīyā üstād olan tiryāk olurmuş mārđan

-356-

Velehu Tābī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Ey řabīb-i cān elüñ çek bu dil-i bīmārđan
Kim ölümlü şastaya yok menfa'at tīmārđan
2. Bir řihāb olur raķīb-i dīvi iřrāk itmege
Her şerer kim nāzil olur āh-ı āteř-bārđan
3. Çeşm-i encüm göz yumup řāb-ı 'ademde mest ola
Gelmeye uyşuya varmaķ dīde-i bīdārđan
4. Būy-ı zülfüñ cān meřāmın çün mu'ařřar eyledi
Dem urursa yiridür dil nāfe-i tātārđan
5. 'Arızuñda řař ne cāzūdur ki řuya batmaya
Řāl-i ruřsāruñ ne sāřirdür ki yanmaz nārđan
6. Gevher-i nazmuñ idinse gūř-vār ol řehriyār
Tābīyā yüz döndüreydi lü'lü'-i řehvārđan

-357-⁶¹⁷

?

Beyit

‘Āşık-ı dīdār-ı yār olduğı niçün āb-ı nāb

Cūy-ı eşküm gibi çarh uçurdu anı yārdan

[46b]

-358-

Kaşide-i Figānī [Sūriyye]⁶¹⁸

Kaside

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Şubh-dem alup ‘Uṭārid destine zerrīn kalem

Defter-i sīmāb-gūn-ı ṫāreme çekdi raqam

2. Emr-i şāhı yazdı bildürdi debīr-i çarha kim⁶¹⁹

Cem‘ olup Kerrūbiyān ḫānında şāhuñ bīş ü kem⁶²⁰

3. Sūr-ı şāha oqımağa encüm-i seyyāreyi

Tevsen-i gerdūna bindi şāh-ı ḫāver şubh-dem

⁶¹⁷ Vezni tespit edilememiştir.

⁶¹⁸ Divana göre üç beyit eksiktir. (Abdülkadir Karahan, *Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figanî ve Divançesi*, İstanbul, 1966, s.6-10.)

⁶¹⁹ M.debīr-i çarha: D.emîr-i çarha

⁶²⁰ M.olup: D.ola

4. Atlas-ı gerdünü kat kat eyleyüp yığdı Zuhal
Hâk-i pây-i rahş-ı şâha itmege ferş-i kadem
5. Altun üsküfle güneş derbân-ı sūr-ı şâh idi
Viridi sancağ ƙal'a-i mînâ-nümâyı lâ-cerem⁶²¹
6. Zıll-i Yezdân dâver-i devrân Süleymân-ı zamân
Hüsrev-i Īrân u Tūrân vâlî-i vâlâ-himem
7. Ƙahramân-heybet Ferîdün-saşvet İskender-şifat
Sencer-i Dârâ-şalâbet Keyƙubât-ı Cem-haşem
8. 'Arş-a-i hâlî bulup yilmiş yüpürmiş bād-veş
Rüstem ü İsfendiyâr u Zâl ü Sâm u Güstehem
9. Midhat-i řiğüñ şehâ lâ seyfe illâ zü'l-fikâr
Vaşf [ü] şân-ı tîr ü ƙavsüñ âyet-i nûn u ƙalem⁶²²
10. Hâdim-i kemter ƙapuñda Mışr sultânı şehâ
Âsitânuñ ƙullarından Hüsrev-i mülk-i 'Acem
11. Salřanat gülzârınuñ sen bir nihâl-i servisin⁶²³

⁶²¹ M.mînâ-nümâyı: D.mînâ-nümâyâ

⁶²² Nun ve Kalem suresine telmih bulunmaktadır.

Ėonca-āsā baş aup eyler du‘ā cümle ümem⁶²⁴

12. Halkı her dem ittibā‘-ı emrũñ irřād itmege⁶²⁵
Āsumān-ı āsitānuñda yidi kevkeb ħadem
13. şol Süleymānsın ki İbrāhīm olupdur āřafuñ
Enbiyānuñ himmeti üstũñde ħāzır dem-be-dem
14. Muřafānuñ sünneti devrũñde cārīdür řehā
Ehl-i İslāma du‘ā-yı devletũñ farz-ı ehem⁶²⁶
15. şıyt-i nāyuñ sũrda řũr-ı Srāfil olmasa
Dirilüp bir yire gelmezdi řehā bunca ümem
16. ‘Arş-āsādur ħurduĖuñ her ħayme At Meydānına⁶²⁷
Sāyebān-ı ħarĖ-ı ağlas aña nisbet pest [ü] kem⁶²⁸
17. Her birisi bir řükũfe şan dırağt-ı mĩvedür⁶²⁹
‘ıyş u ‘ışret itmege altında Ėılmān-ı İrem

⁶²³ M.sen bir: D.nev-res

⁶²⁴ M.cümle: D.bunca

⁶²⁵ M.halkı: D.halka

⁶²⁶ M.farz-ı ahem: D.farz-ı a’am

⁶²⁷ İmla kusuru bulunmaktadır. Arş-āsâ yazılırken elif harfi unutulmuştur.

⁶²⁸ D.pest ü kem: M.pest hem

⁶²⁹ D.dırağt-ı ravzadan: M.dırağt-ı mĩvedür

[47a]

18. Başka başka cümle maḥlūkı konuqladuñ şehā
Oldılar ḥānuñda envā'-ı ni'amdān muḡtenem
19. Mihr ü meh ırış oldu nuql encüm simātı heft ırarḥ⁶³⁰
Yayılpdur yinmege sūruñda envā'-ı ni'am
20. Şöyle sīr itdüñ cihān ḥalkın nefā'isden şehā⁶³¹
İřtiḥāya aç yirerdi mā'ideñde her şikem
21. Cümle maḥlūkāta řofrañdan nevāle baḥř olur⁶³²
Ger nemek olsa yitişmez maḡbaḥuñda heft yem
22. Ḥüsrevā bezm-i neřātuñda zebān-ı ḥāl ile⁶³³
Sāzlar her sū naḡam-sāz olup eylerler naḡam⁶³⁴
23. Mūmdur yanmaḡa bezmüñ gicesi řems ü kamer⁶³⁵
Şem'a-dān-ı nuḡra kūpuñdur sipihr-i pür-direm
24. Şöyle rüşen eyledi māhtābı řām-ı tārı kim⁶³⁶

⁶³⁰ D.simātı: M.simāt

⁶³¹ M.nefā'isden: D.simātuñdan

⁶³² M.baḥř olur: D.kasm olup

⁶³³ M.bezm-i neřātuñda: D.bezmüñ neşâtından

⁶³⁴ M.eylerler: D.iderler

⁶³⁵ M.şems ü kamer: D.şem'-i kamer

Şāh-ı hāverden gürizān oldu şan cünd-i zulem

25. Od şaçarken her yaña ağızından iy şāh-ı cihān⁶³⁷
Cānı yoğdur ejdehānuñ kim ura öñüñde dem
26. Şāh-ı hāver havfdan kaçdı hişār-ı çāruma
Āsumāniler burūc-ı çarha çün dikdi ‘alem
27. Kaṭre-i şebnemce gelmez rüz-ı sürüñde şehā
Çeşme-i mihr olsa şerbet kāseler eflāk hem
28. Dikdi bir zerrīn kabağ meydān-ı rezmüñde şehā⁶³⁸
Āfitāb-ı ‘alem-ārāyı Hüdā-yı zü’l-kerem⁶³⁹
29. Zīn-i zerrīn-i hilāli mīr-i āhūr-ı kazā
Hing-i çarha urdı kuşatmağa kuşak şubḥ-dem⁶⁴⁰
30. Kan kaşanur tevsen-i çarḥı anı şanma şafağ
Heybetinden raḥşuñuñ iy Hüsrev-i mülk-i ‘Acem

⁶³⁶ D.eyledi: M.itdi

D.mehtāb: M.māhtābı

⁶³⁷ M.her yaña: D.dem-be-dem

⁶³⁸ M.meydān-ı rezmüñde şehā: D.meydān-ı gerdūna nişān

⁶³⁹ Divanda bu mısra farklıdır:

Tīr atar yir yir şihâb idüp kemân-i çarḥı ham

⁶⁴⁰ M.kuşatmağa kuşak: D.koşmağa koşuñda

31. ‘Arşa-i nazm içre şâh ögdül virürse baña ger⁶⁴¹
Rağş-ı ıab‘um eyleye iki cihānı bir ıadem
32. Yaşam āh-ı āteşinümle sipihrüñ dāmenin
Dest-i mişnetden Figānī ger alınmazsa yaşam
33. Bu meşel meşhürdur ellerde manşıb dest-māl
Birini eyle ‘ināyet gözlerüm yaşın silem

[47b]

34. Yeter ağladuñ yaşuñdan mācerā ma‘lūmdur
Destüñi ıaldur du‘āya cümleden oldur ehem
35. Eyle ol şāha du‘ā kim cümle eylerler du‘ā
Zāyir-i eknāf-ı Ka‘be sākin-i şahn-ı Harem
36. Nitekim burc-ı ıılā‘-i ıārem üstinde ola
Şehriyār-ı çār-bāliş şāhib-i ıabl ü ‘alem
37. Sūrlar birle şafā sür dünya ıurduıça şehā
Hānedānuñ beklesün elıāf-ı dārā-yı ııdem⁶⁴²

⁶⁴¹ D.virürse: M.virdi

⁶⁴² M.eltāf-ı dārā-yı ııdem: D.eltāf-ı dādār-ı ııdem

38. Dağınup Mışrî kılıç ullaruñ oynar cündilik⁶⁴³

Mişede ola remân şîr-i jiyân bebr-i dijem⁶⁴⁴

-359-

Fuzûlî

Matla'

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

Mey içüñ baña dürd-i mey-i şebâne yeter

Eser ki var arâb olmağa bahâne yeter

-360-

?

Matla'

Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün

İtüñle hem-nefes olmağ bu nâtüvâna yeter

Belâ-keşüz bize âk-i derüñde âne yeter

-361-⁶⁴⁵

?

Beyit

Evvelâ amd idelüm âlik-i eflâke

⁶⁴³ M.kullaruñ oynar cündilik: D.kullaruñ itse cündilik

⁶⁴⁴ M.Mişede ola remân şîr-i jiyân bebr-i dijem : D.Mûş olur ol rezmd e şîr-i jiyân bebr-i dijem

⁶⁴⁵ Vezin tespit edilememiştir.

Ve mā fih ki izhār [u] ‘ayān eyledi bu cümle ‘acā’yib

-362-

‘Ubeydī

Beyit

Mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

Çoğ ıturmazuz bu āh-ıla fānī cihānda biz

Bir gün ‘Ubeydī yıqılıruz rüzgārdan

-363-

‘Ubeydī

Beyit

Mef’ülü fā’ilātü mefā’ilü fā’ilün

Dendānlaruñ ğamıyla ölürseñ ‘Ubeydīyā

İnci çiçekleri bitüre hākümüz bizüm⁶⁴⁶

-364-

?

Nazım

Mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

Cān riştesiyle ‘ışқа bağlandı dil çözümez

Şol bir ılısma döndi kim düğümde bozulmaz

⁶⁴⁶ Bu beyit divanında 206. gazelin son beyitidir.

Ömer Arslan, *Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.443, G.206/5.

Da'vā-yı zühhd iderse zāhid saña ne iy dil
Sen tut miyān-ı yārı haq inciler üzülmez

-365-

Fevrī

Matla'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Ben diyār-ı ğurbete gitdüm fiġān ü āh-ıla
Gönlümi cānā saña ışmarladum Allāh-ıla

-366-

?

Beyit

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Ĥayāliye ululansa 'acep mi itleri yārüñ
Aña ol bir bende-i nācīzden anlar ekābirdür?

-367-

Derviş Şürī Çelebi⁶⁴⁷

Matla'

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

⁶⁴⁷ Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'nde Şürī'ye ait olduğu yazmaktadır. Kınalızade Hasan Çelebi'nin Tezkiretü'ş-Şuarâ'sında geçtiğini Fatih Koyuncu kaynak göstererek yazmıştır. Fatih Koyuncu, *Derviş Şürī Çelebi*, Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.

Yüri pendî ҡo nāṣîḡ ḡāl-i dilden bî-ḡabersin sen

Benî dîvāne itdi ol perî bilmem ne dîrsin sen

-368-

?

Beyit

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

Düşeyin ḡāk-i pāyuña ҡo beni

Dostum sende görseñ-e seni

[48a]

-369-

Tābî

Gazel

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

1. Beni sen firḡat-i ḡasretle idelden ḡamnāk
Yürürem vālih [ü] ḡayrān ü perîṣān yaḡa çāk
2. Sūz-ı dilden ne tereddüd yanar idi cismüm
Dem-be-dem sepmese ŗu üstüme çeşm-i nemnāk
3. Sen ŗeh-i ḡüsnüñ işigine yüzün süre diyü
Ser-i kūyuñ ṡolanur günde ṡoḡuz ḡat eflāk

4. İy bŷy-ı serv-i revān kim bile sāye ŧalasın
Olayın yollaruñ ŷstinde senüñ ŧo beni ħāk
5. Tābiyā cezbe-i ‘ıŧkı o mehüñ aldı beni
Vālih oldum giderek ŧalmadı ‘aql [u] idrāk

-370-

‘Ubeydī

Gazel

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

1. Ğamuñla pāy-māl olan dil-i bī-mār[ı] añmazsın⁶⁴⁸
İle iħsān idersin genc-i vaŧluñ anı añmazsın
2. Lebüñ cāmını bir kez añarsın sen emdügüm ammā kim
Ğam-ı hicrŷñle ŧanlar yutduğum devrān[ı] añmazsın
3. Dimiŧdüñ ŧurŧ-ı dāğum göricek bir bŷse ħaŧķuñdur
Behey zālīm unutduñ hīç bu ħaŧķ-ı nānı añmazsın
4. ‘Adū bir kez çāğurmaķla varursın yanına anuñ⁶⁴⁹
Ṭabībüm yıl geçer bu ħasta-i hicrān[ı] añmazsın

⁶⁴⁸ M.dil-i bī-mār: D.dil-i vīrānı

⁶⁴⁹ D.varursın: M.Varursam
M.anuñ: D.da‘im

5. Nice şihhat yüzün görsün ‘Ubeydî derdmendüñ kim
Nice feryād ider bu ‘aşıq-ı nālān[ı] añmazsın⁶⁵⁰

-371-

Tābī

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Bād-ı āhumla varurdı yile bu tūde-i hāk
Dem-be-dem sepmese şu üstine çeşm-i nemnāk
2. Sen ne burcuñ mehisin kim ser-i kūyuñ tolanur
Gice gündüz kamer ü şems ü nücüm ü eflāk
3. Bu kadar hüsni cemāliyle kemāliyle seni⁶⁵¹
Nice mümkün ola vaşf eyleye kalb-i ğamnāk
4. Cān ü başı n’ola yoluñda fedā eyler isem
‘Işk-ı pāküñdür iderin göñlümi böyle bī-bāk
5. Diş bilerler lebi helvāsına Tābī yārüñ
Şüfīler başlarına gerçi şoqarlar misvāk

⁶⁵⁰ Dördüncü beyitin ikinci mısraının ve beşinci beyitin ikinci mısraının yeri divanda farklıdır.
Ömer Arslan, *Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.456, G.223.

⁶⁵¹ İmla kusuru bulunmaktadır. İzafet kesresi yerine atf vavı yazılmıştır.

-372-

Tābī

Medḥ-i Bākī

Nazım

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Çün kerāmāt-ı bülend-i evliyā eş'ārda
Kimyā-yı devlet-i sermed degül mi bu şafā
2. Zāt-ı pākine kimüñ kim virdi Ḥaḫ ṭab'-ı luṭuf
Çeşme-i Kevşer gibi her sözi olur devā
3. Tābīyā güftār-ı Bākī n'ola ger mergüb [ise]
Ḥaḫ didi Qurānda çünkim *bāḫiyātü'ş-şāliḫāt*⁶⁵²

[48b]

-373-

Velehu Tābī

Gazel

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

1. Genc-i ḫanā'ata irişen kāmran olur
Künc-i ferāğat aña dem-ā-dem mekân olur

⁶⁵² Kehf Suresi 46. ayetten iktibas yapılmıştır.

2. Derd-i firāk-ı yār-ıla lāğar olan beden
Kaşr-ı vişāle çıqmağa bir nerdübān olur
3. Bu gülistān-ı fānīye meyl itmeyen dilā
Bāğ-ı beqāda bülbül-i quds-āşiyān olur
4. Bir zerre içre şemsi hüveydā görenlere
Baħr-i muhīṭ kaṭre içinde ‘ayān olur
5. Her kim ki şarf iderse me‘ānīye ‘ömrini
Tābī anuñ kelāmı bedī‘ ü beyān olur

-374-

Velehu Tābī

Gazel

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Şol mübtelāña kim ser-i kūyuñ mekān olur
İy hür-çihre meskeni anuñ cinān olur
2. Ğamzeñ oqına sīnesi şandūka olanuñ
Seng-i mezārı iy kaşı yā bir nişān olur
3. Tır-i murādı menzil-i maqşūda irgürür
Qaddi anuñ ki ‘ışquñ elinde kemān olur

4. Bāzār-ı ğamda ğuṣṣaṅı cān virüp almayan
Kārı ḥasārat aṣṣını bildüm ziyān olur
5. Ol zülfi leylī ‘ıṣḳı-y-ıla Tābī ger ölem
Kıṣṣam benüm de Qays gibi dāsītān olur

-375-

Velehu Tābī

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. İy dil olursañ eger vüs‘atda sen deryā gibi
Her sözüñ bir gevher olur lü’lü’-i lālā [gibi]
2. Nitekim genc-i kanā‘atdan gelür cāna ğınā
Kūṣe-i vaḥdet bulunmaz künc-i istignā gibi
3. Büm gibi pāyine yāyı gelür anuñ kim ol
‘Uzlet-i qāf-i qanā‘at eyleye ‘anqā gibi
4. Seng-dildür ol lebi şīrīn saña meyl eylemez
Ṭağlar kesseñ eger Ferhād-ı ğam-fersā gibi
5. Tābiyā bir ṣaçları leylīye mecnün ol yūri

Söylene dillerde kışşañ Vāmıķ [u] ‘Azrā gibi

[49a]

-376-

Bākī

Gazel

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Raħm eyle āb-ı dīde-i gevher-niṣāra gel
Emvāc-ı baħr-i eşkümi seyr it kenāra gel
2. Zāhid ne lāzım ehl-i dile kīne-i şütür
Gir bezm-i ‘ıyş u ‘ışrete sen de kıtāra gel
3. Meydür meħekk-i tecrübe-i pir-i mey-fürüş
‘Arz it nukūd-i kalbüni şāhib-‘ayāra gel⁶⁵³
4. Gördüñ kabā-yı ‘ömre beķā yok bu bāğda
Gül gibi sende pīreheni pāre pāre gel
5. Bākī dem urma seyr-i maķāmāt-ı ‘ışķda⁶⁵⁴

⁶⁵³ M.it: D.eyle

M.nukūd: D.nakd

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.208-209, G.303.

⁶⁵⁴ M.ışķda: D.aşķdan

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.208-209, G.303.

Geç āh u nāle nağmelerinden qarāra gel

-377-

Gedāyī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün fe' ulün

1. N'ola dehr içre 'acep sāğar-ı şahbādan yig
Seni bir cām ider gör cism-i dārdan yig
2. İbn-i vaqt ol ğamı hoş gör yime ğam şādī için
Ġam-ı imrüz dilā 'işret-i ferdādan yig
3. 'Aklı idrāki 'acep kıanda ola şūfīnūñ
Hūr-ı rıdvān görür dilber-i ra'nādan yig
4. İrmesin kıāmetüñe destüm eger görmezisem
Kaddüñi serv-i ser-efrāz-ıla tūbādan yig
5. İmtizāc itme ki halk-ıla Gedāyī hele ben
Bulmadum bir eyü tedbīr mudārādan yig

[49b]

-378-

?

Beyit

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ol müşğın dehenüñ öpmege cānum rāğıb

Düşdi fırşat gice er ğaib ü şoĥbet ğāib

-379-

Gedāyī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Halk-ı 'ālem yüzüñi görmege t̄alib [ü] rāğıb
Olma luřf eyle gözüm nūrı nazardan ğāyıb
2. Ehl-i ĥüsnüñ n'ola yanuñda vücūdı yoğ-ısa
Pertev-i māh olur elbetde nücūma ğālib
3. Şubĥ-ı şādık diledi gün yüzüñe ola şebīh
Toğıcağ şems-i ruĥuñ oldu sözinde kāzib
4. Mevsim gül ola hem bülbül-i vaşl hem dil-i zār
Nice nādān ola zāhid ola meyden tā'ib
5. Fırşat el virmez ayaĥuñ tozına yüz sürmek
Bu Gedāyī kuluña şāhum olupdur vācib

-380-

‘Ubeydî

Gazel

Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün

1. Tıfl-ı sirişk odur ki düşe pây-ı dilbere⁶⁵⁵
Gelse ‘aceb midür tepesi üstine yire
2. Derd ü ğamuñ yükin çekerin dir ise eger
Yüklet bir iki virme emân düşmen-i ğara
3. Öykindi āsitānuña iy şeh yiri-durur
Pervîn urursa muşt-ıla çarĥ-ı bed-aĥtere
4. Pehlū-yı lāġarumda degül üstühān-ı ğam
Ebrūlaruñ ğamıyla göñül düşdi ğaçere
5. Jāle gülüñ yüzine yapışdı ‘Ubeydiyā
Öykindi gibi rüy-ı ‘araġnāk-ı dilbere

[50a]

⁶⁵⁵ D.odur ki: M.ur ki

Ömer Arslan, *Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.488, G.265.

-381-

‘Ubeydî

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Mîve-i la‘l-i revân-baḥşuñ umarmış aḡyār
Olmasun bâḡ-ı cihānda göreyin ber-ḥürdār
2. Luṭf idüp ḳullaruñuñ defterine yazar iseñ
Dil-i ḡamgîn yazılır iy şeh-i ‘ālî-miḳdār
3. Beñzemez zülf-i siyāhına o māhuñ didiler
Ḳara ḳayḡuya batup ṭañ mı ḳararsa şeh-i tār
4. Ruḥ-ı zerdin görüp iy şeh ḳuluña meyl itdüñ
Reşkten yüzini burtarsa ‘acep mi dînār
5. Şu ḳadar nāle ile oldu ‘Ubeydî hem-dem
Cāndan olmazsa eger zār olur iy dil bî-zār⁶⁵⁶

-382-

Fiḡānî

Gazel

⁶⁵⁶ M.olmazsa: D.itmezse

Ömer Arslan, *Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.317, G.50.

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Baña göstermedüñ ol mâhumı çün iy gerdün
Göreyin ben seni kim külbe-i aḫzānuma dūn⁶⁵⁷
2. Boynı baḡlu ḳuluñam diyü gelüp şâne-i zülüf⁶⁵⁸
Sen şeh-i ḫüsnüñ öñinde 'alemin itdi nigün
3. Ḳadrüm artar ḡam-ı 'ıŝḳıyla şarardıḳca yüzüm⁶⁵⁹
Rengi zerd olmaḡ-ıla mu'teber olur altun
4. N'ola ḳan aḡlar isem dīdelerümnden her dem
Gözüme ḳarşu iderler müjemi ḡarḳa-i ḫün
5. İy Fiḡānī bulunur Leylī-i maḳşūde vuşül⁶⁶⁰
Çünki ḫutdı reh-i 'ıŝḳ içre ḫarīḳ-i Mecnün

[50b]

-383-

Sırrī

⁶⁵⁷ M.ben seni kim: D.sen de benüm (Abdülkadir Karahan, *Kanuni Sultan Süleyman Çaḡı Şairlerinden Fiḡanī ve Divançesi*, İstanbul, 1966, s.102.)

⁶⁵⁸ M.diyü: D.didi

M.şâne-i zülüf: D.şâh-ı zülüf

⁶⁵⁹ M.ḡam-ı ıŝkla: D.ḡam-ı ıŝkuñla

⁶⁶⁰ M.bulunur: D.buluruz

D.Leylī-i maksûde: M.leyl-i maksûde

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Neden çok böyle incinmek dil-i şeydāya sulṭānum⁶⁶¹
Nedür bā'ıs bu deñlü nāz ü istiğnāya sulṭānum
2. Revā mı rû-siyehler sāye-veş yanuñca şalınmağ
Hayflar hāşılı ol kâmet-i bālāya sulṭānum⁶⁶²
3. Öper mi göz göre ol sā'id-i sîm-teñi iller
Virür mi la'l-i nābuñ büslar a'dāya sulṭānum
4. Toyurduñ müstedām ol hon-ı ihsānuñla 'uşşâkı
Gerekmez ğayrı dilberler yiter dünyāya sulṭānum
5. Halaş it pençe-i hicrûñ elinden Sırrî luṭf it
Gel öldür çäre olmaz[sa] eger ihyāya sulṭānum

-384-

Sırrî

Matla'

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

Ne nümāyiş var ola serv-i hırāmānuñda

⁶⁶¹ Ç.Nedür: M.neden Hüseyin Gönel, a.e, s.414.

⁶⁶² Ç.Yazıklar: M.hayflar Hüseyin Gönel, a.e, s.414.

Serv-şadler şatı alçağ görünür yanuñda

-385-

?

Matla'

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Ferağ şādum ki ol gül-çihreden büy-ı vefā geldi

Küdüret gitdi göñl[üm]den bi-şamdillāh şafā geldi

-386-

?

Beyit

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Dökülen şebnem degüldür yeryüzine her seher

Pâyına dildārumuñ eyler melekler dür nişār

-387-

?

Nazım

Fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün

Bu maşām-ı ferağ-fezāda dilā

Niçe yārān-ıla şafā sürdüñ

'Ākıbet ayrılık olup zāhir

Ėam-ı hicrān-ıla koyup gitdüñ

[51a]

-388-

Yümnī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Pây-bend olubanı zülf-i semen-sā kaydı
Düşmesin boynuña ol sâ'id-i zībā kaydı
2. Ėadd-i bālāsı belā-yı dil-i bīmāra yeter⁶⁶³
Ne belā başdan ol turre-i tarrā kaydı
3. Mevsim-i 'ıyd ü bahār irdi teferrüc demidür
Düşdi her naḥl-i dil-ārāya tonanma kaydı
4. Naḥd-i ḥāli değişüp nisbe-i istikbāle
'Āqılāne degül endīşe-i ferdā kaydı
5. Yümniyā tül-ı emel fikr-i beyāza çıkmaz
Ne belā-yı siyeh ol defter-i dünyā kaydı

⁶⁶³ İmla kusuru bulunmaktadır. İzafet ye'si bulunması gerekirken atıf vavı yazılmıştır.

-389-

?

Matla‘

Mef‘ülü fā‘ilātün mef‘ülü fā‘ilātün

İy hoca dökme mâluñ geh āb u geh türāba

Ma‘mürlik getirmez dünyā diyen hārāba⁶⁶⁴

-390-

Mānī

Gazel

Mef‘ülü mefā‘ilü mefā‘ilü fe‘ulün

1. İy haṭṭ-ı siyeh ‘arız-ı cānāna ṭolaşma
Yüz qaralığın eyleme imāna ṭolaşma
2. İy şāne senüñ cismüñi şadpāre kılurlar
El çek şağın ol zülf-i perişāna ṭolaşma
3. Ayakda kalup cür‘a-şıfat hāke düşersin
İy cām-ı muşaffā yüri yārāna ṭolaşma
4. Açılma katı ‘āleme fāş eyleme rāzuñ
İy rişte-i cān nāme-i cānāna ṭolaşma

⁶⁶⁴ Beyit 51b’de tekrarlanmıştır.

5. Āġūş-ı miyânın talep itme kemer-āsā
Mānī meded ol ser[v]-i hırāmāna ʔolaşma

[51b]

-391-

ʔ

Nazım

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ilün

Bu maķām-ı feraḥ-fezāda dilā

Nice yārān-ıla şafā sürdüñ

Āķıbet ayrılık olup zāhir

Ġam-ı hicrānla ʔoyup gitdüñ⁶⁶⁵

-392-

ʔ

Nazım

Mef' ūlü fā' ilātü mefā' ilü fā' ilün

Eyā ʔaşı ḥendek ki sīnem nişāna dek

Nāzük nihāl servidür ol bāġ-ı cāna dek

Tīrūñle sīnemi yeter itdün bölük bölük

⁶⁶⁵ Bu şiir mecmuada 3 kez tekrarlanmıştır.

Şimden girü 'asā-yı dil-i nātüvāna dek

-393-

?

Beyit

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Yumazsa āb-ı luḫfuñ cümle cürmin mücrimüñ yā Rab

Ya ol bī-ḫadd ü bī-pāyān olan deryāyı neylersin

-394-

?

Matla'

Mef'ülü fā' ilātün mef'ülü fā' ilātün

İy ḫoca dökme māluñ geh āb u geh ḫaraya

Ma'mürlikgetürmez dünyā diyen ḫarāba

-395-

?

Gazel

Fā' ilātün mefā' ilün fe' ilün

1. Yār kim luḫf ile kenāra gele
Beñzer ol 'ıyde kim bahāra gele
2. Çeşm-i terde ḫayāl-i 'arız-ı yār

Bir perīdür ki çeşmesāra gele

3. Kehkeşān şanma āh-ı pür-şererüm

Yol idüpdür sipihre vara gele

4. Ne sa‘ādet-durur ki hücreye yār

İtdügi cevre İ‘tizāra gele

5. Hāşalillāh kavlüñ maķāl gibi

Bir belā-keş bu rüzgāra gele

-396-

Fehmī

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Bād-ı zülfüñle gönül her şeb perīşān olmada

Hasret-i la‘lüñle çeşmüm gevher-efşān olmada

2. Dür olaldan ‘arızı elüñden iy gül-berg-i ter

‘Andelīb-āsā dil-i şūrīde nālān olmada

3. Būy-ı zülfüñden senüñ bir şemme tuymuşdur meger

Turmayup bād-ı şabā her yaña pūyān olmada

4. Muğber olsağ hicr ile cām-ı vişālūñ özlerüz
Hāşılı bī-ihtibāruz mest [ü] hayrān olmada
5. Niçe māh ü sāldür iy Fehmī hürşid-i felek
Ol mehūñ tāb-ı teb-ı mihriyle sūzān olmada

[52a]

-397-

Enverī⁶⁶⁶

Matla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Nideyin şaḥn-ı çemen seyrini cānānum yoğ

Bir yanumca şalınur serv-i hırāmānum yoğ

-398-

?

Müfred

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Dime ağıyāra luğ itsem nihānī kim duyar anı

Olur özi nihānī ‘aşığa ilhām-ı rabbānī

⁶⁶⁶ Önceki varaklarda bu beyitin de içinde geçtiği bir gazel bulunmaktadır. bkz. 36b. Faruk Güler, *Enverī Dîvânı [Tenkitli Metin-Tahlil]*, Doktora Tezi, Ankara, 2020, s.248.

-399-

?

Matla‘

Mefā‘ilün fe‘ilātün mefā‘ilün fe‘ilün

İder fedälara ‘ışkıında gevher-i cānı

Gören bu táb u ıarāvetle rüy-ı ‘Oısmānı

-400-

?

Matla‘

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

Gözlerüñ ‘ayn-ı bilür kaçlarıñ aldı beni

Çalmadı çün kararum öpsem gelüp seni

-401-

Behiııti

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. ‘Andelībüñ bu seıher nālesini gülıende

Güı iden ehl-i şafā didi nefı pāyende

2. Geldi ıoldı dil ü cān evlerine leııker-i şevkı

Ğayr[ı] bir yoıla yüri kendüñe iy [ğamnāk] sen de

3. Niçe el çekmeyeyin rişte-i cānumdan kim
Dāğdan qalmanı bir igne urucı bir tende
4. Biz o dīvānelerüz bay-ıla ğam kūh-ı cünün
Qıřlamuz dađı neberd kūşe-durur külli [...] ⁶⁶⁷
5. Sevdüğüm derd-i Behiştiye ‘ilāc olmağda
Gül řeker qanda niyāb-ı leb-i la‘lūñ qanda

[52b]

-402-

Bākī

Kaside

Mef‘ülü fā‘ilātü mefā‘ilü fā‘ilün

1. Gül meclisinde lāle yine kıldı āřikār
Āyīn-i bezm-i ‘işret-i Cemşid-i kāmkar
2. Gül-zāra gel ki cümle cihāndan nümūnedür
řahñ-ı çemende ħāřıl olur seyr-i her diyār

⁶⁶⁷ Kelimenin devamı çıkmamıştır:

3. Döndi diyâr-ı Rûma semenlerle şahın-ı bâğ[1]⁶⁶⁸
Güyâ sevâd-ı mülk-i Hâbeşdür benefşezâr
4. Şahrâyı kıldı lâle Bedaḥşâñ vilâyeti
Gülzâr itdi tâze çemen mülk-i sebzezâr
5. Tōlâb kırdı kıavs-i kıuzah bâğ-ı ‘âleme
Mîz-âb gibi her yañadan ağıdı cüybâr
6. Çarḫ oğlarını gülşene atdı yine şehâb
Altun göbeıklü bir siper-i la’l tutdu ḥâr
7. Gösterdi âb ‘aks-i gül-i bâğı nitekim
Ruḥsâr-ı feth âyîne-i tîğ-i şehryâr⁶⁶⁹
8. Evvel ki ğubâr-ı dergehine intisâb ide⁶⁷⁰
Eflâke irdi velvele-i kûs-ı iştihâr
9. Mülk-i süḥende nevbetümüz çaldı rûzgâr
Eflâke tutdı küngüre-i tâc-ı iftiḥâr
10. Bâkî ne deñlü sözlereññ âb-ı ḥayât ise⁶⁷¹

⁶⁶⁸ M.bâğ: D.vilâyeti

⁶⁶⁹ M.ruhsâr-ı feth: D.Nusret yüzini

⁶⁷⁰ M.evvel ki: D.ol ki

Aķar şu gibi yirde gerek rŭy-ı i'tizār

11. andan gedā-yı bī-ser ũ pālar senüñ gibi
andan edā-yı medḥ-i řehinřāh-ı āmkār⁶⁷²
12. Yüz sür Cenāb-ı Hāa niyāz u tazarru' it⁶⁷³
Olsun mezīd 'ömr-i Hūdāvend-i rŭzgār
13. adr ũ şerefde her gicesi Leyletü'l-berāt
Eyyām-ı 'ömr-i devlet[i] nev-rŭz [u] nev-bahār

-403-

řıdkī

Gazel

Mefā'ilŭn mefā'ilŭn mefā'ilŭn mefā'ilŭn

1. Nice yaılmasam addŭm bu derd ũ bu elemlemlerle
Beni atduñ yabāna tır-veş dest-i sitelemlerle
2. Sen umma iy şanem senden uşanam deyr-i dŭnyāda
şıdum ben şişe-i peymānemi ğayrı şanemlemlerle

⁶⁷¹ M.āb-ı hayāt ise: D.āb-ı revān ise

⁶⁷² M.kāmkār: D.tācdār

⁶⁷³ İmla kusuru bulunmaktadır. Tazarru' kelimesi dad harfi ile yazılması gerekirken zı harfi ile yazılmıştır.

Sabahattin Kŭçŭk, *Bāki Dīvānı*, Kŭltŭr ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.29-30, K.17.

3. Cemālũñ arzũsı-y-ıla gũlistān aar iy gũl-ruh
Göz aup nergis-i ra'nā yolu gözler sitemlerle
4. Firāum demlerin bildũñ gibi iy eşk-i hũnĩnũm
Yüzũm üzre aarsın ağlayup demler adem[lerle]
5. Senũñ bu şi'r-i pũr-sũzuñ görüp dilberler iy şidi
Hezār evrā-ı rengĩne yazarlar ıl alemlerle

-404-

Rāmĩ

Gazel

Mef'ũlü mefā'ilũ mefā'ilũ fe'ũlũn

1. Dil 'ıřuñı her demde nihān eylemek ister
Nālem nideyin anı 'ayān eylemek ister
2. amzeñ o[ı] bildũm ki eyā aşı kemānum
Sĩnem gözedür bellũ řān eylemek ister
3. Neyzen baışın yadı göñũl utmadı pendũm
Bezmũñde meger āh [u] fiğān eylemek ister
4. Deldi yũregũm amze-i hũñrĩzũñe hey di
İy onca-dehen yok yire kan eylemek ister

5. Reftāruñi gülşende görüp yolu Rāmī
İy serv-i hırām cān-ı revān eylemek ister

[53a]

-405-

Gedāyī

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Cigerüm āteş-i hicr ile kebāb olmuşdur
Bezm-i ğamda gözümüñ yaşı şarāb olmuşdur
2. Meded iy peyk-i ecel gel beni kırtar kerem it
Şimdi ben haste-dilüñ hāl[i] harāb olmuşdur
3. Bülbül-i dil nice feryād [ü] fiğān eylesün
‘Andelībi çemenüñ şimdi ğurāb olmuşdur
4. Leb-i şirinüñe nisbet güzelüm ‘ālemde⁶⁷⁴
Āb-ı hayvān gözüme ‘ayn-ı şarāb olmuşdur

⁶⁷⁴ İmla kusuru bulunmaktadır. Nisbet kelimesi sin harfi ile yazılması gerekirken sad harfi ile yazılmıştır.

5. Gel 'ināyetle nazār eyle Gedāyī uluña
Zīre bābuñda teni cümle türāb olmuşdur

-406-

Fevrī

Gazel

Mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün mefā'ılün

1. Dehānuñ mīm zülfüñ cīm aşuñ nün olmuşdur
Seni iy zülf-i leylā her gören mecnün olmuşdur
2. Turunc-ı abab ü sīb-i zenehdānuñ firāından
Şararup beñzüm iy 'unnāb līmon olmuşdur
3. Firā-ı asret-i la'l-i lebüñle ün olup barum
İki eşmümden a[an] yaş iki Ceyün olmuşdur
4. İderseñ sāiyā ürrem mey-i la'lüñle demdür kim
am-ı zülfüñle miskīn dil 'acep mazūnuñ olmuşdur
5. Eger teşir idem dirseñ cihānuñ her perī-rūyın
Ou eş'ār-ı Fevrīyi ki hep efsün olmuşdur

[53b]

-407-

Cevherī

Gazel

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Ben ol rindem ki bezm-i sāğar-ı şaḥbādan el çekdüm
Götürdüm ayağı ser-mest olup ğavğādan [el çekdüm]
2. İdüp kaṭ'-ı ta'alluḫ zülf-i 'anber-büy-ı dilberden
Dimāğ-ı nāfe gibi bu ḫuru sevdā[da]n el çekdüm
3. Ne tışe nice pışe ya ne ol laḫab niçe ünsiyet
Ḳoyup ṭağlar bināsın dāmen-i şaḫrādan el çekdüm
4. Bu gülzār-ı cihānuñ büyü zaḫm-ı ḫārına degmez
Gözümü ğonca-veş yumdum gül-i ra'nādan el çekdüm
5. Yem-i ḫayretde irdi gūşuma bu gevher-i sır kim
Geçüp dürr-i şadefden Cevherī deryādan el çekdüm

-408-

Rahmī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. Firāḫ-ı yār-ıla zāram bahārı n'eyleyeyin

Gözüme âteş olur lālezārı n'eyleyeyin⁶⁷⁵

2. Baña görünmese ger kākül-i perîşānuñ⁶⁷⁶
Çemende sünbül-i zülf-i nigārı n'eyleyeyin
3. Huzūr-ı Hākka varup rüz-ı maḥşer olduḡda
O demde bilmezem ol şivekārı n'eyleyeyin
4. Güzellere daḡı dil virmeyem dirin ammā
Sever görince gözüm ıztırārı n'eyleyeyin
5. Ne kārüm idi benüm Rahmiyā güzel sevmek
Göñül didükleri bī-iḡtiyārı n'eyleyeyin

[54a]

-409-

Bākī

Gazel

Mef'ülü fā'ilātü mef'ülü fā'ilün

1. Eyyām-ı ıyş ü bezm-i mey-i hoş-güvârdur⁶⁷⁷

⁶⁷⁵ M.gözüme: D.görince

⁶⁷⁶ Divanda baña kelimesi beyitin ortasındadır.

M.perîşānuñ: D.perîşānum

Fatih Tıḡlı, *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s.208-209, G.128.

⁶⁷⁷ M.Eyyām-ı ıyş u bezm-i mey-i hoş-güvârdur: D.Sâkî zamân-ı ayş-ı mey-i hoş-güvârdur

Bir kaç piyâle nûş idelüm nev-bahârdur

2. BÛy-ı nesîm ü reng-i gül ü revnaķ-ı bahâr
Âşâr-ı fażl u raĥmet-i Perverdġârdur
3. Ğâfil geġürme fırşatı kim bâġ-ı ‘âlemüñ
Gül devri gibi devleti nâ-pâyidârdur
4. Eyyâm-ı zühd ü mevsim-i⁶⁷⁸ zerķ ü riyâ degül
Hengâm-ı ‘ıyş u ‘ışret ü geşt ü kenârdur
5. Žâyi‘ geġürme ‘ömri bu dem künc-i ġamda kim
Menzil kenâr-ı bâġ u leb-i cÛybârdur
6. Dil zevraķını lÛcce-i ġamda hevâ-yı ‘ışķ
Elbette bir kenâra atar rÛzgârdur
7. Bâķi nihâl-i ma‘rifetüñ mîve-i teri
‘Ârif katında bir ġazel-i âbdârdur

-410-

?

İmla kusuru bulunmaktadır. Hoş kelimesi hı ile yazılması gerekirken ha harfi ile yazılmıştır.

⁶⁷⁸ İmla kusuru bulunmaktadır. Atıf vavı yazılmıştır.

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.143, G.152.

Kıta

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

1. Gel iy göñlüm hümāsı urma yükseklerde pervāzı
Şalur şayyād-ı 'ālem 'ākıbet irür ecel bāzı
2. Nazar kıl bu hārābāta olupdur 'āleme 'ibret
Neler söylerler añlarsıñ kulağ ur diñle her sāzı
3. 'Irāğ-ıla sıfāhānum diyü cānlar virüplerdür
Cihān hālkına eylerken işitdüm niçe şeh-nāzı

-411-

Selīkī

Gazel

Fā'ilātün mefā'ilün fā'ilün

1. Nār-ı ğamda ciger kebāb oldu
Kānlu yaşum benüm şarāb oldu
2. Dilde 'ıŝkuñ bināsı yapılalı
Hānümānum benüm hārāb oldu
3. Esb-i nāza süvār olalı [ol] şāh
Kāmetüm hām olup rikāb oldu

4. Küçük iken meh-i nev idi o mäh

Büyüdi şimdi āfitāb oldu

5. Kademüñde Selīkī ʿizzetde

Ayağuß altına ğubār oldu

[54b]

-412-

Bākī⁶⁷⁹

Gazel

Mefaʿilün mefaʿilün mefaʿilün mefāʿilün

1. Teʿālallāh zehī tāk-ı bülend-i āsmān-āsā

Hezār aḥsent iy burc-ı felek-ķadr u semā-simā

2. ʿAceb beyt-i musannaʿdur bulunmaz degme dīvānda

Feraḥ-baḥş u şafā-güster neşāṭ-engīz ü rüḥ-efzā

3. İki mışrāʿ iki yanında ḥoş mevzün u dil-keşdür

Der-i devlet-sarāy-ı dil-güşā bir maṭlaʿ-ı ğarrā

4. Ḥarīm-i ḥāşa yol virmez açılmaz şaḥş-ı nādāna

Nigār-ı pāk-dāmendür munaķķaş perdesi güyā

⁶⁷⁹ Bu kasidenin tamamı [57b] de bulunmaktadır.

5. Muraşşa' cāmlarla hoş 'acep şāhāne meclisdür
Şanur güllerle zeyn olmuş kafesdür bülbül-i şeydā⁶⁸⁰
6. Görüp ol cām-ı gül-rengi seherden eyler āhengi
Düşinde görmedi Cem böyle 'işret-hāne-i zībā
7. Nedür ol gūşe-i bāmındaki āvīzeler dirseñ
O zībā turraya bir şānedür kim itdiler peydā

-413-

?

Tārīh

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. İy enīs-i zürefā hemdem-i erbāb-ı şafā
Olmış envā'-ı vefā ṭab'ıña 'abd-i Memlūk
2. Bāğ-ı nüzhetdesin āhū-şifat itdükçe hırām
Ġāb-ı miḥnetde 'adū yerleşe mānende-i ḥūk
3. Yazdı menķūt-ıla iķdāmıña hırz-ı tārīh
Şehr-i İslāmbola 'izzet ile itdi sülūk

⁶⁸⁰ Bu mısra ile altıncı beyitin ikinci mısraının yeri divana göre birbirleriyle değişmiştir. Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.228, G.347.

H.1189/M.1775

-414-

?

Mu‘ammā

Müfte‘ilün fā‘ilātün fā‘ilün

Dost degül saña toğrısın diye

Dost o kim saña toğrısın diye

[55a]

-415-

Rāzī

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Hāyf ol ‘ömre ki itdüm reh-i ‘ıŝkuñda telef
Eyledüm sīnemi tīr-i ğam-ı hicrāna hedef
2. Yeter itdün dil-i üftademi pā-māl-i sitem
Yeter itdün güher-i kadrümi yeksān-ı hazef
3. Nice bir eyleyesin ğayr-ıla sen ‘ıyş u şafā
Nāy-veş nāleler idüp ben itdüm sīnemi def

4. Tābuñı rāh-ı belāda ben olam pā-der-gil
Ola cevlānuña aġyār-ı denī evc-i şeref
5. Bilmedüm ‘aķıbet kār-ı nedāmet idügin
Rāziyā ħayf ki sermāye-i ‘ömr oldı telef

-416-

Rāzī

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Şu‘le-i nār-ı ġamuñ şem‘-i şebistānı ‘ışk
Zehr-i ġam-ı ħasretüñ bāde-i mestānı ‘ışk
2. Sīnedeki şerĥalar her biri bir cūy-ı ħūn
Dildeki her tāze dāġ bir ġül-i ħandānı [‘ışk]
3. Bāġ-ı cemāl ise ger ‘arızuñ iy naĥl-i nāz
Şaĥn-ı dilümde benüm oldı ġülistānı ‘ışk
4. Niceye dek yār-ıla böyle bir derd dilā
Āĥire irmez mi hīç faşl-ı remistānı ‘ışk
5. İtme cedel Rāziyā dille reh-i ‘ışkda
Pīrleri māt ider tıfl-ı dil-sitānı ‘ışk

-417-

Rāzī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Cām-ı hicr ile beni nā-yāb u medhūş eyledüñ
Sāz-ı efğānumla bezm-i dehri bī-hūş eyledüñ
2. Her zamān aġyār-ıla cām-ı şafā nūş eyleyüp
Şu'le-nūşān-ı ġam-ı hicri ferāmūş [eyledüñ]
3. Meclis-i 'işretde aġyār-ıla hem-zānū olup
Derd-i ḡasretle dil-i nāşādı medhūş [eyledüñ]
4. Ehl-i 'işkuñ āh u zārın bir nefes ġūş itmeyüp
Düşmenüñ pendini ġūş-ı nāza mengūş [eyledüñ]
5. Naġme-senc-i bāġ-ı vaşluñ oldı zāġān-ı heves
Bülbül-i ġüyā iken Rāzīyi ḡāmūş eyledüñ

[55b]

-418-

Rāzī

Gazel

Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün

1. İtdüñ ağıyarı üns-i harem-i bezm-i vişāl
Beni kılduñ ğam-ı hicriyle perīşān-ı aḥvāl
2. Kākülün gibi baş üzere yir idüp ağıyāra
Meni itdüñ ser-i zülfün gibi her dem pā-māl
3. Sāye-i devlet-i ḥüsnünde revā mı şāhum
İde mülk-i dil-i vīrān sipeh-i ḥüzn ü belā
4. Z̄ulmet-i hicrde 'ömrin geçüren miskīne
Olsa rüzı ne 'aceb çeşme-i ḥayvān-ı vişāl
5. Rāziyā şadr-nişīn-i ḥürrem-i vuşlat iken
Bezm-i firqatde maḳar oldı maña şaff-ı ni'āl

-419-

Rāzī

Gazel

Fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ülün

1. Ne lezzet-şinās-ı şehd ü ne dehrem
Ne mesrūr-ı luḫf u ne maḥzuñ-ı ḳahram

2. Ne maḳbūl-ı dergāh-ı pīr-i muḡānam
Ne dildāra ōḡbet-i ōeyḡ-i ōehrem
3. Ne din ü ne dūnyā ne küfr ü ne İslām
'Aceb rind-i bī-ḡayd [u] bī-bāk-ı dehrēm
4. Ümmīd-i ōifā itme beyhūde iy dil
Ki muḡtāc-ı dārū-yı pūr sipihrem
5. Gönlümde ne fikr-i behiŝt ü ne dūzaḡ
Ne Rāzī gibi ṡālib-i cāh-ı dehrüm

-420-

Rāzī

Gazel

Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün

1. Ğamuñla ōehīd olmaḡı biñ cāna deḡiŝmem
Tīḡ-i sitemüñ çeşme-i ḡayvāna deḡiŝmem
2. Her tār-ı ser-i zülfüñi biñ rişte-i cāna
Bir nāḡunuñı ōad meh-i Ken'āna deḡiŝmem
3. Dest-i sitemüñ fark-ı dile ōaçduḡı ḡāküñ
Kem zerresini mihr-i dıraḡŝāna deḡiŝmem

4. Bir bāde-i küfr ile dilā mest-i ḥarābam
Kem derdini biñ sāğar-ı imāna değışmem
5. Rāzī gibi olsam da eger hemdem-i Īsā
Men derd-keşem derdümi dermāna [değışmem]

-421-

Rāzī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Yine ol şūḥ mest-i sāğar-ı nār olduğın görsem
Yine ol la'l-i mey-gün-ı işve berdār olduğın [görsem]
2. Süreyyālayın bīmār-ı ğama gelmezse de bārī
Levend ü 'add- luḫfiyla şu'ā-sāz olduğın [görsem]
3. Nesīm-i vaşl-ıla berbād olup ḥār-ı ğam-ı hicrān
Gül ü bülbül biribiriyle hemrāz olduğın [görsem]
4. Çerāğān itse güller bezm-i gülzārı bend-i bülbül
Şadā-yı āteşinle ne ğam berdār olduğın [görsem]
5. Yine bir ṭurfa şī'r-i dil-keş icād eyleyüp Rāzī

Nesîh-i nazma tarh-ı taze endâz olduğın [görsem]

[56a]

-422-

Râzî

Nazım

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Kıadd-i mevzūnuñ naħl-i bāğ-ı nāz u şīvedür
Luţf-ı Hıaķķ bād-ı hazān-ı bed eşerden [şaklasın]
2. 'Aşık-ı maħzūnuña her demde olsun nişāre-i baħş
Cām-ı luţfuña Hıaķķ raķīb-i bed-güherden [şaklasın]
3. Dest-i 'ömrüñden cefā tırini Hüdā dūr itmeyüp
Sīne-i Rāzīyi ümmīd-i serden şaklasın

-423-

Râzî

Gazel

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün

1. Kı'ıl olduķ ħār-ı āzāra o gül-ruħsārdan
Kırtuluş yok yine dest-i güneħ-i ađyārdan

2. Her hes ü hār-ıla ola hem-nişin iy gül şaķın
Nāle-i bī-iḥtiyār-ı ‘andelīb-i zārdan
3. Bārī dilşād it cefā-yı nesterān-ıla bizi
Fāriğ olduk arzū-yı va‘de-i dīdārdan
4. Dīde-i baḥt-ı siyeh der-ḥāb olunca iy göñül
Sūd yokdur eşk-i sürḥ-i dīde-i bī-dārdan
5. Bir gün ol sengīn dile şāyed te’sīr eyleye
Fāriğ olma Rāziyā bir dem fiğān ü zārdan

-424-

Rāzī

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Ḥaste göñlüm şerbet-i dīdāruñ eyler ārzū
Teşne cānum deşne-i idrāk eyler ārzū
2. Bu’l-hevesdür ārzū-yı lehçe-i güftār iden
‘Āşık-ı şādık hemān dīdāruñ [eyler] ārzū
3. Ḥaste-i ‘ışka müfid olmaz müdāvā-yı Mesīḥ
İy ṭabīb-i dil senüñ bīmāruñ eyler ārzū

4. Bāġbān-ı genc-i zindān-ı maḥabbet var iken
Şanma ‘āşık kūşe-i gülzāruñ [eyler] ārzū
5. Bī-vefā ḥabs-i sitem vir naḳd-i cān al ḳā’iler?
Rāzī-i şeydā hemān bāzāruñ eyler ārzū

-425-

Rāzī

Gazel

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Bīdād u sitemle dili zīr ü zeber eyle
Derd-i ġam-ıla ḥālümü daḫı beter eyle
2. Bī-behre cem‘iyyet idüp ḥāḫırı yā Rab
Ol zülf-i siyehden daḫı āşüfte ber eyle

[56b]

3. Bir dem ḳoma āsūde dili ḳāviş-i ġamdan
Her müyumı cān-ı ḫaraba nīşter eyle
4. İy çarḫ idersin bizi sen ḫāk ile yeksān

[...] ⁶⁸¹ şikende o şehüñ hāk-i der eyle

5. Rāzīyi tamām eyledüñ iy derd [ü] ğam-ı 'ışk
Ammā hünereñ var ise yāra eşer eyle

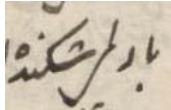
-426-

Rāzī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Ğamuñla hāl-i zār-ı dil dige-gün oldı gitdükçe
Hevā-yı la'l-i nābuñla ciger hün oldı gitdükçe
2. Mezād olduqça ol dem kim bahā bāzār-ı 'ışkuñda
Dil-i şadpāre dest-i ğamda maġbün [oldı gitdükçe]
3. Sırışküm āsitin merħametle silmedüñ bir kez
Ğam-ı serv-i qadüñle dīde-i Ceyhün oldı [gitdükçe]
4. Ğam-ı 'ışkıñda mecrūh olup kūyına varduqda
O şūhuñ nāz u istiġnāsı eفزün oldı gitdükçe
5. Yine mülk-i cünūna rüberāh ol iy dil-i şeydā

Disinler Rāzī-i bīçāre mecnūn oldı gitdükçe

-427-

Rāzī

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Nā-meşā'dur şu deñlü aḥter-i baḥt-ı siyāh
Rüşen olmaz bezmüm olsa malḥa-ı' ḥūr-ı şeyd ü māh?
2. Şāḥ-ı müjgāna irişmez āşiyān-ı dīdeden
Tā ebed pervāz iderse za'fden murğ-ı nigāh
3. Olsa güm-kerde şādī uğramaz kūy-ı dile
Fevc-i ğam ammā ḥarīm-i cāndadur bi-gāh u gāh
4. Mübtelā-yı genc-i tār-ı miḥnet oldum bā-vücūd
Feyz-i ḥab'umdan bulur revnaḥ ruḥ-ı ḥūrşīd ü māh
5. Pertev-endāz olmayınca mihr-i elḥāf-ı Ḥüdā
Ḥābdan bīdār olmaz Rāziyā baḥt-ı siyāh

-428-

Rāzī

Nazım

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Niçe şeftälilerin aldılar aġyār-ı denī
Koġmadum bāġ-ı cihānda beni o sīb-i zeķanı
2. Hūn-ı dil şu‘le-i ġam hāk-ı mezelletdür hep
‘Āşık-ı haste-dilüñ māye-i terkīb-i teni

-429-

Ġazel-i Yahyā

Gazel

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. Yine maġzūn olacaġ hāġırumı şād itme
Yine vīrān olacaġ göñlümi ābād itme
2. ‘Aķabince bilürüm cevr [ü] cefā eylersin
Bārī ‘ālemde vefā adını bünyād itme
3. Bu meşeldür ki şehā ādeme eylük yaramaz
Her ne cevr eyler isen eyle baña dād itme
4. Yā ilahī ġam-ı dildār-ıla şād olmaz isem
Bend-i ġamdan dil-i dīvānemi āzād itme
5. Ağlayup rāzuñı Yahyā gibi fāş itme müdām

Severüm bir gül-i handân[1] diyü ad itme

[57a]

-430-

‘Ulvî

Muhammes

Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

- I. Nigārā ‘arız-ı mehtābuña şems ü kamer ‘aşık
Nice şems [ü] kamer dünyā olupdur ser-te-ser ‘aşık
Cemāl-i bā-kemālün halk-ı devrānı ider ‘aşık
Fütāde kıddüne ‘ar‘ar lebüne gıncalar ‘aşık
[O melûl] çeşmüne nergis ruhuña verd-i ter ‘aşık
- II. Hārāmî gözlerün tığ-i müjeñle cānumı aldı
Göñüller mülkini yağma vü tālān eyledi geldi
Görüp ruhsāruñı şems ü kamer hayrān olup kıldı
Zemīn [ü] āsmāna şıyt-ı hüsnün gılgıla şaldı
Habībüm saña olmuşdur melek ‘aşık beşer ‘aşık
- III. Cefā fennini tekmiñ eylemiş üstād-ı kāmilsin
Ne deñlü hātıruñ sengīn ise sen luţfa māyil[sin]
Ne ğam çeşmün eger hūn-rızse sen ma‘küle kıyilsin
Melāhat kışverinde iy perī bir şāh-ı ‘ādilsin

Cefā görmez senüñ devründe bir kimse meger ‘aşık

- IV. omaz ‘aşıkda gerçi kuvvet-i táb-ı beden hicrũñ
Belāya öğrenüp me’nũs olur t̄ayim çeken hicrũñ
ayrımız ayra vaşluñ baña olsun cümeleten hicrũñ
Devāsuz derd iken ‘ıřkuñ oransuz cevr iken [hicrũñ]
O derde mübtelā olup o cevre şabr ider ‘aşık
- V. Hevā-yı ‘ışk-ı pākiyle olup serkeşte-i ‘ālem
şararmış her biri bār-ı belā ki çekmeden her dem
Gezerler şubh-ı řeydā şıfat āzürde-i pür-am
Tolanurlar ser-i kũyuñ dil-i ‘Ulvĩ gibi her dem
ad u ruřsāruña şems ü amer ‘aşık beşer ‘aşık

-431-

Tābī

Gazel

Mef’ülũ mefā’ilũn mef’ülũ mefā’ilũn

1. Ālāyiř-i dũnyādan el çekmege niyet var
Yakında ‘adem dirler bir şehre ‘azīmet var
2. Uçdı bu fezālardan murğ-ı dil-i nālānum
Ārām idemez oldum efkār-ı sebāhat var

3. Gördüm ki Һarāb eyler kendüñce göñül mülkin
ÇarҺuñ bu cefāsından bir şāha şikāyet var
4. Nüş eylese bir ‘āşık tā Һaşre dek ayılmaz
Bezm-i felegüñ bilmem cāmında ne Һālet var
5. Ser terkine қāyıldür dünyāya göñül virmez
‘Işk ehlinüñ iy Tābī başında sa‘ādet var

[57b]

-432-

Der-vasf-ı sarāy-ı Ferīdūn Beg⁶⁸²

Kaside

Mefa‘ilün mefa‘ilün mefa‘ilün mefā‘ilün

1. Te‘āla‘llāh zehī tāk-ı bülend-i āsmān-āsā
Hezār ahsent iy burc-ı felek-қadr ü semā-sīmā
2. ‘Aceb beyt-i muşanna‘dur bulunmaz degme dīvānda
Ferah-baҺş u şafā-güster neşāṭ-engīz ü rūḫ-efzā
3. İki mışrā‘ iki yanında Һoş mevzūn u dil-keşdür

⁶⁸² Mecmûada bulunan bu kasidenin Bakî'ye ait olduğu tespit edilmiştir. Kasidenin divanda başlığı "Der-vasf-ı sarāy-ı Ferīdūn Beg" dir.

Der-i devlet-sarāy-ı dil-güşā bir maṭla‘-ı ğarrā

4. Ḥarīm-i ḥāşa yol virmez açılmaz şaḥş-ı nādāna
Nigār-ı pāk-dāmendür munaḳkaş perdesi güyā
5. Muraşşa‘ cāmlarla hoş ‘aceb şāhāne meclisdür⁶⁸³
Düşinde görmedi Cem böyle ‘işret-ḥāne-i zībā
6. Görüp ol cām-ı gül-rengi seḥerden eyler āhengi
Şanur güllerle zeyn olmuş kafesdür bülbül-i şeydā
7. Nedür ol güşe-i bāmındaki āvızeler dirseñ
O zībā ṭurraya bir şānedür kim itdiler peydā
8. Dem-ā-dem sīm ü zer micmer kıllur ol ṭurraya hem-ser
Duḥān-ı ‘ūd [u] ‘anberden kemend-i zülf-i müşg-āsā
9. Libās-ı ḥüsn ile bir şūḥ-ı sīm-endāma dönmişdür
Der ü dīvārı zeyn olmuş ser-ā-ser aṭlas u dībā
10. Leṭāfetde ruḥāmı sīm-i ḥāmı itdi bī-raġbet
Mücellā mermeri mevcin görenler şandılar ḥārā

⁶⁸³ M.hoş acep: D.bir acep

11. İrem bâğı aña nisbet degül bir taşına kıymet
Egerçi kıymeti taş-ıladur bünyâdı ser-tâ-pâ
12. Zülâlınden ‘ibâretdür nesîminden kinâyetdür
Şafâ-yı çeşme-i Kevşer hevâ-yı Cennetü’l-me’vâ
13. Nice maḥbû‘ u mevzûn olmaz ol kaçır-ı mu‘allâ kim
Aña mi‘mâr ola tedbîr-i şâhib-re’y ü mülk-ârâ
14. Cihân-ı himmetüñ baḥr-i firāvânı Ferîdûn Beg
Ki üstinde ḥabâb olmuş anuñ ol kûbbe-i a‘lâ⁶⁸⁴
15. Süṭûr-ı nâmesinden mülk [ü] millet sebzesi ḥurrem
Sütûn-ı ḥâmesinden dîn ü devlet ḥaymesi ber-pâ
16. Şadef gûşın müzeyyen kıлмаğ için dürr-i lafzından
Kelâmın istimâ‘ eyler pes-i dîvârdan deryâ
17. Düḥûl-i meclis-i ḥâşına ruḥşat mümkin olmazsa
Buḥârîden gelür diñler ḥadîsin ṭâlib-i ma‘nâ
18. Hezârân mürdeye bir demde luṭfuñ tâze cân virdi
Mesîḥâ resm [ü] âyînin muḥaşşal eyledi ihyâ

⁶⁸⁴ M.kubbe-i a’lâ: D.kubbe-i ‘ulyâ

19. Cihānda bir qurı adı qalupdur çeşme-i Hızruñ
Sen eylersin bu gün āb-ı hayāt aḥkāmını icrā
20. Kef-i cūduñ vücūd iqlīmine bir tarḥ-ı nev şaldı
İmāret buldı luḥfuñla ser-ā-ser künhe-i [dünyā]⁶⁸⁵
21. Sipihruñ nitekim cām-ı zümürüd-fāmı devr eyler
Olur işret-sarāy-ı ḥalq tā nüh künbed-i [ḥaḍrā]
22. Cihānda sāğar-ı devlet murāduñ üzre [devr itsün]
Göñül hoşluqların kılsun müyesser [Hazret-i Mevlā]
23. Niğāh-dāruñ Hudāvend-i zemīn ü āsmān olsun
Cihānda ṭurduqça ābād olsun ol tāk-ı [felek-fersā]⁶⁸⁶

[58a]⁶⁸⁷

-433-

Ḥayālī

Gazel

⁶⁸⁵ M.ser-â-ser: D.sarây

⁶⁸⁶ M.cihânda: D.cihân

⁶⁸⁷ Bir dua bulunmaktadır. Bu duada bir kimse sarı bir kağıda Yâ Vehhâb, Yâ Rezzâk, Yâ Ganiyy, Yâ Kâfî, Yâ Latîf gibi bazı Esmâül Hüsnâ'yı yazsa ve bu kağıdı keseye koysa o kimsenin asla fakirlik görmeyeceği anlatılmaktadır.

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

1. Maḥabbet cāmın iy zāhid elüñe alabilmezsın
Meger kim şīşe-i nāmūsı ıaşa çalabilmezsın
2. Gider tāc-ıla ḥırkañ kim bunuñ gibi kaba-y-ıla
Kābül itmez seni baḥr-i maḥabbet talabilmezsın
3. Eger her şa'şa'a cismüñde güyā bir zebān olsa⁶⁸⁸
Cemāl-i yārüñ iy gün sen kılıcın şalabilmezsın
4. Çeküp zaḥmından almağ yol mıdur peykānını yārüñ⁶⁸⁹
Sen iy hemdem baña bilsem ne virdüñ alabilmezsın
5. Ḥayālī 'āşık olmazsuñ saña dağ üsti bāğ olmaz⁶⁹⁰
Melāmet ṭablını derbend-i ğamda çalabilmezsın⁶⁹¹

-434-

?

Muhammes Şarkı

Fā'îlātün fā'îlātün fā'îlün

⁶⁸⁸ M.cismüñde: D.cirmüñde

⁶⁸⁹ M.zahmından: D.zahmumdan

⁶⁹⁰ M. Ḥayālī 'āşık olmazsuñ saña dağ üsti bāğ olmaz: D. Ḥayālī gibi ger 'āşık saña dağ üsti bāğ olmaz

⁶⁹¹ D.melāmet: M.Mahabbet

Ali Nihat Tarlan, *Hayālî Bey Dîvânı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945, s.331, G.67.

1. Hicr ile hālüm digergün eyledi
Bir vefāsuz göñlüm aldı Allāh
Zülf[i] sevdāsıyla Mecnūn eyledi
Bir vefāsuz göñlüm aldı Allāh
2. Cāna şaldı gamze-i tātārını
İtdi yağma ‘aql u fikrüm varını
Gördüğüm sā‘at gül-i ruhsārını
Bir vefāsuz göñlüm aldı Allāh
3. ‘Āķibet uydum dil-i meyyālūme
Bende oldum bir sitem-kār zālīme
Dostlarum raḥm eylesinler hālūme
Bir vefāsuz ‘aqlum aldı Allāh
4. Hüsni-şāh-ı cihān dildādesi
Halk-ı ‘ālem cümle mest-i bādesi
Ben gibi vardur hezār-ı üftādesi
Bir vefāsuz göñlüm aldı Allāh
5. Gāhī cevr itdi dil-i āvāreye
Luṭf-ıla gör merḥem urdı yāreye
Neylediyse itdi ben bī-çāreye
Bir vefāsuz göñlüm aldı Allāh

[58b]

-435-

Musammat-ı Bākī⁶⁹²

Musammat

Mef'ülü fā'ilātü mefā'ilü fā'ilün

-I-

1. İy pāy-bend-i dāmgeh-i kayd-ı nām u neng
Tā key hevā-yı meşğale-i dehr-i bī-direng
2. Añ ol günü ki āhır olup nev-bahār-ı 'ömr
Berg-i hazāna dönse gerek rüy-ı lāle-reng
3. Āhır mekānuñ olsa gerek cür'a gibi hāk
Devrān elinden irse gerek cām-ı 'ıyşa seng
4. İnsān odur ki āyīne-veş kalbi şāf ola
Sīneñde n'eyler ādem iseñ kīne-i peleng
5. 'İbret gözinde niceye dek ğaflet uyhusı
Yitmez mi saña vāqı'a-i şāh-ı şīr-ceng

⁶⁹² Divanda musammatın başlığı "Mersiye-i Sultān Süleymān Hān 'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrān"dır.

6. Ol şeh-süvâr-ı mülk-i sa'âdet ki rahşına
Cevlân deminde 'arşa-i 'âlem gelürdi teng
7. Baş egdi âb-ı tığına küffâr-ı Üngürüs
Şemşîr gevherini pesend eyledi Freng
8. Yüz yire kodı luţf ile gül-berg-i ter gibi
Şandüka şaldı hâzin-i devrân güher gibi

-II-

1. Hâk-kâ ki zîb ü zînet-i iqbâl ü câh idi
Şâh-ı Sikender-efser ü Dârâ-sipâh idi
2. Gerdün ayağı tozına eylerdi ser-fürü
Dünyâya hâk-i bâr-gehi secde-gâh idi
3. Kemter gedâyı az 'aţâsı kılurdu bay
Bir luţfı çok mürüvveti çok pâdişâh idi
4. Hâk-i cenâb-ı hâzret dergâh-ı devleti
Fazl u belâgat ehline ümmîd-gâh idi
5. Hük-m-i kazâyâ viridi rızâyı egerçi kim
Şâh-ı kaza-tevân u kader-dest-gâh idi

6. Gerdün-ı dūna zār u zebūn oldı ŧanmañuz
Maķşūdı terk-i cāhla ķurb-ı İlāh idi

[59a]

7. Halk u cihānı gözlerümüz görmese n'ola⁶⁹³
Rüşen cemāli 'āleme hūrşid ü māh idi
8. Hūrşide baksa gözleri halkuñ ŧolagelür
Zirā görünce hāṭıra ol meh-liķā gelür⁶⁹⁴

-436-

?

Matla'

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

Gül-dehān-ı yārda itmese dilā fikr [ü] maķāl

Mażhar-ı sırr-ı Hüdādur aña ŧıgmaz kıyl [u] ķāl

-437-

'Ulvi'⁶⁹⁵

⁶⁹³ M.halk: D.cân

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.56-60.

⁶⁹⁴ Bu varakta farklı ŧiirler olduğu için Bâkî'nin musammatı bir sonraki varakta devam etmiştir.

⁶⁹⁵ Bir beyit eksiktir. Beyit ŧöyledir: "Hâl-i müŧgînüñ zenehdânında ey mihrâb-ı dil/Dir gören güyâ ki çâh içre ezân okur Bilâl"

Gazel

Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün

1. Hâller midür görinen ol leb-i dildârda
Yâ kevâkib-i 'aks midür gösterür âb-ı zülâl
2. Muşhaf-ı hüsnüñde haţtuñ vechi[ni] fehm itmeyen⁶⁹⁶
Didi cânâ şuya düşmişdür kitâb-ı Dânyâl⁶⁹⁷
3. Şol haţt-ı nev kim lebüñde yazdı Naqqâş-ı ezel⁶⁹⁸
Saţr-ı Bismillâhdur ebrûlaruñ olmuş mişâl⁶⁹⁹
4. İki ebrû arasında hâl-i cânân 'Ulviyâ
Rast-ı şâhdur şikâr üstine açmış per ü bâl⁷⁰⁰

-438-

?

Müfred

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün

Gözüm sîmin bedenler seyrine her yerde hâzırdur

Meger taşşıl-i mâl için konulmuş iki nâzırdur

⁶⁹⁶ M.vechi fehm itmeyen: D.veçhini bilmez 'ukûl

⁶⁹⁷ M.Didi cânâ suya düşmişdür: D.Añladum âb-ı revân olmuş

⁶⁹⁸ M. Şol hatt-ı nev kim lebüñde yazdı Nakkâş-ı ezel: D. Hatt-ı sebzüñ kim lebüñ üstinde nakş itmiş Hudâ

⁶⁹⁹ M.ebrûlaruñ: D.tuğrâlaruñ

⁷⁰⁰ M.şâhdur: D.şâhindür

İsmail Çetin, *Derzi-zâde Ulvî (Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni)*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1993.

-439-

Cemālî⁷⁰¹

Nazım

Fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilātün fe‘ilün

1. H̄ind cevzini rebāb eyleyüp uydur sözüñe
‘İyş u nüş eyle şaķın alma cihānı [karşuña]
2. Yig tıtar mış zeni dilberden olup meftūnı
H̄ayf vādide degil miş acı dum Mecnūnı
3. Didi zenbūr-veş sen miydüñ iden nāle vü [zārı]
Didüm iy lebleri şehd ü şeker bendeñem eri

-III-⁷⁰²

1. Döksün şehāb kıddin añup kıtre kıtre kıan
İtsün nihāl-i nārveni nahl-i ergüvān
2. Bu acılarla çeşm-i nücüm olsun eşk-bār
Āfāķı tıtsun āteş-i dilden çıķan duhān
3. Kılsun kebūd cāmelerin āsmān sıyāh

⁷⁰¹ Şairin hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilemediği için 16.yüzyıl dil özelliklerine göre transkripsiyonlu yazılmıştır.

⁷⁰² Bâkî'nin musammatının devamıdır.

Giysün libās-ı mātem-i şāhı bütün cihān

4. Yaqsun derūn-ı sīne-i ins ü perīde dāğ
Nār-ı firāq-ı Şāh Süleymān-ı kām-rān
5. Kıldı firāz-ı küngüre-i ‘arşı cilve-gāh
Lāyık degüldi şānına haqqā bu hākdān
6. Mürğ-i revānı göklere irdi hümā gibi
Kaldı hazīz-i hākda bir iki üstühān
7. Çāpük-süvār-ı ‘arşa-i kevn ü mekān idi
İkbāl ü ‘izzet olmışdı yār ü hem-‘inān
8. Ser-keşlik itdi tevsen-i baht-ı sitize-kār
Düşdi zemīne sāye-i eltāf-ı Girdgār

-IV-

1. Olsun gamuñda bencileyin zār u bī-ķarār
Āfāķı gezsün ağlayarak ebr-i nev-bahār
2. Tutsun cihānı nāle-i mürğān şubḥ-dem
Güller yolınsun āh u figān eylesün hezār

3. Añdukça bŷy-ı luřfuñı derdüñle lāle-veř⁷⁰³
Olsun derŷn-ı ħāme-i mŷřg-i Tātār tār⁷⁰⁴

[59b]

4. Sŷnbŷllerini mātem idŷp řozsŷn ağlasın
Dāmāna dōksin eşk-i firāvānı kŷhsār
5. Gŷl ħasretŷñle yollara şutsın şulağını
Nergis gibi kıyāmete dek çeksın intizār
6. Deryālar itse ‘ālemi şeşm-i gŷher-feřān
Gelmez vŷcŷda sencileyin dŷrr-i řāhvār
7. İy dil bu demde sensin olan baña hem-nefes
Gel nāy gibi inleyelŷm bārı zār zār
8. Āheng-i āh u nāleleri idelŷm bŷlend
Eřħāb-ı derdi cŷřa getŷrsın bu heft-bend

-V-

1. Gŷn şoğdı řāh-ı ‘ālem uyanmaz mı ħābdan

⁷⁰³ M.luřfuñı: D.hulkuñı

⁷⁰⁴ M.hāme: D.nāfe

ılmaz mı cilve hayme-i gerdn-tınbdan⁷⁰⁵

2. Yollarda kaldı gzlermz gelmedi haber

Hk-i cenb-ı sdde-i devlet-me'bdan

3. Reng-i 'izrı gitdi yatur kend huşk-leb

ol gl gibi ki ayrı dpdr gl-bdan

4. Gh hicb-ı ebre girr husrev-i felek⁷⁰⁶

Yd eyledke lufun derler hicbdan

5. Tfl-ı siriki yirlere girsn du'm odur⁷⁰⁷

Her kim gamundan alamaya Őey ü Őbdan

6. Yansun yaılsun teŐ-i hicrnle fitb

Derdnle kara ullara girsn sehbdan

7. Yd eylesn hnerlern kanlar alasun

Tun boyunca karaya batsun krbdan

8. Derd ü gamunla k-i girbn idp klem

Prhenini prelesn guŐadan 'alem⁷⁰⁸

⁷⁰⁵ M.tınbdan: D.cenbdan

⁷⁰⁶ M.husrev: D.husrev

⁷⁰⁷ D.siriki: M.sirik

-440-

Gedāyī

Beyit

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Siyeh cām-ıla beñzetmiş seni çün Ka'beye zāhid

Görince anı 'arifler dimişler beñzi [...] ⁷⁰⁹

-441-

?

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Dilā gözlerse erbāb-ı nazar ruḥsār-ı cānānı
Alurlar ortaya pervāneler şem'-i şebistānı
2. Şaçuñ şebtizine başlar koşup yügrüklük itmiş çok
Biḥamdillāh yaşum gülgünü şimdi aldı meydānı
3. Ferīdün-ı zamānem devletinde Ḥüsrev-i Rūmuñ
Elümde cām-ı Keyḥüsrev başumda tāk-ı Ḥākānı
4. Dolanurken gice şeb-revlük idüp küy-ı cānānı

⁷⁰⁸ Bu varakta başka şiirler olduğu için Bâkî'nin şiiri bir sonraki varakta devam etmiştir.

⁷⁰⁹ Mısraın devamı çıkmamıştır.

Kemend-i dūd-ı āhum bunda çekmiş māh-ı tībānı

5. Tīğ-ıla çekdi dilber tīğunuñ gösterdi yalmanın
Hāyāl oldı öldürmeden yalman[1] yalmanı

[60a]

-VI-710

1. Tīğunı içürdi düşmana zaḥm-ı zebānları
Baḥş itmez oldı kimse kesildi lisānları
2. Gördi nihāl-i serv-i ser-efrāz-ı nīzeñi
Ser-keşlik adın añmadı bir daḥi bānları
3. Her kıanda başşa pāy-ı semendüñ nişār için
Hānlar yoluñda cümle revān itdi cānları
4. Deşt-i fenāda mürğ-i hevā ṭurmayup uçar⁷¹¹
Tīğunı Hūdā yolında sebīl itdi kıanları
5. Şemşīr gibi rüy-ı zemīne ṭaraf ṭaraf
Şalduñ demir kıuşaqlu cihān pehlevānları

⁷¹⁰ Bākī'nin musammatının devamıdır.

⁷¹¹ M.uçar: D.konar

6. Alduñ hezār bütgedeyi mescid eyledüñ
Nâķūs yirlerinde oķutduñ ezānları
7. Āķir alındı kūs-ı rahīl itdüñ irtihāl
Evvel ķonaķuñ oldu cinān büstānları
8. Minnet Hüdāya iki cihānda ķılup saīd
Nām-ı Őerīfūñ eyledi hem ğāzī hem Őehīd

-VII-

1. Bākī cemāl-i pādiŐeh-i dil-pezīri gör
Mir'āt-i Şun'ı Hāzret-i Hāyy-i Kādīri gör
2. Pīr-i 'Azīz-i Mışr-ı vüçüd itdi irtihāl⁷¹²
Mīr-i cevān-ı ābük-i Yūsuf-naķīri gör
3. Gün oĝdı Şimdi ğāyete irdi sepīde-dem
Ruĥsār-ı hūb-ı hūsrev-i rūŐen-zamīri gör
4. Behrām-ı vaķti ğūra yitürdi bu Őayd-ĝāh
Var işigine ĥidmet-i Őāh ErdeŐīri gör

⁷¹² M.irtihāl: D.intikāl
Sabahattin Kūçük, *Bākī Dīvānı*, Kūltür ve Turizm Bakanlıĝı, E-kitap, s.56-60.

5. Berbād kıldı taht-ı Süleymānı gör
Sulţān Selīm Hān-ı Sikender-serīri gör
6. Vardı peleg-i kūh-ı veġā hāb-ı rāhata
Kūhsār-ı kibriyāda tūran nerre şīri gör

[60b]

7. Cevlāna gitdi ravzaya tāvūs-ı bāġ-ı kıuds
Ferr-i hümā-yı evc-i sa‘ādet-mesīri gör
8. İkbāl ü baht-ı hüsrev-i āfāk müstedām
Rūh-ı revān-ı şāha Taḥiyyāt ve’s-selām⁷¹³

-442-

Müsemmen-i Emri⁷¹⁴

Fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilātün fā‘ilün

1. Dīde lāle ‘arızuñçün jāle-bār olmuş-durur
Her müje hüsnuñ gülinsüz gözde hār olmuş-durur⁷¹⁵
Sīne ‘ışkuñ āteşinden pür-şerār olmuş-durur⁷¹⁶

⁷¹³ VIII. bölüm mecmuada bulunmamaktadır.

⁷¹⁴ Yekta Saraç, *Emrî Dîvânı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Fikriyat E-kitap.

⁷¹⁵ Divanda boş bırakılan kelime “gülinsüz”dür.

⁷¹⁶ M.âteşinden: D.âteşiyle

Cân firâķ-ı la'l-i nâbuñla figâr olmuş-durur
Dil hevâ-yı kâkülüñle bî-ķarâr olmuş-durur
'Aql u fikrüm turreñ ile târumâr olmuş-durur
Ten ğam-ı zülf ü haţtuñla ħâk-sâr olmuş-durur
Üstühân-ı ser mekân-ı mûr u mâr olmuş-durur

2. Çarĥ abdâluñdur iy meh daĥlar seyyâresi
Şubĥ küşteñdür ki ĥün-âlüdedür ruĥsâresi
Eyledi Merrîĥ[i] meftûn ğamzeñüñ seĥĥâresi⁷¹⁷
Sîne-çâküñdür hilâl eksük degildür yâresi
Gül ĥelâküñdür ĥulaĥınca-durur her pâresi
Bir leked-kûpuñ-durur sünbül görünür karesi⁷¹⁸
Olduĥıyçün bâde-i la'l-i lebüñ âvâresi⁷¹⁹
Bâd kabrinde ĥabâbuñ türbe-dâr olmuş-durur
3. 'Aks-i ķavsüñ çeşm-i ĥün-bârumda iy nâvek-figen
Zaĥm-ı pür-ĥünümde zerden ĥançeriñ iy sîm-ten⁷²⁰

[61a]

Çâk-ı sîne zâhirâ ĥün içre iy şemşîr-zen⁷²¹

⁷¹⁷ M.eyledi: D. oldu/ M.meftûn: D.sipihrüñ/ M.seĥĥâresi: D.mekkâresi

⁷¹⁸ M.görinür: D. ki gitmez

⁷¹⁹ M. bâde-i la'l-i lebüñ: D. sâĥar-ı bâde lebüñ

⁷²⁰ M.zerden: D.zerrin

⁷²¹ M.sîne: D.sînem/ M.zâhirâ: D.'âhirâ

Çanlu pīrāhen içinde bu dü-tā olmuş beden
La'l mir'āt içre kaçuñ 'aksi iy gonca-dehen
Rüy-ı gül-günümde nāhın zahmı iy rengīn-sūhan⁷²²
Didi la'lin cām içinde 'aks-i engüştüñ gören
Māh-ı nevdür kim şafağda āşikār olmuş-durur⁷²³

4. Çufl-i yāķūtuñ dilin açup yine ol nāzenīn
Ben faķīr üftādeye virdi nice dürr-i semīn
Nāzır olduğum nazarda gözlerüm 'ayne'l-yakīn⁷²⁴
Gördi müşgin nāfeyi bir meşel yok engüşterīn
Çaddümi hātem gibi ham kıldı ol la'l-i nigīn
Nāfe gibi bağrumı hūn eyledi bu müşg-i çīn
Geh ğam-ı kākül gehi sevdā-yı zülf-i 'anberīn⁷²⁵
'İyş u nüşin ben faķīrūñ tārūmār olmuş-durur⁷²⁶

5. Çāmetüñ bālādur iy servüm miyānuñdur vasať
Şafha-i güldür 'izāruñ beñlerüñ müşgīn nuķať⁷²⁷
Levh-i dilden yoyamaz haťtuñ gözüm olursa şať⁷²⁸
La'lüñ üzre yazdı Kevşer süresin güyā ğalať
Kim kaçıtdı/kaçandı iy cemāli muşhafum şafhañda hať

⁷²² M.gül-günümde: D.gül-günüñda/ M.nāhın: D.nāhuñ/ M.rengīn-sūhan: D.şîrīn-sūhan

⁷²³ M.şafakda: D.şafakdan

⁷²⁴ M.nāzır olduğum: zāhir olduğı/ M.nazarda: D.na'arda

⁷²⁵ M.gehi: D.gibi

⁷²⁶ M.nüşin: D.nüşı/ M.tārūmār: D.zehr-i mār

⁷²⁷ M.beñlerüñ: D.leblerüñ

⁷²⁸ M.gözüm: D.eğer

Çanına ʻışk ehlinüñ laʻlün getürdi çünki haṭ⁷²⁹
Bir gün ola diyeler Emrî için iy sebz-ḥaṭ
Bir haṭṭı sebzün ğamıyla ol ğubâr olmuş-durur⁷³⁰

-443-⁷³¹

?

Matlaʻ

Yâr bâde-i mihrüñe vefâ-dâr olsun
Gülistân-ı ebrüña şâhib-kemâl olsun

[61b]

-444-

Hâtifî

Tercî-bend

Feʻilâtün feʻilâtün feʻilâtün feʻilün

1. Tüt ki ʻâlemde dilâ mîrimîrân olduñ
Mâlik-i mülket-i Şîrâz ü Hürâsân olduñ

Hükmün icrâ idüben berr ile baḥre güyâ
Câm-ı Hürşîd ile İskender-i devrân olduñ

⁷²⁹ M. ışk ehlinüñ: D.âşıklarüñ

⁷³⁰ M.gamıyla ol gubâr: D.gamında dil-figâr

⁷³¹ Vezin tespit edilememiştir.

Seçülüp ‘arşa-i ‘âlemde bugün Rüstem-vār
Kuvvet ü şevket ile server-i merdān olduñ

Düşmenüñ baht-ı siyehisin felek-rif‘atde
‘Āleme nūr virür mihr-i dıraḥşān olduñ

Ṭut ki her aç u gedāya irişüp iḥsānuñ
Sen de Hātem gibi ‘âlemlere destān olduñ

Yidi yem kaṭresi vü ḳubbe-i çarḫ aña ḫabāb
Dürr ü mercān-ıla pür ṭut ki bir ‘ummān olduñ

Zahm-ı hār-ıla bu gülşende çü bülbül her bār
Ağlayan ağladı sen gül gibi ḫandān olduñ

Degme bir manşib ile bulmadı ḳalbüñ teskīn
Ḥaşmet ü ‘izzetüñ artup giderek ḫān [olduñ]

‘Āḳıbet çüñkü ecel irişicek ḫürmet idüp
Çü dimezmiş saña sen ‘āleme sulṭān olduñ

Ṭotalum pādişeh-i mülket-i ‘Osmān olduñ
Şöyle farz eyle zamānuñda Süleymān olduñ

2. Diler iseñ ki olasın sen zāhir ü bāṭın hoş-ḥāl

Eyleme ṭāʿat-ı Bārīde kuşūr u ihmāl

Çek eliñ mülk-i fenā salṭanatından tā kim

Olasın dār-ı beḳāda melek-i ferruḥ-fāl

Ṭāyir-i ḳuds ola şaydum dir iseñ zāğ-şıfat

Her zamān cīfe-i dünyāya uzatma çengāl

Fıkr idüp ʿāḳıbetin gözle ki āḫir sinde

Döndürür ṭutmaduğa dehr-i muḳallib āmāl

[62a]

Çeşm-i ʿibretle nazār eyle cihān fānīdür

Gözüñ aç ğafleti ḳo nefsi emrīdür aḫvāl

Bu güzergāha gelüp bir iki gün olmaḳdan

Ġālib āzād oluban aşla rücūʿ oldı māl

Şeh-i baḫr ü berr olup devlet ü ḳudretle eger

Sende bulursa nihāyet ḳamu ʿizz ü iclāl

Taḫtuñı taḫtaya tebdil idüp İskender-vār

İrgürür bād-ı ecel āyineñe gerd-i melāl

‘Ākıbet çünkü emān virmeyüben al içre

Çarh-ı merdüm-keş ider kaçır-ı vücūduñ pā-māl

Ṭotalum pādişeh-i mülket-i ‘Oşmān olduñ

Şöyle farz eyle zamānuñda Süleymān olduñ

3. İtme dervīş-i ‘abā-pūşa haķāretle nazār

O da hālince fenā mülketinüñ şāhı geçer

Nemed ü şāl ü ‘abā içre nice şehler var

Yaraşur olsa işiginde Sikender çāker

Nazār itme bu fenā-dāra metā‘ına daḥı

Şeh-i iklīm-i beķā māl ü menāli n’eyler

Kişi ol vaķt irişür devlete kim yanında

Ola dervīş ile bir şāh-ı mücevher efser

Götürüp sen daḥı meyl ü hevesüñ dünyādan

Dervīş evķātuñı ṭā‘ata maḥal kıl ekşer

Niçe bir ṭālib olursın bu cihān begligine

Çanı Rüstem çanı Cem n'oldı ya çanı Çayşer

İrişür kevkeb-i bahtuña zevāl ü noqşān

Ne çadar nür-ı sa'ādetle olursa enver

Çut felek mey-gede vü āb-ı hayāt olmuş mey

Dağı bezmünde meh ü mihr iki zerrīn sāğar

[62b]

Çıyş u çışret dükenüp bezm-i şafā āhir olup

Çünkü nāzük tenüñe hāk-i siyāh ola maçar

Çıtalum pādişeh-i mülket-i 'Osmān olduñ

Çöyle farz eyle zamānuñda Süleymān olduñ

4. Bu fenā evde nice şāh-ı Ferīdün-miçdār

İtdiler nice gün kuvvet ü şevket izhār

Değişüp cāhını çāha gidüp elden dünyā

Oldı muhtāc-ı kefen her birisi āhir-i kār

Kişiye olsa gerek 'ākıbet menzil-i gūr

Ne çadar artarsa haşmet ü temkīn ü vaçār

Zer ü sîme Şu adar meyl ü heves eyleme kim
Ki Hauñ ahrına mahar düşesin ārün-vār

Nice bir hırŐ u hevā Őāhına cāndan ul olup
İdesin zīnet-i dünyāya temeyyül her bār

Nesine meyl ü maabbet idesin dünyānuñ
ü fenāsını ider cümleye zerrāt-ı aŐār?

Dīde-i ‘ibreti a afleti o ‘ārif-iseñ
DürіŐüp ‘āıbet-endiŐ olıör leyl ü nehār

Elüm irmedi diyü devlet-i dünyāya neden
Gice gündüz olasın zār u nizār ü am-ār

EŞer añılmayup ‘ālemde beni ādemden
Őoñ ucı dār-ı cihānuñ ü arāb olması var

ıtotalum pādiŐeh-i mülket-i ‘OŐmān olduñ
Şöyle farz eyle zamānuñda Süleymān olduñ

5. DürіŐüp ‘ārif-i Haa olıör tā marem
Yaluñuz et ile deriye ü dimezler ādem

[63a]

Çıkarup atılası kıl cāme-i faqrı ber-düş
Olmayam dirseñ eger pīş-i Hüdāda mülzem

Ne şafā añladı faqr içre şeh-i ‘ālem iken
Terk idüp salţanatı oldu ‘abā-püş Edhem

Ebedī şād olayın dirseñ idüp faqrı penāh
Faqr eylemez imiş neydüğünü ğuşşa vü ğam

Niçe biñ kan akıdur yaş yirine çeşminden
Şunu kim devr-i zamān eyledi bir dem hürrem

Kime bir cām-ı şafā şandı bu sākī-i zamān
Ki anuñ nüşını nīş eyledi hemçün Cem

Ṭayanup kaşr-ı hayāta gözüñ aç ğafleti қо
Anı bennā-yı ezel itmedi çünkim muhkem

Ne kadar çoğısa yok māmeleküñ fā’idesi
İdemez men’-i kazā vākı’asın hayl ü haşem

Şunulur her kiŕiye ‘ākıbet cām-ı ecel
Kimseye bākı degil Hātifi çünkim ‘ālem

Ṭotalum pādiŕeh-i mülket-i ‘Oŕmān olduñ
Şöyle farz eyle zamānuñda Süleymān olduñ

-445-

Celāl Çelebi

Terkîb-bend

Mef’ülü mefā’ilü mefā’ilü fe’ülün

1. Bir gün felegüñ hāli beni eyledi ğamgîn
Ten kiŕverini seyle virüp dīde-i nemgîn

Ahṽālümi fikr eyler iken yāduma geldi
Gördüm gözleyor beni bu çarḫ-ı đurbîn

Eyā ḫanı Dārā vü Ferīdün ü Sikender
Ḥāk içre yatur bī-ḫūd olup bunca selāṭîn

Ne ḫayl ü ḫaŕsem var bile ne ṭabl ü ‘ālem var
Gitmiş bu riyāset bu ḫadar ṭarz-ı nev-āyîn

[63b]

Bir zerreye duş oldu gözüm aḥḩar u nāçiz

Remz ile beyān itdi baña nice berāhīn

Dīdi göre ḩūrşīd-i cihān-tābı felekde

Her şubḩ geyer farkına bir efser-i zerrīn

Kevkebleri maḩv eyler alur başını māḩuñ

Şad-çāk ider egninde ḩomaz cāme-i sīmīn

Aḩşam olıcaḩ yine irer burc-ı zevāle

‘Ālemde naşīb olmaz aña zerrece temkīn

Peygüle-i ḩāk içre yatur kendüsi lertzān

Nūrını ider māḩ-ı şeb-ārāsına ta‘yīn

ḩallāk-ı cihān ‘āleme ḩılduḩda tecellī

Her şeyi bir ḩälle ḩılmış mütesellī

2. Kimi gül-i ḩandān u kimi bülbül-i nālān

Kimisi neşāt üzre kimi ḩüzünle giryān

Cem cāmına mālīk kimisi ḩaşr-ı şafāda

Ĝuşşayla kimi cür‘a gibi ḩāk ile yeksān

Aç cān gözini āyine-i dehre nazar kııl
Bir kimsede gör kim ne kadar şekl-i nümāyān

Ālām-ı felek kimsenenüñ cānına geçmiş
Kimisi riyāset aleb eyler kimi ‘ūnvān

Kimisi azā tīrine cānın siper itmiş
Dergāh-ı tevekkülden alur rızqını pinhān

Gördüm kimini bezm-i fenādan aberi yok
Esrār-ı maabbetle olup vālih ü ayrān

Kimisi temennā-yı vişāl üzre dem-ā-dem
Kimini ākister ider āteş-i hicrān

‘Ömr ise tekāpūda ecel ise afāda
Cān ise arab-ānede gerdūna gerdān

[64a]

-446-

[Riyāzī]

Sākī-nāme

Mef‘ülü mefā‘ilün fe‘ülün

1. Bil rütbesin ol bülend-bînüñ
Tut dāmenüñ ol derün-nişînüñ
2. Var ise tarîk-i mevşil oldur
Dil kūy-ı murāda gizli yoldur
3. Tūb āyinedür ki қаtre-i dil
‘Aks-ı dü-cihān hep anda hāşıl

Şıfat-ı ‘Aşk

4. Dil müşkili ‘aşk-ıla olur hāl
Dil āyine oldı ‘aşk şaykal
5. Dil k’olmaya dāğ-ı āteşini
Hātem gibidür ki yok nigini
6. Dil ‘aşk-ıla bī-sükün ü bī-tāb
Çün қаtre-i bī-қarār-ı sīm-āb
7. Tā yanmaya nār-ı ‘ışk-ıla pāk
Āyine olur mı bir avuç hāk⁷³²

⁷³² M.Āyîne olur mı bir avuc hāk: Ç.Āyîne mi ola bir avuç hāk
Mehmet Arslan, Sâkî-nâmeler, Osmanlı Edebiyat-Tarih-Kültür Araştırmaları, Kitabevi, İstanbul, 2012,
s.227.

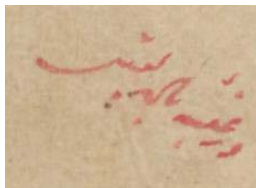
8. Hep cezbe-i 'aşk oldu bî-bâk
Dāmānını Yūsufuñ iden çāk
9. Ferhāduñ ol āteş idi her bār
İden ser-i tüşesin şerer-bār
10. Görmez nemedin külāh-ı'āşık
Terk eylemege hilāli lāyık
11. Mūm eylesin āhenüñ ğam-ı aşk
Ol kıabil-i naķş-ı hātem-i 'aşk
12. Bu lücceye kendüñ āşinā it
Emvāc-ı belāya merħabā it
13. Bu lüccede ol şināver ey dil
Esbāb-ı vücūdı ber-ţaraf kıl
14. Sāķī bize bir şarāb içürse
Kim ādemi kendiden geçürse

[...] ⁷³³ Şıfat-ı Harîfî-i Bâde Ber-‘Aql-ı Sâde ⁷³⁴

15. Sâķi Şun o mâye-i cününü
Ol mülzem-i ‘aql-ı zû-fününü
16. Aldı o kümeyt-i merdüm-efken
Zür-ıla ‘inân-ı ‘aqlı elden
17. Mey-i sâķir-i çâh-ı Bâbil-i câm
Dem-beste-i siķri ‘aql-ı ĥod-kâm

[64b]

18. Mey geldüğini Şu dem ki bildi
‘Aql aña yirin virüp çekildi
19. Nüş it pes-i perdede müdâmi
Başdan Őavagör bir ‘aql-ı ĥâmı
20. Bir dilber-i gül-‘izârdur mey
Bir ‘aql alıcı nigârdur mey

733

⁷³⁴ Mehmet Arslan, a.e, s.228.

Şıfat-ı Bahār

21. Şahn-ı çemen oldu reşk-i gerdün
Çıksın göge şimdi cām-ı gülgün
22. Cām-ı güle toķınup seherden
Mestāne yürür nesīm-i gülşen
23. Az kaldı ki bu şeb-i siyeh şāl
Ola ruķ-ı rūza ‘anberīn hāl
24. Bād eyledi pür-ķuķūķ rūdı
Geydi ütülü ķabā-yı kebūdı⁷³⁵
25. Her püşte-i hāke nītekim Tūr
Eşcār u şükūfeden iner nūr
26. Nefķ eyledi ğonca-i güli bād
Mīnāyı üfürdi şanki üstād
27. Gül rūy-ı dil itdi aña zāhir
Ĝonca n’ola bulsa tīb-i hāķır

⁷³⁵ M.ütülü: Ç.nîf

Şıfat-ı Ruṭūbet

28. Az ҡaldı ruṭūbet ile bu dem
Āteş gül ola şerāre şebnem
29. Az ҡaldı ki ide nār-ı sūzān
Evrāķa şerāreden zer-efşān
30. ‘Aşķ ehlinüñ āh-ı pür-şerārı
Bir ebr olup ide ķaṭre bārı
31. Az ҡaldı ruṭūbet ile yek-bār
Āyīne-i mihri ṭuta zengār
32. Ƙo şuğlı bu demde düş şafāya⁷³⁶
Gül virdi cerīdesin hevāya
33. Olmağā ḥarīm-i şoḥbet-i mül⁷³⁷
Her ğoncanuñ āstīni pür gül
34. Her kāse çü sāğar-ı Sikender
İster k’ide cezb-i bāde-i ter

⁷³⁶ M.bu demde düş şafāya: Ç.bu dem döşen şafāya

⁷³⁷ M.harīm: Ç.harīf

[65a]

35. İster dil ola çü kâse gerdân
Her elde bir iki cām-ı raḥşân

Riyā vü Tevbe

36. Demdür ide zāhid-i pür-efsün
Tebîḥi ‘inân-ı cām-ı gülgün

37. Bu demde revādur olsa her ân
Biñ tevbe ser-i sebūya ḳurbân

38. Tevbe ḫatalum ki Bî-sütündür
Ferhâdı şarâb-ı lâle-gündür

39. Tevbe eger olsa Tūr-ı Sînâ
Döymez aña itse mey tecellâ⁷³⁸

40. Çün ‘uḳde-i ğam çözüldi tevbe
Cāmı göricek bozuldu tevbe

41. Devr itmede sübḫa gibi eyyām

⁷³⁸ Bu beyitte Hazreti Musa'nın "Ya Rabbi seni görebilir miyim?" sözüne karşılık Hakk'ın "Dağa bak" hitabı dağın parça parça olması ve Hz. Musa'nın kendinden geçmesi hadisesine telmih ve benzetme vardır.

Ol sübhaya oldu vāsıta cām

42. Fevt itme dem-i bahāri sāķī
Bu şubḥ-ı şafā ҡalur mı bāķī

Fenā-yı Dehr

43. Mīnādan o bāde kim revāndur
Ḥāl-i Cemi şerḥ ider zebāndur

44. Bir ḥātem-i devlet idi ol cām
Anuñla ҡodı felekde bir nām

45. Baķ cām-ı şarāb-ı lāle-gūna
Bir tāc-ı Cem oldu bāz-gūne

46. Söyler saña ḥattı-ı sāğar-ı Cem
Kim naķş-ber-ābdur bu ‘ālem

47. El virdi dime baña zamāne
Alup elüñi atar yabāna

48. Bu tekye ‘aceb mi olsa cān-gāh⁷³⁹
Dīvār u deri hep āh-ıla vāh

⁷³⁹ M.Bu tekye ‘aceb mi olsa cān-gāh: Ç.Bir köhne ribāt bu güzer-gāh

49. Bu dūd-ı kebūd-ı çarḥ-ı aḥḍar
Bir dīde mi vardur itmeye ter

50. Bu bāğa ki geldi her yüzi gül
Müşgīn saçı oldu aḳ sünbül

[...] ⁷⁴⁰ **Bī-Vefāyī-i Ebnā-yı Zamān**

51. Her mihr-nümāya olma meftūn
Ḳat ḳatdur içi çü çarḥ-ı gerdūn

[65b]

52. Hep Mānī-i ṭarḥ-ı naḳş-ı nīreng
Hep işleri sāde-dillere reng

53. Sen yolına cān virürken anuñ
Olur o senüñ belā-yı cānuñ ⁷⁴¹

Şıfat-ı Sermā

740

⁷⁴¹ M.belā-yı cān: Ç.adû-yı cān

54. Sākī yine geldi vaqt-i kânūn
Āteşlik ider şarāb-ı gül-gūn
55. Şeb-tāb idi şanki mihr-i raḥşān
Geh zāhir olurdu gāh pinhān
56. Her tāze nihāli şimdi devrān
Bir aḡ nemed içre itdi pinhān
57. Sākī kerem it bürüdet itme
Serdī-i hevāyı ‘illet itme

Şebāb

58. İç vaqt-i şebābda dem-ā-dem
Taḡşīrine ‘özri kendidür hem⁷⁴²
59. Tāb-ı mey-i nāb-ıla o kākül
Olsun yine tāze sürḡ-sünbül

Girye-i Mest

60. Sākī şun o nār-ı girye-ḡīzi
Ebr içse ider şerāre-rīzi⁷⁴³

⁷⁴² M.özri: Ç.özr

⁷⁴³ M.ider: Ç.ide

61. Tā key ola çeşm-i baht pür-ḥāb
Sep girye-i bādeden aña āb⁷⁴⁴
62. Her toḥm-ı sirişk-i mest-i kıanzil
Biñ ğonca-i ḥande itdi ḥāşıl
63. Mey giryesi girye-i şafādur
Bārān-ı bahār-ı dil-ġüşādur
64. Sāķı ğözüñe ġelüp mey-i nāb
Virşün yine tiġ-i ġamzeñe āb
65. Sāķı midür ol niġār-ı ṭannāz
Yā ma'ni-i lafz-ı 'işve vü nāz
66. Nāz-ıla ider tebessüm itse
Mestāne ider tekellüm itse
67. La'li gibi bade-i ter olmaz⁷⁴⁵
Hergiz anı ġörmege ṭoyulmaz

⁷⁴⁴ M.sep: Ç.hep

M.aña: D.ala

⁷⁴⁵ M.La'li gibi bāde-i ter olmaz: Ç.La'l-i lebi gibi bāde olmaz

68. Mümkin midür ol 'izār-ı pür-âb
Kim ide nigāh-ı şevki sîr-âb

[66a]

69. Zülfi ki el irmeyen hevesdür
Murğân-ı nigāha tel kafesdür

70. Rindāna şunardı sāğar-ı mül
Beñzerdi o naħle kim vire gül

71. Bezm-i mey olup mişāl-i dolāb
Tolup boşalurdı kûze-i âb

Şıfat-ı Temmüz

72. Sâķi dök ol âb-ı lāle-günü
Gör sūziş-i âteş-i derünü

73. Yandı yüregüm temüz-ı gamdan
Bir şerbet içür o cām-ı Cemden

74. Yâķūtdan olsa ğonca-i ter

Te'shîr ide yine âteş-i ħor⁷⁴⁶

75. Beñzer ki bu nâra karşı tutdı
Germâ ħaṭṭ-ı sebzeyi ħurutdı

76. Yalıñ kılıc oldı mihr-i pür-tâb
Ķurtuldı ħurı başı ile âb

77. YâĶūtdan olmayınca keştî
Olmaya bu lüccenüñ güzeşti

78. Sâķî sür o zevraĶ-ı şarâbı
Cây eyleyelüm kenâr-ı âbı

79. Gör feyzini cām-ı ħuşsa-gâhün
ÇekdüĶçe gelür şuyı o çâhuñ

Şıfat-ı Yaşak

80. Mey gerçi ki dîdeye cilâdur
YoĶ şimdi vücüdı tütüyâdur

81. Aldı güherin sipihr-i ħod-kâm⁷⁴⁷

⁷⁴⁶ M.hor: Ç.har

⁷⁴⁷ M.hod-kâm: Ç.bed-kâm

Çaldı şadef-i şikeste-veş cām

82. Hammār idi gerçi merd-i meydān

Ayağını aldı şimdi devrān

83. Ferş oldu türāba bāde-i ter

Zāhid yine başmaz ayağıñ yer

84. Gül-gün-ı kadeh revāne olsun

Pendüñ aña tāziyāne olsun

Güşāde-i Mey-kede

85. Oldı der-i mey-kede güşāde

Alduğ kapu şeş-der-i şafāda

[66b]

86. Mey sāğara oldu pertev-efgen

Ey bāde-perest dīde-rüşen

87. İç dōke şaçā mey-i revānı

İt bezm-i şafāya gül-feşānı

Şıfat-ı Mey-ḥāne

88. Mey-hānede nūş idüñ şarābı
Kanında görüñ o la'l-i nābı
89. Ol mey-kedenüñ sürür u şādī
Bir iki ğulām-ı hāne- zādı
90. İcādına dest idince üstād⁷⁴⁸
Seng-i feraḥ ile itdi bünyād
91. Mey-hāne ki bār-gāh-ı Cemdür
Her taḥtası taḥt-gāh-ı Cemdür
92. Ey ğarḫa-i ğam o taḥta-pāre
Āḫir çıkarur seni kenāre
93. Anda oturup müdām mey-hār
Taḥta ḫaḫar ehl-i zerḫa her bār
94. Yoḫ dime ğamuñ ucu bucağı
Terk itme o kūşe-i ferāğı

Pīr-i Muġān

95. Ol eski ocaḫ şafā yeridür

⁷⁴⁸ M.urunca: Ç.idince

Şol pir-i muġān ocāġ eridür

96. Sāġar gibi nür aġar yüzinden
Dil neşve-i feyz alur sözinden
97. Tecrīd ü fenāda şeyḫ-i Bekrī
Olmuş añā ḫāl ü vecdi sekrī
98. Mecnū‘a-i köhne-i fevā’id
Fersūde-i miḫnet ü şedā’id
99. Şol dem ki ‘aşā ile revāndur
Ḥaşm-ı ġama tīri der-kemāndur
100. Toġruldur anı şarāb-ı bī-ġaş
Güyā o kemānkeşi bu āteş⁷⁴⁹
101. Öp başa ġo sâġar-ı şafâsın⁷⁵⁰
Başuñda götür ġadeḫ du‘âsın

Şıfat-ı Şarāb

102. Sâķī getir ol meyi sebīl it

⁷⁴⁹ M.kemānkeşi: Ç.kemān-ı kec

⁷⁵⁰ M.sâġar-ı şafâsın: Ç.cām-ı pür-safâsın

Firdevs-i şafāya selsebīl it⁷⁵¹

[67a]

103. Demdür ki revān idüp mey-i nāb

Bāğ-ı dile vir sebū ile āb

104. Sākī şun o bāde-i revānı

Ġam öldürüyor bu nātüvānı

105. Pervāz ide çünki mürğ-i cānum

Ķandīl-i Ķadeḥ ola mekānum

106. Muṭrıb ide nağme-i ezānum

Pür ola anuñla gūş-ı cānum

107. Ķıl bādeyi ḥāküm üzre menşūr

Gören disin indi üstüne nūr

108. Şaç Ķabrüme derd-i cāmı bī-bāk

At üstüme ya'nī bir avuç ḥāk

Şıfat-ı Mihr-i Cān

⁷⁵¹ M.safāya: Ç.şevke

109. Sākī getir ol fütūh-ı cānı
Sermāye-i ‘ömr-i cāvidānı
110. Gör köhne bahār-ı mihr-i cānı
Çek köhne şarāb-ı erğuvānı
111. Şarşar yine lāle bergin aldı
Şem’i söyünüp sevādı ҡaldı
112. Naḥl-i çemene olup ḥarīdār
Dökdi bir etek filori küh-sār
113. Eski defe döndi verd-i ḥandān
Olsa n’ola pulları perīşān
114. Evrāk-ıla cūy olup müzeyyen
Zer pullı kemer ҡuşandı gülşen

Ḥātīme

115. Bu meclisi itdi resm ḥāme
Şevḳ ehline oldı kār-nāme
116. Mest-i mey-i nazm oldı ḥāme
Kim ҡudreti ҡalmadı ḥırāma

117. Pāy-ı süheni sipihre başdum
Çok gūş-ı hilāle gevher aşdum

118. Hep gevher-i baħr-ı nükte-dānī
Hep gūşa toķınmamış ma‘ānī

119. Alnum deridür bu deñlü lü’lü’
Bulınca çoğ eyledüm tek ü pū

[67b]

120. Seyr it bu ‘arūs-ı hoş-tırāzı
Çarħ olmaya yedi kāt çihāzı

121. Aķıtdı yine bu kilik-i dil-cū
Gülzār-ı beyāna bir kalem şu

122. Ma‘nālarınıñ öñünde her dem
Tırmaz yer öper bu kilik-i hoş-dem

123. Her lafz u dü-ma‘nī-i dil-ārām
Bir postda şan dü-mağz bādām

124. Gül gibi hezār beyt-i rengin
Kim görse ider hezār taḥsîn
125. Eyler adın ol çemende gülçin
Neḳḳarezen-i şad hezār taḥsîn⁷⁵²
126. Kūtāhî-i baḥri ḥod müselleme
Engüşt-pesîn sezâ-yı ḥâtem
127. Ma'nâ-yı terüm çü dilber-i şeng
Hoş düşmiş aña bu cāme-i teng
128. Teng olduğıdur hep ol ḳabānuñ
Çep-rāstları ḳavuşmaz anuñ
129. Her dem ola ehl-i şevḳe mūnis⁷⁵³
Nāmı ḳala dilde nuḳl-i meclis
130. Nazmum ki tirāşe-ı ḳalemdür
Şalmaḳ anı zîr-i pāye kemdür

İ'tizār

⁷⁵² Bu beyit mesnevide bulunmamaktadır.

⁷⁵³ M.ola: Ç.olup

131. Dehr eyler iken gelū-feşārī
Eydür bu kadar nefes-güzārī
132. Ğuşşayla dehāna geldi cānum
Eydür bu kadar döner zebānum
133. Ben ğarqa-i baħr-i lücce-i ğam
Eydür bu kadar uram yine dem⁷⁵⁴
134. Pür-mū ser-i kilik-i nazm-pīrā
Eydür ola mū-şikāf-ı ma'nā
135. Nevkine Őu deñlü ũurdı mūlar
Şan kıl kalem oldu ħāme-i ter
136. Gel itme igende ħod-furūŐı
Bir kaťre meyüñ ne ola cūŐı

[68a]

-447-

Ubeydī

Gazel

⁷⁵⁴ M.uram yine dem: Ğ.yine virem dem

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Şorarsañ biz bu dünyâyı ne resm üzre vaţan bulduķ
Degül encüm delinmiş saķfı bir dār-ı kühen bulduķ
2. Hārābata ķadem başmaķla irdük beyt-i ma' mūra⁷⁵⁵
Ya bu deñlü kerāmātı be şofı biz neden bulduķ
3. Yitürmişdük ezel bāzārı içre göñlümüz naķdin
Cihāna geldük anuñ şāhibin bir sımten bulduķ
4. Bu 'ālem her murğzārında ne 'ālem var şanursız kim⁷⁵⁶
Anuñ her naħl-ı ra'nāsın leked-küb-ı zağan bulduķ
5. Ubeydī gerçi ter-dāmenler āsān didiler 'ışķı
Erenler haķķı biz anı bir oddan pırehen bulduķ

-448-

Velehu Ubeydī

Gazel

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

1. Fenā dārına gel gör şevket-i ehl-i hārābātı
Ki Dārā görmedi 'ömrinde hergiz böyle dārātı

⁷⁵⁵ Divanda bu gazelin ikinci ve üçüncü beyitleri birbirleriyle farklıdır.

⁷⁵⁶ M.sanursız: D.sanursın

Ömer Arslan, *Ubeydî Dîvânı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.406, G.161.

2. Һарәбәт еһлини гөрдүм фенә сәмиyla mest олmuş
İçüp ben de melāmet cāmını oldum Һарәбәтi
3. Һарәбәт ерлерини сөyledüp al қışsadan һишse
Ki her biri фенә pīrinden еylerler һikāyātı⁷⁵⁷
4. Һарәбәт еһline pīr-i фенә bir ‘ilm оқıtmıш kim
Lisān-ı һāl ile ta‘bīr olur ancaқ ‘ibārātı
5. Һарәбәт еһline fenn-i фенәdan bir sebaқ olsun
‘Ubeydīnūñ mezārı levһine yazuñ bu ebyātı

-449-

Nev‘ī

Matla

Mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün mefā‘ilün

Belā dildendür ol cānān elinden dādumuz yoқdur

Göñüldendür шikāyet kimseden feryādumuz yoқdur

-450-

?

⁷⁵⁷ D.hikāyātı

Ömer Arslan, *Ubeydī Dīvānı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013, s.533, G.324.

Matla

Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün

Ne kâşun gibi iy mehrü kemân-ı müntehâ vardur

Ne göñlüm gibi 'âlemde belâkeş mübtelâ vardur

-451-

?

Matla

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

Be-der-i 'âdet-i 'âlem heme yâr-ı cānî

Sevenüñ bendesiyüz sevmeyenüñ sulţanı

[68b]

-452-

Kaşide-i Bâkî Efendi der-ḥaḳḳ-ı Kâdıẓâde

Kaside

Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Perde-i şâm olıcaḳ mihre niḳâb-ı ruḥsâr

Zâhir oldı gözüme hey'et-i ebrû-yı nigâr

2. Âfitâb üzre meger ḥâme-i dest-i ḳudret

Çekdi bir med nitekim ḥâcib-i rûy-ı dildâr

3. Çamerüñ altına yâ şafha-i eflāk üzre
 Râ yazupdur kalem-i şun'-ı Celil ü Cebbâr
4. Bir güneş yüzlü firâkıında felek hasret ile
 Var-ısa hançere düşdi nitekim 'âşık-ı zâr
5. Mevsim-i 'ıyş u tarabdur şeb-i 'ıyd irdi diyü
 Mutrib-i çarh eline aldı meger müsiķâr
6. Güiyâ hâzır olur irte şala-ı 'ıyda
 Dâl tâcın başına geydi sipihr-i ğaddâr
7. Keh-rübâ sübhasın aldı ele çarh-ı sâlûs
 Halka cevr eylemeden ya'ni ider istiğfâr
8. Dehr-i bir şâh-ı sipend urdı felek micmerine
 Meh-i nev şanma şafaķda görinen zâr u nizâr⁷⁵⁸
9. Mâhı şayd itmek için bahre şalup kullâbın
 Meh-i nev tutdı meger sâhil-i deryâda ķarâr
10. Çara yaklaşdı şeb irdi diyü keşt-i hilâl

⁷⁵⁸ M.zâr u nizâr: D.zerd ü nizâr
Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.49-51, K.25.

Bādbān açmış ider sür'at ile 'azm-i kenār

11. Çizmege dā'ire-i şemse-i māh felege⁷⁵⁹
Aldı üstād-ı zamān destine zerrīn pergār
12. Meh-i nev dām kurup dökdi kevākib erzen⁷⁶⁰
Umaruz k'ola yine 'ıyş u şafā mürgi şikār
13. Kōdı bir pāre yağı tās-ı zer-endūda felek
Şuvara tā Ramazān teşnelerin saqqāvār
14. Eşeridür görinen urdı mihekk-i şāma
Şatıcağ şayrafī-i dehre felek bir dīnār
15. Bāmdan düşdi dilā taşt-ı meh-i nev bu gice
Güft ü güy ile pür olsa n'ola şehir ü bāzār
16. Urdu çevgān-ı zeri güy-ı zümürrüd-gūna⁷⁶¹
Meh-i 'ıyd oldı yine tevsen-i gerdūna süvār
17. Kamerī yaçalı bir hūb ser-ā-ser geydi

⁷⁵⁹ M.māh: D.māhı

⁷⁶⁰ M.meh-i nev: D.māh-ı nev

⁷⁶¹ D.zeri: M.zer

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.49-51, K.25.

Ola tā bezm-i ħudāvende felek ħidmetkār

18. Vāriş-i ‘ilm-i Nebī Ĥazret-i Ķāđī-zāde
Efzal-i ehl-i zamān eşref-i eşrāf u kibār
19. Füşehā vü büleğā bezmine mīr-i meclis
‘Ulemā vü fuzalā zümresine şāh-süvār
20. Bū ‘Alī ħikmet ü Ĥātem keff ü Nu‘mān mezheb
Muşţafā-ĥulķ u Mesīĥā-dem ü Yūsuf-dīdār
21. Māh-ı nev mīl-i zer almış ele keĥĥāl-şıfat
İşiginden çeke tā dīde-i gerdūna ğubār
22. Eline girmek için fazla-i ĥān-ı keremi
Meh-i nev destin açar niteki şaĥs-ı cerrār

[69a]

23. Sīne-i āyine-sīmāsına beñzerdi eger
Şafĥa-i māh-ı şeb-efrüzda olmasa ğubār
24. Ne ‘aceb fazlına nādān eger inkār itse

İtdi Aḥmed-i Muḥtāra Ebū Cehl ikrār⁷⁶²

25. Güneşüñ zerre kadar kadrine nokşān gelmez
Eylese nūr-ı cihān-tābını ḥuffāş inkār
26. Ne şeref cāh-ıla ger olsa zamānen sābıķ⁷⁶³
Gül-i ter şoñra gelür gülşene evvel ḥas u ḥār
27. Şadr-ı ‘ālīye geçürse n’ola nādānı felek
Dā‘yimā nāķışı a‘lāya çıkarur mi‘yār
28. Bir olur mıydı bu gün kıymet-i ehl ü nā-ehl
Nāķıd-ı çarḥ eger eyleye teşḥīş-i ‘ayār⁷⁶⁴
29. Ezelī böyledi āyīn-i sipihr-i ğaddār
Ki gülün ḥābgehi ḥār ola ḥāruñ gülzār
30. Serverā miḥver-i gerdün-ı fezā‘il kalemüñ
Merkez-i himmetüñ eflāk-ı me‘ālīye medār
31. Ravza-i ‘ilm-i ṭarāvetde nem-i ḥāmeñ ile

⁷⁶² M.itdi: D.itdi mi

⁷⁶³ D.zamānen: M.zamān

⁷⁶⁴ M.eyleye: D.eylese

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.49-51, K.25.

Tāzeler gülşen ü bāġı nitekim ebr-i bahār

32. Noġtalar kim dökilür hāme-i müşgīnūñden
Her biri şāhid-i ma'nāya olur hāl-i 'izār

33. Bir güherdür söz aña ṭab'-ı şerīfūñdür kan
'İlm bir baħr-durur sen aña dürr-i şehvār

34. Kāḍī-i maħkeme-i 'ālem-i bālā Bircīs
Müşkilin müftī-i re'yūñden ider istifsār⁷⁶⁵

35. Bu kadar nūrı güneş kandan iderdi taḥşīl
Olmasa bŷy-ı münzīrūñ yüzine āyinedār⁷⁶⁶

36. Bu fezā'yil ki saña Bāri Te'ālā virmiş
İtmeyüpdür daħı bir nākil-i aħbār iħbār

37. Kelimātum yirine dürr ü güher nazm itsem
İdemez mertebe-i fazluñı eş'ār iş'ār

38. Rif'atum kaşrı şala saḥḥ-ı semāya sāye
Eger olursa aña bāni-i lutfuñ mi'mār

⁷⁶⁵ D.müftî

⁷⁶⁶ M.bŷy-ı münzîr: D.re'y-i cemîl

Sabahattin Küçük, *Bâkî Dîvânı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap, s.49-51, K.25.

39. İrdi söz ğāyete Bāķī ne dimek lāzımdur
Hāl ma'lūm hōd iy Hāce-i 'ālī-miķdār
40. Nitekim her ser-i māh ola bir altun ķandīl
Zīver-i dā'ire-i ķenber-i ķarh-ı devvār
41. Māh-ı nev gibi teraķķīde dem-ā-dem ķadrūñ
Çeşm-i encüm gibi baħtuñ gözi dā'yim bī-dār

[69b]

-453-

Emrī

Gazel⁷⁶⁷

Fe'ılātün mefā'ilün fe'ilün

1. Dil reh-i ğamda cāna ķatlanmaz
Cān ten-i nātüvāna ķatlanmaz
2. 'Aķlı ķodum cünün yolın ķutdum
Yol bilen ķārbāna ķatlanmaz
3. Kākülüñ müddet-i medīd ister

⁷⁶⁷ Yekta Saraç, *Emrī Dîvânı*, T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı, Fikriyat E-kitap, G.220.

‘Ömr ise ol zamāna atlanmaz

4. Bāğ-1 k yuhn hevāsın aduça
G n l ek-i revāna atlanmaz

5.  l r Emr  lebunde yara g r p
Kimseler zam-1 cāna atlanmaz⁷⁶⁸

-454-

Rahm 

Beyit

Mef ’il n mef ’il n mef ’il n mef ’il n

V c du zevraın al bar-i ‘ika r zig rudur

ud nudur oarma anma iy dil r zig rudur

-455-

?

Beyit

Fe’il t n fe’il t n fe’il t n fe’il n

Beni e ae ceht ile felek incitdi atı

Terk idem gibi uz r itmek i n aayı

-456-

⁷⁶⁸ M.kimseler: D.kimsene

?

Müfred

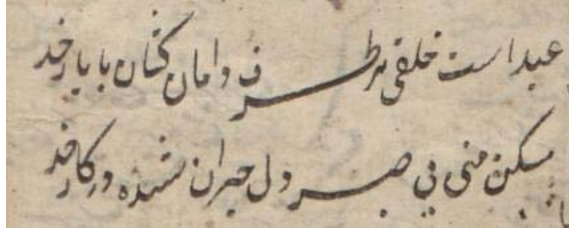
Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Nice rengin şirin olmasun güftâr-ı dil-süzum

-457-⁷⁶⁹

?⁷⁷⁰

Beyit

-458-

?

Nazım

Fā' ilātün mefā' ilün fā' ilün

Fırqatüñ neydüğini [bilmedüm]

Hây müşkil belâ imiş bilmedüm

Dostum ol qaba qaba baqışuñ

Baña 'ayn-ı vefâ imiş [bilmedüm]

-459-

⁷⁶⁹ Vezin tespit edilememiştir.

⁷⁷⁰ Beyit Farsça'dır.

Hiřāb-ı Ferīdī

Nazım

Fe'ūlün fe'ūlün fe'ūlün

Meges gibi-durur şatunda

[...] ⁷⁷¹benüm 'anķāsı

-460-

Cevāb-ı bā'l-şi'rā?

Nazım

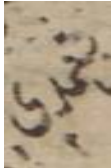
Mefā'īlün mefā'īlün fe'ūlün

Ferīdī ķāf u lāf u cā idelden

Ne küsteķāne söyler gör söz

Ne koyup ğayrıları terk [...] ⁷⁷²

⁷⁷¹ Nazmın tamamı çıkmamıştır:

⁷⁷² Nazmın tamamı çıkmamıştır:

SONUÇ

Üzerinde çalışmış olduğumuz eser, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi TY03715 numarada kayıtlı şiir mecmuasıdır. Müellifi, 18. yüzyılda yaşamış olan ve Rahmi mahlasını kullanan bir şairdir. Çalışmada kendisine ait 3 beyit ve 1 gazel bulunmaktadır. Eser incelenildiğinde mürettep olmayan, mürettibi bilinen, farklı türleri barındıran, farklı konularda ve farklı nazım şekilleriyle yazılmış, seçme şiirlerin olduğu ve birkaç Farsça şiir haricinde dili Türkçe olan bir mecmuadır. Talik hat ile yazılmış olan eser, 69 varaktan meydana gelmektedir. İçeriğinde gazel, matla, beyit, nazım, müfred, murabba, kıta, kaside, muhammes, bent, rubai, terkîb-bend, tercî-bend, tarih, müseddes, müsemmen, musammat ve mesnevi şeklinde yazılmış şiirler bulunmaktadır. Bu şiirlerin içerisinde gerek daha önce tespit edilen gerek yeni tespit edilmiş şiirlerle karşılaşılmıştır. Tezkirelerde bulunan şairlerin ulaşılabilen şiirlerine saptanılmıştır. Divanı tertip edilerek günümüze ulaşan şairlerin şiirleri karşılaştırma yapılarak okunmuştur. Çoğunlukla mecmuadaki halleri korunmuş olup divanlardan, tezlerden ve çalışmalardan alındığı takdirde dipnot olarak belirtilmiştir.

Çalışmada tespit edilen 84 şair bulunmaktadır. Şairlerin birçoğu 16. yüzyılda yaşamış önemli isimlerdir. Şairi belli olmayan şiirlerle birlikte toplam 460 şiir bulunmaktadır. Bu durum mecmuanın ne kadar çeşitli ve zengin olduğunu göstermektedir. 179 şiir ile en çok bulunan nazım şekli gazeldir. Eserde en fazla şiiri bulunan şair Bâkî olup devamında Gedâyî ve Derviş Tâbî gelmektedir. Gedâyî ve Derviş Tâbî'nin mecmuada bulunan şiirleri daha önce tespit edilmemiştir. Mecmuada birçok konuda şiirler bulunmaktadır. Bu durumda mecmuada konu bütünlüğü olmadığını söylemek mümkündür.

Mecmualar, gerek içerikleri gerek yazıldığı dönemler ile edebiyat sahasına önemli katkılarda bulunmuştur. Daha önce adı duyulmuş şairlerin tespit edilen şiirlerinin farklı nüshaları ile henüz yeni bulunan şiirleri, mecmualar sayesinde karşımıza çıkmaktadır. Tezkirelerde adı geçmeyen şairlere mecmualar aracılığıyla ulaşmak mümkündür. Bu da yapılan ve yapılacak olan çalışmalara oldukça fayda sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Namık,** Riyâzî Muhammed Efendi Tezkiretü’ş-Şu’arâ, T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, e-kitap.
- Ak, Coşkun,** Bağdatlı Rûhî Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin), Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 2001.
- Arslan, Mehmet,** Sâkî-nâmeler, Osmanlı Edebiyat-Tarih-Kültür Araştırmaları, Kitabevi, İstanbul, 2012.
- Aslan, Mustafa Uğurlu,** Tokatlı Kânî Dîvânında Mûsikî İle İlgili Unsurlar, Rast Müzikoloji Dergisi, 2017.
- Arslan, Ömer,** Ubeydî Dîvânı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2013.
- Aydemir, Yaşar,** Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü, Bilig-19/Güz, 2001.
- Bayram, Yavuz,** Klasik Türk Şiirinde Duyguların Dili: Çiçekler, Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature an History of Turkish or Turcic, Volume 2/4, 2007.
- Canım, Rıdvan,** Latîfî Tezkiretü’ş-Şu’arâ ve Tabsıratü’n-Nuzamâ (İnceleme-Metin), Ankara, 2000.
- Çavuşoğlu, Mehmet,** Vasfî Dîvan Tenkidli Basım, İstanbul Üniv. Edebiyat Fakültesi Yay., İstanbul, 1980.

- Çavuşoğlu, Mehmet,** Yahyâ Bey Divânı Tenkidli Basım, İstanbul, 1977.
- Çavuşoğlu, Mehmet,
Tanyeri, Ali,** Hayretî Dîvan Tenkidli Basım, İstanbul, 1981.
- Çelik, Büşra,** Derzi-zâde Ulvî ve Manisa Şehrengizi, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, İstanbul, 2018.
- Çetin, İsmail,** Derzi-zâde Ulvî (Hayatı Edebî Şahsiyeti ve Divanının Tenkidli Metni), Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 1993.
- Çiçekler, Mustafa,** Şehzade Bayezid ve Farsça Divançesi, Şarkiyat Mecmuası, Çantay Kitabevi, İstanbul, 1998.
- Çukurlu, Talip,** Klasik Osmanlı Şiirinde Gülün Bülbül ve Diğer Hayvanlarla İlişkisi, Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, c.2, S.1, 2019.
- Dadaş, Cihan,** Muhibbî Bibliyografyası, Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi, c.2, S.3, 2018.
- Demiralay, Mehmet,** Hüdâyî-i Kadîm (16.yy) ve Dîvânı İnceleme-Tenkidli Metin, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2007.
- Demirel, Şener,** 16. Yüzyıl Şairlerinden Mânî Dîvân ve Şehr-engîz-i Bursa, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, e-Kitap
- Devellioğlu, Ferit,** Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Yayınları, 2015.
- Durukoğlu, Salim,** Türkçe ile Türk Düşmanlığı –Türk Şiiri Örneği-,

- Güler, Hilal,** Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRKLAD), c.2, s.280-300, Türkiye, 2018.
- Erdem, Sadık,** Tezkire-i Şu'arâ İnceleme-Çeviriyazı, İndeksli Tıpkıbasım Ârif Hikmet, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014.
- Ergün, Sadeddin Nüzhet,** Bakî Divanı, c.1, Sühulet Kitab Yurdu, İstanbul, 1935.
- Ersoy, Ersen,** Dîvân-ı Hafî, TÜBA Yayınları, Ankara, 2021.
- Genç, İlhan,** Kıbrıs Lefkoşe Mevlevîhânesi'nde Yetişmiş Mevlevî Divan Şâirleri, II. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi, KKTC, 1998.
- Genç, İlhan,** Esrâr Dede Tezkire-i Şu'arâ-yıMevleviyye: İnceleme-Metin, Ankara, 2018, e-Kitap.
- Gönel, Hüseyin,** Trabzonlu Sırrî as an Example of Poets in Divan Literature, Sarajevo, 2010.
- Güleç, İsmail,** Gelibolulu MusluhiddinSürûrî, Hayatı, Kişiliği, Eserleri ve Bahrü'l-Ma'ârif İsimli Eseri, Osmanlı Araştırmaları XXI, 2001.
- Güler, Ömer Faruk,** Enverî Dîvânı [Tenkitli Metin-Tahlîl], Doktora Tezi, Ankara, 2020.
- Güneş, Özlem, vd.** Hüsnü Aşk'ta Anlam Çeşitliliği Yönünden Kuşlar, Rumeli'de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, 2019.

- Gürbüz, Mehmet,** Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2012.
- İnce, Adnan,** Tezkiretü’ş-Şu’arâ Sâlim Efendi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005.
- İpekten, Haluk, vd.** Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.
- İpekten, Haluk,** Sehî Beg Heşt-Bihişt, Ankara, 2017, e-Kitap.
- Kut, Günay,**
- İsen Mustafa,**
- Ayan, Hüseyin,**
- Karabey, Turgut,**
- İsen, Mustafa,** Gelibolulu Mustafa Âlî Kühü’l-Ahbâr’ın Tezkire Kısmı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2017, e-Kitap.
- İsen, Mustafa,** Bolu’nun Kültür Tarihimizdeki Yeri ve Bolulu Divan Şairleri, Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri. Yayın No:1. 1990.
- Kaçar, Mücahit,** İbni Kemâl Dîvânı’nın İncelenmesi (Nazım Bilgisi-Belâgat-Üslûp ve Dil Özellikleri-Muhtevâ), Doktora Tezi, İstanbul, 2010.

- Kaplan, Hasan,** Bâkî'nin Basılı Divanlarında Yer Almayan Şiirleri ve Divanının Bir Nüshası Üzerine Bazı Notlar, International Journal of Language Academy, Sayı 6/2, 2018.
- Karahan, Abdülkadir,** Kanuni Sultan Süleyman Çağı Şairlerinden Figanî ve Divançesi, İstanbul, 1966.
- Keklik, Murat,** Üsküplü İshak Çelebi Divan [Metin-Çeviri-Açıklamalar-Dizin], Doktora Tezi, Bişkek, 2014.
- Kılıç, Atabey,** Mecmûa Tasnifine Dair, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, İstanbul, 2012.
- Kılıç, Filiz,** Şâhî Hayatı ve Divanı, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 2000.
- Kılıç, Filiz,** Âşık Çelebi Meşâ'irü's-Şu'arâ, Ankara, 2018, e-kitap.
- Kocaman, Sümeyye,** Taşlıcalı Yahyâ Bey'in Sultan Süleyman'a Sunduğu Kasideler Üzerine Bir Yorum Denemesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2005.
- Köksal, M. Fatih,** Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP), Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori, Kesit Yayınları, İstanbul, 2017.
- Kurnaz, Cemal,** Hayâlî Bey Divanının Tahlili, Kurgan Edebiyat Yay, Ankara, 2012.

- Kurnaz, Cemal,** Ümmî Divan Şairleri ve Enverî Divanı, MEB Yayınları, Ankara, 2001.
- Tatçı, Mustafa,**
- Kut, Günay,** ‘‘Mecmua’’, Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yayınları, c.6, İstanbul, 1986.
- Kutluk, İbrahim,** Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü’ş-Şuarâ, C.1-2, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014.
- Kutluk, İbrahim,** Beyâni Mustafa bin Carullah Tezkiretü’ş-Şuarâ, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1997.
- Küçük, Sabahattin,** Bâkî Dîvânı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, e-kitap.
- Levend, Agâh Sırrı,** Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, c.1, Ankara, 2008.
- Limon, Sevgi,** Mecmûa-i İlâhiyât’ın MESTAP’a Göre Muhteva Tablosu, SEFAD, 2020.
- Mengi, Mine,** Mesîhî Dîvânı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1995.
- Mengi, Mine,** Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008.
- Muçi, Hanife,** Nuruosmaniye Kütüphanesi 4962 Numaralı Mecmua (83.b-123.a) Transkripsiyon Metni, Yüksek Lisans Tezi, Edirne, 2019,
- Musah, Vüsale,** Türk Tezkireciliğinin Araştırılmamış Bir Sayfası, Bilig, S.72, 2015.
- Okatan, Halil İbrahim,** Sürûrî Divanı: Hayatı, Eserleri, İnceleme, Ankara, 2010.

- Okuyucu, Cihan,** Cinânî (Hayâtı-Eserleri-DîvânınınTenkidli Metni), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.
- Özkat, Mustafa,** Kara Fazlî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin), Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2005.
- Öztoprak, Nihat,** Rûhî'nin Şiir Anlayışı, Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, S.12, İstanbul, 2005.
- Pala, İskender,** Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, L M Yayınlarıü 2002.
- Pektaş, Mehmet,** Latîfî Tezkiresinde Edebî Sanatlar ve Edebî Sanatlarla İlgili Değerlendirmeler, TurkishStudies, Ankara, 2012.
- Raif Necdet,** Yeni Resimli Türkçe Kamus, 1900.
- Sami, Şemseddin,** Kâmûs-ı Türkî, Çağrı Yayınları.
- Saraç, Yekta,** Emrî ve Dîvanı, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, E-kitap.
- Solmaz, Süleyman,** Ahdî Gülşen-i Şuara. AKM Yayınları, Ankara, 2005, e-Kitap.
- Sungurhan, Aysun,** Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şu'arâ, Ankara, 2017, e-kitap.
- Şentürk Ahmet Atilla,** Üniversiteler İçin Eski Türk Edebiyatı Tarihi, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2015.
- Kartal Ahmet,**
- Tarlan, Ali Nihat,** Eski Mecmualar Arasında, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 1946.

- Tarlan, Ali Nihat,** Necâtî Beg Divanı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1963.
- Tarlan, Ali Nihat,** Hayâlî Bey Dîvânı, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1945.
- Tıǧh, Fatih,** Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- Tıraş, Yusuf Can,** Çaylak Mehmed Tefik'in "Tahric-i Harâbât"ı, Journal of Turkish Language and Literature, S.4, 2018, s.172-221.
- Tozlu, Musa,** Âsım Dîvânı'nda Mûsikî Unsurları, Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, İstanbul, 2014.
- Tökel, Dursun Ali,** Ölüme Sevinen Mersiye: Yahya Bey'in Rüstem Paşa Mersiyesi, Uluslararası Türk Kültüründe Ölüm Sempozyumu, Marmara Üniv. Türkiyat Araştırmaları ve Uygulama Merkezi, İstanbul, 2004.
- Tulum, Mertol,** Osmanlı Türkçesi Büyük El Sözlüğü, Kapı Yayınları, 2013.
- Tulum, Mertol,** Nev'î Divan Tenkidli Basım, İstanbul, 1977.
- Tanyeri, M. Ali,**
- Tural, Şecaattin,** Zâdü'l-Me'âd (Kitâbü Mevlüdü'n Nebî) KTB Yayınları, Ankara, 2011, e-kitap.
- Uyan, Abdüllâtif,** Menkıbelerle İslâm Meşhurları Ansiklopedisi, İstanbul, 1983.
- Yavuz, Kemal,** Leylâ ile Mecnûn Hikâyesinin Edebiyattaki Yeri, Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, c.2, S.4, 2005.

- Yavuz, Kemal,** Dînî Sözlük, İhlas Holding A.Ş., İstanbul, 1994.
- Ayvallı, Ramazan, vd.**
- Yavuz, Kemal,** Muhibbî Dîvânı Bütün Şiirleri, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları, İstanbul, 2014.
- Yavuz, Orhan,**
- Yeniterzi, Emine,** On Altıncı Yüzyılda Konyalı Bir Şair: Meşâmî, Türk Dili, S.591, 2001.
- Yıldırım, Oğuz,** Mecnû'a-i Eş'âr Adıyla İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Şevket Rado Yazmalarında Kayıtlı 71 Numaralı Şiir Mecmuası, TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, S.16, 2019.

EKLER

1. METİN

خالص ائدی کتابسی

نمبر
۷۹۱۸
۲۷۱۵

مجموعه آغا
۳۷۱۵

٢٧١٥

تسبيح

بسم الله الملك والملكوت والبر والبر
والعظمة والقدر والبر والبر
بسم الملك الحق الذي لا يموت
والملك والروح لا اله الا الله
وتسبلك الحق وجودك من السما

ان كنت من الظالمين
سبحانك ان كنت من الظالمين
لا اله الا انت سبحانك ان كنت من الظالمين
لا اله الا انت سبحانك ان كنت من الظالمين

فانك من الغفاه

ان لله عبادا فطنا خلقوا الدنيا وخافوا الفتنة
فكروا فيها فلم يعلموا انها ليست لهم وقت

جعلوا باطنه وانخذوا لا اله الا انت سبحانك
صالح الاعمال فيها سبحانك ان كنت من الظالمين

ان في الدنيا سوادا
المتخلفين قوة في تحارب
تلك من لا يعلمون
اعلموا بكمالات الله ان
كلها من سر ما خلقوا به
الذي لا يغير مع اسمه شيء
الارض ولا في السماء ولا ما بينهما
العليين

لا اله الا انت سبحانك ان كنت من الظالمين
باسمك

صفا بر سفید بود و در وقت
شفت صفت کف غایت زرد که
بزرگ بود که در کوه
بر او باغچه سیاه کمر کرده
که کل آن دردی باشد چنانچه
در درد ای طیب در مالک
او فرم غنی ابو برد
نیم اول در وقت در سر
او در نیمی جای خاند
مردم در کوه

صفا بر سفید بود و در وقت
شفت صفت کف غایت زرد که
بزرگ بود که در کوه
بر او باغچه سیاه کمر کرده
که کل آن دردی باشد چنانچه
در درد ای طیب در مالک
او فرم غنی ابو برد
نیم اول در وقت در سر
او در نیمی جای خاند
مردم در کوه

صفا بر سفید بود و در وقت
شفت صفت کف غایت زرد که
بزرگ بود که در کوه
بر او باغچه سیاه کمر کرده
که کل آن دردی باشد چنانچه
در درد ای طیب در مالک
او فرم غنی ابو برد
نیم اول در وقت در سر
او در نیمی جای خاند
مردم در کوه

صفا بر سفید بود و در وقت
شفت صفت کف غایت زرد که
بزرگ بود که در کوه
بر او باغچه سیاه کمر کرده
که کل آن دردی باشد چنانچه
در درد ای طیب در مالک
او فرم غنی ابو برد
نیم اول در وقت در سر
او در نیمی جای خاند
مردم در کوه

صفا بر سفید بود و در وقت
شفت صفت کف غایت زرد که
بزرگ بود که در کوه
بر او باغچه سیاه کمر کرده
که کل آن دردی باشد چنانچه
در درد ای طیب در مالک
او فرم غنی ابو برد
نیم اول در وقت در سر
او در نیمی جای خاند
مردم در کوه

بزم عیال ده خوش
ریال فرق بش
والدی سند
خوش بش

ریال کوه

ایده کوه
عز و ش

مونا
او کوه
دیو کوه

کوه تبارک
کوه سنی
نور تابش
مر لیا

کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی

کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی

کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی

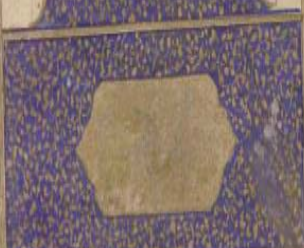
کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی

کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی

کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی

کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی
کوه سنی

صفا بر سفید بود و در وقت
شفت صفت کف غایت زرد که
بزرگ بود که در کوه
بر او باغچه سیاه کمر کرده
که کل آن دردی باشد چنانچه
در درد ای طیب در مالک
او فرم غنی ابو برد
نیم اول در وقت در سر
او در نیمی جای خاند
مردم در کوه

دوست که با کبریا اولدی بنا کردی یک قضا اولدی	سره قندی کی و شتریک شهرت عشق منته اولدی
دل تو ز کسک نماند بکار با دست اولدی	بیکارن ایووناقا شوب ارتوب جوی چقا اولدی
کورد اول تلخ دهنم جان دل که بتلا اولدی	بیکارن کوکل ذراتن طعن غیبه لاله اولدی
نشد ملسان بو عشق استانده بر صفا اولدی	تندی قالم بدم ان اوه مخت در دستیان اکره

بیکارن من ان کا کل بایر قندی جانن صبر اکره	بیکارن با ای شیندی پسته غنایلی اکره
قالم ادره اولدی اکره بلند هم نو اکره	بیکارن خیال ان اکره کوکل اینه سینده اکره
بیکارن اولدی اکره بیکارن اولدی اکره	قاپوشی شتی اکره ایتی از بلاده کوکل اکره
بیکارن اولدی اکره بیکارن اولدی اکره	بیکارن اولدی اکره بیکارن اولدی اکره

نسخه
نسخه

دکتران نام اول که بشمار شاه است ایستادگان عالم دست لشکر یا بیرون دولت در این عشق عالمه است این دوستان طبع چون کسی این سایه پیش هر که خاک است کجاست شکسته بهر کسی نام بمعنی این صلح بپوشش موسوسه بود که دیده خون دکل او را در او سخته می شکوید	بانتخابت می که زینت حق بودم قضا یافتی در آن بوفتک خدی دونه او است صورتی غیبی طوایفی اولی بودن تا کله سبک انزوی سیر به زینتی کوز که بودل بوسل اندر دارن انضی او که بود نویس العمل بپوشش دکل او را در او سخته می شکوید
--	---

بمکن اولی هم زینتک الفت بچاره و اولک کن سکه زانی بفادرم سهر که کوز زانی است بفرست اولی کا خانی کات بزیوت اولی کوز خانی است بمیشه اولده مندر نان بیش در دویم بیارت ببازین اونی وار اولده مندم ببازینش عادل بودی کام بوی علی استن شاد بودی کام بوی بود که ان طالع غایت	بباید اول اول روی یک تال بایدی ناول بویا نیک تال بصلح کا بیستیدن کوز خال بوضی غایب در زنده بود بچاره یکنین بزم نه خالت بدر اولده چون نام او بود کوکل و دانسته بوی کام ببکاره بهرین بوی کام بوی بودی کوز خال اول کام بوی بود که ان طالع غایت
--	--

بیتها و سرودهای مدیحه و احوال خورشید شکر شکر

<p>مغنی مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب</p>	<p>مغنی مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب</p>
---	---

<p>مغنی مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب</p>	<p>مغنی مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب مغنی بودی که کوی غیب</p>
---	---

مکروه
عزیزه صفت نظر کنایه
زین لطف بود باین صفت جان که در بوم

کلمه در پیش عزیزه
کلی که در پیش عزیزه
کلی که در پیش عزیزه

مهر ایلی بوی قورقور
مهر ایلی بوی قورقور
مهر ایلی بوی قورقور

فوز قوی دل
فوز قوی دل
فوز قوی دل

کلاب که بیکدیگر
کلاب که بیکدیگر
کلاب که بیکدیگر

ز این بیدار آن با کور
ز این بیدار آن با کور
ز این بیدار آن با کور

خامنه به شمشیر
خامنه به شمشیر
خامنه به شمشیر

عده و باد جان
عده و باد جان
عده و باد جان

او که بوی
او که بوی
او که بوی

دینا المند انکس
دینا المند انکس
دینا المند انکس

غم که کفالی کور
غم که کفالی کور
غم که کفالی کور

صغالی بی صدای
صغالی بی صدای
صغالی بی صدای

ایمان او بکل
ایمان او بکل
ایمان او بکل

اوساندم خالان
اوساندم خالان
اوساندم خالان

جانم بار بوی کل
جانم بار بوی کل
جانم بار بوی کل

تغییر کیم
تغییر کیم
تغییر کیم

تغییر کیم
تغییر کیم
تغییر کیم

تغییر کیم
تغییر کیم
تغییر کیم

باد است با هم
باد است با هم
باد است با هم

درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ
درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ
درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ
درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ

درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ
درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ
درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ
درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ

کرم بجوم اید عیب اگر استور اولر دوزخ
سورین عامی دینده اسکا ولسیج

درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ
درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ
درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ
درد و درشت بیخ باره اس که طارن کوز زردی
سپاسی برین ایخ و استند اول چو ایخ

تا اول سن که تک قلمه هر آنچه از آن
کلام یک کلمه می شنود هم کلامی است

دل که خوب کار کند ای دل در دیو خیال
کله می بر نه عشق لب ای فانی ال

کوی که کشت کن بود کجای از درم ضنون
در هر کس فونوی زره کدر کینه مجال

بماند بجز حکم و رسن دل ز فون
بنا بدید از یاد خا تا در تاده سبانی

شکر ای لعل که بگو خنده که ای کس
اغوی در آن نه بلوغی تو این سو بند

دل بود از روی که دیو میزدن در سر آمد
فوز یا غایب کشتن آن دلون از دل کج

در دیو عالم ای که بو غنق تا بار
چو کجی چو غنم دون کون غنم فون
بچه کجادی نلو ای بوی زور کار
نوبه و دوشن نلو غنق زور کار

بهر حال از زرم بوجمان چه جو زبان
بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار
باردن ایوب بنیاده صد باره ای که
بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار

ساکن نیخانه اولدم نه صاحب داده ایم
ساقی ملایق و قدر طرز ورق اولاد

کلش نه ایله بر سو بر تقدیر میدان
نور زمین با بوی سوسان نایه بر باد او کج

بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار
بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار
بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار
بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار

بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار
بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار
بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار
بهر کجی کجانی نلو ای بوی زور کار

بمنش بن طارالین الکل کین یوزخو در خستیدین عاشق ملتون
لکلی لکرم بودید برم بست لوزن بلبل سبزه نالین لوبم ز قندل بن
بانکه الب قیب بلک بر حسن
بانکه فالوم ای سروسی بر لوس
سینه مقنونه اولدی ای بو غیر بلک
بانکه الب قیب بلک بر حسن
بانکه فالوم ای سروسی بر لوس
دنی انبار لکشده فیض نیک سندی باو ابلکت فی نروش نیک
بر شسته دل ایتم خاتم خوش غانک کر کویض سندی کوش نیک
بانکه الب قیب بلک بر حسن
بانکه فالوم ای سروسی بر لوس
دنی بو خوله و بک انیب نوزن خور اولدی برات ندر بانکه ارباب
غنی خوش ر سید اولدی دوشون نیک سندی نوحای سن کون ای نهار
بانکه الب قیب بلک بر حسن
دصلک ابرک خصوص بنی نوار فو اشکی خنیم ناز و نوزی بلکن جنس
کنت غم از نیک اکل دوشنم کلا باغچون کوی کویه جاناسو سو
بانکه الب قیب بلک بر حسن

عاشق
دوشنم کلا باغچون کوی کویه جاناسو سو
بانکه الب قیب بلک بر حسن
بانکه فالوم ای سروسی بر لوس
دنی انبار لکشده فیض نیک سندی باو ابلکت فی نروش نیک
بر شسته دل ایتم خاتم خوش غانک کر کویض سندی کوش نیک
بانکه الب قیب بلک بر حسن
بانکه فالوم ای سروسی بر لوس
دنی بو خوله و بک انیب نوزن خور اولدی برات ندر بانکه ارباب
غنی خوش ر سید اولدی دوشون نیک سندی نوحای سن کون ای نهار
بانکه الب قیب بلک بر حسن
دصلک ابرک خصوص بنی نوار فو اشکی خنیم ناز و نوزی بلکن جنس
کنت غم از نیک اکل دوشنم کلا باغچون کوی کویه جاناسو سو
بانکه الب قیب بلک بر حسن

عاشق
دوشنم کلا باغچون کوی کویه جاناسو سو
بانکه الب قیب بلک بر حسن
بانکه فالوم ای سروسی بر لوس
دنی انبار لکشده فیض نیک سندی باو ابلکت فی نروش نیک
بر شسته دل ایتم خاتم خوش غانک کر کویض سندی کوش نیک
بانکه الب قیب بلک بر حسن
بانکه فالوم ای سروسی بر لوس
دنی بو خوله و بک انیب نوزن خور اولدی برات ندر بانکه ارباب
غنی خوش ر سید اولدی دوشون نیک سندی نوحای سن کون ای نهار
بانکه الب قیب بلک بر حسن
دصلک ابرک خصوص بنی نوار فو اشکی خنیم ناز و نوزی بلکن جنس
کنت غم از نیک اکل دوشنم کلا باغچون کوی کویه جاناسو سو
بانکه الب قیب بلک بر حسن

او بوی جستان در بر غمزد بود که بوی جستان
یکی فانی حرامی در بوی ز تفسیر بیاید
کوهین جین زلفند و کنار کمال منور در
غیرین باید بصدق من
خود است جیب غمزد در شفا
کلیع بوزنگد یک در شفا بوی بود
غمزد در شفا بوی بود
کوه در دود است بوی بود
بوی بود در دود است بوی بود
مور کشتی و دستش یک بصدقه در کشتی
حسود نژدن بالسی

وای
کشتی عله بود که بوی جستان
ز غمزد بود که بوی جستان
کلیع بوزنگد یک در شفا
غیرین باید بصدق من
خود است جیب غمزد در شفا
کلیع بوزنگد یک در شفا
بوی بود در دود است بوی بود
مور کشتی و دستش یک بصدقه در کشتی
حسود نژدن بالسی

بوی جستان در بر غمزد بود که بوی جستان
یکی فانی حرامی در بوی ز تفسیر بیاید
کوهین جین زلفند و کنار کمال منور در
غیرین باید بصدق من
خود است جیب غمزد در شفا
کلیع بوزنگد یک در شفا
بوی بود در دود است بوی بود
مور کشتی و دستش یک بصدقه در کشتی
حسود نژدن بالسی

ضمیمه در بیان سبب توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت

بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت

مغایب بار اوله بارک سگونی
بجازه کوریدون ابد عار و شکر

بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت
بجای خود و توبه و بازگشت

فدک خالی ابد کوسه شماره
شول سر در کله سی نو به شماره
ایست نصف صفا اگر صفی
کون کبسی خاکه اولردی
عنان ابد اول قدوزون درون
جان ابدی جسمی نیوی
اجلایی جسمی ز غیری
انصاف بدیم هر دو ب
ایک نوزنی طایفه نو
ایک کبسی که بود و بیون اول
بغیری باقی عاشق او
بدر کهری نظمه عجب
در بادل و آمار اکا

فدک خالی ابد کوسه شماره
شول سر در کله سی نو به شماره
ایست نصف صفا اگر صفی
کون کبسی خاکه اولردی
عنان ابد اول قدوزون درون
جان ابدی جسمی نیوی
اجلایی جسمی ز غیری
انصاف بدیم هر دو ب
ایک نوزنی طایفه نو
ایک کبسی که بود و بیون اول
بغیری باقی عاشق او
بدر کهری نظمه عجب
در بادل و آمار اکا

فدک خالی ابد کوسه شماره
شول سر در کله سی نو به شماره
ایست نصف صفا اگر صفی
کون کبسی خاکه اولردی
عنان ابد اول قدوزون درون
جان ابدی جسمی نیوی
اجلایی جسمی ز غیری
انصاف بدیم هر دو ب
ایک نوزنی طایفه نو
ایک کبسی که بود و بیون اول
بغیری باقی عاشق او
بدر کهری نظمه عجب
در بادل و آمار اکا

فدک خالی ابد کوسه شماره
شول سر در کله سی نو به شماره
ایست نصف صفا اگر صفی
کون کبسی خاکه اولردی
عنان ابد اول قدوزون درون
جان ابدی جسمی نیوی
اجلایی جسمی ز غیری
انصاف بدیم هر دو ب
ایک نوزنی طایفه نو
ایک کبسی که بود و بیون اول
بغیری باقی عاشق او
بدر کهری نظمه عجب
در بادل و آمار اکا

فدک خالی ابد کوسه شماره
شول سر در کله سی نو به شماره
ایست نصف صفا اگر صفی
کون کبسی خاکه اولردی
عنان ابد اول قدوزون درون
جان ابدی جسمی نیوی
اجلایی جسمی ز غیری
انصاف بدیم هر دو ب
ایک نوزنی طایفه نو
ایک کبسی که بود و بیون اول
بغیری باقی عاشق او
بدر کهری نظمه عجب
در بادل و آمار اکا

فدک خالی ابد کوسه شماره
شول سر در کله سی نو به شماره
ایست نصف صفا اگر صفی
کون کبسی خاکه اولردی
عنان ابد اول قدوزون درون
جان ابدی جسمی نیوی
اجلایی جسمی ز غیری
انصاف بدیم هر دو ب
ایک نوزنی طایفه نو
ایک کبسی که بود و بیون اول
بغیری باقی عاشق او
بدر کهری نظمه عجب
در بادل و آمار اکا

فدک خالی ابد کوسه شماره
شول سر در کله سی نو به شماره
ایست نصف صفا اگر صفی
کون کبسی خاکه اولردی
عنان ابد اول قدوزون درون
جان ابدی جسمی نیوی
اجلایی جسمی ز غیری
انصاف بدیم هر دو ب
ایک نوزنی طایفه نو
ایک کبسی که بود و بیون اول
بغیری باقی عاشق او
بدر کهری نظمه عجب
در بادل و آمار اکا

بیتن صومعه در بروج
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت

بیتن صومعه در بروج
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت

ایضا یا الیغیر
 ایضا یا الیغیر
 ایضا یا الیغیر

ایضا یا الیغیر
 ایضا یا الیغیر
 ایضا یا الیغیر

ایضا یا الیغیر
 ایضا یا الیغیر
 ایضا یا الیغیر

ایضا یا الیغیر
 ایضا یا الیغیر
 ایضا یا الیغیر

بیتن صومعه در بروج
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت

بیتن صومعه در بروج
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت

بیتن صومعه در بروج
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت

بیتن صومعه در بروج
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت

بیتن صومعه در بروج
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت

بیتن صومعه در بروج
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت
 در کافیه در راه غایت

بسته

مربع
بروفا سار و خیزان اولدغم دلره سولینسن
حسرتید و اولان اولدغم دلره سولینسن

مربع
خج و ایدقغا ایتمیم دورن جانییدی بیلمین
پنج حال پیش اولدغم دیلره سولینسن

مربع
کدی جانان بلدن سر عالمک خنده در
هیچ دروندن چیرمی تکرماننده در
بزی عالمک کیم اولشدر مرالخت خانی
ایدیجک جانا ایتمیم ده دیکم سنه در

مربع
یار بار اولدی کوزلندی قیام اولدی کوردکی
کوزلدی بیک دستک دتریمای کوردکی
معصرا جان مشایطی انفالق سرور
خبر ویرای صبا اول خلی کولفانی

مربع
ای پری رخسار ایلم الفک کلدر در
هیچ کورنوسک عجب ایستیک کلدر در
هیچ خنی جعقی ارباب دیک کور مزین
ای فیصیح زار شهیدی صحتک کلدر در

مربع
چن اوغونک آستان نشیم بنام ایلمین
نکر کنی اولدی ای لندی بویله ایلمین
شب روتار واه نه بلوک اولوست
دم عمری نازینیم سنن بنام ایلمین

مربع
ایچ قانی کور کله شتر ایتمین
یاق اعرمی کلا کجا ایتمین
توهری عشفه سینی کلدی ایلمین
زون کارغام ایتمین

مربع
مدر عشق کله سلطانم پیش اولدی
افسوس بادشاهم حاله رحم ایله اولدیم
ترحم ایتمد کله نه مشین بهی ظالم

مربع
جهانده سو مشوق قدر خنی اعلا و افان
در بیخ ایتمه وصال جانی مستشیدان

مربع
چقنچ جان بددن فارغ اولیم بن بوسودان
بجه مفتونک اولماز سنده بو حسن کور جانم
نظیره کله مشا کله ای شاه خویام
کرده شاکه لایونم دولتلو سلطانم

مربع
کوزلدن تراه در حسنت بهاری و در اهرین
هل عشقک یوننده کجشم نه خاند سران
کوزلناسک صقلسونه مونسین بوز نظر دون
افندیم بادشاهم حاله رحم ایله اولدیم بن

مربع
کولکیز قوی از شغنی زانک سنه اولدیم
بجه کلا کجا کور خنی کلدر ایلمین
رجای وصال ایلمینم در غم نهم کله ایتمیم
دهی عشق کله جان اولدغم قانم بزم باسی در

مربع
افندیم لطف ایلمینم پیش سینه
اورتا شرم و ارجح بهار ایلمین
مهر زده

مربع
ای شاه سرفراز نظر کور بزم سنه
بیرین قول کورن اورنگه اسیر ایلمین
جانانه ترن اولر کوز و وصالی
بیهنار غمور ایلمین کور سنه

عمل

کاشد اشک اشک میخانه
کل خندان سرک بهمانه
طالب شمع وصل اونجه شیبی
اوده یا نمقدن که پروانه
سوز عشق کله می شست آه ایدرت
فورم اولد که بانه کاشد

سرکده سید اولدن ای ستمن طایغ اول
سکل خندان سرک بهمانه
ارک خط سده عارضه مانا اولد
بوز قارکن ایلمه امانه اولد

سرکده سید اولدن ای ستمن طایغ اول
سکل خندان سرک بهمانه
ارک خط سده عارضه مانا اولد
بوز قارکن ایلمه امانه اولد

کعبه لرزا کعبه نام وصل اولد
کنز مهنگر دروازه بیاز اولد

اذا غلبت علی البشاش
فقد قرب الی القرب

ان البطالة والاکسل
احی مداف من عسل

ان لم تصدق فی نسل
فکان فی قلب عسل

باز کله شمع یو کله
مهر طایفه ایلمه کوشد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

باز کله شمع یو کله
مهر طایفه ایلمه کوشد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

کله نوز قور بوز اولد
کله نوز قور بوز اولد

فاتیما در کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

دردش در کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

عاشق کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

دردش در کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

بوی گلستان کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

بوی گلستان کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

عاشق کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

دردش در کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

بوی گلستان کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

بوی گلستان کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

عاشق کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

دردش در کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

بوی گلستان کوه کلون کجاست دنیا بی پادشاه عالم نبردیم پیش او

برج سوادیه و دوشدم صدف سلیور
جلیه محبوبان اول و طلب اعلیور

عشق نده عاشق نده معشوقی قلبی هر کی
در دیار دوش اولو عزیزان اولادانا

اهل ناسوت عالم لاهوت پر و زلزله من
فخر خری بکلیت در لاله ناسیور

دنیای کسبی در ماه افریادیلین
هر شب بقسمت کون بر توی لیلیور

هر روز پیروزه قویان کنی صلوات کلند
سر سزین پایش ایدین اول قلب مصافیور

ستاره او مستی ملائک بلدی
کز یاد منه بلرغول غنا سلیور

عاشق نده عاشق نده معشوقی قلبی هر کی
در دیار دوش اولو عزیزان اولادانا

بر انش یقین دله حسنه خستار ابراهیم
انک یاننده کویا بر شهر در ناسیور ابراهیم

الهی که چه چنین مرادم بود در سندن
تو کل کعبه سنی یاقین اوله کار ابراهیم

ایرزم کعبه وصلین سکانه ورم جان
بواسمهیل جانیند قربان باری ابراهیم

کل کلزار حبت اتقن فرود اولور اول
کون فرزه اکر کم کوزمه دیدار ابراهیم

عشرت ایلیم معارف دولت کعبه قلین
صفا لر کسب ایدر رفیق اولور سب ابراهیم

عاشق نده عاشق نده معشوقی قلبی هر کی
در دیار دوش اولو عزیزان اولادانا

عاشق نده عاشق نده معشوقی قلبی هر کی
در دیار دوش اولو عزیزان اولادانا

عاشق نده عاشق نده معشوقی قلبی هر کی
در دیار دوش اولو عزیزان اولادانا

عاشق نده عاشق نده معشوقی قلبی هر کی
در دیار دوش اولو عزیزان اولادانا

عاشق نده عاشق نده معشوقی قلبی هر کی
در دیار دوش اولو عزیزان اولادانا

عاشق نده عاشق نده معشوقی قلبی هر کی
در دیار دوش اولو عزیزان اولادانا

عاشق نده عاشق نده معشوقی قلبی هر کی
در دیار دوش اولو عزیزان اولادانا

بخدمت سعادت سلطنت نظر بود که غزاق تو کواولا فوری و بی الملک کنیز بود که
 اولوب غالب عدوی تانی این نظر تلمه و بر بخت و فوجی حق سکاغ و کرم بود که
 بو بوزون توغش کسک لایینه و بود اول ملک که اتنی ماسه و شوشو عوالم کور و کرم بود که
 طوب حاکم بود که قوت لاجور لایزه فولک قوس فضا و سوز لک تیر قدر بود که
 و بر لری چون کسک لایینه بارق حضرت حقدن شاع شمسله ماه نوی تیغ و تبر بود که
 فلک کرده ملکه ناصر اولدی حقدن انکچون م و موری ایکی پانکده بجم و زبر بود که
 انکچون لشکر اسلامه سر و اولدی کی سر که میدان غزاده کند و کی سن شیز بود که
 سن اول سیرج قاف زرم سر غضای تلمه او مانده المداک دستار که بردانه بود که
 وارب اوق تپی غزای تومی کسک لایینه انکچون حضرت سلطانیم پانده بود که
 او شانشاه دارا حضور نه بود تلمه اشید بسلطان فرین در کرم بود که
 دلا ایله رجا خاک زمین کل جلا چون انی چونک همینه دیده و اسل نظر بود که
 جنابنده فولد عرض کل تسک لایینه سیز پرور سیز و موهندن باخبر بود که
 دل و جان دن دعاقل مصطفا پاشایه تانی
 چون انی بر جانون فردا و کرم چک ر بود که

کندی خطکله زلفک فکری باشدن کرم برنا قرا بازولیه اولوش قوروسواریه نصب
 داغ اورینوب نیتکم طالعار و ووشده ماله اولدی بر کله خلد حجت صحرانصب

توغ غاره شمشیر جاکه بو خطکله
 است با ابدی حق البلیغ الخار

زرد اولدی بو خطکله
 ملوئی زار شایه کور عیار

دور خکله ای صم و ستا دم بیل
 بر خوب نقش نغمه ای بی بنفش زار

حشک زامینک کور اولی صحرانیدر
 بر بر توری تازد چمن رخ کرد کارد

ملوئی چو کوردی صحنه شکره
 حجت النایه زمرنی نعم تلمه خجی وار

نور افکار اولدوسم سایه و شاول سرو اولدی
 بلند اولد کسک لایینه شتی میل ایله عیار

خط سبزی رخمی دورین کیز بالیه قاشی
 اکی قوس قیضه کویا کاشی بر لایه

رخنده خال کور دم سال اندم دیدی اولدی
 قوتلش قون حج شرف اوزده زلیله

کنش رخسار نیکیز او ماه عالم ازانک
 انکچون افق کور کور عیار اولدی عیار

کور لردن شیبو زفقار اول سرو اولدی
 باش اگر اولدی تانی جان اول سرو اولدی

ملح برشته
وزن برقی جواب اول کون کی جان
دو ز اول ایک کوزم قد خاک جی جان

ملح ابلی مولوی
اک قاشق ارا اسندو دلا اول مو شک خالی
کس دوتیر کیم کس وزن بر بر بالی

ملح
نکد کچھ فریب کون کون کس
شاد اول اول کونست فریم ز نایاب

خیال
ست اندی خان عالی اول علی نایب
دور یکده اند دوشی شاد اول علی

ای خطا هر سه طرفه اول نون
فتاک ایستی بندی بوسه کچھ کچھ

نکد بر شوش نایب اول کون کون کون
نکد کونک وند کدوب سبب کون کون کون

بستند و در
اول شق اول اول اول اول
نشدی خالی خالی خالی خالی خالی
رو کی کلا اول کوی کوی کوی کوی

بکزار اول کیم جان کیم جان کیم جان
کون کون و در کون کون کون کون
نایب کون کون کون کون کون کون

سایه و شش کون کون کون کون کون
دو ایضا کون کون کون کون کون کون
خقلی کون کون کون کون کون کون

غونجی کون کون کون کون کون کون
نایب کون کون کون کون کون کون
جالی جانان کون کون کون کون کون

نکد کون کون کون کون کون کون
نکد کون کون کون کون کون کون

نکد کون کون کون کون کون کون
نکد کون کون کون کون کون کون

نکد کون کون کون کون کون کون
نکد کون کون کون کون کون کون

نکد کون کون کون کون کون کون
نکد کون کون کون کون کون کون

نکد کون کون کون کون کون کون
نکد کون کون کون کون کون کون

نکد کون کون کون کون کون کون
نکد کون کون کون کون کون کون

نکد کون کون کون کون کون کون
نکد کون کون کون کون کون کون

نکد کون کون کون کون کون کون
نکد کون کون کون کون کون کون

صفت نین اول کون کون کون کون
نکد کون کون کون کون کون کون

تقدیر و تقدیر

سجدیم البوب عطار دسته زین قلم در قریب کون خار به جلدی رقم
 ارشاهی با زدی بلدی دیویر چرخم جمع اولوب کربان خوانده شایک
 سور شانه و فو باغه اجم بسیار بی نوس کرده نه بی شاه خاور صدم
 اطلس کردونی قف لبیوب بقدری خاکسای بخش شانه انکه فرشت قدم
 التون اسکلکیش در بان سور شایدی و بروی سخن طلع مینا نای لجرم
 ظل زردان دا و در و ان سلیمان ان خسر و ایران و طران والی و الاسم
 فرمان سببت فریدن سلطت اسکندر سحر و اراصلت کی قبا و حرم چشم
 عرصه خالی بولوب بلش بوپوش باوش رستم و اسفندیار و زال و سام و کشته هم
 مدحت نیگ شانه اسفند از و انکار وصف شان مع تیر و فوسک بتون
 خادم کمر نیکه مصر سلطانی شها آسناک قولر دن خسر و ملک عجم
 سلطنت کلارنگ سن بر نهال سروی غنچه آسناک باش اچوب البرد عاظم ام
 خلقی سردم اتباع امرک ارشاد انکه آسمان آسناکله بدی کوبک خرم
 شول سلیمانسن که ابرایم ولویدر آسناک انبیانک تمنی آسناکله حاضر و مدیم
 مصطفی نیک شتی دور که جاری در شها اصل اسلام دعای دولنگ فرقیتم
 سببت نایک سوره صور لطفیل بو لبه و بر لوب بریره کلر ذی شها بوخده ام
 عرش سار نور و نیک مغمولت میدا سایبان حج اطلس که نسبت بتیم
 هر بیسی بر شکو نوصان درخت بود عیش و عشرت انکه اللهه سلطان ارم

باشه بشه جمله مخلوقی قوت اولد ک شها اولد لر خاکده انواع نعله مغتم
 موده فرض اولدی نقل انجم سا طسنت چرخ یا بلو بد بکده سوکده انواع لغتم
 شوبله شیر جهان طقس نفایدن شها اشتباه اش بر دی مایه کده سر
 جمله مخلوقاته سفر کدان نواله بخش اولور کر تک اولیه شتر مینکلده سفت بجم
 خسر و انرم شاطله در بان حاله ساز لر م نونم ساز اولوب بلر لر لغتم
 موسم در بان غنچه بزک کجه سی شمشیر شمع دان لغتم کوبکده سپهر پر دم
 شوبلدر و سن لندی مانا بی شام تار کم شاه خاور دن کر زبان لندی ان صاعظم
 اود صاحب جن مرکبا غنذن ای مان جانی بو قدر از دیاک کم کور او کله دم
 شاه خاور خودن فخری حصار جاره آسناکله بروج جرحه چون دکه ای علم
 قطره شنجی کلر روز سور که شها چشمه مود اولسه شربت کاسه لافاک تم
 دکه ای بر زین بقین میدان زر کله آفتاب عالم آرای خدای ذوال کرم
 زین زین بدلی میر اخور قضا خنک جرحه او ردی تو شتا تو شون
 فان فشانر تونس جرحی فی شنگ شمن میندن رخ شکی خسر و ملک عجم
 عرصه نظم اچره شاه او کدل دیدی کلر رخس طبع ایلیه یکی جهانی بر قدم
 باقم آه آسناکله سپرک دامن دست محنتن فغانی کر لغتم بجم
 بو شل مشهور در اللره منصب شمال بیری فی ایله عنایت کور لرم باش سلم

بیزاخلاقت بشکدن اجماع معلوم در دستکی فالدر د عا به جلیدون ولد اسم
ابله اول شامه دعا حکم جمله ابله رود عا زایر الکاف کعبه ساکن صحن حرم
نبیه که مخرج فلاح عالم اوستند اوله شهر بار بار باش صاحب طبل و طبل
سور بر برده صفا سور دنیه طور د فریشتها خاندانک مجلسون الطاف والای

طاقوب مصری قله نو لارک و نیز خندک
میشه اوله رمان شهر بار بار بزرگ
فقدون فی انکیت که در وقت غیبت
اولا حمد ایدم خالق عالمک و ما فیکر اخرها زحمان لیلی بوسه لیلی

بکون عبیدی بنی بیکر زود کاردن
دینا کرب غمنا اوله سیکه عبدا
انجی بجه کلکوری منزه کلکرتیم
فخالس اولون سببیم ایزی باک

اک اول بر بند نایب برن اولو کاکو او دعوی زیند ایدر
من لایق جان باری حق انقاد اوله
بن و بار بونه چینه فغان اوله
سوکلی جانک کور معلوم

جانان وقت حال ایدین افکانت
بود در مدله جانان دینت جانان
موزدن زود دینا ربوی حرم
دیند و سبب سوزن سوزن

کری که کیم کیم کیم کیم کیم
کری که کیم کیم کیم کیم کیم
کری که کیم کیم کیم کیم کیم
کری که کیم کیم کیم کیم کیم

ای بوی سر و دان که سلسله مسکن
اولا بنی باری کیم کیم کیم
نایب خاندانی کیم کیم کیم
والله اوله کیم کیم کیم

چون کلماتت بنده اولیا اشارده
کیم کیم کیم کیم کیم کیم
کیم کیم کیم کیم کیم کیم
کیم کیم کیم کیم کیم کیم

کج قنقنه ایست کلان اولور
کج قنقنه ایست کلان اولور
دردون بار لاغرا اولان بدن
قدر و صالحه خفته بزبان اولور
بولستان فانیبیل امین دلا
بیخ بقادر بیل قدری نشان اولور
برده اچره شمی بودا کوندره
جو محیط نظر اچده بیان اولور
کیم کیم حرف ایدر سوغالی پور
تالی آنک کلای بیخ و بیان اولور

توخک او قینه سینه سی سینه قوا و لاک
قدری آنک کوشک ایست کلان اولور
اول بزوغی بیغ شتیلی تا کبری لم
ای عورتی چو سینه سی سینه قوا و لاک
ای عورتی چو سینه سی سینه قوا و لاک
ای عورتی چو سینه سی سینه قوا و لاک

ای دل اولور سک ککره سینه قوا و لاک
موزک برکوم اولور اولور اولور
کونته اوست بونج استغنا
بو کیمی بیغی قنقنه کلور جاغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا

صحب الیواب دیده کوم نازده کل
اولج کور ایمل و کور کور کور
زاسدن لازم ایل و کور کور کور
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا

کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا
کونته اوست بونج استغنا

دوشنبه روزی فرصت بخوارم تا در صبح بخوابم
و شش کین و هفتاد و پنج کاغذ را ختم راغب

کمالی
خلف عالمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است

کمالی
خلف عالمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است
آدمی که در کمال عالمی است

عبدی
بویه نظر بان شک او در شغل
اولسون مانج همایون بودین بر تو در
لطیف بدید تو که در این عالمی است
دل نمکین باز بود ای شادمانی
بکرمه زلف سینه او با حکمت
قاره تقوی سبب کمالی
نخ زردن کورسای
هر کس که در این عالمی است
موفد ناله ای در این عالمی است
چاندن اولسون کوزا اولسون

عبدی
بویه نظر بان شک او در شغل
اولسون مانج همایون بودین بر تو در
لطیف بدید تو که در این عالمی است
دل نمکین باز بود ای شادمانی
بکرمه زلف سینه او با حکمت
قاره تقوی سبب کمالی
نخ زردن کورسای
هر کس که در این عالمی است
موفد ناله ای در این عالمی است
چاندن اولسون کوزا اولسون

بدر زلفکله که کل زین بستان اولده
در اولدن عارفی کلدن اکلدی
غندلب اسادل نوزده تالان اولدی
بوی زلفکلدن سنکله باجو اولدی
کل موب باو صابری اولدی
غیر لوقه بجام و صابری اولدی
اصولی اختیار زینت اولدی
بجه ناه و سالداری قوی میور اولدی
اول نیک نایب اولدی

بدر زلفکله که کل زین بستان اولده
در اولدن عارفی کلدن اکلدی
غندلب اسادل نوزده تالان اولدی
بوی زلفکلدن سنکله باجو اولدی
کل موب باو صابری اولدی
غیر لوقه بجام و صابری اولدی
اصولی اختیار زینت اولدی
بجه ناه و سالداری قوی میور اولدی
اول نیک نایب اولدی

بدر زلفکله که کل زین بستان اولده
در اولدن عارفی کلدن اکلدی
غندلب اسادل نوزده تالان اولدی
بوی زلفکلدن سنکله باجو اولدی
کل موب باو صابری اولدی
غیر لوقه بجام و صابری اولدی
اصولی اختیار زینت اولدی
بجه ناه و سالداری قوی میور اولدی
اول نیک نایب اولدی

بدر زلفکله که کل زین بستان اولده
در اولدن عارفی کلدن اکلدی
غندلب اسادل نوزده تالان اولدی
بوی زلفکلدن سنکله باجو اولدی
کل موب باو صابری اولدی
غیر لوقه بجام و صابری اولدی
اصولی اختیار زینت اولدی
بجه ناه و سالداری قوی میور اولدی
اول نیک نایب اولدی

بنا اول نام که بزم سوز جانان الکلیم
گنودم ای سوز کوی غوغایان
نطق زلف غریب دردن
سودان الکلیم
باید نطق با اول فتنه
سوزان الکلیم
نطق زلف غریب دردن
سودان الکلیم
باید نطق با اول فتنه
سوزان الکلیم

وای با بیدارم ساری سلیسین
کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان

ایا علم نوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان

دل ز دق بی اغند موی عشق
البت سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان
بکاک کوزم سوز کوی غوغایان

تعالی الله زین طایفه بلند است
 عزت مصعد بلبل بود که در لونه
 ای صحرای بلبل یافته خوش قدون
 در دولت سراسری دکت بر طبع
 دریم خاصه بول و بر زلفه شخص
 نگار پاک دانند زلفش بر دهنش کویا
 در صبح جامه خوش زلفش شامه طلسم
 صورت کمال زین دلش زلفش بلبل
 کور بول جام کاکلی چون البراق
 دو شده کور بولی هم عشرت خانه دنیا
 نزار اول کوشه نمانده در اول
 او زیبا طریقه برین ندرتیم ایند بر سید

یا غنچه حسن آه صفت شکر
 یا غنچه حسن آه صفت شکر
 یا غنچه حسن آه صفت شکر
 یا غنچه حسن آه صفت شکر

بجق الوراد قبل بدین
 در دولت او کلمه طایفه
 در دولت او کلمه طایفه
 در دولت او کلمه طایفه

نقش جارا اولد از اول تا آخر
 ۵۷

جفا اول عهده که بنده عشق
 بیزاریک وال افاده می با من
 بجز بر لبش غیر عشق
 بای بر او درین او مبادر کل
 ابد هم عادت کار ذات بدین
 راز حاجت که سینه غیر اولد

شعله از رنگ شمع عشق
 سید روی شکر ابروی جوجون
 مانع جلوه که غار شکلی کمال
 بچه بر دل بر لب بود برودت
 از جمله راز با دل در شکر
 پیر کلمات ابد طفل است

جام جوین می نایب در سوخت اولک
 هر زمان اخبار بد جام صفای
 مجلس عشق زده اخبار به بر تو اولد
 اول شکله در این نفس کن
 سازه افغانه دریم در هر کجاست
 شعله روشن غم جوی نایب
 در در خرد دل شادی جوی
 دستک بندگی کوشش نایب

تیمتج باغ و سلک از غنچه
 میل که با این نایب غاموش اولد

بجز بر لبش غیر عشق
 بای بر او درین او مبادر کل
 ابد هم عادت کار ذات بدین
 راز حاجت که سینه غیر اولد
 شعله از رنگ شمع عشق
 سید روی شکر ابروی جوجون
 مانع جلوه که غار شکلی کمال
 بچه بر دل بر لب بود برودت
 از جمله راز با دل در شکر
 پیر کلمات ابد طفل است
 جام جوین می نایب در سوخت اولک
 هر زمان اخبار بد جام صفای
 مجلس عشق زده اخبار به بر تو اولد
 اول شکله در این نفس کن
 سازه افغانه دریم در هر کجاست
 شعله روشن غم جوی نایب
 در در خرد دل شادی جوی
 دستک بندگی کوشش نایب
 تیمتج باغ و سلک از غنچه
 میل که با این نایب غاموش اولد

سازگار است با عظمه البته
ضرب

دندون در کجای آنجا که نازک است
عاشق خود کند هر چه اول آن است
درد عجز که بیجانتر از حد او در توجیب
سینه را از هر امید سیر در صلوات

فان اولی در عمارت آره او کجاست
هر حس و عارض اوله که نشسته
بارون در آب کجاست که نشسته
دیگر کجاست که نشسته
فان اولی در عمارت آره او کجاست
فان اولی در عمارت آره او کجاست
فان اولی در عمارت آره او کجاست
فان اولی در عمارت آره او کجاست

خوشه که نشسته در کنار آرزو
بواهد که آرزو در کجاست
خوشه که نشسته در کنار آرزو
بواهد که آرزو در کجاست
خوشه که نشسته در کنار آرزو
بواهد که آرزو در کجاست
خوشه که نشسته در کنار آرزو
بواهد که آرزو در کجاست

بیدار و سحر و آرزو در برابر
بهره جمعیت و خاطر تریب
اولی در عمارت آره او کجاست
اولی در عمارت آره او کجاست

اینکه بخار از سر حرم برود
کالک کی پیش او برود
ساده دولت حسنه در او
ظلمت بجز در هر کجاست
نی غلام که برین احوال
من اندک که برین احوال
ایده ملک کی برین احوال
اولی در عمارت آره او کجاست

راز نامه نشین حرم وصل کن
بزم فوخته مغز اوله که نشسته

نه لذت مشتاقانست برین بزم
نه مغز اوله که نشسته
نه ذوق و نه زمانه که نشسته
ایستخانتی به بوده ای دل
که محتاج در اول هر سپهر

کو کوه در فکر بهشت نه دوزخ
بیدار از کبر صاحب جاه و دهر

خوشه که نشسته در کنار آرزو
بواهد که آرزو در کجاست
خوشه که نشسته در کنار آرزو
بواهد که آرزو در کجاست
خوشه که نشسته در کنار آرزو
بواهد که آرزو در کجاست
خوشه که نشسته در کنار آرزو
بواهد که آرزو در کجاست

راز و کجای اوله که نشسته
مرد در کجاست در دهر امانه

بیدار و سحر و آرزو در برابر
بهره جمعیت و خاطر تریب
اولی در عمارت آره او کجاست
اولی در عمارت آره او کجاست
بیدار و سحر و آرزو در برابر
بهره جمعیت و خاطر تریب
اولی در عمارت آره او کجاست
اولی در عمارت آره او کجاست

بردم فونده سواد کانی نغز
 بر بوم جان طرب شسته ای
 از جی بدین برین کانی
 بار لشکره او شکره کانی
 رازین نام ایله کانی
 اناسرک و لریه بان انز ایله
 عکله حال ردل کون او کانی
 هوا اعلی نکل کون او کانی
 طرا و لریه کون او کانی
 سر کانی
 هم فغنه دل رزق کانی
 او کانی
 بد ملک جنونه روبراه اول کانی
 دیو لریه ای کانی
 ناسرک و لریه کانی
 روشن اول کانی
 نابر و لریه کانی
 فوج غم آج کانی
 بیضی طول اول کانی
 پرواز او کانی
 خواب او کانی
 فوج غم آج کانی
 عاشق کانی
 فوج غم آج کانی
 عاشق کانی

۵۷
 عکله حال ردل کون او کانی
 هوا اعلی نکل کون او کانی
 طرا و لریه کون او کانی
 سر کانی
 هم فغنه دل رزق کانی
 او کانی
 بد ملک جنونه روبراه اول کانی
 دیو لریه ای کانی
 ناسرک و لریه کانی
 روشن اول کانی
 نابر و لریه کانی
 فوج غم آج کانی
 بیضی طول اول کانی
 پرواز او کانی
 خواب او کانی
 فوج غم آج کانی
 عاشق کانی
 فوج غم آج کانی
 عاشق کانی

تعالی زنی طریق بلند است
ز ابر سندان چون گلستان
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر

چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر

چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر

چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر

چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر

چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر
چو بخت مصطفی بود خوش
زین شهر و شهرت زین شهر

ای پای بند و امکر قید نام و ننگ
آل اول کوی که آخر اولوب نو بهار
آخر مکان اول که کرک بر یکس خاک
انسان او هر که آینه و شرفی همان اول
عبت کوزنده نوجو بر یک غفلت ایچوی
اول شمسو اول ملک است که خوشند
باش اولی آب تیفه کفار انکروس

بوزیر خودی لطفه کل برک ترکیب

صندوقه صالحین خازن دوران کرمی

حقاک زب و زینت اقبال و جاوید
کردن ابغی تو زنده ایطردی کفر
مگر که ابی از عطا سنی قطره دی بانی
خاک جناب خضمت درگاه دوستی
حکم قضایه و بر روی قضای اگر حکم
کردن دونه زار و زبون اولدی مستمکن

خلق جهانی کوز لر هر کورس نونا
خوشید به نقشه کوز لر خلقک طولا کلور

زیرا کور خج خاطر اول مهلقا کلور

دو کسون سحاب تندن کلب غمزه قن
با آجیل بر چشم چوم اولسون شکر

قلسون کبود جامه لون همان سب
باتون درون سینه اسن بریده وان

فکسون نواز کنگره نواشی جلوه گاه
مخ روای کوی کوی باوردی سماجی

چایک سوار عفت کون و محکامه
سرتک اندی تو سن حلت سینه کاه

دوشدی زمین سایه الطاف کرد کار
اولسون محکمه چکلین زاروی سن

طوسون جهانی ناله مرغان صبحم
اکتجوبی لطفکی در کله لاله سن

اولسون درون خانه مشکنا رتار

دو کسون سحاب تندن کلب غمزه قن
با آجیل بر چشم چوم اولسون شکر
قلسون کبود جامه لون همان سب
باتون درون سینه اسن بریده وان
فکسون نواز کنگره نواشی جلوه گاه
مخ روای کوی کوی باوردی سماجی
چایک سوار عفت کون و محکامه
سرتک اندی تو سن حلت سینه کاه
دوشدی زمین سایه الطاف کرد کار
اولسون محکمه چکلین زاروی سن
طوسون جهانی ناله مرغان صبحم
اکتجوبی لطفکی در کله لاله سن
اولسون درون خانه مشکنا رتار

جولان کندی روضه بیگلر بیگ قزلباشی اوج سعادت مسیح کور
اقبال بخت حشر و آفاق مستدام
روح روان شاه بخت و السلام

دیده لاله عارض کین تکرار باشد مرز حنک کلف کوزه خار باشد
سینه شکستند بر سر باشد جان فزون لعل با کله خار باشد
دل هوایی کاکل کلبی آرد باشد عقل و فکر طره کلبه با مار باشد
تن غم زلف و خط کمانک آرد باشد
استخوان سحر مکان نور مار باشد

بح ابد کدر راجع و افکار سیاره سیج کشند که فون الوه در خسته
ایلی میخ مفنون فخر ملک سفینه سینه جا کله رحلال کک کله براه
کل کله کله قورانه در در باره سی بر کله کوبه در سینه کوی نور فارسی
اوله بیجون باده لعل لیک داره سی
با قهرنده جهالک توبه دار باشد
عکس قوس چشم غایبه ای نگار کن زخم برفنده ذن فزونی سپهرین

چاک سینه نظام فون جزوانی شمشیر فنلو بر این آینه بود و ناله تنیدن
لعل مرآت لجره فاشک ای فوجی روی لکله غده ناض فزونی بکلی سخن
دیدی لعل جام لجنه حکمی نکلش کن
ماه نور کیم شفقه اشکار باشد

فعل با تو تک دل چوبین و آن آه بنی بین فقیر افتاده بودی بیهوشی
نظار اوله غم نظره کوز لوم عین کوری سکین تا بفرضا بونی کشتن
قدوقی خاتم کیم خمر قاری لول لعل کین تا ذکی عرفی فون ابدی بوش کین
کیمی کاکل لوی سودای زلف فخرین
عبت و نوشن بین فقیر کمار باشد

فانی با داری سر و دم با کله بی صغیر کله جزاک کله کسکین نقطه
لوح دلون یوید فخر کله کوز لوم لعلک لزه یازدی کوز سوره کوی لعل
کیم فزونی ای جان مصیحه حمله خط مانده غنی ایمن کله کوری بول خط
بر کون اولاد بید لمری بون ای سیر خط
بر خط سیر غمید اول غبار اوشدر

این باره مینویسم که در این کتاب
مستحق است که در این کتاب
مستحق است که در این کتاب
مستحق است که در این کتاب

طوبت که عالمه دلا میر ایران اولد
 کما کت شیر زو خراسان اولد
 حکم اجرا بدین بر لب کویا
 جام خورشیدله اسکندر دوران اولد
 سچلوب عوفه عالمه بکون رستم و
 قوت و شوکتله رور مردان اولد
 دشمنک بختی سید سن فلک افتد
 عالمه نور و مهر در خندان اولد
 طوبت که میر آج و کدایا بر شرب انکس
 سنده حاکم کعبی عالمه دستان اولد
 بدایم قطره سی و تبه حرج که حجاب
 در دم جالبه بر طوبت که بر عیان اولد
 زخم خاریده بو کت سده جویله بر باب
 اطلین اعلی کس کل کعبی خندان اولد
 دکه بر غضب ایله بولای فلک کعبین
 حقیقت و مؤتک انوب کدر کعبان اولد
 عاقبت چکره اجل پر شکر حرمت یوز
 چو در پیش کعبی من عالمه سلطان اولد
 طوبت که بادشاهت ملکت عثمان اولد
 شویله فرض ایله زانگده سلیمان اولد
 د لریک کاوره زظاهر و باطن جلال
 ایله طاعت تاینده تصور و اعمال
 چکاک ملکت نفاستندن نام
 اول کس در بقاده ملک فرخ حال
 طایر قس اوله صیدم دیرک نان
 سر زمان جیفیه بنیاید اوزنه جنجال
 فکر ایله بواقبتن کوزله که آهر سینه
 دوندره طوبت و نه دهم طلب آمال

چشمه تیز نظر ایله جهان فایندر
 کوزک ایشغلی تو نفس لعلی احوال
 بو کوزک کاهه کلبه بر کی کون او مغل
 غالب آنا اولوبن اصل بر صبح اولد
 شجره و بر اولد دولت و قدر تکرار
 سنده بو کوزک زیادت تو غرور احوال
 خشکی خنده تیر تبدیل ایله بوسکندر
 ارکور با اهل اینده که کرد احوال
 عاقبت چکره امان و پر برین ال بجه
 جمع فر دم کعبی ابره نعم و جود کباب
 طوبت که بادشاهت ملکت عثمان اولد
 شویله فرض ایله زانگده سلیمان اولد
 اندر دیش عیال پوشه حصار تیز نظر
 او ده جانجه نسا ملکت کت شاهی کعب
 ندره حال و عیال بجه پنجش مله وار
 بر شور اوله سینه سکندر چاکر
 نظارتد بو فساداره متاعینه دخی
 شت اقلیم بقا مال و منالی نبلر
 کشتی اول وقتا رشور دولتد کم بانده
 اوله در ویشله بر شاه بجه هر منبر
 کوزوب سنده جمیل و موسک و ضارون
 دوشل و قانک طاعت محل قبال اکثر
 بجز بر طالب اولوبن بو جهان بگلگه
 فتنی رستم قبی هم نولدی یه قانی قیصر
 رشور کوزک بختو که زوال و نقصان
 نقد نور سعادته اولورس انور
 طوبت فلک میکده و آب حیات اولمش
 دخی زنگه و مه و مهر کی از این مسخر

عیش و عشرت دو کتیب بر مضافا آهوا
چو کله نازک ننگ خاک سباه اولاد
طوتم با پادشاه ملک عثمان اولاد
شویله فرض ایله زمانکه مسلمان اولاد

بوفنا او ده پادشاه و فزیدون متار
اندلر بر کون قوت و شوکت ایلدا
دکشیب جاعلی چای که وب الدن دنیا
اولادی محلی کفن صحر بر سحر کای
کشید اول کرک عاقبتی منزل کور
لفه از ترسه شمشیر و کلین و وفار
زر و سیه شود در منزل بوس الیم
که حکمت قهره منظر و دوشن قارون
چرخه و سوا شامه جانن قول اولدا
ایروسن زینت دنیا قیل جبار
نسب میل و تخت لیده سن و ناینگ
چو فنا سیننی ایلر جهل ذرات اشیا
دیده عبرتی آج غفلتی تو عارفنگ
دور شوب عاقبت اندیش اول کولون
الم ارماوی دیو دولت دنیا نیدن
کجه کونز اوله سن ناز و نزار و غمخوار
اثر انگشیرب عالمه دهنی آویدن
صوک اوچی دار جهانک صف خراب اولون

طوتم با پادشاه ملک عثمان اولاد
شویله فرض ایله زمانکه مسلمان اولاد
دیگر اوله کور ناموم
یکله اوله در سیه چو دیم نزل ادم

چو بوس اعلی علی علیه فخری بر دوش
اولیم دیریکد کر پیش خدا ده طرم
دصفا اکلدن فخر ابرو شه عالم ایکن
زک ایلر و ب سلطنتی اولدی ایلر پادشاه
ایدری شاه اولین دیریکد ب قریبنا
فخر ایلر پیش نه دیکن غضت و غم
چونیک قان آقدرباش بر نه خشمین
شول کم دور زمان ایلدی بر دم خرم
که بر جام صفا صوندی بوسا قی زما
که آنک شوشن پیش ایلدی ایچون جم
طیبوب قهر جانه کورک آج غفلتی
آنی بنای ازل اقلدی چو حکم حکم
نقد چو غن یوق مال ملک فایده
ایده غرض منقضا و اتمه سیر خورشید
صونلور هر کتیب عاقبتی جام اعلی
کسی باقی دکلا هانلی چو حکم عالم

طوتم با پادشاه ملک عثمان اولاد
شویله فرض ایله زمانکه مسلمان اولاد

بر کون ننگ حلی بنی ایلدی کلین
تن کشوری سیدر بر دست ایلین
احوالی فکر ایله ایکن یا مد کلدی
کوردم کوزله بر سنی بوجسج کور سنی
آباتنی دار او فزیدون اسکندر
خاک لچه چو توریجی اولوب بوجسج
دخیل و ششم دار ایلر طبل و علم دار
کنشش بویاست بتور طر زانو سنی

برآورد و او پیش از آن که در آنجا برآید
 دید که کوه خورشید جمانتانی فلک
 گوگبلی و عوالم آلود با شنی پاک
 چشم او بوی مینا بر برج زوال
 پیغوله خاک پر توت که در سوزان
 خفاق جهان عالم فکده تحس
 حشری بر حاله فلکش متکلی

گهی گل خندان و کی بلبل نالان
 جم جانانه کس قصه صفاد
 آج خان کوزنی آینه دم نه نظر قبل
 آلام فلک گیسنگ جانانه بخش
 کیمبستی قضایه جان سپهر بخش
 کوروم کمنی بزم فنا و غم غم
 کیمبستی تنهای وصال زره و هام
 غریب تکا پوره اجلا ای صفاد
 کیمبستی نشا کا اوزر کی خندان
 غصبت کی جرمه کبی خاک کلبان
 بر که ده کور که نذر شکی نامان
 کیمبستی ریاست طلب لیر کی عنوان
 درگاه تو کلان آوزر زرقتی چشمان
 سردار مجتهد اولوب وال و جران
 کیمبستی خاکسته آینه آتش بجران
 جانب طر جانانه که در کوه کردان

ساقی نامه

بل رسته سن اول بند بیک
 دار ایس و لقا وصل اولدر
 طرب ایندر که قطره دل
 دل مسکلی عشقه اولور کس
 دل که اولیه داغ زینین
 دل عشق اول سکون و بی تاب
 تیا نمیه نار عشقه پاک
 سینه پر عشق اولدیری پاک
 و یاد که اول تشبیه بر بار
 کور زنده کلام عاشق
 مردم ایسون انک خمش
 بر چه کندک است نهایت
 بر چه راه اول شنای اول
 ساقی بزه بر شد لب چوسه
 ساقی صون او مایه شونی
 الی او کیت مردم لکن
 سحر خا به با جام
 طوت دکنک اول درون
 دل کوی حاد که کوی بولدر
 عکس جهان سب انده حاصل
 دل اینده اولدی عشق صمقل
 خاتم بسیدر که یوق نیکینه
 چون نظر بچهار سیاه
 ایسه اولوری براج خاک
 دامانی یوسف اولدیر خاک
 ای دن ترش من شر بار
 ترک ایفکه سالی لایق
 اول قلم نقش خام عشق
 اوج جاید حجاب است
 اسباب جود بر طرف فعل
 کم ادبی کندین بخر کسه
 اول بزم عقل ذوق سوزنی
 روز و عفت ان عقلی لکن
 دست سحری عقل خود کام

عشق

عشق

بکله و کنی شود مکر بلای
نوش این است پس بدو دهک
بر دله کفزار در سے
صحن حین دله مرصک کردن
جام کله طوبی سحر دن
از قالی کی پوشیه شمال
با دایمی بر خطره دوس
بیش خاکه نیت کیم طهر
نعمت لایم غنچه کل با
کل روی دل نیمی که خطه
از قالی رطوبت ایلو دم
از قالی که ایله نار سوزان
عش اسانک ایدر شرارک
از قالی رطوبت یا یکبار
تو شغلی بود و دشمن صفایه
ادلاغه حرم صحت مل
پر کاسه چو ساغر کند

عقل که برین و بر ب چکدی
بسن حین که بر قتل خانه
بر عقل العجی کار در سے
چشمون کو که نمدی جام کلون
مستما نور سیم کلشن
اوله رخ روغ غنچه بر حال
کیدی اوتی تب بکروت
اشجاره شکوه دن از نور
مینای او فر دمی صامک استاد
غنی زله بر طیب خاطر
اتش کل اوله شاره ششم
اوله شاره دن زانسان
بر ابر اولوب ایدر قطره بارک
ایسه نهی طره ز کفار
کل ویرزی جریه سن بولم
بهر غنچه استینی بر کل
استرله ایدر جذب با دتر

استر دل اوله چو کاسه کردن
درد اینه ز ایدر افسون
بوده رود اوله سران
نور طوم کرمی ستر نذر
نور اکر اوله طرسینا
چون عقده غم خور لوی توبه
دور امیده سحر کیمی ایام
توت اینور دم بسا دی
سین دن اوله کیم رود اینور
بر خاتم دولت ایری اول جام
تین جام کسراب لاله کونتر
سیر بر سه خطه ساعرم
ال ویردی بعد بکر زمانه
بوتیکه عجمی اوله جا نگاه
بود و کلبه حسیخ لفظ
بود باغنه که کلیدی سر لری کل
سورغیا به اوله کون

مرالد به برای جام خشن
تسبیح عنان جام کلون
بکله نوبه سهره بر تن
زبان دی کسراب لاله کونتر
دویر الیه آیت بی خندا
جایی که یک بوز لوی توبه
اول سحر اولوی و کلام
بر صبح ضنا قور می باقی
حالی کشج ایره رمانور
الطوره دی کلده بر نام
بر پنج اوله س باز کونتر
لم تقش بر اب در بعالم
الرب الیک اتریا نه
دیوار دوری بسا مله و آه
بر دیر دمی و ادر اینه تر
مشکین صبح اوله س استر
تسبیح در جمی چو چرخ کردون

سحر

سحر

سحر

سبب مانی طرح بخش برینک
 سبب ایست که ساله دل درین
 سن بر لونه جان دیر کینک
 اوله او کسب بلای جانک
 سانی بر لوی وقت کالین
 استکسایر کسب کسب کلکون
 سبب ایست صانور حریف
 که ظاهر اولدوس کاه نهان
 برانه نسی لی سوری دوران
 براق ندر حجه ایته نهان
 سانی کرم ایست بر دوسه
 سه دی سوا می عشق ایتم
 حج وقت سبب ایست دمام
 مقصود غمزی کندیر رسم
 نای می باجه او کاکلر
 اولون نینا کسج کسبل
 سانی صون او ناز کریمه
 ابرچه ایست کسره برین
 نای او در چشم بخش خراب
 سبک بیهالان اولدوس
 هر خم تر شکست تان زلی
 بک غم خسته ایست حال
 می کریمی کریمه صاف در
 بران بهار دولت در
 سانی کوز که کلوب نایب
 در سون نینج غم کراب
 سانی میر اول کفا قنار
 بمعنی لفظ عشره و ناز
 ناز بلو ابر سیم ایست
 سنا بر نطق ایست
 اصلی کبی باهتر اولون
 هر کزانی کور کور طریق
 تکفیر اول عذار بواب
 ایست نگاه شوقی سیراب

انی

زلفی کمال برین بر سر
 زلفی کمال برین بر سر
 رنانه صد زوی ساعه مسل
 بجز زوی او بخلو کیم در با کل
 بنم می در لب مثال اولدوس
 طرب ایست روی کونک
 سانی دوک اول بل لاکه
 کور سوش اش درونی
 میدی کور کم نوز عشق
 بر شبت بحر اوجام چون
 بو ذوق اولدوس عشق
 نایز ایست اش حور
 بجز که بو ناز ترش طریقی
 کرا خط کسره بی دور ترش
 بیکسج اولدوس مهر پرش
 نوز قری قری باخی ایلاب
 بو ذوق اولدوس عشق
 اولدی بو طریقی کسستی
 سانی سر اولدوس کسستی
 جای ایلم کسستی
 کور بضع جام غم کاهک
 جلوه کور موی او ایچک
 می که ایست بر حسلا در
 برقی شوی وجودی تر نباد
 اولدی کسستی کسستی
 ناز ب صوف کسستی
 خا آری کسستی کسستی
 اما غنی اری سوری دوران
 ز کسستی اری نایب
 کسستی کسستی کسستی
 کلون صغ روانه اولسون
 میدک اکنایه نایب اولسون
 اولدی کسستی کسستی
 اولدی کسستی کسستی

تتمت

تتمت

تتمت

بی سواد اولیے برتوان
ح دو که میچو بی روانی
میخاندیم روشی که شبانی
اول مکنه که سر دشتی
بچا دینه دست او که است
میخاندیم که کار که جسد
ای که خوشم او که نیست
از او از توب درام میخورد
یوق و میغش ابی پانی
اول سنی که جیغ ریور
سفر نمی زرد او زین
چو توفت؟ هیچ کرمی
چو که کنته نواید
تر که که عصابی و اندر
طوغله که آلی شبانی
از ب باره تو س غصه کن
سالی که اول می بلای

بوقی

بوقی

بوقی

بوقی

دعا

و در که روان ایرد بی شب
سالی چون ایدام روانی
بر او آنچه که در خج خاتم
مطلب برده نغمه از اتم
علی جایی حاکم اوزن مشهور
بیج فرزند در جایی بی ک
سالی که اول نشو جان
که کند بهار هر جا
صحره ز لاد بر کن الی
نخل جی اولد خوریدار
اسکی زود زنی آردان
اور افلا جی اولد زین
بر مجلس آینه بی رسم خانه
ست می مظم اولد سے خان
پای سخن سپه بهدم
سب که هر که کند روانی
الم در بد بود کلی لرد

سجده

سجده

بوقی

2 19544

مكتبة
الشيخ
عبد
المنعم
بن
عبد
المنعم

55

